

Fondacija Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI TOKOM 2023. GODINE

Fondacija Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI TOKOM 2023. GODINE

Beograd, maj 2024

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Fondacija Fond za humanitarno pravo i ta sadržina nužno ne izražava zvanične stavove Evropske unije

Sadržaj

Uvod i metodologija	7
Opšti nalazi i društveno-politički kontekst.....	9
Neefikasan rad JTRZ-a.....	9
Mali broj optužnica	9
Prekomerna i nepotrebna anonimizacija.....	10
Izigravanje regionalne saradnje	11
Slab odziv svedoka	12
Odugovlačenje suđenja usled propusta VSS-a i promene u sastavu veća Odeljenja za ratne zločine	13
Suđenje u odsutnosti	14
Sprovođenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine	14
Revidirana tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2022–2026. godine	16
Set novih pravosudnih zakona.....	18
Odnos državnih funkcionera, medija i javnosti prema ratnim zločinima	19
POSTUPCI PRED PRVOSTEPENIM SUDOM U 2023. GODINI	24
I. Predmet <i>Bosanski Novi</i>	24
II. Predmet <i>Bratunac – Suha</i>	29
III. Predmet <i>Bratunac II</i>	35
IV. Predmet <i>Brod na Drini</i>	41
V. Predmet <i>Ćuška/Qyshk</i>	47
VI. Predmet <i>Jajce</i>	57
VII. Predmet <i>Petrovačka cesta</i>	63
VIII. Predmet <i>Rogatica</i>	67

IX. Predmet <i>Rudice</i>	79
X. Predmet <i>Sanski Most II</i>	86
XI. Predmet <i>Srebrenica</i>	102
XII. Predmet <i>Srebrenica II</i>	116
XIII. Predmet <i>Štrpci</i>	128
XIV. Predmet <i>Višegrad</i>	148
XV. Predmet <i>Vlasenica</i>	153
XVI. Predmet <i>Zagreb</i>	157

PRVOSTEPENE PRESUDE DONETE PRED VIŠIM SUDOM U BEOGRADU 168

I. Predmet <i>Zvornik – Standard</i>	168
--	-----

PRAVNOSNAŽNO OKONČANI POSTUPCI 177

I. Predmet <i>Sanski Most – Lušci Palanka</i>	177
II. Predmet <i>Kalinovik</i>	185
III. Predmet <i>Brčko – Logor Rasadnik</i>	195
IV. Predmet <i>Teslić</i>	206
V. Predmet <i>Đakovica</i>	214

POSTUPAK PO SPORAZUMU O PRIZNANJU KRIVIČNOG DELA..... 221

I. Predmet <i>Srebrenica III</i>	221
--	-----

POSTUPCI ZAPOČETI 2023. GODINE 225

I. Predmet <i>Bosanska Krupa – Donji Dubovik</i>	225
II. Predmet <i>Lovas II</i>	232
III. Predmet <i>Goražde</i>	238
IV. Predmet <i>Ključ – Velagići II</i>	241

Skraćenice

BiH	Bosna i Hercegovina
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
Evropska konvencija	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope
FHP	Fond za humanitarno pravo
GŠ	Glavni štab
JNA	Jugoslovenska narodna armija
KFOR	Kosovske snage
KZ SRJ	Krivični zakonik Savezne Republike Jugoslavije
MHP	Međunarodno humanitarno pravo
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
MKU	Matična knjiga umrlih
MKV	Matična knjiga venčanih
MRMKS	Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
OŠ	Osnovna škola
PJP	Posebne jedinice policije
RJT	Republičko javno tužilaštvo
RS	Republika Srpska
RSK	Republika Srpska Krajina
SDA	Stranka demokratske akcije
SDS	Srpska demokratska stranka
SM	Stanica milicije
SJB	Stanica javne bezbednost
TO	Teritorijalna odbrana
SOS	Srpske odbrambene snage
UNPROFOR	Zaštitne snage Ujedinjenih nacija
(J)TRZ	(Javno) Tužilaštvo za ratne zločine
VJ	Vojska Jugoslavije
VMA	Vojnomedicinska akademija
VP	Vojna pošta
VRS	Vojska Republike Srpske
VS	Vojska Srbije
VTO	Vojno-teritorijalni odred
Zakon o procesuiranju ratnih zločina	Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku

Uvod i metodologija

Ovo je dvanaesti izveštaj Fonda za humanitarno pravo (FHP) o suđenjima za ratne zločine u Srbiji.

Fond za humanitarno pravo tokom 2023. godine pratio je sva suđenja za ratne zločine vođena na teritoriji Srbije, odnosno ukupno 27 predmeta pred odeljenjima za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu. U izveštaju su za sve predmete dati pregled postupka i osnovni nalazi FHP-a u vezi sa predmetom koji su od značaja za javnost. Veliki broj postupaka za ratne zločine obrađenih u ovom izveštaju traje više godina, te su za kompletan uvid u tok postupka i nalaze koji se tiču tih predmeta relevantni i prethodni godišnji izveštaji FHP-a o suđenjima.

Izveštaj ključnu pažnju poklanja radu Javnog tužilaštva za ratne zločine (JTRZ)¹ i sudova u javnim delovima sudskog postupka, a pre svega analizi optužnica i presuda u svakom pojedinačnom predmetu. Rad drugih organa uključenih u procesuiranje ratnih zločina (Služba za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, Jedinica za zaštitu i dr.) nije moguće analizirati na nivou pojedinačnih predmeta, jer o tome ne postoje javno dostupni podaci.

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu donelo je u izveštajnom periodu **jednu** prvostepenu presudu.² Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu donelo je **pet** presuda kojima su pravnosnažno okončani postupci³ i **dva** rešenja kojima se ukidaju prvostepene presude i predmeti vraćaju na ponovni postupak.⁴ U izveštajnom periodu JTRZ je, kako navodi, podiglo **tri** optužnice protiv **sedam** lica, od čega su **dve** optužnice još uvek u fazi ispitivanja pred nadležnim sudom.⁵ Tokom 2023. godine **jedan** postupak je vođen u odsutnosti.⁶ Ni tokom 2023. godine nije došlo do izvršenja presude Suda BiH iz 2014. godine kojom je Novak Đukić osuđen na 20 godina zatvora. Počevši od 2018. godine kada je veštačenjem utvrđeno da Đukić nije procesno sposoban, veštačenje se obavlja svakih 12 meseci i svaki put je nalaz veštaka isti.⁷

Od početka rada 2003. godine pa do kraja 2023. godine, JTRZ je podiglo optužnice u 104 predmeta ratnih zločina, u kojima je optuženo najmanje 238 lica i obuhvaćeno najmanje 3544 smrtno stradalih žrtava.⁸ Pravnosnažno je okončano 68 predmeta, dok je 21 predmet u toku. U pravnosnažno okončanim predmetima osuđeno je ukupno 94, a oslobođeno 56 optuženih. Takođe, od ukupnog broja optuženih, u odnosu na 30 lica optužnice su odbačene zbog procesne nesposobnosti optuženih

1 Zakonom o javnom tužilaštvu iz februara 2023. godine, nekadašnje Tužilaštvo za ratne zločine promenilo je naziv u Javno tužilaštvo za ratne zločine. U izveštaju, radi lakšeg praćenja, biće korišćen naziv Javno tužilaštvo za ratne zločine, odnosno skraćenica JTRZ.

2 Predmet: *Zvornik – Standard*.

3 Presude donete u predmetima: *Sanski Most – Lušci Palanka, Teslić, Kalinovik, Brčko – Logor Rasadnik i Đakovica*.

4 Predmeti: *Brod na Drini i Štrpci*.

5 Dopis JTRZ Pl. br. 1/24 od 5. januara 2024. godine.

6 Predmet *Zagreb*.

7 O predmetu Novak Đukić – Tuzlanska kapija videti u Godišnjem izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini: https://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2020/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlocine_u_2019_godini.pdf

8 Tačni podaci se nisu mogli utvrditi jer javnosti nisu dostupne sve optužnice koje JTRZ navodi da su podignute tokom 2022. i 2023. godine.

ili su zbog smrti optuženih postupci u odnosu na njih obustavljeni. U pravosnažno okončanim predmetima, optužnicama su bile obuhvaćene ukupno 1274 žrtve, dok je pravosnažnim presudama obuhvaćeno 1048 smrtno stradalih žrtava.

U trenutku izrade ovog izveštaja, na izdržavanju kazne zatvora nalazi se 17 osuđenih, dok se jedan osuđeni, Rajko Kozlina, nalazi u bekstvu.

U odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, tokom 2021, 2022. i 2023. godine priznate su četiri sudske odluke na osnovu zahteva dostavljenih od strane BiH, koji se odnose na četiri lica.⁹

Analizi predmeta u Izveštaju prethodi pregled opštih nalaza o suđenjima za ratne zločine tokom 2023. godine, kao i društveno-političkih događaja koji su od značaja za suđenja za ratne zločine.

---

⁹ Obaveštenje Višeg suda u Beogradu Su II – 17 a br. 291/23 od 23. januara 2024. godine.

Opšti nalazi i društveno-politički kontekst

Neefikasan rad JTRZ-a

Mali broj optužnica

U izveštajnom periodu nastavljen je negativan trend smanjenja broja podignutih optužnica. Tokom 2023. godine podignute su, prema navodima JTRZ-a, tri optužnice protiv 7 lica¹⁰, od čega je jedna optužnica sa pet optuženih, iz ustupljenog predmeta.¹¹ Druge dve optužnice, u kojima je po jedan optuženi, još uvek nisu potvrđene. Tako mali broj podignutih optužnica je ispod svakog standarda, a dodatno ako se imaju u vidu kapaciteti JTRZ-a. Angažovanje JTRZ-a oko optužnica koje su proistekle iz ustupljenih predmeta je minimalno jer je tužilački rad na pripremi optužnice već u potpunosti završen pre ustupanja – sprovedena je istraga, podignuta je i pred nadležnim stranim sudom potvrđena optužnica.¹² Stoga se sa samo dve optužnice koje su rezultat vlastite istrage JTRZ-a, a koje još nisu potvrđene, može smatrati da je reč o neprihvatljivo neefikasnom radu. Ovo posebno ako se ima u vidu da je JTRZ u 2023. godini imalo 11 tužilaca, kao i glavnog javnog tužioca za ratne zločine. Pored toga, JTRZ je za 2023. godinu imalo budžet od 220.510.000 dinara¹³, u sklopu kog su mesečna zarada vršioca funkcije glavnog javnog tužioca za ratne zločine od 579.029,15 dinara, a javnih tužilaca u rasponu od 378.352,14 do 405.377,30 dinara.¹⁴ Toliki budžet i primanja JTRZ je moralo da opravda rezultatima svoga rada, odnosno daleko većim brojem podignutih i potvrđenih optužnica. U isto vreme, izostankom krajnjeg rezultata rada JTRZ-a, a to su optužnice i sudski procesi, svaka strategija za procesuiranje ratnih zločina, bez obzira na to da li je reč o nacionalnoj ili tužilačkoj strategiji, gubi smisao.

9

Glavnoj javnoj tužiteljki za ratne zločine Snežani Stanojković istekao je šestogodišnji mandat, budući da je ona stupila na funkciju 31. maja 2017. godine.¹⁵ Zakonom o javnom tužilaštvu određeno je da, ako glavnom javnom tužiocu prestane funkcija, Visoki savet tužilaštva postavlja vršioca funkcije glavnog javnog tužioca dok novi vrhovni javni tužilac ne stupi na funkciju, a najviše na godinu dana, te je u maju 2023. godine, Stanojković postavljena za vršioca funkcije.¹⁶ Nužno je da novi tužilac

10 Optužnice: KTO 1/23 protiv Ilije Krčmara, Svetislava Račića, Željka Bajića, Nikole N. Čuka i Nikole D. Čuka, dok za ostale dve optužnice nisu dostupni podaci o identitetu dvojice optuženih.

11 Optužnica KTO 1/23.

12 Revidiranom tužilačkom strategijom za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2022.-2026. godine predviđeno je da prioritet u postupanju upravo imaju predmeti preuzeti od regionalnih tužilaštava, videti u: Revidirana tužilačka Strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2022–2026), str. 6, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2023-11/revidirana%20strategija.pdf> (posećeno 21. marta 2024. godine).

13 Zakon o budžetu Republike Srbije za 2023. godinu („Sl. glasnik RS”, br. 138/2022-3, 75/2023-3), dostupno na: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2022/138/1/reg> (posećeno 20. marta 2024. godine).

14 Informator o radu Javnog tužilaštva za ratne zločine, str. 46, <https://informator.poverenik.rs/informator?org=xBzYaNoe3v7aP2KWw> (posećeno 20. marta 2024. godine).

15 „Snežana Stanojković stupila na funkciju tužioca za ratne zločine Republike Srbije”, JTRZ, 31. maj 2017. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr-lat/node/307> (posećeno 28. marta 2024. godine).

16 Zakon o javnom tužilaštvu, član 41.

bude izabran na vreme kako bi se izbegli problemi koji su nastali u ranijem periodu, kada Republika Srbija nije imala tužioca za ratne zločine 17 meseci. O posledicama drastičnog kašnjenja u izboru tužioca za ratne zločine FHP je pisao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine tokom 2017–2018. godine.¹⁷

Tokom gotovo sedmogodišnjeg mandata Snežane Stanojković, uprkos jačanju kadrovskih kapaciteta JTRZ-a, potvrđeno je samo 39 optužnica.¹⁸ Od tih 39, 23 optužnice ustupljene su iz BiH (što čini 59%), a samo 16 samostalnih optužnica za skoro sedam godina rada podrazumeva 2,28 optužnica po godini rada. Takva statistika ukazuje na izuzetno loše rezultate rada JTRZ-a i potrebu da na njegovom čelu bude osoba koja će obezbediti veću efikasnost rada i efektivan utrošak budžetskih sredstava.

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija

Tokom izveštajnog perioda JTRZ je nastavilo sa praksom prekomerne i nepotrebne anonimizacije optužnica koje čini dostupnim javnosti na svom sajtu.

Pravilnikom JTRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama¹⁹ predviđeno je da se optužnice JTRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici JTRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susele i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način”.²⁰ Međutim, umesto objavljivanja optužnica u celini, JTRZ objavljuje samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima je zasnovana optužnica.

10

Pravilnikom je predviđeno i da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja”²¹, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku (optuženi je učesnik u postupku), u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica”. Takođe, izričito je predviđeno da se od anonimizacije izuzimaju podaci o učesniku u postupku, ako se radi o licu čiji podaci su već bili dostupni javnosti.²² Kako su anonimizovana imena optuženih, očigledno je da JTRZ ne uzima u obzir odredbe vlastitog pravilnika i u potpunosti zanemaruje interes javnosti da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za ratni zločin. Samo Tužilaštvo na svom sajtu objavljuje mesečne rasporede suđenja u kojima su navedena puna imena i prezimena optuženih te je nejasno zašto su

17 *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine tokom 2017–2018. godine*, FHP, maj 2019. godine, dostupno na: <https://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/05/lzvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlocine-u-Srbiji.pdf>.

18 Jedna optužnica je, nakon što je sud vratio Tužilaštvu na doradu, dobila novi broj i prikazana je kao nova, te je zvanična statistika 40 optužnica, ali faktički je reč o 39 optužnica.

19 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, JTRZ, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 6. februara 2023. godine).

20 *Ibid.*, član 1. stav 2.

21 *Ibid.*, član 5. stav 1.

22 *Ibid.*, član 5. stav 2.

ona izostavljena iz optužnica. Besmislenost anonimizacija koje vrši JTRZ je posebno vidljiva kada je reč o optužnicama koje su preuzete iz BiH, gde JTRZ anonimizuje imena optuženih i žrtava, iako za takvom vrstom anonimizacije nema potrebe jer su podaci o identitetu optuženih već prethodno bili dostupni javnosti na portalima sudova BiH. Osim toga, mediji u BiH izveštavaju o podignutim optužnicama, a često i domaći mediji izveste da je Republika Srbija preuzela krivično gonjenje, pa nema nikakvog osnova za anonimizaciju.

Očigledno je da JTRZ anonimizaciju optužnica vrši bez ulaganja bilo kakvog napora da anonimizaciju uskladi sa vlastitim pravilnikom, niti vodi računa o potrebi da proces bude transparentan i da javnost može o njemu da bude adekvatno obavještena. Takvom anonimizacijom JTRZ čini javno objavljene optužnice krajnje nejasnim²³, a optužene nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako sa Nacionalnom strategijom iz 2016. godine²⁴, tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji.²⁵ Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema suđenjima za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine, kako bi se postigao krajnji cilj – unapređena transparentnost postupaka za ratne zločine. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta JTRZ-a sazna ni imena optuženih, JTRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost, a žrtve nebitne, te da transparentnost suđenja i informisanost javnosti o njima za JTRZ nisu ciljevi koje teži da ostvari.

Izigravanje regionalne saradnje

Regionalna saradnja je neophodna radi efikasnog procesuiranja osumnjičenih za ratne zločine. Međutim, JTRZ, uprkos potpisanom Protokolu o saradnji u progonu počilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, ne želi da ustupi krivično gonjenje pravosuđu Bosne i Hercegovine, iako za to postoje uslovi. Sa druge strane, JTRZ je podiglo manje optužnica nego što ih je preuzelo od kolega iz BiH, s obzirom na to da optužnice iz BiH čine 59% svih potvrđenih optužnica u poslednjih 7 godina.

Regionalna saradnja podrazumeva dvosmernost i ustupanje predmeta pravosuđu BiH, a ne samo preuzimanje gotovih predmeta od kolega iz susedne zemlje. JTRZ nije ustupilo predmete *Čelebići*, *Hrasnica* i *Brčko – Logor Rasadnik*, iako su za to postojali zakonski uslovi, jer su optuženi državljani BiH. Tužilaštvo se o Protokol oglušilo i 2016. godine, kada je zaključilo Sporazum o priznanju krivice s Branom Gojkovićem, državljaninom BiH, neposredno nakon što je Tužilaštvo BiH uputilo zahtev za njegovo izručenje zbog učešća u streljanju preko 1000 zatočenika u Srebrenici. Tužilaštvo BiH je

23 Na svim optužnicama JTRZ-a optuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 16. januara 2023. godine).

24 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%20C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%20C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 16. januara 2023. godine).

25 Revidirana tužilačka Strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2022–2026), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2023-11/revidirana%20strategija.pdf> (posećeno 21. marta 2024. godine).

povodom postupka TRZ i presude objavilo saopštenje u kom je istaklo da bi pravda bila efikasnija da je postupak bio vođen pred Sudom BiH.²⁶

Početak decembra 2022. godine JTRZ je podiglo optužnicu protiv Miomira Jasikovca, komandira čete vojne policije Zvorničke brigade VRS. Tužilaštvo je teretilo Jasikovca za zatvaranje pripadnika Armije BiH i civila muškog pola koje su sproveli u Orahovac, Ročević i do brane u Petkovicima znajući da će potom biti ubijeni. Prema optužnici, na ovim lokacijama je ubijeno više od 300 ljudi. Tužilaštvo BiH je protiv Jasikovca podiglo optužnicu desetak dana ranije, 23. novembra 2022. godine, zbog krivičnog dela genocida, u kojoj je, za identične događaje za koje ga je JTRZ teretilo, naveden znatno veći, stvaran broj od oko 2300 streljanih zarobljenika, uz jasno obrazloženje da se radi o događajima koji se odnose na Srebrenicu.²⁷ Umesto da sačeka da se, ukoliko Jasikovac ne bude dostupan pravosuđu BiH, predmet ustupi, JTRZ je odmah podiglo optužnicu, u velikoj meri umanjilo broj žrtava, izbeglo da igde spomene da se radi o Srebrenici i sa optuženim istog dana zaključilo sporazum o priznanju krivičnog dela sa nedopustivo niskom kaznom zatvora u trajanju od pet godina.²⁸

Tužilaštvo BiH je sredinom decembra 2021. godine podiglo optužnicu protiv Milenka Živanovića. Sud BiH je optužnicu potvrdio 31. decembra²⁹, a JTRZ je za istovrsne radnje protiv Živanovića podiglo optužnicu 21. decembra 2021. godine, što ukazuje na to da je izostala adekvatna saradnja između dva tužilaštva.

Do sada je pravosuđu BiH ustupljen samo jedan predmet, u postupku koji je pokrenut protiv državljanina BiH Edina Vranja. Međutim, do ustupanja predmeta došlo je tek nakon javne intervencije predsednika Srbije, što ukazuje na to da je do ustupanja predmeta došlo na neinstitucionalan način, usled političkog pritiska, a ne kao rezultat saradnje tužilaštava Srbije i BiH.³⁰

Slab odziv svedoka

Tokom 2023. godine nastavljen je trend slabog odziva svedoka u postupcima za ratne zločine. Od ukupno zakazana 144 glavna pretresa, nije održano njih 48, od čega 21 glavni pretres nije održan

26 BiH je još 2010. godine raspisala međunarodnu poternicu za Branom Gojkovićem; Saopštenje Tužilaštva BiH, 5. februar 2016. godine, „Tužilaštvo BiH nije zadovoljno sporazumnim priznanjem u predmetu protiv Brane Gojkovića koji je sklopilo tužilaštvo u Beogradu” (posećeno 28. marta 2024. godine).

27 Optužnica Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0004388 05, dostupno na: https://www.tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Anonimizirana_optuznica_Miomir_Jasikovac.pdf (posećeno 12. decembra 2023. godine).

28 Analizom dosad zaključenih sporazuma o priznanju krivice uočava se da je Tužilaštvo samo sa optuženima Miomirom Jasikovcem i Branom Gojkovićem, čije su inkriminisane radnje vezane za Srebrenicu i ubistva zarobljenika, zaključivalo sporazume o priznanju krivice istog dana kada je podiglo optužnice i sa optuženima se sporazumevalo uz veoma niske kazne zatvora. Presuda Višeg suda u Beogradu dela SK.br. 1/22 od 13. januara 2023. godine kojom je potvrđen sporazum o priznanju krivice sa Miomirom Jasikovcem; Presuda Višeg suda u Beogradu SPK–Po2 br. 1/2016 od 27. januara 2016. godine kojom je potvrđen sporazum o priznanju krivice sa Branom Gojkovićem

29 Predmet suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 041813 21 Kro *Milenko Živanović*.

30 „Vučić pozvao pravosudne organe Srbije da stupe u kontakt sa BH kolegama”, *RSE*, 17. septembar 2021. godine, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/vucic-hapsenja-ratni-zlocin-edin-vranj/31465789.html> (posećeno 5. aprila 2023. godine).

zbog nedolaska pozvanih svedoka, odnosno 43,75% neodržanih glavnih pretresa uzrokovano je izostankom svedoka. Jedan od razloga izostanka svedoka leži u činjenici da je od izvršenih zločina proteklo i više od trideset godina i da su svedoci i oštećeni sve stariji i lošijeg zdravstvenog stanja, pa se stoga sve teže odlučuju da svedoče. Iz godine u godinu se broj svedoka koji su sposobni i voljni da svedoče smanjuje. Osim toga, neki se nalaze u inostranstvu te je sa njima teže ostvariti kontakt, neki više ne žele da se odazovu pozivu za svedočenje, što dovodi do čestih odlaganja suđenja i otežava samo vođenje postupka.

Jedan do razloga što se svedoci ne odazivaju sudu je i nepripremljenost JTRZ-a u predmetima koji su preuzeti iz BiH. Umesto da pre podizanja vlastite optužnice proveriti sposobnost i dostupnost svedoka, kao i to da li podaci o svedocima, poput adrese, koji mogu biti stari i desetina godina, odgovaraju podacima koji se nalaze u spisima predmeta, JTRZ ih samo prepisuje i navodi kao svoje dokazne predloge. U takvoj situaciji, tokom pripremnog ročišta, sud usvaja predlog tužioca da se takvi svedoci neposredno ispituju, pa se tek pri pokušaju njihovog pozivanja ustanovi da odavno nisu na tim adresama, da su takvog zdravstvenog stanja da nisu sposobni da svedoče ili da su u međuvremenu preminuli. Na ovaj način se gubi dragoceno vreme i nepotrebno oteže postupak. Poseban problem je uočen u predmetu *Rudice*, gde JTRZ nije u stanju da obezbedi prisustvo ključnog svedoka optužbe više od dve godine, a insistira na njegovom neposrednom ispitivanju. U postupcima za ratne zločine ispitivanje svedoka je izuzetno važno, a često i jedino relevantno dokazno sredstvo, pa postoji opasnost da ćemo se u budućnosti sve češće suočavati sa problemom procesuiranja ratnih zločina, jer se u nedostatku svedoka neće raspolagati dokazima. Ovome dodatno doprinosi i to što se u Srbiji podiže mali broj optužnica za ratne zločine, dok se ustupanje krivičnog gonjenja putem regionalne saradnje sporo odvija, pa tako prođe po nekoliko godina od momenta potvrđivanja optužnice u BiH do ustupanja predmeta i podizanja optužnice od strane JTRZ.

13

Odugovlačenje suđenja usled propusta VSS-a i promene u sastavu veća Odeljenja za ratne zločine

Sudiji Odeljenja za ratne zločine u Višem sudu u Beogradu Dejanu Terziću istekao je mandat 30. aprila 2023. godine. Njega je 2014. godine, kao sudiju Apelacionog suda u Novom Sadu, Visoki savet sudstva postavio u Viši sud u Beogradu u Odeljenje za organizovani kriminal i Odeljenje za ratne zločine sa mandatom u trajanju od šest godina. Nakon isteka šestogodišnjeg mandata 2020. godine, sudiji Dejanu Terziću Visoki savet sudstva je svake godine produžavao mandat na po godinu dana. Međutim, iako je predsednik Višeg suda u Beogradu u martu 2023. godine podneo zahtev Visokom savetu sudstva da se sudiji Terziću produži mandat, o tom predlogu se uopšte nije odlučivalo, jer tadašnja predsednica Saveta, Jasmina Vasović, dobijeni zahtev nije uvrstila ni u dnevni red sednice. Time je Savet, organ koji bi trebalo da garantuje nezavisnost i samostalnost sudova i sudija, prekršio vlastiti Poslovnik o radu³¹ te propustio da donese obrazloženu odluku i navede razloge zbog kojih sudiji nije produžen mandat. Savet nije organ uprave koji može u svom radu da primeni institut ćutanja administracije,

31 Poslovnik o radu Visokog saveta sudstva (posećeno 27. marta 2024. godine).

već organ koji je o zahtevu morao da odluči na bilo koji način, da donese odluku koja je morala biti obrazložena.³² Sudija Dejan Terzić je u devet predmeta ratnih zločina bio član veća ili predsednik veća (predmeti *Srebrenica, Srebrenica II, Jajce, Bosanska Krupa – Donji Dubovik, Rudice, Lovas II, Bratunac II, Višegrad i Bratunac – Borkovac*), pa su sva ta suđenja, dok nije raspoređen novi sudija na njegovo mesto, morala biti odložena, nakon čega je glavni pretres morao početi iznova. U maju 2023. godine je izmenom godišnjeg rasporeda poslova u Višem sudu u Beogradu sudija Bojan Mišić raspoređen u Odeljenje za ratne zločine³³ na mesto sudije Terzića, te su glavni pretresi u navedenim predmetima počeli iznova.

Posledica ovoga je neminovno odugovlačenje glavnog pretresa, koje je moglo biti izbegnuto. To će negativno uticati na dalji tok sudskog procesa, produžiti trajanje postupka, zahtevati dodatne resurse, koji su mogli biti bolje upotrebljeni, ali, pre svega, ovakvo odugovlačenje postupka razara poverenje porodica žrtava, koje su to doživele kao nezainteresovanost Republike Srbije da pred njenim sudovima dobiju zadovoljenje pravde.

Suđenje u odsutnosti

Predmet *Zagreb* je za sada jedino suđenje u odsutnosti koje se vodi u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Optuženi Branko Tunić je državljanin Republike Hrvatske, gde i prebiva, nije dostupan državnim organima Republike Srbije, pa je sud odlučio da mu sudi u odsutnosti, ocenivši da su za takvo suđenje ispunjeni uslovi predviđeni ZKP-om. Iako je ovakva vrsta postupka predviđena domaćim krivičnim zakonodavstvom, FHP smatra da ga u postupcima za ratne zločine ne treba primenjivati, već da ovakve slučajeve treba rešavati putem regionalne saradnje.

Primena instituta suđenja u odsustvu u Srbiji i regionu izrazito negativno utiče na proces suočavanja sa prošlošću, ima male izgleda da dovede do privođenja počinitelaca pravdi i stoga predstavlja neracionalan način upotrebe resursa i korak unazad u procesuiranju ovih zločina.

Sprovođenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine

Vlada Republike Srbije usvojila je 14. oktobra 2021. godine novu nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period 2021–2026. godine (Nacionalna strategija).³⁴

32 Član 32. poslovnika o radu Visokog saveta sudstva.

33 Izmene i dopune godišnjeg rasporeda za 2023. godinu, od 11. maja 2023. godine, Viši sud u Beogradu, dostupno na: <https://www.bg.vi.sud.rs/files/IZMENA%20GRP%20SU%20I-2%20-114-23-1.pdf> (posećeno 27. marta 2024. godine).

34 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-10/Nacionalna%20strategija%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlocina%20od%202021.%20do%202026.%20godine_compressed.pdf (posećeno 28. marta 2024. godine).

Ciljevi usvojene nacionalne strategije definisani su kao: unapređenje efikasnosti postupaka za ratne zločine; unapređenje zaštite i podrške oštećenima i svedocima u postupcima za ratne zločine; unapređenje mehanizama za otkrivanje sudbine nestalih lica; unapređenje saradnje sa Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove (MRMKS) i unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje i drugih mehanizama u službi tranzicione pravde.

Uz Nacionalnu strategiju, usvojen je i Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine (Akcioni plan).³⁵

Prvu nacionalnu strategiju Vlada Republike Srbije usvojila je 20. februara 2016. godine, a ona se odnosila na period od 2016. do 2020. godine. Njome je bio definisan set aktivnosti čiji je zajednički cilj – unapređenje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.³⁶ FHP je pratio i izveštavao o implementaciji Nacionalne strategije, a uvid u rezultate sprovođenja prve nacionalne strategije dat je u pet izveštaja koje je FHP predstavio u periodu implementacije Strategije.³⁷

Opšti zaključak FHP-a u odnosu na postignute rezultate prve nacionalne strategije je da osnovni cilj – povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije – nije postignut.

Rezultati sprovođenja nove, trenutno važeće nacionalne strategije, još su lošiji. Ovo je posebno očigledno u odnosu na cilj u pogledu povećanja efikasnosti, s obzirom na to da u 2023. godini JTRZ nije podiglo nijednu potvrđenu optužnicu na osnovu sopstvene istrage i da je podiglo ukupno samo tri optužnice, od čega su dve još nepotvrđene, a jedna je ustupljena iz BiH. Da su rezultati sprovođenja nacionalne strategije izuzetno slabi vidljivo je i iz Izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU za 2023. godinu³⁸, gde je navedeno da se „[t]empo Srbije u procesuiranju predmeta ratnih zločina značajno pogoršao poslednjih godina” te da „treba osigurati istinsku posvećenost rešavanju predmeta, uključujući predmete osumnjičenih visokog profila”.³⁹

Radi praćenja sprovođenja nove nacionalne strategije, 9. decembra 2021. godine obrazovano je Radno telo za praćenje Nacionalne strategije, koje čine predstavnici svih relevantnih institucija koje se bave sprovođenjem Nacionalne strategije. Radno telo o rezultatima sprovođenja Strategije

35 Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-10/AP%20za%20sprowodjenje%20Nacionalne%20strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlocina%20%20%28Sluzbeni%20glasnik%2097%2021%29%20111.pdf> (posećeno 28. marta 2024. godine).

36 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji za period od 2016. do 2020. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/p_nac_stragetija_cir.PDF (posećeno 28. marta 2024. godine).

37 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2017. godine; Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2018. godine; Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2018. godine; Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2019. godine; Peti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2019. godine.

38 Godišnji Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU za 2023. godinu, dostupno na: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_23.pdf (posećeno 20. marta 2024. godine).

39 *Ibid.*

kvartalno izveštava Vladu, a izveštaji o sprovođenju strategije se objavljuju na internet stranici Ministarstva pravde i JTRZ.⁴⁰ Do trenutka pisanja ovog izveštaja, iako je predviđeno da se izveštaji izrađuju i objavljuju kvartalno, objavljen je samo jedan izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za 2023. godinu, koji obuhvata period od 1. januara do 31. marta 2023. godine.⁴¹

Uvidom u Izveštaj vidljivo je da je na kolegijumu Tužilaštva 27. decembra 2022. godine⁴² usvojena Revidirana tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina sa važenjem do 2026. godine i sa pratećim akcionim planom.

Nadalje, predviđena je i organizacija periodičnih konferencija za medije JTRZ-a. Međutim, počev od poslednjeg kvartala 2021. godine pa do marta 2023. godine nije održana nijedna takva konferencija za medije.

Ovako netransparentan rad i nedostatak informacija koje bi morale biti dostupne javnosti, onemogućuje adekvatno praćenje i analizu sprovođenja Nacionalne strategije od strane stručne javnosti, a širu javnost *de facto* isključuje iz ovog procesa.

Iako se u Izveštajima navodi da se sprovodi niz aktivnosti na unapređenju efikasnosti u postupcima za ratne zločine, osnovni rezultat – pokretanje većeg broja postupaka – i dalje izostaje. Broj samostalno podignutih optužnica u 2023. godini – dve, protiv dvojice izvršilaca (koje u vreme pisanja ovog izveštaja još nisu potvrđene), jasno ukazuje na trend pada, umesto povećanja efikasnosti rada Tužilaštva. Stoga postoji opravdana bojazan da u periodu važenja aktuelne nacionalne strategije neće doći do realizacije cilja u pogledu povećanja efikasnosti rada JTRZ-a – naprotiv.

16

Revidirana tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2022–2026. godine

Revidirana tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2022–2026. godine sa pratećim akcionim planom usvojena je na kolegijumu tužilaštva 27. decembra 2022. godine.⁴³

Osnovni cilj Strategije je povećanje efikasnosti u postupanju sa fokusom na sedam posebnih ciljeva koji su ranije postavljeni: povećanje efikasnosti istrage i krivičnog gonjenja u skladu sa prioritetima; unapređenje mehanizma zaštite i podrške svedocima i oštećenima; unapređenje regionalne saradnje u

40 Odluka Vlade Republike Srbije 05 br. 02-11325/2021 od 9. decembra 2021. godine.

41 Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/sr/tekst/17978/izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php> (posećeno 21. marta 2024. godine).

42 *Ibid.*

43 Revidirana tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2022–2026), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2023-11/revidirana%20strategija.pdf> (posećeno 21. marta 2024. godine).

procesuiranju ratnih zločina; unapređenje saradnje preko EULEKS-a sa privremenim institucijama u Prištini; unapređenje saradnje sa MRMKS-om; postizanje napretka u rasvetljavanju sudbina nestalih lica i unapređenje transparentnosti u radu JTRZ-a. Postojeći kriterijumi za određivanje prioriteta dodatno su precizirani, tako da će prioritet u postupanju imati predmeti koji se odnose na zločine sa teškim posledicama, uključujući veliki broj žrtava i više radnji izvršenja; predmeti sa elementima seksualnog nasilja; predmeti u kojima su izvršioци bila lica višeg ili visokog ranga u vojsci, policiji ili civilnoj vlasti; predmeti preuzeti od regionalnih tužilaštava i procesuiranje u skladu sa dostupnošću dokaza, osumnjičenih, svedoka i žrtava; predmeti u kojima su dokazi prosleđeni od strane MKS//MRMKS. Ovi kriterijumi razrađeni su detaljno posebnim aktom, ali takav akt nije bio dostupan javnosti. JTRZ je formiralo Radnu grupu za selekciju predmeta po prioritetima, čiji će zadatak biti detaljna obrada svih predmeta u kojima su aktivni istražni i predistražni postupci. Predmeti će se grupisati u tri grupe prema napred navedenim kriterijumima i biće određeni rokovi za svaki predmet po kome će se postupati. U Strategiji su postavljeni instrumenti za implementaciju ovog zadatka, čiji je cilj stvaranje spiska prioriternih predmeta ratnih zločina. U Akcionom planu postavljen je rok za formiranje liste prioriternih predmeta tokom prvih dva kvartala 2023. godine.⁴⁴

Takođe je određeno da je neophodno obezbediti punu transparentnost rezultata sprovođenja Tužilačke strategije i unaprediti dijalog sa organizacijama civilnog društva i akademskom zajednicom i unapređenje efikasnosti u saradnji sa medijima. Predviđeno je da će se nastaviti sa redovnim izveštavanjem javnosti o sprovođenju Tužilačke strategije na kvartalnom nivou, a da će se izveštaji objavljivati u roku od 15 dana od dana usvajanja izveštaja na Kolegijumu tužilaštva.⁴⁵

17

Prilikom izrade ove strategije nije bilo konsultacija sa organizacijama civilnog društva i relevantnim međunarodnim organizacijama, što je i konstatovano u Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU za 2023. godinu.⁴⁶

Nakon više od godinu dana od usvajanja Revidirane tužilačke strategije, do kraja marta 2024. godine, nije bilo nijednog izveštaja o njenom sprovođenju. Poslednji izveštaj o sprovođenju tužilačke strategije koji je dostupan javnosti na internet stranici JTRZ-a jeste Izveštaj o sprovođenju Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina za III i IV kvartal 2022. godine.⁴⁷ Ako se pri tome imaju u vidu rezultati rada JTRZ-a tokom 2023. godine – samo dve vlastite optužnice protiv dva lica, koje još uvek nisu potvrđene, raste bojazan da će tokom primene ove revidirane strategije efikasnost rada JTRZ-a biti smanjena, umesto da bude povećana.

⁴⁴ Akcioni plan, aktivnost 1.1.1, str. 2.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Godišnji Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU za 2023. godinu, dostupno na: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_23.pdf (posećeno 20. marta 2024. godine).

⁴⁷ Izveštaj o sprovođenju tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina za III i IV kvartal 2022. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2023-11/%D0%98%D0%97%D0%92%D0%95%D0%A8%D0%A2%D0%90%D0%88%203.%20i%204.%20%D0%9A%D0%92%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%90%D0%9B%202022..pdf> (posećeno 21. marta 2024. godine).

Set novih pravosudnih zakona

Narodna skupština Republike Srbije usvojila je 9. februara 2023. godine set pravosudnih zakona kojima se sprovede promene Ustava u delu koji se odnosi na organizaciju i uređenje pravosudnih organa, sa ciljem da se ojača vladavina prava i poveća pravna sigurnost kroz nezavisno sudstvo i samostalnije javno tužilaštvo, kako bi se ispunile obaveze preuzete u procesu evropskih integracija. Usvojeni su Zakon o sudijama, Zakon o uređenju sudova, Zakon o Visokom savetu sudstva, Zakon o javnom tužilaštvu i Zakon o Visokom savetu tužilaštva.

Zakonom o uređenju sudova⁴⁸ uređuju se osnivanje, ukidanje, vrste, delokrug i stvarna nadležnost suda, unutrašnje uređenje suda, sudska uprava, sudsko osoblje, pravosudna uprava, obezbeđenje suda i sredstva za rad sudova. Po istom zakonu je nekadašnji Vrhovni kasacioni sud, kao najviši sud u Republici Srbiji, nastavio svoj rad kao Vrhovi sud.

Zakonom o sudijama⁴⁹ uređuju se položaj sudije, nepojivost sa sudijskom funkcijom, vrednovanje rada sudije, materijalni položaj sudije, uslovi i postupak za izbor sudije, prestanak sudijske funkcije, položaj predsednika suda, položaj sudije porotnika i disciplinska odgovornost sudije. Najvažnija izmena u vezi sa izborom sudija je to što sudije više ne bira Narodna skupština, već Visoki savet sudstva.

Zakonom o Visokom savetu sudstva⁵⁰ uređuju se položaj, nadležnost, organizacija i način rada Visokog saveta sudstva, uslovi i postupak za izbor izbornog člana Saveta, trajanje mandata i prestanak njegove funkcije i obezbeđivanje uslova i sredstava za rad Saveta. Savet ima 11 članova, a to su: šest sudija koje biraju sudije, četiri istaknuta pravnika, koje bira Narodna skupština, te predsednik Vrhovnog suda, kao član po položaju.

Zakonom o javnom tužilaštvu⁵¹ uređuju se organizacija i nadležnost javnog tužilaštva, uslovi, postupak za izbor i prestanak funkcije nosioca javnotužilačke funkcije, prava i dužnosti nosioca javnotužilačke funkcije, vrednovanje rada glavnog javnog tužioca i javnog tužioca, disciplinska odgovornost nosioca javnotužilačke funkcije, obavljanje poslova uprave u javnom tužilaštvu i pravosudne uprave, obezbeđivanje sredstava za rad javnog tužilaštva i druga pitanja od značaja za rad javnog tužilaštva.

Javno tužilaštvo Republike Srbije čine Vrhovno javno tužilaštvo, apelaciona javna tužilaštva, viša javna tužilaštva, osnovna javna tužilaštva i javna tužilaštva posebne nadležnosti. Javna tužilaštva posebne nadležnosti su Javno tužilaštvo za organizovani kriminal i Javno tužilaštvo za ratne zločine. Funkciju javnog tužilaštva vrše vrhovni javni tužilac, glavni javni tužilac i javni tužilac.⁵² To znači da je nekadašnje Republičko javno tužilaštvo sada Vrhovno javno tužilaštvo, a nekada republički javni tužilac sada vrhovni javni tužilac, dok su dosadašnji javni tužioci sada glavni javni tužioci, a nekadašnji zamenici tužilaca sada javni tužioci.

48 Zakon o uređenju sudova („Sl. glasnik RS”, broj 10/2023).

49 Zakon o sudijama („Sl. glasnik RS”, broj 10/2023).

50 Zakon o Visokom savetu sudstva („Sl. glasnik RS”, broj 10/2023).

51 Zakon o javnom tužilaštvu („Sl. glasnik RS”, broj 10/2023).

52 Članovi 3. i 4. Zakona o javnom tužilaštvu.

Najvažnija izmena je to što sada vrhovnog javnog tužioca bira Narodna skupština, na predlog Visokog saveta tužilaštva, dok glavnog javnog tužioca i javne tužioce bira Visoki savet tužilaštva, dok ih je ranije sve birala Narodna skupština.

Zakonom o Visokom savetu tužilaštva⁵³ uređuju se položaj, nadležnost, organizacija i način rada Visokog saveta tužilaštva, uslovi i postupak za izbor izbornog člana Saveta, trajanje mandata i prestanak njegove funkcije i obezbeđivanje uslova i sredstava za rad Saveta. Savet ima 11 članova, a to su: pet javnih tužilaca koje biraju nosioci javnotužilačke funkcije, četiri istaknuta pravnika, koje bira Narodna skupština, te vrhovni javni tužilac i ministar nadležan za pravosuđe, kao članovi po položaju.

Trebalo bi da donošenje ovih zakona osigura uspostavljanje nezavisnog sudstva i samostalnog tužilaštva i otkloni političku kontrolu nad izborom sudija i tužilaca. Međutim, navedena zakonska rešenja naišla su na kritike u kojima se ističe da su ovakva zakonska rešenja kompromis između struke i politike, te da je sada uticaj politike samo prikriiveniji, odnosno da je on moguć preko istaknutih pravnika koji su postali članovi visokih saveta sudstva i tužilaštva, a bez čije saglasnosti neće biti moguće donositi odluke.⁵⁴

Odnos državnih funkcionera, medija i javnosti prema ratnim zločinima

Glorifikacija lica osuđenih za ratne zločine, relativizacija zločina i negiranje sudski utvrđenih činjenica o zločinima, obeležili su zvaničnu politiku sećanja na ratove devedesetih i tokom 2023. godine, kako od strane državnih funkcionera, tako i u izveštavanju većine medija.

19

List „Politika” je u januaru ustupio prostor nekadašnjem generalu Vojske Jugoslavije, Vladimiru Lazareviću, koji je pred MKSJ-om osuđen za pomaganje i podržavanje zločina protiv čovečnosti počinjenih na Kosovu, da otvoreno negira upravo zločine na Kosovu, kao i zločin na pijaci Markale u Sarajevu 1994. godine. Lazarević je u intervjuu poricao zločin počinjen u Račku i manipulisao razlozima zbog kojih je sudsko veće MKSJ-a odustalo od izvođenja dokaza o tome.⁵⁵ Zločin u Račku negirao je u izjavi za medije i Nikola Šainović, nekadašnji zamenik premijera Vlade Savezne Republike Jugoslavije, koga je MKSJ osudio na 18 godina zatvora za zločine protiv čovečnosti počinjene na Kosovu.⁵⁶

53 Zakon o Visokom savetu tužilaštva („Sl. glasnik RS”, broj 10/2023).

54 „Primena će pokazati jača li vladavina prava ili vladavina politike”, *Euronews. Serbia*, 7. februar 2023. godine, dostupno na: <https://www.euronews.rs/srbija/politika/77146/strucnjaci-o-setu-pravosudnih-zakona-primena-ce-pokazati-jaca-li-vladavina-prava-ili-vladavina-politike/vest> (posećeno 27. marta 2024. godine).

55 „General Vladimir Lazarević za Politiku: Svet je već priznao da je Račak velika prevara”, *Politika*, 15. januar 2023. godine, dostupno na: <https://www.politika.rs/scc/clanak/532730/General-Vladimir-Lazarevic-za-Politiku-Svet-je-vec-priznao-da-je-Racak-velika-prevara> (posećeno 27. marta 2024. godine).

56 „Farsa od optužnica”, *Vesti-online*, 17. januar 2023, dostupno na: <https://www.vesti-online.com/farsa-od-optuznica/> (posećeno 27. marta 2024. godine).

Državna komemoracija povodom početka NATO bombardovanja SR Jugoslavije održana je 24. marta u Somboru. Predsednik Srbije je u svom govoru poricao zločine koje su srpske snage počinile nad kosovskim Albancima, cinično govorio o terminu „humanitarna katastrofa” na Kosovu 1999. godine, ali i preuveličavao broj žrtava NATO bombardovanja navodeći cifru od oko 2500 civila koji su stradali.⁵⁷ Osim centralne komemoracije, organizovano je i nekoliko manjih događaja, uz prisustvo nekadašnjih vojnih i političkih zvaničnika koji su osuđeni ili osumnjičeni za ratne zločine. Veselin Šljivančanin, nekadašnji major JNA koga je MKSJ osudio zbog kršenja zakona ili običaja ratovanja, bio je deo državne delegacije koja je položila cveće na spomenik Milici Rakić, devojčici poginuloj tokom NATO bombardovanja⁵⁸; Nikola Šainović učestvovao je na komemoraciji koju je organizovala opštinska organizacija SPS Vračar⁵⁹; ministar odbrane Miloš Vučević položio je venac na spomen-obeležje pripadnicima 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije, uz prisustvo nekadašnjeg komandanta te jedinice Ljubiše Dikovića.⁶⁰ U zoni odgovornosti ove brigade ubijeno oko 1400 albanskih civila, a više hiljada njih proterano.⁶¹

Dnevni list „Danas” ustupio je medijski prostor Veselinu Šljivančaninu, objavivši pismo u kojem je on osporavao činjenice iz presude kojom ga je MKSJ osudio na 10 godina zatvora zbog kršenja zakona ili običaja ratovanja u Vukovaru i naveo da ona „pripada osudama bez pravnog uporišta”. Šljivančanin se požalio i na tretman srpskih optuženika u Hagu, kao i na činjenicu da i nakon izdržavanja zatvorske kazne nije slobodan građanin te „treba da nosi žig celog života”.⁶²

Nebojša Pavković, nekadašnji komandant Treće armije Vojske Jugoslavije, koga je MKSJ osudio na 22 godine zatvora za zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona ili običaja ratovanja na Kosovu, obratio se krajem aprila putem video-linka iz zatvora u Finskoj đacima osnovne škole u Kaću kako bi im, uz gradonačelnika Novog Sada, Milana Đurića, održao čas na temu „Košare – priče heroja”.⁶³

Krajem maja, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (MRMKS) doneo je poslednju presudu u predmetima ratnih zločina tokom oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije. Bivši čelnici Službe državne bezbednosti MUP-a Srbije Jovica Stanišić i Franko Simatović pravnosnažno su osuđeni da su kao pripadnici udruženog zločinačkog poduhvata odgovorni za ratne zločine u više

57 „Povodom državnog obeležavanja godišnjice NATO bombardovanja”, saopštenje FHP, 25. mart 2023. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=38701>.

58 „Oficir JNA koji je napisao tri knjige: Ko je Veselin Šljivančanin, osuđenik iz Haga koga vlast glorifikuje?”, *Danas*, 25. mart 2023. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/oficir-jna-koji-je-napisao-tri-knjige-ko-je-veselin-sljivančanin-osuđenik-iz-haga-koga-vlast-glorifikuje/> (posećeno 20. marta 2024. godine).

59 Dostupno na Instagram profilu SPS Vračar.

60 „Ministar Vučević položio venac povodom Dana sećanja na žrtve NATO agresije”, Ministarstvo odbrane, 24. mart 2023. godine, dostupno na: <https://www.mod.gov.rs/lat/19883/ministar-vucevic-položio-venac-povodom-dana-sećanja-na-zrtve-nato-agresije19883> (posećeno 26. marta 2024. godine).

61 „Povodom penzionisanja načelnika Generalštaba Vojske Srbije Ljubiše Dikovića”, saopštenje FHP, 18. septembar 2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35653> (posećeno 28. marta 2024. godine).

62 „Veselin Šljivančanin: U presudi stoji da ja i moji vojnici nismo činili zločine”, *Danas*, 8. april 2023. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/dijalog/reakcije/veselin-sljivančanin-u-presudi-stoji-da-ja-i-moji-vojnici-nismo-cinili-zlocine/> (posećeno 28. marta 2024. godine).

63 „Pozivamo da se utvrdi odgovornost direktorke škole u Kaću i gradonačelnika Novog Sada zbog slavljenja ratnog zločinca”, saopštenje YIHR, 16. maj 2023. godine, dostupno na: <https://yih.rs/bhs/pozivamo-da-se-utvrdi-odgovornost-direktorke-skole-u-kacu-i-gradonacelnika-novog-sada-zbog-slavljenja-ratnog-zlocinca/> (posećeno 28. marta 2024. godine).

opština Bosne i Hercegovine, kao i za ubistvo Marije Senaši u Dalj Planini u Hrvatskoj, a presudom je takođe utvrđeno učešće Srbije u oružanim sukobima u BiH i Hrvatskoj.⁶⁴ Među državnim zvaničnicima nije bilo reakcije na presudu niti na sudske činjenice koje su njome utvrđene, dok je u medije kao tumač i analitičar presude često pozivan Tomislav Kovač⁶⁵, nekadašnji ministar unutrašnjih poslova Republike Srpske, protiv koga je Tužilaštvo BiH podiglo optužnicu koja ga tereti za genocid u Srebrenici.

Dan sećanja na stradale i prognane žrtve vojno-policijske operacije „Oluja” je odlukom predsednika Srbije i predsednika Republike Srpske ove godine obeležen komemorativnim skupom u Prijedoru, opštini u kojoj su snage srpske vojske i policije tokom oružanih sukoba ubile preko 3000 civila, većinom Bošnjaka.⁶⁶

Toplički okrug Republike Srbije dodelio je u junu vidovdansku povelju „Car Lazar” generalu u penziji Vladimiru Lazareviću predstavljajući ga kao „primer mladim generacijama kako se bori i brani svoja zemlja.”⁶⁷ Lazarević je kao komandant Prištinskog korpusa VJ pred MKSJ osuđen na 14 godina zatvora za pomaganje i podržavanje zločina protiv čovečnosti počinjenih tokom oružanog sukoba na Kosovu. Identičnu retoriku veličanja osuđenog ratnog zločinca upotrebio je i predsednik Srbije Aleksandar Vučić tokom obraćanja narodnim poslanicima u februaru 2023. godine, nazivajući generala Lazarevića „velikim junakom” i „junakom srpskim sa Kosova i Metohije.”⁶⁸

Tokom oktobra i novembra, Vladimir Lazarević je intenzivno učestvovao u ceremonijama Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja na kojima su se borcima oružanih sukoba devedesetih dodeljivale boračke spomenice kao posebno državno priznanje ustanovljeno Uredbom o boračkim spomenicama iz marta 2023. godine.⁶⁹ Na ceremoniji dodele boračkih spomenica u Kuršumliji,

21

64 „Saopštenje FHP povodom presude Žalbenog veća MRMKS u predmetu Stanišić i Simatović”, FHP, 31. maj 2023. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=38860>.

65 „PRESUDA STANIŠIĆU I SIMATOVIĆU: Nova osveta Haškog tribunala nad Srbima? TOMO KOVAČ I BRANKO LUKIĆ U USIJANJU DANA”, *Kurir TV*, 1. jul 2023. godine, dostupno na: <https://www.kurir.rs/vesti/politika/3720633/presuda-staniscu-i-simatovicu-da-li-je-ovo-nova-osveta> (posećeno 28. marta 2024. godine); „Šta je pozadina presude Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću?”, *K1 TV*, 2. jun 2023. godine, dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=HDQL_-7ZTX4 (posećeno 28. marta 2024. godine).

66 „Kandić: Odluka da Dan sećanja na žrtve akcije Oluja bude obilježen u Prijedoru politički i civilizacijski neprihvatljiva”, *Portal Gradski*, 24. jul 2023. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=38987>.

67 „Poznati dobitnici vidovdanskih povelja, prestižno priznanje 'Car Lazar' generalu Lazarević”, Toplički Upravni okrug Republike Srbije, 19. jun 2023. godine, dostupno na: <https://www.toplicki.okrug.gov.rs/vesti/poznati-dobitnici-vidovdanskih-povelja-prestizno-priznanje-car-lazar-generalu-lazarevicu/> (posećeno 28. marta 2024. godine).

68 Stenografske beleške – Treća posebna sednica Narodne skupštine Republike Srbije od 2. februara 2023. godine, dostupno na: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/doc/stenografske_beleške/Treca%20osebna%20sednica%20NSRS,%202.%20februar%202023.%20godine%20LAT.docx.

69 „Ministar Selaković svečano uručio Boračke spomenice u Merošini”, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, 12. oktobar 2023. godine, dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/foto-i-video/foto-galerije/ministar-selakovic-svecano-urucio-boracke-spomenice-u-merosini>; „Ministar Selaković danas u Medvedi dodelio prve grupne Boračke spomenice”, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, 6. oktobar 2023. godine, dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/foto-i-video/foto-galerije/ministar-selakovic-danas-u-medvedji-dodelio-prve-grupne-boracke-spomenice>; „Selaković uručio 53 boračke spomenice borcima iz opština Bujanovac, Preševo i Trgovište”, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, 22. oktobar 2023. godine, dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/selakovic-urucio-53-boracke-spomenice-borcima-iz-opstina-bujanovac-presevo-i-trgoviste>.

Lazarević se obratio prisutnima i izjavio da „gledamo novo lice Srbije – Srbije koja se više ne stidi svojih boraca”⁷⁰ Sredinom novembra Vladimir Lazarević, istražni sudija Danica Marinković, komandant PJP Goran Radosavljević Guri i istoričar Dejan Antić održali su tribinu u sali Univerziteta u Nišu, na kojoj su negirali zločin nad kosovskim Albancima počinjen u selu Račak 1999. godine.⁷¹

U Savet Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu, u oktobru ove godine, izabran je Dragoslav Bokan, osnivač i komandant paravojne jedinice „Beli orlovi”.⁷² Protiv imenovanja Bokana, studenti Filološkog fakulteta pokrenuli su peticiju, u kojoj se navodi da je on osoba koja „godinama širi govor mržnje i promoviše netrpeljivost, netoleranciju i nasilje”.⁷³

Ministarstvo odbrane je i na 66. Beogradskom sajmu knjiga nastavilo da promoviše svoja izdanja iz edicija „Ratnik” i „Svedok”, kao i dokumentarne filmove „Zastava filma” u kojima se relativizuje uloga generala i jedinica JNA i Vojske Jugoslavije u zločinima počinjenim u ratovima u bivšoj SFRJ.⁷⁴ Prikazani su filmovi o 125. motorizovanoj brigadi VJ, 37. motorizovanoj brigadi VJ i 243. motorizovanoj brigadi VJ, čiji su pripadnici učestvovali u masovnim ubistvima civila na Kosovu.⁷⁵ Na sajmu knjiga već tradicionalno je na centralnom štandu bio prisutan sa svojim knjigama i Vojislav Šešelj, lider Srpske radikalne stranke, koji je osuđen pred MRMKS-om na 10 godina zatvora za deportacije i progon Hrvata iz Vojvodine kao zločin protiv čovečnosti. Na ovogodišnjem sajmu prvi put je predstavljena i Organizacija starešina Vojske Republike Srpske, čiji je predsednik Slobodan Župljanin, kome se trenutno sudi za ratne zločine na području Kotor Varoši, pred Sudom BiH.⁷⁶

22

Na parlamentarnim i lokalnim izborima koji su održani 17. decembra, ispred Srpske radikalne stranke kandidovao se Vojislav Šešelj, osuđen za ratne zločine pred MKSJ-om. Kandidati za narodne poslanike bili su i Vjerica Radeta i Petar Jojić, optuženi pred MRMKS-om za nepoštovanje suda, koje Srbija uporno odbija da uhapsi i izruči međunarodnom sudu. Vladajuća Srpska napredna stranka učestvovala je na beogradskim i drugim lokalnim izborima u koaliciji sa Šešeljevom Srpskom radikalnom strankom.⁷⁷

70 „Kuršumlja ima najviše boraca u Srbiji, ministar Selaković dva dana uručuje Boračke spomenice”, *Topličke vesti*, 3. novembar 2023. godine, dostupno na: <https://toplickevesti.com/kursumlja-ima-najvise-boraca-u-srbiji-ministar-selakovic-dva-dana-urucuje-boracke-spomenice/> (posećeno 28. marta 2024. godine).

71 „Tribina o Račku: Tragičan primer odnosa Zapada prema srpskom narodu”, *Kosovo Online*, 17. novembar 2023. godine, dostupno na: <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/tribina-o-racku-tragican-primer-odnosa-zapada-prema-srpskom-narodu-17-11-2023> (posećeno 28. marta 2024. godine).

72 Dostupno na internet stranici Filološkog fakulteta – Savet.

73 „Studenti pokrenuli peticiju protiv imenovanja Dragoslava Bokana za člana Saveta Filološkog fakulteta”, *Danas*, 18. oktobar 2023. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/studenti-pokrenuli-peticiju-protiv-imenovanja-dragoslava-bokana-za-clana-saveta-filoloskog-fakulteta/> (posećeno 28. marta 2024. godine).

74 Program Medija centra Odbrana, Ministarstva Odbrane Republike Srbije na 66. Međunarodnom beogradskom sajmu knjiga, oktobar 2023. godine.

75 „Dosije: Ljubiša Diković”, FHP, 2012; „Dosije: 125. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije”, FHP, 2013; „Dosije: Rudnica”, FHP, 2015.

76 „Potvrđena optužnica za zločin u Kotor-Varoši”, *Detektor*, 30. decembar 2015. godine, dostupno na: <https://detektor.ba/2015/12/30/potvrdena-optuznica-za-zlocin-u-kotor-varosi/> (posećeno 26. marta 2024. godine).

77 „Šešelj: Radikali u koaliciji sa SNS na beogradskim i lokalnim izborima”, *Danas*, 1. novembar 2023. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/politika/seselj-radikali-u-koaliciji-sa-sns-na-beogradskim-i-lokalnim-izborima/> (posećeno 26. marta 2024. godine).

MRMKS je u novembru podigao novu optužnicu zbog nepoštovanja suda protiv Vojislava Šešelja i još četvero zvaničnika SRS – Miljana Damjanovića, Ljiljane i Ognjena Mihajlovića i Miroljuba Ignjatovića.⁷⁸ Ljiljana Mihajlović i Miljan Damjanović nalazili su se na listi kandidata za narodne poslanike ispred SRS.

Početkom decembra u javnosti se pojavio video snimak Milivoja Batinice na kojem se vidi kako on tokom utakmice udara jednog od igrača kluba malog fudbala čiji je trener.⁷⁹ Batinica i još šestorica nekadašnjih pripadnika Centra za obuku „Jahorina” Specijalne brigade policije MUP Republike Srpske, pred Višim sudom u Beogradu se terete da su učestvovali u streljanju preko 1300 Bošnjaka iz Srebrenice u julu 1995. godine.⁸⁰

U prostorijama Gradskog odbora SPS u Nišu, stranke članice vladajuće koalicije, 13. decembra otvorena je spomen-soba nekadašnjem predsedniku Srbije i SRJ, Slobodanu Miloševiću, koji je pred MKSJ-om bio optužen za genocid, zločine protiv čovečnosti i ratne zločine na području Kosova, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.⁸¹

Brojnost primera u kojima institucije i najviši državni funkcioneri, uključujući i predsednika Srbije, relativizuju i poriču zločine, a promovišu zločince kao heroje, potvrđuju da je zvanična politika sećanja u Srbiji aktivno usmerena ka revizionizmu i manipulativnim praksama, kao i da se prema žrtvama, uključujući tu i žrtve srpske nacionalnosti, ne iskazuju pijetet i empatija, već se prema njima ponaša na neprihvatljiv način, tako što im se uskraćuje ili otežava ostvarivanje prava, dok se njihovo stradanje zanemaruje, prećutkuje, relativizuje ili otvoreno poriče.

---

78 „Podignuta nova haška optužnica protiv Vojislava Šešelja”, *Al Jazeera*, 23. novembar 2023. godine, dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2023/11/23/podignuta-nova-haska-optuznica-protiv-vojislava-seselja> (posećeno 26. marta 2024. godine).

79 „Trener u Srbiji i optuženik za ratne zločine udario igrača, opozicija traži reakciju nadležnih”, *RSE*, 1. decembar 2023. godine, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/batinica-napad-utakmica-ratni-zlocini/32709948.html> (posećeno 27. marta 2024. godine).

80 Predmet: *Srebrenica (opt. Nedeljko Milidragović i dr.)*, dostupno na sajtu FHP.

81 „Uz spomen-salu, niški socijalisti Miloševiću prave i spomenik, a traže i bulevar”, *Južne vesti*, 13. decembar 2023. godine, dostupno na: <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Uz-spomen-salu-niski-socijalisti-Milosevicu-prave-i-spomenik-a-traze-i-bulevar.sr.html> (posećeno 26. marta 2024. godine).

POSTUPCI PRED PRVOSTEPENIM SUDOM U 2023. GODINI

I. Predmet *Bosanski Novi*⁸²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 30. decembar 2021.	
Datum početka suđenja: 12. septembar 2022.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Milenko Karlica i Željko Novaković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženih ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, budući da optuženi, koji su državljani Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Snežana Nikolić-Garotić (predsednica veća) sudija Vinka Beraha Nikićević sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 2 Rang optuženih: niskorangirani Broj žrtava: 27 Broj ukupno ispitanih svedoka: 6	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 3 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

24

⁸² Predmet *Bosanski Novi*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski-novi.html> (posećeno 13. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su se 22. juna 1992. godine organizovali sa preko 20 drugih naoružanih lica i krenuli u napad na naselja Maslovare, Alići i Ekići, koja se nalaze na području opštine Bosanski Novi (BiH), a u kojima su živeli bošnjački civili. Na putu prema tim naseljima sa traktora su skinuli i ubili jedno civilno lice, a kad su došli u naselje počeli su sa isterivanjem civila iz njihovih kuća, i tom prilikom su ubili još tri civila, a sve zarobljeno stanovništvo doveli su do pravoslavnog groblja, gde su muškarce tukli, a žene i decu traktorima odvezli u naselje Urije. Nakon što su odvezli žene i decu, muškarce su odveli do muslimanskog groblja, gde im je optuženi Karlica naredio da kopaju zajedničku grobnicu, a zatim optuženom Novakoviću i drugim prisutnim naoružanim licima naredio da pucaju u civile, što su ovi zajedno sa njim i učinili, i tom prilikom su ubijena 24 bošnjačka civila. Njihova tela zatrpali su zemljom, a tokom druge polovine 1996. godine iskopali su veći deo tela i odvezli ih na ušće reka Japre i Sane, gde su ih bacili.⁸³

Odbrana optuženih

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Milenko Karlica je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da tokom oružanog sukoba nije bio vojno lice, nikakav starešina, te da ništa nije organizovao, već je imao samo radnu obavezu. Događaju u Alićima i Ekićima prethodila je pogibija jednog vojnog starešine srpskih snaga. Kada je njegovo telo dovezeno, počele su da rastu tenzije, jer su stanovnici sela Jošave bili tužni i besni zbog te pogibije. Dragan Balaban, Milan Balaban i Milenko Babić su u selu Jošava organizovali ljude, govoreći im da su stanovnici Alića i Ekića, Bošnjaci, naoružani i da mora da se ode u ta sela da se oni razoružaju. Optuženi se vraćao sa suprugom sa sahrane kada su ih zaustavili Milan i Dragan Balaban i rekli da su organizovali celo selo i da mora da se ode u Aliće i Ekiće, te da će se krenuti za sat-dva. Svojim kolima je došao na mesto okupljanja, gde mu je rečeno da ode u Ekiće kod svog poznanika Bošnjaka, a onda su ga pozvali da ide na Kozjak kod nekog domaćina, odnosno da odveze Milenka Brčina kod njegovog rođaka Stojka. Tamo su se zadržali oko pola sata i u povratku, na putu prema Alićima, optuženi je video dosta naroda i od Milenka Babića je čuo da ih sve treba pobiti. Bio je zapanjen tom izjavom i pitao ga je kako tako nešto može da kaže, nakon čega su rekli: „Eto vam ih, pa ih vi vodite gde god hoćete“. Odveli su ih traktorima u mesto Šuća, gde je bio punkt, tamo su ih ostavili i vratili se. Na putu prema Alićima sreli su Dragana Balabana i Džemala Alića, pa mu je Dragan rekao da odveze Milana Balabana do Džemalove kuće jer on ima mnogo oružja. Kada su stigli do Džemalove kuće, oni su izašli, a optuženi je ostao kod automobila. Čuo je pucnje i ubrzo nakon toga je došao Milan i rekao mu da je u samoodbrani ubio Džemala. Odvezli su se kasnije prema Ekićima, a kasnije je Milan Balaban rekao da su te ljude ubili. Čuo je da su njega hteli da okrive za ubistvo Džemala Alića, mada svi znaju ko ga je ubio. To mu je rekla i Branka Karlica, rođena sestra Milana Balabana. Nije video nijedno ubistvo, niti mu je poznato gde je za to vreme bio optuženi Željko Novaković.⁸⁴

25

83 Optužnica TRZ KTO 7/21 od 30.12.2021. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%20%D0%B1%D1%80.%207-21%20-%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7..pdf> (posećeno 13. februara 2024. godine).

84 Transkript sa glavnog pretresa od 12. septembra 2022. godine.

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Željko Novaković negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je iz Dvora na Uni krenuo pešice kod majke, pošto u tom periodu nije bilo javnog prevoza, te da je svratio u Maslovare kod sestre Stane Karlice. Njegov zet je krenuo da ga odveze u selo kod majke, ali ih je usput zaustavio neki čovek i rekao im da odu „tamo negde gore” i prevezu traktorom neke žene i decu. Taj kraj optuženi ne poznaje, tako da ne ume da objasni kuda su ih vozili. Nakon što su odvezli žene i decu, vratili su se u Maslovare, a optuženi je sutradan otišao pešice kod majke. Napominje da je bio u JNA i da je bio vezista na vojnom aerodromu u Bihaću, te da tada nije imao nikakvo oružje.⁸⁵

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Miroslav Žujić naveo je da je tokom rata bio policajac u Bosanskom Novom i da je radio kao vođa patrolnog sektora. Čuo je iz priča da su u Maslovarama pobijeni neki Muslimani, mada mu ništa nije poznato u vezi sa premeštanjem tela. Poznaje optuženog Milenka Karlicu.⁸⁶

Svedok optužbe Rajko Radenović naveo je da je tokom rata radio kao policajac u Bosanskom Novom. Prilikom prolaska patrole kroz sela Ekići i Alići čuli su od meštana priče o ubistvima civila, pa su to preneli svom nadređenom. Rekao im je da to ne ispituju do daljnjeg, jer je u tom periodu VRS bila jako nezgodna. Naime, ukoliko bi policija privela nekog od pripadnika VRS, odmah bi došla veća grupa njegovih saboraca, naoružanih, koji su insistirali da se privedeni odmah pusti i pretili puškama. Čuo je da je bilo i nekog premeštanja tela, ali mu nisu poznati detalji. Objasnio je da je u to vreme onaj ko je imao pušku „imao sve”. Srbi su svi bili naoružani, a od Muslimana je oružje bilo oduzeto. Pre kritičnog događaja, mnogi su se iselili iz sela u kojima su Muslimani bili većinski živalj. U Ekićima su ostali samo stariji ljudi, žene i deca.⁸⁷

Svedok optužbe Zoran Kenjalo naveo je da ne ostaje pri iskazima koje je 24. decembra 2015. godine i 6. juna 2016. godine dao pred Tužilaštvom BiH. Objasnio je da je prilikom davanja tih iskaza bio pod velikim stresom, da mu je prećeno da će dugo robijati, da je tada saslušan kao okrivljeni, te da je sa Tužilaštvom BiH zaključio sporazum o priznanju krivice za istovrsno krivično delo i nagodio se za kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Nakon predočavanja zapisnika o tim ispitivanjima, potvrdio je da su na njima njegovi potpisi. Istakao je da je tada morao nešto reći, ali da navodi kojima tereti optužene nisu tačni. Tokom davanja iskaza izvinjavao se optuženom Milenku Karlici što ga je u svojim iskazima teretio. Objasnio je da mu je Dragan Balaban, koji je takođe sklopio sa Tužilaštvom BiH sporazum o priznanju krivice, sugerisao šta da kaže. U mestima Maslovare i Ekići, u junu 1992. godine, ubijeno je 26 Muslimana. Nije video ko je u njih pucao jer je bila noć. Balaban mu je sugerisao da kaže da je optuženi Karlica naređivao da se postroje i da pucaju u Muslimane. Optuženi Novaković nije bio prisutan prilikom ubistva civila.⁸⁸

---

85 *Ibid.*

86 Transkript sa glavnog pretresa od 25. oktobra 2022. godine.

87 *Ibid.*

88 *Ibid.*

Pre ubistva Muslimana bili su na sahrani. Optuženi su bili sa ženama i decom – oni su pratili taj konvoj. Priznao je da je, prilikom davanja iskaza u Tužilaštvu BiH, lagao kada je navodio da je optuženi Karlica naređivao, jer to i nije mogao da radi, niti je on oduzimao dragocenosti od civila ni pucao u njih. Optuženi Željko Novaković se pojavio na jednom traktoru zajedno sa svojim zetom i siguran je da ovaj nije pucao u civile. Nije imao neposrednih saznanja o premeštanju tela ubijenih, samo je čuo neke glasine, ali u njima niko nije spominjao Karlicu. Poznato mu je da je Džemala Alića u samoodbrani ubio Milan Balaban. Objasnio je da je nakon sahrane otišao kući, ali da je kasnije došao njegov brat i rekao mu da mora da se ide na Ekiće i Aliće, pa je uzeo oružje i krenuo. Muslimane su pred noć doveli na dva do tri traktora. Bilo ih je 26 i odveli su ih na groblje i pobili. U grupi koja ih je pobila bilo je pijanih, opasnih ljudi, koji su pretili da će pucati u one koji neće da pucaju u Muslimane, a među njima je bio i Ljuban Balaban.⁸⁹

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine zakazano je sedam suđenih dana, od kojih su održana tri. Dva puta su glavni pretresi otkazivani iz razloga koji javnosti nisu poznati, a dva puta su odlagani jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci. Ispitana su tri svedoka optužbe.

Svedokinja optužbe, oštećena Šefika Selmić o kritičnom događaju u kom joj je ubijen sin nije imala neposrednih saznanja, budući da je u tom periodu bila u Zagrebu. Čula je da je zločin izvršio optuženi Milenko Karlica, kog poznaje odranije. Takođe je čula da su žrtve tukli i uzimali im novac.⁹⁰

Svedokinja optužbe Neida Alić navela je da je nakon sahrane poginulog srpskog vojnika u njeno selo došlo oko 30 vojnika, koji su pucali po selu i psovali ih. Maltretirali su civile, odvojili su žene i decu i odveli ih do Bosanskog Novog. Optuženi Milenko Karlica je tog dana bio u njenoj kući i odveo zeta, a civile su pobile komšije.⁹¹

Svedok optužbe Uroš Galić je za vreme oružanog sukoba u BiH bio pripadnik VRS. Poginuli Radenko Baltić mu je nećak, čijoj sahrani je prisustvovao, mada nije mogao da se seti tačnog datuma sahrane – misli da je bila 22. ili 23. juna 1992. godine. Telo poginulog, koji je tada imao samo 23 godine, dovezla je vojska, telo je prenoćilo u kući i sutradan je bila sahrana. To večer kada je telo dovezeno, Milan Balaban je rekao da će „sutra da prhnu Ekići”, što je svedok razumeo kao da ih više neće biti. Na sahrani je bilo dosta sveta, ljudi su bili revoltirani jer je pokojnik bio mlad i omiljen, a pre ubistva bio je mučen. Optuženog Milenka Karlicu poznaje, ali ga na sahrani nije video, dok optuženog Željka Novakovića ne zna. Nakon sahrane ostao je u kući i nikakvu pucnjavu nije čuo. Nakon par dana čuo je priču da su žene iz Ekića doterane na Urije, a da su muškarci ostali u selu. Šta se zaista desilo nije mu poznato, jer nije bio tamo, niti ima saznanja ko je u tom događaju učestvovao.

Za izjavu, koju je dao u Sarajevu, svedok tvrdi da je montirana, tako što su sa originalne izjave svedoka date u Banjaluci, u Tužilaštvu BiH, prekopirali njegov potpis, a izjavu sami napisali. To je primetio

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2023. godine.

⁹¹ *Ibid.*

jer je ta izjava, navodno data u Sarajevu, sadržavala navode o kojima se on nije izjašnjavao. Svedočio je dva puta pred Sudom BiH i o toj falsifikovanoj izjavi izjašnjavao se na suđenju koje je održano 13. decembra 2017. godine. Svedok tvrdi i da je tužilac iz Sarajeva išao po Sanskom Mostu i naplaćivao savete ljudima kako da svedoče. Milan Balaban zvani „Brezik” hvalio se da je u samoodbrani ubio Džemala Alića u Ekićima. Navodno je Džemal krenuo prema njemu s puškom, pa je iz tog razloga pucao u njega. Kako je svedok rekao, optuženi Milenko Karlica nije mogao da okupi ljude koji bi krenuli sa njim negde, jer nije imao ni takvu poziciju ni moć. Takođe, svedok je naveo i da ga prilikom svedočenja u Sarajevu niko od optuženih nije spominjao. Svedok je naveo još i da je čuo priču da su ljude iz Ekića ubili Rudničani, te da je Nikola Majkić sve vredne stvari iz Džemalove kuće prevezao kod sebe, te da je uzeo i 20.000 DM.⁹²

Nalazi FHP-a

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Milenka Karlice i Željka Novakovića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobama A.A. i B.B.⁹³ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenima i prezimenima optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci. Pre nego što je TRZ podiglo optužnicu, o optuženima se izveštavalo u medijima u BiH, gde se oni pominju imenom i prezimenom.⁹⁴ Podaci o optuženima objavljeni su i na sajtu Suda BiH.⁹⁵ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ čini optužnice krajnje nejasnim⁹⁶, a optužene potpuno nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako sa Nacionalnom strategijom iz 2016. godine⁹⁷, tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji.⁹⁸

28

92 Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2023. godine.

93 Optužnica TRZ KTO 7/21 od 30. decembra 2021. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%20%D0%B1%D1%80.%207-21%20-%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7..pdf> (posećeno 13. februara 2024. godine).

94 „Zločini u Bosanskom Novom: Spojeni postupci protiv nedostupnih Novakovića i Karlice”, *Detektor*, dostupno na: <https://detektor.ba/2021/03/02/zlocini-u-bosanskom-novom-spojени-postupci-protiv-nedostupnih-optuzenih/> (posećeno 13. februara 2024. godine).

95 Predmet Suda BiH S1 1 K 032575 19 Kro *Željko Novaković*. Predmet Suda BiH S1 1K 020491 15 Kro *Milenko Karlica*.

96 Na svim optužnicama TRZ-a optuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 13. februara 2024. godine).

97 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 16. januara 2023. godine).

98 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf> (posećeno 13. februara 2024. godine).

II. Predmet *Bratunac – Suha*⁹⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 22. oktobar 2018.	
Datum početka suđenja: 5. novembar 2019.	
Postupajući tužilac: Svetislav Rabrenović	
Optuženi: Jovan Novaković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
<p>Predmet ustupljen iz BiH</p> <p><i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i></p>	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vinka Beraha Nikićević
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 300 Broj ukupno ispitanih svedoka: 7	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

29

⁹⁹ Predmet *Bratunac – Suha*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunac-suha.html> (posećeno 5. marta 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Jovan Novaković se tereti da je, kao komandir čete Moštanice TO Bratunac, dana 10. juna 1992. godine prisilno raselio oko 300 bošnjačkih civila iz sela Suha (opština Bratunac, BiH), među kojima je bilo žena i dece, tako što je prilikom napada na selo naređivao bošnjačkim civilima da izađu iz svojih kuća i učestvovao u njihovom izvođenju, preteći pojedinim civilima da će ih ubiti ukoliko ne pronađu i ne dovedu i ostale članove svojih porodica, zatim im naređivao da u koloni krenu do fudbalskog stadiona Bratunac, gde su pod oružanom pratnjom dovedeni i civili iz drugih mesta, odakle su žene, deca i starija lica autobusima deportovani do Kladnja, a vojno sposobni muškarci sprovedeni i zatvoreni u prostorije OŠ „Vuk Karadžić” u Bratuncu.¹⁰⁰

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Jovan Novaković negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da nisu tačni navodi iz optužnice da je u kritičnom periodu bio komandir čete Moštanice Teritorijalne odbrane Bratunac, već samo komandir jednog voda. Zaklinjao se u svoju decu da mu nije bilo poznato da će bošnjački civili biti proterani iz sela Suha. U odnosu na vojno sposobne muškarce iz sela Suha, koji su bili razdvojeni od žena i dece i odvedeni u prostorije OŠ „Vuk Karadžić”, izjavio je da nije znao šta se u školi sa njima dešavalo. Naglasio je da je pomogao dvojici Bošnjaka da pobegnu, od kojih jedan sada živi u SAD, a drugi u okolini Tuzle. Po njegovom saznanju, u Bratuncu su bili pripadnici „Belih orlova” i „Šešeljevci”, koji su došli tu da pljačkaju.¹⁰¹

30

Sudski veštaci medicinske struke dr Zoran Stanković i dr Vesna Jovanović, koji su optuženog veštačili na okolnosti njegove procesne sposobnosti, utvrdili su da je optuženi, i pored narušenog zdravlja, imajući u vidu njegove kognitivne sposobnosti, sposoban da prisustvuje glavnim pretresima i aktivno učestvuje u krivičnom postupku.¹⁰²

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Rodoljub Đukanović objasnio je da je nakon višestranačkih izbora postao predsednik Izvršnog odbora opštine Bratunac, te da je bio i član Kriznog štaba. Seća se da je 10. maja 1992. godine sa Miroslavom Deronjićem, predsednikom Kriznog štaba, prolazio gradom i video špalir od preko stotinu ljudi – Muslimana, koji su stajali ispred nekih naoružanih ljudi. Ti naoružani ljudi su imali duge cevi, bili su raznoliko obučeni, došli su sa strane, pričalo se iz Hrvatske, sa ratišta. Zvali su ih „dobrovoljci”, „četnici”, „Beli orlovi”. Oni se nisu oslovljavali imenima, nego samo nadimcima, kao što su Rambo, Crnogorac, Makedonac i sl. Svedok, kao ni drugi predstavnici civilne vlasti njima nisu

100 Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%8B.pdf (posećeno 5. marta 2024. godine).

101 *Ibid.*

102 Transkript sa glavnog pretresa od 21. februara 2020. godine.

mogli ništa, čak su od njih i zazirali. Štaviše, njih su se i civili Srbi plašili koliko i Muslimani. Siguran je da među naoružanima nije video nijednog Srbina iz Bratunca. Svedok je sa Deronjićem otišao u policiju, kod komandira stanice Milutina Miloševića i prijavili su mu slučaj. Milošević im je odgovorio, misleći na policiju, da „mi te stvari nećemo i ne smemo da radimo”. Svedok je napomenuo da je i pre ovog događaja u Bratuncu bilo situacija kada su pronalazeni mrtvi ljudi, da je bilo napuštenih kuća i pljački. U grupi Muslimana koju je video kraj igrališta bilo je i meštana sela Suha, ali i ljudi iz drugih mesta, nije mu poznato ko je vršio proterivanje ljudi iz sela Suha. Optuženog poznaje, ali mu nije poznato da li je i kojim oružanim formacijama pripadao tokom rata.¹⁰³

Svedok optužbe Živko Radić naveo je da je 10. maja 1992. godine bio civil i da je sedeo u kafiću, iz kojeg je video deportaciju muškaraca Muslimana, njih oko 407, koji su bili građani Bratunca. Bilo mu je teško da to posmatra, pa je otišao u zgradu Opštine, gde je zatekao Miroslava Deronjića, Rodoljuba Đukanovića i Mileta zvanog „Pop”, kojima je rekao da proterivanje ljudi ne može da gleda, te da preduzmu nešto i to zaustave. Takođe im je rekao da je siguran da Srbija i predsednik Milošević nemaju saznanja o ovome, te da će, ukoliko se ovo ne zaustavi, sutradan otići za Beograd. U roku od pola sata došli su autobusi i kamioni i svi ti ljudi su prevezeni, kako je čuo, u Visoko. Pre nego što su proterani, ljudi su bili smešteni u fiskulturnoj sali OŠ „Vuk Karadžić”. U Bratuncu su tada boravili dobrovoljci iz Srbije i oni su vodili glavnu reč. Nije mu poznato ko je izvršio čišćenje sela Suhe, ali zna da je „bilo svašta” prilikom tog čišćenja.¹⁰⁴

Zaštićeni svedok M1 naveo je da je u vreme kritičnog događaja živeo u mestu Suha kod Bratunca, te da je dana 10. maja 1992. godine, u vremenskom periodu od 10 do 14 časova, vršen progon civilnog stanovništva. To su radili pripadnici TO Bratunac, a među njima je bio i optuženi, kog je dobro poznavao. Rekli su im da ih navodno vode kako bi ih spasili, jer su neke vojne formacije palile susedna sela.

Svedok je krenuo iz svoje kuće jer su i drugi ljudi kretali, bojao se da ostane – bili su faktički isterani. Naime, videli su naoružane ljude koji im govore da krenu, pa su tako i uradili jer su se uplašili, mada niko u njega tom prilikom nije uperio pušku. Video je optuženog u centru mesta, stajao je na jednoj raskrsnici i obratio se meštanima koji su se kretali u tom pravcu: „Idemo tamo dole”. Optuženi je bio u SMB uniformi, nosio je motorolu i pištolj, pa je na osnovu toga svedok zaključio da je ovaj imao neku komandnu funkciju. Video je još nekoliko vojnika u blizini optuženog, a jednog od njih je prepoznao kao Pericu kog su zvali „Crnogorac”. Veliki broj meštana Suhe je napustio svoje domove i kretali su se u grupi sve do stadiona, gde ih je sačekala neka njima nepoznata vojska, koja ih je i opljačkala tako što im je uzela sav novac i dragocenosti koje su imali.¹⁰⁵

Tok postupka u 2023. godini

U izveštajnom periodu zakazano je šest sudećih dana, od kojih su održana tri, na kojima su ispitana ukupno četiri svedoka. Tri puta suđenja nisu održana jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci.

103 Transkript sa glavnog pretresa od 27. septembra 2021. godine.

104 *Ibid.*

105 Transkript sa glavnog pretresa od 30. avgusta 2022. godine.

Svedok optužbe Sreten Vuksić, pre izbijanja ratnih sukoba na području BiH, bio je pripadnik policije, a kada je formiran srpski MUP, radio je na poslovima odbrambene pripreme i materijalnih sredstava. U kritičnom periodu, misli da je bila subota ili nedelja, s obzirom na to da je bio kod kuće, video je, na udaljenosti od oko 70 metara, jednu grupu od nekoliko desetina ljudi. Uočio je da se radi o civilima, koji su kasnije nekuda sa tog mesta „otpremljeni”. U to vreme bio je, zbog posla, vezan za policiju u Bratuncu i ništa ga drugo nije interesovalo. Poznato mu je da je nekog dana u maju mesecu 1992. godine bilo neko „čišćenje”. Privođeni su ljudi, Muslimani, na potpisivanje nekakve lojalnosti, a privođenje su vršile neke vojne formacije. Na području opštine Bratunac, a takođe i na području mesta Suha, bilo je oko 60% Muslimana i oko 40% Srba. Posle tog čišćenja nije sretao muslimansko stanovništvo.

U Bratuncu, u prostorijama OŠ „Vuk Karadžić”, bio je centar za dovođenje Muslimana. Oni su bili i na školskom igralištu, odakle su dalje negde transportovani. Od svog komšije Hruste je čuo da je u školi bilo i Muslimana iz Suhe. Pošto se svedokova kuća nalazi na oko 200 metara udaljenosti vazdušnom linijom od škole, čuo je iz škole „neke zvuke”. Čuo je da su ljudi koji su bili zatvoreni u školi terani da pevaju „neke pesme”. U školi je bio zatvoren i svedokov rođak Milutin, koji mu je kasnije pričao da su ga, kao i druge zatvorene, tukli. Optuženog dobro poznaje, kao i njegovu čitavu porodicu. Čuo je da je optuženi bio komandir nekog odreda iz Selišta, ali ga nije video onog dana kada je video grupu ljudi u Suhoj koji su kasnije negde odvedeni.¹⁰⁶

32

Svedok optužbe Džemal Bećirović naveo je da ne poznaje optuženog i da o događajima koji su predmet optužbe nema neposrednih saznanja. Pre početka oružanih sukoba radio je u Bratuncu kao sekretar u Sekretarijatu za narodnu odbranu, ali je sredinom aprila 1992. godine napustio Bratunac i otišao kući u Konjević Polje. Sve o događajima u Bratuncu i Suhoj čuo je od Mehmeda Mahmutovića, koji je izbegao iz MZ Rakovac, i boravio nekoliko meseci kod svedoka. Ispričao mu je da su u periodu od 9. do 13. maja 1992. godine srpske oružane formacije izvršile proterivanje muslimanskog civilnog stanovništva sa područja opštine Bratunac. Žene i deca su upućeni prema Kladnju i Tuzli, dok su muškarci odvedeni prvo u Bratunac, a zatim na Pale, gde su razmenjeni za Srbe iz okoline Visokog. Objasnio je da je, prema popisu stanovništva iz 1991. godine, na području opštine Bratunac bilo oko 33.000 stanovnika, od kojih su 64% bili Muslimani. Krajem maja meseca 1992. godine skoro da nije bilo Muslimana na tom području. Velika većina ih je proterana, a malobrojni koji su ostali tako što su se sakrivali oko svojih kuća, u kasnijem periodu su ubijeni. Od Mehmeda je čuo da su 9. maja iz mesta Glogova, a 10. maja 1992. godine iz mesta Suha počela proterivanja muslimanskog stanovništva, te da je on uspeo da pobegne i da preko Glogovske planine dođe u Konjević Polje.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2023. godine.

¹⁰⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 11. septembra 2023. godine.

Putem videokonferencijske veze sa Sudom BiH ispitana su dva svedoka koja su zatražila mere zaštite, pa je tokom njihovog ispitivanja javnost bila isključena.¹⁰⁸

Nalazi FHP-a

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ-a u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice”¹⁰⁹, objavljena je samo delimično, tako što je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenima optuženog i žrtava. To nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.¹¹⁰ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način.”¹¹¹ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja”¹¹², ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica.”¹¹³ Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin. U isto vreme, podaci o imenu i prezimenu optuženog bili su javno objavljeni u medijima u BiH par godina pre nego što je TRZ protiv njega podiglo optužnicu¹¹⁴, kao i na sajtu Suda BiH¹¹⁵ tako da nije bilo nikakve potreba da se oni anonimizuju.

33

---

108 Transkript sa glavnog pretresa od 13. novembra 2023. godine.

109 Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%8B.pdf (posećeno 5. marta 2023. godine).

110 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 5. marta 2024. godine).

111 *Ibid.*, član 1. stav 2.

112 *Ibid.*, član 5. stav 1.

113 *Ibid.*, član 5. stav 2.

114 „Optužnica protiv Jovana Novakovića”, *BN*, dostupno na: <https://www.rtvbn.com/339062/Optuznica-protiv-Jovana-Novakovica> (posećeno 5. marta 2024. godine).

115 Sud Bosne i Hercegovine, predmet S1 1 K 018607 15 Kro Jovan Novaković, dostupno na: <https://sudbih.gov.ba/Court/Case/976> (posećeno 5. marta 2024. godine).

Slab odziv svedoka

Tokom 2023. godine nastavljen je trend nedolaska svedoka na suđenje. Naime, 2020. i 2021. godine održan je samo po jedan sudeći dan, a glavni pretresi su po četiri puta odlagani zbog nedolaska svedoka, dok je 2022. godine suđenje četiri puta odlagano takođe zbog nedolaska svedoka, a tokom 2023. godine tri puta. To je dovelo do odugovlačenja postupka, jer je tokom dosadašnjeg postupka, za četiri godine ispitano samo sedam svedoka optužbe. Slab odziv svedoka je ranijih godina u znatnoj meri bio posledica pandemije bolesti COVID 19, ali i činjenice da je od kritičnog događaja proteklo trideset godina i da su i svedoci i oštećeni sve stariji i lošijeg zdravstvenog stanja, pa se iz tog razloga se sve teže odlučuju da svedoče.

III. Predmet *Bratunac II*¹¹⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 18. septembar 2020.	
Datum početka suđenja: 29. januar 2021.	
Postupajući tužilac: Ljubica Veselinović	
Optuženi: Novak Stjepanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđene obe optužnice protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Bojan Mišić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 15 Broj ukupno ispitanih svedoka: 11	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

35

116 Predmet *Bratunac II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunacII.html> (posećeno 25. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Novak Stjepanović se tereti da je kao pripadnik VRS – jedinice Vojna pošta VP 7042 Bratunac, neutvrđenog dana početkom juna 1992. godine u Bratuncu, u napuštenoj kući, silovao Bošnjakinju, koju su prethodno u tu kuću doveli njoj nepoznati naoružani vojnici iz prostorija rudnika „Sase” u mestu Sase, gde je bila zatočena sa članovima svoje porodice i drugim bošnjačkim civilima.¹¹⁷

Odbrana optuženog

Optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je nesporno da je tokom oružanih sukoba u BiH bio pripadnik VRS i da je bio u mestu Sase, jer je rodom iz Sasa, ali da nije silovao oštećenu.¹¹⁸

Svedoci u postupku

Svedokinja Nurfiya Omić navela je da optuženog poznaje pod nadimkom Krke. U vreme kritičnog događaja imala je 17 godina. Navela je da je tačno da je optuženi odveo tri devojke, Edinu, Razu i Ramizu, iz zgrade direkcije rudnika Sase, gde su bili zatočeni bošnjački civili. Optuženi je tom prilikom bio sa još nekim borcima i rekao je da ih vode u Bratunac da navodno tamo nešto očiste i spreme. Kada su sutradan vraćene, jedna od njih je rekla da je silovana, ali svedokinja nije sigurna da li je to rekla njoj ili njenoj sestri Nurvini. Zamolila je sudsko veće da je ne pozivaju više da svedoči, već da pozovu njenu sestru koja „sve to bolje zna”.¹¹⁹

Svedok Milija Perić naveo je da se ne seća da je 9. februara 2017. godine davao iskaz pred nadležnim organima BiH. Nakon što mu je predsednik veća predočio taj iskaz, naročito deo u kom je izjavio da je optuženi, zvani Krke, bio blizak sa Sašom Cvetkovićem, potvrdio je da je taj iskaz svojeručno potpisao. Optuženog tokom rata nije sretao, jer je kao pripadnik VRS samo kratko vreme bio u rudniku Sase, dok je ostali period proveo na borbenoj liniji. Nije mogao da se seti da li su u vreme njegovog boravka u rudniku Sase zatvarani civili, ali se seća da je tamo ipak bila dovedena njegova komšinica Gordana Omić sa dvoje dece.¹²⁰

Svedok Petko Rankić davao je iskaz pred nadležnim organima BiH 2014, 2016. i 2017. godine. U iskazu datom 2016. godine navodio je da je optuženi imao na raspolaganju neku kuću u Bratuncu i da je u nju dovodio mlađe ženske osobe koje su bile zatvorene u direkciji rudnika Sase. Tokom ovog svedočenja negirao je te navode, tvrdeći da poznaje optuženog jer su komšije, te da je optuženi tokom rata, odnosno do kraja 1992. godine, bio sa njim u jedinici. Potvrdio je da je davao iskaz 2016. godine i

117 Optužnica TRZ KTO br. 4/20 od 18. septembra 2020. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D1%82%D0%BE_4_20_%D0%9D%D1%81.pdf (posećeno 25. februara 2024. godine).

118 Transkript sa glavnog pretresa od 29. januara 2021. godine.

119 Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2021. godine.

120 *Ibid.*

da ga je potpisao, ali da je prilikom davanja iskaza „bilo pritisaka”, te da njemu nije poznato „šta su oni tamo pisali” jer mu nisu dali da pre potpisivanja pročita iskaz. Optuženi nije izvodio žene iz direkcije rudnika, već su to činili dobrovoljci.¹²¹

Svedok Dragan Đoković naveo je da je u sklopu direkcije rudnika Sase bilo „neljudskih postupanja”. Odatle su žene i devojke odvođene u neke kuće u Bratuncu. Optuženi je u Bratuncu oduzeo kuću od Juse Efendića i u tu kuću su dovođene i tamo silovane mlade žene i devojke. Nije mogao da se izjasni od koga je tačno čuo tu priču, ali su mu to pričale žene Srпкиnje.¹²²

Svedok Nenad Milovanović naveo je da optuženog poznaje i da mu je poznato da je on tokom rata otišao u Bratunac i da je tamo zauzeo neku kuću. Čuo je da su u tu kuću dovođene žene i devojke.¹²³

Svedokinja optužbe Begajeta Mujić navela je da optuženog Novaka Stjepanovića poznaje odranije, jer su bili komšije i sa njima su se lepo slagali. Svedokinja je 27. ili 28. maja 1992. godine, zajedno sa drugim civilima Bošnjacima, zatvorena u zgradu direkcije rudnika Sase. Tu su bile zatvorene i sestre bliznakinje Raza i Ramiza Dugonjić. Njih dve su izveli Todorović i Saša Cvetković, a ostalim zatočenicima je rečeno da idu u Bratunac da nešto spremne i očiste. Svedokinja se nije sećala da li je optuženi učestvovao u izvođenju Raze i Ramize. Kada su se vratile, nisu ništa pričale, ali su svi znali šta se desilo jer je Ramiza bila uplakana. Izveden je i svedokinjin zet, koji je poslat na pregovore, odnosno da odnese poruku bošnjačkoj strani, i zaprećeno mu je da će, ukoliko se ne vrati, njegova ćerka, Edina Karić, koja je takođe bila zatočena, biti streljana. On se nije vratio, pa su se Edina i svedokinja celu noć opraštale jedna od druge i plakale, jer je bilo rečeno da će Edinu streljati. Sutradan ujutru su pred vratima čule neku gužvu, stražar je otvorio vrata i svedokinja je među vojnicima videla Miroljuba Todorovića i okrivljenog, koji je stajao kraj vrata. Vojnici su izveli njenu rođaku Edinu i Šemsu Alića. Ubrzo je čula šest hitaca i pomislila je da su Edinu ubili. Kasnije, kada su se nakon razmene srele u Tuzli, Edina joj je ispričala da je nakon izvođenja iz sale u Sasama odvedena u Bratunac i silovana više puta, ali joj nije rekla ko ju je silovao, niti koje devojke su tada bile sa njom.¹²⁴

Svedokinja optužbe Fatima Demirović navela je da o kritičnom događaju nema neposrednih saznanja, već da joj je posle rata o svemu tome pričala njena rođena sestra Raza. Objasnila je da je u aprilu mesecu 1992. godine već bila udata, kao i njena sestra Fata, a da su zajedno u stanu živeli njihovi roditelji, brat Muhamed i sestre Raza i Ramiza, koje su tada bile mlade devojke. Jednog dana došao je na vrata Saša Cvetković sa još nekoliko srpskih vojnika, a ocu, koji im je otvorio vrata, rekli su da traže Muhameda. Muhamed je čuo da ga traže i uspeo je da pobegne iz stana tako što je iskočio kroz prozor i pobegao prema šumi. Saša i vojnici su ih sve izveli iz stana i odveli u rudnik Sase, u jednu prostoriju koja se nalazila u upravnoj zgradi rudnika. Tu je bilo zatvoreno puno civila. Nakon par dana vojnici su kamionom odveli jedan broj civila, među kojima su bili i svedokinjini roditelji, navodno na neku razmenu, i od tada im se gubi svaki trag. Među vojnicima koji su ih odveli Raza je prepoznala

121 *Ibid.*

122 *Ibid.*

123 *Ibid.*

124 Transkript sa glavnog pretresa od 28. februara 2022. godine.

komšiju Predraga. U prostoriju gde su bile zatvorene svedokinjine sestre Raza i Ramiza došao je vojnik i tražio devojke dobrovoljce da idu u Bratunac da očiste i spreme neke kuće. Kada se nijedna devojka nije javila, on je izabrao njih dve i još jednu devojku koja se zvala Edina i odveo ih. One su odvedene u neku kuću u Bratuncu, u kojoj je već bilo drugih devojaka. Tu je, sa još nekoliko vojnika, došao i optuženi, koji je njenoj sestri Razi naredio da ode gore na sprat, odveo je u jednu sobu, naredio joj da se skinie i tada joj je uradio šta je hteo. Inače, svedokinja poznaje optuženog iz viđenja još od pre rata, jer je dolazio u naselje i družio se sa nekim momcima.¹²⁵

Svedoci odbrane Rade i Spasoje Milovanović naveli su da optuženog poznaju od detinjstva i da su u Sasama bili komšije. Tokom rata u BiH svedoci su odlazili u Bratunac da posete članove porodice. Kada su jednom prilikom bili u Bratuncu videli su optuženog kako pokušava da zaštiti dve devojke od Zvonka Đokanovića, koji je prema njima bio bezobrazan. Došlo je do konflikta između optuženog i Zvonka, i tom prilikom je optuženi potegao pištolj, koji je slučajno opalio, pa je Zvonko tada smrtno stradao. Misle da su kasnije od nekoga čuli da je jedna od tih devojaka bila rođaka optuženog. Nikada nisu čuli da je optuženi napadao žene, već samo da ih je branio, jer je on bio jako pravičan.¹²⁶

Tok postupka u 2023. godini

Tokom izveštajnog perioda zakazano je **sedam** sudećih dana, od kojih su održana **dva**, tokom kojih su ispitana dva svedoka optužbe. Jednom je glavni pretres otkazan, jednom nije pristupio optuženi, dok se dva puta glavni pretres nije mogao održati jer sudu nije pristupio branilac optuženog. S obzirom na to da je optuženi otkazao punomoćje izabranom braniocu, novi branilac, kog je sud postavio po službenoj dužnosti, zatražio je odlaganje jednog pretresa kako bi se mogao upoznati sa predmetom.

Prilikom ispitivanja svedokinje optužbe Edine Karić javnost je bila isključena, a svedok optužbe Mustafa Ibišević nije imao neposrednih saznanja o kritičnom događaju.¹²⁷

U maju 2023. godine došlo je do promene predsednika sudskog veća, zbog čega je glavni pretres počeo iznova.¹²⁸

Protiv optuženog je 23. novembra 2022. godine podignuta nova optužnica, kojom se tereti da je 20. maja 1992. godine u selu Borkovac, u opštini Bratunac, sa još četiri pripadnika VRS, učestvovao u pronalaženju i hapšenju grupe od 14 civila bošnjačke nacionalnosti koji su se skrivali u napuštenom kamenolomu u blizini sela. Zarobljene civile sproveli su do jedne kuće, gde je pucnjem iz puške usmrćen jedan civil. Optuženi je civile udarao šakama i nogama po svim delovima tela, oduzimao im novac i dragocenosti, uz psovke na etničkoj i verskoj osnovi. Nakon zlostavljanja, grupa civila je odvedena do obližnjeg potoka, gde je na njih pucano iz vatrenog oružja, i tom prilikom je smrtno

125 Transkript sa glavnog pretresa od 14. aprila 2022. godine.

126 Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2022. godine.

127 Transkript sa glavnog pretresa od 26. januara 2023. godine.

128 Sudiji Apelacionog suda u Novom Sadu Dejanu Terziću krajem aprila 2023. godine istekao je mandat u Odeljenju za ratne zločine, pa je umesto njega predsednik veća postao sudija Bojan Mišić.

stradalo sedam civila.¹²⁹ Postupak po ovoj optužnici počeo je kao poseban postupak pred istim većem, zatim je javni tužilac za ratne zločine predložila da se, iz razloga ekonomičnosti, ovi postupci spoje, pa je sud 26. juna 2023. godine doneo rešenje o spajanju postupaka.¹³⁰

Tako je protiv optuženog Novaka Stjepanovića nastavljen jedinstven postupak po obe optužnice.¹³¹

Nalazi FHP-a

Mali broj održanih sudećih dana

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 29. januara 2021. godine, ali su tokom glavnog pretresa održana samo tri pretresa, dok su pretresi čak četiri puta odlagani. Tokom 2022. godine, od sedam zakazanih, održana su tri sudeća dana, a tokom 2023. godine od sedam zakazanih održana su samo dva.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnice koje je podiglo protiv Novaka Stjepanovića, anonimizovane tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A.¹³² Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženog, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.¹³³ Takođe, o predmetu se pre početka postupka u Republici Srbiji izveštavalo u medijima u BiH, gde se optuženi, protiv koga su podignute dve optužnice, pominje imenom i prezimenom.¹³⁴ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ čini optužnice krajnje nejasnim¹³⁵, a optužene potpuno nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako

39

---

129 Optužnica JTRZ, KTO br. 9/22 od 23. novembra 2022. godine, dostupno na: <https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-9-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC.pdf> (posećeno 25. februara 2024. godine).

130 Transkript sa glavnog pretresa od 26. juna 2023. godine.

131 *Ibid.*

132 Optužnica TRZ KTO br. 4/20 od 18. septembra 2020. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D1%82%D0%BE_4_20_%D0%9D%D1%81.pdf i Optužnica JTRZ, KTO br. 9/22 od 23. novembra 2022. godine, dostupno na: <https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-9-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC.pdf> (posećeno 25. februara 2024. godine).

133 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 026153 17 Kro – Stjepanović Novak

134 „Od Srbije zatraženo da preuzme krivično gonjenje optuženog za zločine u Bratuncu”, *Detektor*, 22. oktobar 2020. godine, dostupno na: <https://detektor.ba/2020/10/22/od-srbije-zatrazeno-da-preuzme-krivno-gonjenje-optuzenog-za-zlocline-u-bratuncu/> (posećeno 25. februara 2024. godine).

135 Na svim optužnicama TRZ-a optuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%B%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 25. februara 2024. godine).

sa nacionalnim strategijama iz 2016. i 2021. godine¹³⁶, tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji.¹³⁷ Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine kako bi se postigao krajnji cilj – unapređena transparentnost postupaka za ratne zločine.

---

136 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%9D%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%95%20%D0%97%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%8A%D0%95%20%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%97%D0%9B%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%9D%D0%90>. PDF (posećeno 25. februara 2024. godine);

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zloC4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zloC4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 25. februara 2024. godine).

137 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90>.pdf (posećeno 25. februara 2024. godine).

IV. Predmet *Brod na Drini*¹³⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: ponovljeni prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 2. februar 2021.	
Datum početka suđenja: 6. jun 2021.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Danko Vladičić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
<p>Predmet ustupljen iz BiH</p> <p><i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, budući da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i></p>	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 2 Broj ukupno ispitanih svedoka: 12	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: ukinuta prvostepena presuda	

41

138 Predmet *Brod na Drini*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/brodnadrini.html> (posećeno 14. decembra 2023. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Danko Vladičić se tereti da je dana 18. avgusta 1992. godine u noćnim satima, u mestu Brod na Drini (opština Foča, BiH), naoružan vojničkom puškom i namazan crnom bojom po licu, ušao u stan u kom je živio bračni par Ramo i Tima Vranjača i ubio ih ispalivši u njih dva hica iz puške.¹³⁹

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Danko Vladičić negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je u tom periodu bio u Beogradu. Objasnio je da se iz Broda na Drini 1986. godine preselio u Beograd, te da je, po izbijanju oružanih sukoba u BiH, u periodu od aprila do juna 1992. godine boravio u Brodu, nastojeći da nagovori roditelje da dođu u Beograd. Tokom rata nije pripadao nijednoj oružanoj formaciji. Nakon odlaska u junu 1992. godine, u BiH nije dolazio sve do 1995. godine. Poznaje bračni par Vranjača – radi se o nekadašnjim komšijama iz susedne zgrade, sa čijim sinom Šefikom je odrastao. Naselje Brod na Drini je prigradsko radničko naselje Foče, koje je bilo mešovitog nacionalnog sastava, i u kom su se ljudi poznavali. Zgrade u naselju u kojima su živeli su, u stvari, bile barake sa po četiri stana. Prvi komšija bračnog para Vranjača bio je Miodrag Đajić zvani Pušo. Poznato mu je da je bio alkoholičar i da je bio naoružan. Od roditelja je kasnije čuo da se Pušo ubio. Tokom boravka u Brodu 1992. godine viđao je Šefika Vranjaču. Tada je u mestu bilo mnogo paravojske – neki od njih su bili iz Crne Gore, a bila je tu i „Garda”. Oni su pravili probleme bošnjačkom stanovništvu. Među stanovništvom se osećala tenzija, mnogi Bošnjaci su već bili napustili mesto. Za ubistvo bračnog para Vranjača saznao je 1995. godine u Beogradu. Poznaje zaštićenu svedokinju, sa njom nikada nije bio u sukobu i nije mu poznato iz kog razloga ga tereti.¹⁴⁰

42

Svedoci u postupku

Svedokinja oštećena, ćerka Rame i Time Vranjače, navela je da optuženog poznaje iz perioda kada je živela u Brodu na Drini, iz kog je 1983. godine otišla u Crnu Goru. On je pre rata bio agresivna osoba i svi su ga se plašili. Voleo je da se potuče, svi su u komšiluku znali da se bavi sitnim krađama i prevarama i da je koristio „neke supstance” (misleći na drogu). Čula je priče da je optuženi ubio njene roditelje i da je u tome učestvovao i njihov komšija Pušo, koji to nije mogao da podnese, pa se posle ubio. Svedokinji su indirektno javili, oko mesec dana pre ubistva roditelja, da ih skloni jer više nisu sigurni. To joj je javio prvi komšija Mijo Đajić. Roditelji nisu hteli da idu jer je otac bio bolestan, i ostali su kao jedini Muslimani u mestu. Prethodno su komšije, u aprilu 1992. godine, pomogle njenom bratu Šefiku da napusti mesto i dođe kod nje u Risan. On se bojava za svoj život jer su u mestu bili pripadnici raznih paravojski, a on je bio vojno sposoban muškarac Musliman. Svedokinjinim roditeljima niko

¹³⁹ Optužnica KTO 1/21 od 2. februara 2021. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_%D0%91%D1%80_1_21_%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE_anonimizacija.pdf (posećeno 14. decembra 2023. godine).

¹⁴⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 3. juna 2021. godine.

nije smeo da priđe jer su se ljudi bojali. To su joj pričale komšije, čija imena ne želi da pominje pred optuženim zbog njihove bezbednosti. Za smrt svojih roditelja je čula od prijateljice, koja je došla da joj to lično kaže. Ni danas niko od komšija ne želi da joj kaže istinu o stradanju roditelja, jer se plaše optuženog.¹⁴¹

Svedok optužbe Aleksandar Vasiljević nije imao neposrednih saznanja o kritičnom događaju, ali mu je poznato da se pričalo da je optuženi ubio bračni par Vranjača.¹⁴²

Ispitan je i zaštićeni svedok S1, tokom čijeg ispitivanja je javnost bila isključena.¹⁴³

Svedoci optužbe Munevera Kukara, Predrag Đajić, Milutin Pantelić i Zorica Dubovina nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Iz priča su čuli da su u svom stanu ubijeni supružnici Ramo i Tima Vranjača, ali ne i ko je počinitelj tog ubistva.¹⁴⁴

Svedoci odbrane Nebojša Karalić i Miroslav Živković naveli su da poznaju optuženog kao komšiju iz Beograda. U kritičnom periodu su se intenzivno družili, zajedno su prodavali gorivo.¹⁴⁵

Svedok odbrane Dobrivoje Stojković naveo je da optuženog poznaje od kraja osamdesetih godina kao komšiju sa Dorćola. Tokom 1991, 1992. i 1993. godine prodavao je benzin i cigarete, poznato mu je da je i optuženi to radio, viđali su se svakodnevno, kasnije su se zajedno bavili molerajem.¹⁴⁶ Svedoci odbrane Zoran Tomić i Nedeljko Milović takođe su naveli da su optuženog često viđali u Beogradu tokom kritičnog perioda.¹⁴⁷

Svedok odbrane Živadin Popović naveo je da je u kritičnom periodu radio u PS Stari Grad u Odseku za suzbijanje opšteg kriminaliteta, te da je bio operativac na terenu. Tokom 1991. i 1992. godine zapazio je optuženog na Dorćolu – on se bavio preprodajom benzina na ulici, pa je zbog toga u više navrata i privođen. Pre oko godinu dana svedok je sreo Nebojšu Karalića, koji ga je pitao da li hoće da svedoči, s obzirom na to da smatra da optuženi nije kriv i „da treba da mu pomognemo”. Poznato mu je da su se Karalić i optuženi družili u kritičnom periodu – misli da su tada zajedno prodavali gorivo.¹⁴⁸

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu¹⁴⁹ doneo je 16. novembra 2022. godine presudu kojom je optuženog Danka Vladičića oglasio krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.¹⁵⁰ Sudsko veće je utvrdilo da je optuženi, tokom

---

141 *Ibid.*

142 Transkript sa glavnog pretresa od 8. oktobra 2021. godine.

143 *Ibid.*

144 Transkript sa glavnog pretresa od 10. marta 2022. godine.

145 Transkript sa glavnog pretresa od 4. aprila 2022. godine.

146 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2022. godine.

147 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2022. godine.

148 Transkript sa glavnog pretresa od 12. jula 2022. godine.

149 Sastav sudskog veća: sudija Mirjana Ilić, predsednica veća, sudije Zorana Trajković i Dejan Terzić, članovi veća.

150 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 1/21 od 16. novembra 2022. godine.

nemeđunarodnog oružanog sukoba koji se odvijao od prve polovine aprila 1992. godine pa najkasnije do kraja novembra 1995. godine na području BiH, između organizovanih naoružanih grupa snaga Vojske Republike Srpske, sa jedne strane, i Armije BiH i Hrvatskog vijeća obrane, sa druge strane, dana 18. avgusta 1992. godine u noćnim satima, u mestu Brod na Drini (opština Foča, BiH), naoružan vojničkom puškom i namazan crnom bojom po licu, ušao u stan u kom su živeli bračni par Ramo i Tima Vranjača i ubio ih ispalivši u njih dva hica iz puške.

Nesporno je tokom postupka bilo postojanje nemeđunarodnog oružanog sukoba na prostoru BiH u vreme kritičnog događaja, kao i to da su oštećeni bili civili Bošnjaci, te da je optuženi pripadnik srpskog naroda i da nije pripadao nijednoj oružanoj formaciji. Sud je svoju odluku zasnovao na iskazu svedoka, te svedoka oštećenih. Tako je zaštićeni svedokinja S1 detaljno opisala kako je u kritičnom periodu živela u Brodu na Drini zajedno sa majkom, u blizini barake u kojoj je živelo bračni par Vranjača, kao i da je u noćnim satima 18. avgusta 1992. godine čula dva pucnja, a da je nedugo zatim na njihova vrata došao optuženi Danko Vladičić naoružan puškom i rekao da je ubio bračni par Vranjača da bi osvetio svog rođaka Dragomira Krnojelca zvanog Krnjo, koji je kao pripadnik VRS poginuo na borbenoj liniji 8. avgusta 1992. godine. Takođe je navela da se optuženi, na mestu zvanom „Radio Bagrem”, gde su se inače sakupljali meštani, hvalio da je ubio bračni par Vranjača. Svedokinja Koveljka Kosović, meštanka Broda na Drini, takođe je potvrdila da se po mestu pričalo da je Vranjače ubio optuženi.

Meštani, svedoci Zorica Dubovina i Milutin Đajić, takođe su naveli da se nijedno drugo ime, sem imena optuženog, nije spominjalo u vezi sa ubistvom bračnog para Vranjača. Svedokinja Zekira Vranjača, ćerka ubijenih, navela je da ju je brat obavestio o ubistvu roditelja, kao i da se priča da je to učinio optuženi.

Navode optuženog da su u vreme kritičnog događaja u Brodu na Drini bili prisutni i pripadnici paravojnih formacija sud nije prihvatio, ocenivši da su oni usmereni na izbegavanje krivične odgovornosti.

Svedokinja Matija Osković navela je da joj je komšija Đajić, zvani Pušo, rekao da je optuženi pretio da će je ubiti jer je Hrvatica, pa ju je, da bi se spasila, zajedno sa još jednim komšijom ispratio do Foče. Time je, po nalazu suda, demantovana tvrdnja optuženog da je on projugoslovenski orijentisan i da nije pravio razliku u nacionalnoj pripadnosti. Sud nije poklonio veru svedocima odbrane koji su tvrdili da je optuženi u vreme kritičnog događaja prodavao švercovani benzin u Beogradu, jer niko od njih nije mogao da potvrdi da ga je u periodu 16, 17. i 18. avgusta 1992. godine video u Beogradu. Niko od njih nije imao saznanja o činjenicama iz ličnog života optuženog, dok je svedok Živadin Popović naveo da je sreo svedoka Nebojšu Karalića, koji ga je pitao da li hoće da svedoči, s obzirom na to da smatra da optuženi nije kriv i „da treba da mu pomognemo”. Izjave svedoka odbrane sud je ocenio kao neuverljive i date s ciljem pomaganja optuženom. Sud je utvrdio da su ubijeni, bračni par Vranjača, bili jedini civili Bošnjaci koji su ostali u mestu Brod na Drini, da su bili stari, da je Ramo bio bolestan i teško pokretan, te da su verovali da ih niko neće povrediti.

Iako optuženi nije bio pripadnik nijedne oružane formacije u sukobu, sud je utvrdio da je mogao biti izvršilac krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, iz člana 142. KZ SRJ, jer za izvršenje tog dela nije neophodna pripadnost nekoj od oružanih formacija, već je dovoljno da postoji tesna veza između oružanog sukoba i izvršenog dela. Postojanje tesne veze između dela i oružanog sukoba sud je našao u činjenici da je optuženom motiv za ubistvo bračnog para Vranjača bila osveta zbog pogibije njegovog rodaka, koji je stradao u sukobu sa pripadnicima Armije BiH, te da su optuženi bili jedini Bošnjaci koji su bili u mestu. Takođe je utvrdio da je optuženi postupao sa umišljajem.

Prilikom odmeravanja kazne sud je optuženom kao olakšavajuće okolnosti cenio protek vremena od izvršenog dela i dosadašnju neosudivanost, a kao otežavajuće okolnosti cenio je težinu izvršenog dela i činjenicu da su ubijeni bili bespomoćni civili.¹⁵¹

Detaljniju analizu prvostepene presude FHP nije bio u mogućnost da uradi, jer Viši sud u Beogradu odbija da dostavlja presude i odluke iz postupaka koji nisu pravnosnažno okončani.

Tok postupka u 2023. godini

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 2. juna 2023. godine rešenje kojim je uvažio žalbu odbrane optuženog, ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak. Apelacioni sud je našao da tokom prvostepenog postupka činjenično stanje nije potpuno utvrđeno, što je dovelo do bitnih povreda odredaba krivičnog postupka koje se ogledaju u tome što nedostaju razlozi o činjenicama koje su predmet dokazivanja.¹⁵²

45

Detaljniju analizu odluke Apelacionog suda FHP nije bio u mogućnost da uradi, jer sud odbija da dostavlja presude i odluke iz postupaka koji nisu pravnosnažno okončani.

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak počeo je 13. septembra 2023. godine pred izmenjenim većem.¹⁵³ Do kraja izveštajnog perioda zakazana su tri sudeća dana, od kojih je održan samo jedan, dok su suđenja dva puta odlagana. Jednom zbog toga što se optuženi nije osećao dobro i nije mogao da prati tok postupka¹⁵⁴, a drugi put jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci.¹⁵⁵

Optuženi je u celosti ostao pri ranije iznetoj odbrani.

---

151 Transkript sa objavljivanja presude od 16. novembra 2022. godine.

152 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 2/23 od 2. juna 2023. godine.

153 Sastav sudskog veća: sudija Mirjana Ilić, predsednica veća, sudije Zorana Trajković i Bojan Mišić, članovi veća.

154 Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2023. godine.

155 Transkript sa glavnog pretresa od 19. decembra 2023. godine.

Nalazi FHP-a

Olakšavajuće okolnosti

Iako je prvostepena presuda u ovom predmetu ukinuta odlukom Apelacionog suda, FHP smatra principijelno važnim da skrene pažnju na pogrešnu primenu prava u prvostepenoj presudi. Prilikom odmeravanja kazne, sud je optuženom kao olakšavajuću okolnost cenio protok vremena od izvršenog krivičnog dela. FHP smatra da se protok vremena kao olakšavajuća okolnost ne treba ceniti pri odmeravanju kazni za ovu vrstu krivičnih dela. Da protok vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni, posredno ukazuje i univerzalna odredba o nezastarevanju ove vrste krivičnih dela. Ovakav stav suda suprotan je ustaljenoj praksi MKSJ-a da se dužina perioda između kažnjivog ponašanja i presude ne može uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost¹⁵⁶, kao i savremenoj sudskoj praksi.¹⁵⁷

Nedostatak transparentnosti

Rešenjem Apelacionog suda u Beogradu od 2. juna 2023. godine ukinuta je prvostepena presuda i predmet je vraćen prvostepenom sudu na ponovni postupak. Međutim, javnosti je uskraćen uvid u ovo rešenje Apelacionog suda, jer sud odbija da dostavlja presude i odluke iz postupaka koji nisu pravnosnažno okončani. Time se javnosti uskraćuje mogućnost da u potpunosti prati tok postupka i onemogućuju se transparentno praćenje i analiza suđenja od strane stručne javnosti.

---

¹⁵⁶ MKSJ, presuda *Dragan Nikolić* – t. 273

¹⁵⁷ BGH, 2 StR 538/01, Presuda od 21. februara 2002. godine – Savezni vrhovni sud Nemačke je, u jednom slučaju ubistva, spomenuo da je dužina vremena od kažnjivog ponašanja do presude mogući olakšavajući faktor, ali je naglasio da se, s obzirom na težinu dela koje je 1943–1944. tokom Drugog svetskog rata počinio optuženi, danas 90 godina star, te okolnosti ne mogu uzeti u obzir.

V. Predmet *Ćuška/Qyshk*¹⁵⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 10. septembar 2010. godine	
Datum početka suđenja: 20. decembar 2010. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Toplica Miladinović, Abdulah Sokić, Siniša Mišić, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Veljko Korićanin, Vladan Krstović, Lazar Pavlović, Milan Ivanović i Predrag Vuković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz, predsednik veća sudija Vinka Beraha Nikićević sudija Snežana Nikolić-Garotić
Broj optuženih: 10	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8
Rang optuženih: niže i srednje rangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 141	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
Broj ispitanih svedoka: 116	Broj ispitanih sudskih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

47

158 Predmet *Ćuška*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/cuska.html> (posećeno 6. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Prvu optužnicu za zločin u Čuški/Qyshk TRZ je podiglo 10. septembra 2010. godine protiv devetorice okrivljenih – Toplice Miladinovića, Srećka Popovića, Slaviše Kastratovića, Bobana Bogićevića, Zvonimira Cvetkovića, Radoslava Brnovića, Vidoja Korićanina, Veljka Korićanina i Abdulaha Sokića.¹⁵⁹

Okrivljenima se stavljalo na teret da su, kao pripadnici 177. vojno-teritorijalnog odreda Peć (177. VTO), TO Peć i aktivnog i rezervnog sastava policije, zajedno sa sada pokojnim Nebojšom Minićem, njihovim komandirrom, dana 14. maja 1999. godine izvršili napad na civilno stanovništvo u selu Čuška/Qyshk (opština Peć/Pejë, Kosovo), i tom prilikom ubili 44 albanska civila, zapalili najmanje 40 porodičnih kuća i više od 40 drugih objekata, tri kamiona i pet putničkih vozila, oduzeli zlatni nakit i druge dragocenosti u tačno neutvrđenoj vrednosti, oduzeli novac u iznosu od ukupno 125.000 DM, više putničkih automobila i dva kamiona i proterali iz sela više od 400 civila, i to žena, dece i staraca.¹⁶⁰

Za isti zločin TRZ je 1. aprila 2011. godine podiglo optužnicu protiv Zorana Obradovića¹⁶¹, 27. aprila 2011. godine protiv Milojka Nikolića¹⁶², 31. maja 2011. godine protiv Ranka Momića¹⁶³, 7. novembra 2011. godine protiv Siniše Mišića¹⁶⁴ i 26. septembra 2012. godine protiv Dejana Bulatovića.¹⁶⁵

48

Optužnica je proširena dana 27. septembra 2012. godine tako da su optuženi terećeni i za zločine koje su izvršili u selima Ljubenić/Lubeniq, Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq. Oni su dana 1. aprila 1999. godine u selu Ljubenić/Lubeniq ubili najmanje 43 i ranili 12 albanskih civila, zapalili 11 kuća i otimali novac od civilnog stanovništva, a isto stanovništvo proterivali za Albaniju. Nakon napada na selo Čuška/Qyshk, optuženi su istog dana, odnosno 14. aprila 1999. godine, u selu Pavljan/Pavlane ubili 10 civila, zapalili najmanje sedam porodičnih kuća, a od civilnog stanovništva oduzimali novac i dragocenosti. Istog dana u selu Zahać/Zahaq ubili su najmanje 22 civila albanske nacionalnosti, oduzeli oko 28.000 DM i oko 30 motornih vozila, najmanje pet kuća zapalili, a civilno stanovništvo proterivali.¹⁶⁶

TRZ je odustalo od krivičnog gonjenja u odnosu na optuženog Zvonimira Cvetkovića i 17. decembra 2012. godine podnelo izmenjenu jedinstvenu optužnicu, kojom je bilo obuhvaćeno 13 optuženih: Toplica Miladinović, Srećko Popović, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Radoslav Brnović, Vidoje

159 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/10 od 10. septembra 2010. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/ktrz_4_10_cir~0.pdf (posećeno 6. februara 2024. godine).

160 *Ibid.*

161 Optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 1. aprila 2011. godine.

162 Optužnica TRZ, KTRZ 07/11 od 27. aprila 2011. godine.

163 Optužnica TRZ, KTRZ 9/11 od 31. maja 2011. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%97_9_11_Cir.pdf (posećeno 6. februara 2024. godine).

164 Optužnica TRZ, KTRZ 19/11 od 7. novembra 2011. godine.

165 Optužnica TRZ, KTO br. 5/2012 od 26. septembra 2018. godine.

166 Optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 27. septembra 2012. godine.

Korićanin, Veljko Korićanin, Abdulah Sokić, Zoran Obradović, Miloško Nikolić, Ranko Momić, Siniša Mišić i Dejan Bulatović.¹⁶⁷

Tokom postupka TRZ je 2. jula 2013. godine odustalo od krivičnog gonjenja u odnosu na optuženog Vidoja Korićanina. Takođe je 28. decembra 2012. zaključilo sporazum o svedočenju sa jednim optuženim, koji je u kasnijem toku postupka ispitivan pod pseudonimom „A1”. Istim sporazumom je određeno da će, nakon svedočenja optuženog, TRZ odustati od njegovog krivičnog gonjenja, što je TRZ i učinilo svojim podneskom od 19. 6. 2013. godine. Do kraja prvostepenog postupka TRZ je još u tri navrata (2. oktobra¹⁶⁸, 16. oktobra¹⁶⁹ i 5. decembra 2013. godine¹⁷⁰) proširivalo i uređivalo optužnicu, tako da je konačno optužnicom bilo obuhvaćeno i silovanje trinaestogodišnje G.N. u selu Pavljan/Pavlane.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu¹⁷¹ doneo je 11. februara 2014. godine presudu kojom su devetorica optuženih oglašeni krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđeni na kazne zatvora u rasponu od dve do dvadeset godina, dok su dvojica optuženih – Radoslav Brnović i Veljko Korićanin, oslobođeni optužbe zbog nedostatka dokaza.¹⁷²

Sud je oglosio krivim optuženog Toplicu Miladinovića, komandanta 177. VTO Peć, za izdavanje naredbe pokojnom Nebojši Miniću, komandiru Interventnog voda 177. VTO Peć, da izvrši napad na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i preduzme raseljavanje ovog stanovništva, iako je znao da će pripadnici jedinice uništavati i pljačkati civilnu imovinu i ubijati civile, što su oni i činili. O svemu ovome je imao neposredna saznanja, jer se za vreme napada na selo Ljubenić/Lubeniq nalazio na samom ulazu u selo, a za vreme napada na sela Ćuška/Qyshk, Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq bio u stalnom kontaktu sa pripadnicima svoje jedinice putem radio-veze sa pokojnim Nebojšom Minićem. Tako su optuženi, pod komandom pokojnog Nebojše Minića, u Ljubeniću/Lubeniq 1. aprila 1999. godine ubili najmanje 42 civila i naneli teške telesne povrede u vidu prostrelnih rana jedanaestorici oštećenih; u selu Ćuška/Qyshk 14. maja 1999. godine ubili su najmanje 41 civila, a u selu Pavljane/Pavlane 14. maja 1999. godine ubili su 10 civila, nakon čega su kuće i posmrtni ostaci ubijenih civila zapaljeni. U ovom napadu je trinaestogodišnja G.N. silovana. Takođe, sudsko veće je utvrdilo da je u napadu na selo Zahać/Zahaq 14. maja 1999. godine lišeno života 20 civila. U napadima na sva ova sela uništena je i opljačkana imovina velikih razmera.

49

167 Izmenjena jedinstvena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 17. decembra 2012. godine.

168 Izmenjena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 2. oktobra 2013. godine.

169 Transkript sa glavnog pretresa od 16. oktobra 2018. godine.

170 Izmenjena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 5. decembra 2013. godine.

171 Sastav veća: Snežana Nikolić-Garotić, predsednica veća, sudije Vinka Beraha-Nikićević i Rastko Popović, članovi veća.

172 Presuda Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine.

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu¹⁷³ doneo je 26. februara 2015. godine rešenje kojim je uvažio žalbe svih branilaca, ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak. Apelacioni sud je našao da je prvostepena presuda zahvaćena bitnim povredama odredbi krivičnog postupka, jer je „izreka presude nerazumljiva i protivrečna samoj sebi“, a takođe i zato što nisu dati razlozi o odlučujućim činjenicama, a oni koji su dati su nejasni i u znatnoj meri protivrečni. Sud je takođe našao da ni činjenično stanje nije potpuno utvrđeno.¹⁷⁴

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak je počeo pred novim većem¹⁷⁵ 8. juna 2015. godine. Krivični postupak je razdvojen u odnosu na okrivljenog Ranka Momića, jer je on u bekstvu i nije dostupan državnim organima. Takođe, sud je doneo rešenje da se sa ovim postupkom spoji postupak koji se vodio protiv okrivljenih, bivših pripadnika policije Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića i Milana Ivanovića u predmetu *Ljubenić/Lubeniq*, koji su optužnicom TRZ-a terećeni da su sa ostalim okrivljenima, dana 1. aprila 1999. godine, učestvovali u zločinima u selu Ljubenić/Lubeniq.¹⁷⁶

Krivični postupak protiv optuženog Radoslava Brnovića obustavljen je 29. septembra 2015. godine, jer je on u međuvremenu preminuo.

50

Svedočio je ranije zaštićeni svedok Zoran Rašković, koji je naveo da su optuženi Krstović i Ivanović kritičnog dana bili u selu Ljubenić/Lubeniq, dok za optuženog Pavlovića nije siguran. Svedok Zoran Rašković ostao je u potpunosti kod svih iskaza koje je prethodno dao tokom ovog postupka. On je opisao napad na selo Ljubenić/Lubeniq i naveo da je tom prilikom streljano između 60 i 100 muškaraca – civila albanske nacionalnosti. Istakao je da je komandant jedinice „Šakali“ izdao naredbu da se iz grupe okupljenih meštana sela Ljubenić/Lubeniq izdvoje svi muškarci stariji od 12 godina, koji su potom streljani.¹⁷⁷

TRZ je 22. decembra 2015. godine podiglo jedinstvenu optužnicu protiv 12 optuženih – Toplice Miladinovića, Srećka Popovića, Milojka Nikolića, Siniše Mišića, Slaviše Kastratovića, Bobana Bogičevića, Dejana Bulatovića, Abdulaha Sokića, Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića, Milana Ivanovića i Veljka Korićanina.¹⁷⁸

Krivični postupak razdvojen je 25. januara 2016. godine u odnosu na okrivljenog Dejana Bulatovića, jer iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti da prati tok postupka.¹⁷⁹

173 Sastav veća: sudija Sonja Manojlović, predsednica veća, sudije Nada Hadži-Perić, Vučko Mirčić, Bojana Paunović i Jasmina Vasović, članovi veća.

174 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine.

175 Sastav veća: sudija Vladimir Duruz, predsednik veća, sudije Vinka Beraha Nikićević i Vera Vukotić, članice veća.

176 Optužnica TRZ broj KTO 8/13 od 7. aprila 2014. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_8_13.pdf (posećeno 6. februara 2024 godine).

177 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2015. godine.

178 Optužnica TRZ KTRZ br. 4/10 od 22. decembra 2015. godine.

179 Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2016. godine.

Tokom dokaznog postupka ispitivana su dva svedoka odbrane okrivljenih Vladana Krstovića i Lazara Pavlovića, koji su naveli da su okrivljeni u kritičnom periodu bili u njihovom društvu u ugostiteljskim objektima.¹⁸⁰ Takođe su ispitani i svedoci koji su već ranije svedočili.¹⁸¹

Postupak je 2017. godine obustavljen u odnosu na optuženog Milojka Nikolića, koji je u međuvremenu preminuo.

Nova optužnica

TRZ je tokom jula meseca 2019. godine podiglo optužnicu i protiv Predraga Vukovića¹⁸², nekadašnjeg pripadnika 177. VTO Peć, zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva izvršenog u selima Ljubenić/Lubeniq i Ćuška/Qyshk.¹⁸³

On se tereti da je u selu Ljubenić/Lubeniq izvršio napad na civilno stanovništvo tako što je pretresao kuće Albanaca preteći im oružjem i isterivao ih iz kuća, a takođe je pucao u pravcu civila i njihovih kuća iz automatskog oružja i tom prilikom je ubijeno četvoro civila. Optuženi pripadnici VTO su, nakon što su okupili meštane u centru sela, izdvojili grupu od 60 muškaraca, te izvršili raseljavanje većeg dela civilnog stanovništva terajući ih da idu prema Albaniji. Vuković se takođe tereti da je uništavao imovinu albanskih civila u velikim razmerama tako što je palio porodične kuće i druge objekte, a zatim i da je učestvovao u ubistvu i telesnom povređivanju civila muškaraca tako što je sa ostalim pripadnicima VTO pucao u izdvojenu grupu muškaraca, i tom prilikom je ubijeno 42, a ranjeno 11 muškaraca.

51

Istom optužnicom Vuković se tereti da je 14. maja 1999. godine, zajedno sa ostalim optuženima te NN pripadnicima VTO, učestvovao u napadu na civilno stanovništvo iz sela Ćuška/Qyshk u kojem je smrtno stradalo 17 civila, izvršio raseljavanje civilnog stanovništva, uništavao njihovu imovinu u velikim razmerama, te vršio ubistva civila tako što je zajedno sa pokojnim Milojkom Nikolićem i Rankom Momićem prinudio grupu od 12 civila da uđu u kuću Azema Gašija. U te civile su zatim pucali iz automatskog oružja, i tom prilikom je ubijeno 11 civila, a ranjen jedan, nakon čega je kuća u kojoj su bila tela ubijenih zapaljena. Takođe je, zajedno sa Dejanom Bulatovićem, iz grupe civila koji su bili okupljeni u dvorištu kuće Brahima Gašija izdvojio trojicu civila, odveo ih u dvorište kuće Rasima Rame i tamo ih ubio, pucajući u njih iz svog naoružanja.

Na glavnom pretresu održanom 22. novembra 2019. godine veće je donelo rešenje kojim je sa tekućim postupkom spojilo postupak koji se vodi protiv optuženog Predraga Vukovića.¹⁸⁴

---

180 *Ibid.*

181 Transkript sa glavnog pretresa od 15. marta 2019. godine; transkript sa glavnog pretresa od 17. maja 2019. godine; transkript sa glavnog pretresa od 27. juna 2019. godine.

182 Zahtevom za sprovođenje istrage KTRZ 4/2010 od 13. marta 2010. godine kao osumnjičeni bio je obuhvaćen i Predrag Vuković, ali se on nalazio u bekstvu. Uhapšen je 2018. godine u Crnoj Gori i izručen Srbiji.

183 Optužnica TRZ, KTO 3/19 od 3. jula 2019. godine.

184 Transkript sa glavnog pretresa od 22. novembra 2019. godine.

Izjašnjavajući se povodom optužnice, optuženi je izjavio da je optužnicu razumeo, da se ne oseća krivim i da će se do daljnjeg braniti ćutanjem.¹⁸⁵

Svedok optužbe Zoran Rašković, koji je svedočio više puta tokom ovog postupka, svedočio je ponovo samo u odnosu na optuženog Predraga Vukovića. Naveo je da mu je poznato da je on imao nadimak Madžo i da je u jedinicu došao posle događaja u selu Ljubenić. Vuković je, sa ostalim pripadnicima jedinice, bio u Čuški, u grupi u kojoj su bili Ranko Momić i Milojko Nikolić zvani Šumadija. Njih trojica su sproveli jednu grupu od 10 do 15 civila u kuću i streljali ih. Nakon njihovog ulaska u kuću sa civilima, čuo je rafalnu paljbu i video ih kako izlaze iz kuće. Objasnio je da je optuženi Srećko Popović „ubijao za Srbiju”, kao i da nije dao mladim borcima da ubijaju govoreći im: „Nemojte vi, da ne prljate dušu”. Takođe je naveo da optuženi Popović nije pljačkao, dirao žene niti ubijao decu. Vezano za događaje u selu Ljubenić, do sada nije govorio da je general Balić rekao Mrtvom da je to bio taktički veoma dobar potez, jer su ti proterani meštani Albanci prošli kroz druga albanska sela, što je podstaklo i druge da se isele sa Kosova. Svedok je zatražio mere zaštite, barem dok ovaj postupak traje, jer mu je prećeno. Njemu je optuženi Ranko Momić (u bekstvu) poručio da je ovo današnje svedočenje poslednja prilika da povuče sve ranije date iskaze, jer će mu u protivnom pobiti porodicu. Objasnio je da je odmah po saznanju suda gde se nalazi, to saznao i Momić, pa pretpostavlja da u sudu postoji „insajder”. Sada je u strahu, mnogo toga je prećutao jer su mu „mudri ljudi” rekli da je sada drugo vreme i da se dobro pazi.¹⁸⁶

Odbrana optuženog Predraga Vukovića

52

Optuženi Predrag Vuković, koji se u ranijoj fazi postupka branio ćutanjem, izneo je svoju odbranu. Naveo je da nije učestvovao ni u jednom oružanom sukobu koji se odvijao na prostoru bivše Jugoslavije. U selu Ljubenić nikada nije bio. Uoči bombardovanja, krajem marta meseca 1999. godine, došao je kao rezervni policajac u selo Dolovo pored Kline. Posle boravka u Dolovu, vratio se u Peć polovinom maja meseca 1999. godine i javio se u vojni odsek, odakle je upućen u VTO, gde je dobio klasičnu SMB uniformu, a od naoružanja automatsku pušku. Tamo je zatekao Mrtvog (Radoslav Minić), Bobana Bogičevića, Zorana Obradovića i Ranka Momića. Ranko Momić i Mrtvi su imali motorole. Aktivnosti odreda su bile da pomažu starijim ljudima. Prva akcija bila je u selu Čuška, odakle je njegov najbolji drug Čeku. Da se ide u akciju saznao je prethodno več u kafiću – obavestio ga je neko iz grupe. Na dan akcije neko je došao kući po njega kolima, pa su otišli do štaba. Mrtvi je tada bio glavni i za sve se on pitao. U Čušku je otišlo nekoliko putničkih vozila sa pripadnicima jedinice, a optuženi je došao u poslednjem vozilu. U selu su već bili postavljeni traktori sa ženama i decom. Ušao je u jednu kuću, u kojoj je zatekao uplakanu devojkicu. Nju je otpratio do traktora. Čuo je pucnje po selu, ali nije video ko je pucao. Kada je došao u centar sela video je da se razdvajaju muškarci od žena i dece, ali nije video šta se sa muškarcima dogodilo. Seo je u neki hlad i sedeo sa ženama koje su tu bile – jedno sat do sat i po, a nakon toga se vratio u Peć, tako da nije ni bio u selima Pavljan i Zahać. Navodi Zorana Obradovića da je ubio jednog čoveka nisu tačni. Bio je preneražen šikaniranjem žena i dece u Čuški, kao i njihovim proterivanjem, zna da je od ljudi tražen i novac, ali se ne seća ko je tražio novac i od koga. U Čuški je

---

185 *Ibid.*

186 Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2022. godine.

video Zorana Obradovića, kog poznaje iz ranijeg perioda i za kog tvrdi da „nije čist u glavu”, i Zorana Raškovića kako utrčavaju i istrčavaju iz dvorišta „kao mungosi”, a video je takođe i Milojka Nikolića. Optuženog Toplicu Miladinovića je poznao iz ranijeg perioda samo iz viđenja – video ga je samo jednom, kada se javio u vojni odsek.¹⁸⁷

Tok postupka u 2023. godini

Tokom izveštajnog perioda bilo je zakazano osam sudećih dana, od kojih je održano pet, tokom kojih su ispitana četiri svedoka i dva veštaka. Jednom je glavni pretres prezakazan, jednom odložen zbog odsustva jednog od optuženih, a jednom zbog toga što sudu nisu pristupili pozvani svedoci optužbe.

Krivični postupak je obustavljen u odnosu na optuženog Srećka Popovića, koji je u međuvremenu preminuo.¹⁸⁸

Svedočio je Zoran Obradović, bivši optuženi, koji je sa JTRZ sklopio sporazum o svedočenju i ranije svedočio pod pseudonimom A1, koji je odustao od svih mera zaštite izuzev isključenja javnosti prilikom svedočenja.¹⁸⁹

Ispitana su tri svedoka odbrane optuženog Milana Ivanovića. Njegova supruga Danica Čamilović navela je da je sa njim živela na području Kosovske Mitrovice u periodu od 2005. do 2012. godine, te da su često odlazili u Peć, Dečane i Prištinu. U tom periodu njen suprug Milan držao je prodavnicu auto-delova i saradivao je i sa Albancima i sa Srbima. Boravio je nekoliko puta u zatvoru zbog krađe automobila, nije joj poznato da li se tada vodio neki postupak protiv njega za neko drugo krivično delo. Načula je tokom 2012. godine, kada se Milan već odselio iz Kosovske Mitrovice, nešto u vezi sa postupkom za ratni zločin. Milanovog oca, koji je preminuo 2010 godine, zvali su Mićko, ali su tako zvali i njegovog pokojnog brata Milovana, a neki Milanovi drugovi su i njega zvali Mićko.¹⁹⁰

Svedokinja Tijana Vasić, kojoj je optuženi Milan Ivanović bio dever, navela je da je pre bombardovanja sa svojim suprugom Milovanom živela u stanu u Peći, u zajednici sa njegovim roditeljima, ocem Mićkom, majkom, sestrom i bratom Milanom. Njen suprug je mobilisan krajem februara ili početkom marta meseca 1999. godine i otišao je na teren. Dolazio je tokom marta meseca kući dva ili tri puta. Seća se da je došao 1. aprila 1999. godine, kada je u stanu proveo nekoliko dana. Bio je neprepoznatljiv, kao da je doživeo neki nervni slom, takvog ga ranije nikada nije videla. Nije izlazio iz kuće, a ocu je rekao da hoće da dezertira. Za vreme bombardovanja bio je mobilisan i njen dever Milan, koji je bio tu u mestu i svako veče je dolazio kući na spavanje. Tokom 2001. godine, kada su svi bili u Crnoj Gori u Andrijevići, dolazili su neki ljudi i tražili njenog supruga Milovana. On je izašao i nije joj poznato o čemu su tada pričali, bila je tada trudna sa drugim detetom pa nije hteo da joj kaže o čemu se radi, ali je primetila da je bio nervozan i pogubljen. Pretpostavila je da je to nešto vezano za rat. Suprug joj je poginuo u junu 2001. godine, a svedokinja je 2002. godine došla u Kragujevac.¹⁹¹

187 Transkript sa glavnog pretresa od 27. decembra 2022. godine.

188 Rešenje Višeg suda u Beogradu K.Po2 13/22 od 10. aprila 2023. godine.

189 Transkript sa glavnog pretresa od 20. marta 2023. godine.

190 Transkript sa glavnog pretresa od 3. jula 2023. godine.

191 *Ibid.*

Svedok Veselin Bešović radio je za oca optuženog Milana Ivanovića i poznao je njegovu porodicu. Objasnio je da je optuženi Milan Ivanović za njega „mali Mičko”, a da su Milanovog i oca i brata takođe zvali Mičko. Svu trojicu su zvali Mičko, jer su sva trojica bili majstori, auto-mehaničari. Optuženog je viđao u Peći po prestanku bombardovanja, družili su se. Nije mu poznato da li je optuženi Ivanović tokom bombardovanja bio mobilisan.¹⁹²

Sudski veštaci dr Branko Mandić, neuropsihijatar, i Ana Najman, psiholog, obavili su psihijatrijsko veštačenje optuženog Milana Ivanovića na okolnost njegove uračunljivosti u vreme izvršenja krivičnog dela. Veštačenjem je utvrđeno da je optuženi Milan Ivanović bio bitno smanjeno uračunljiv u vreme izvršenja krivičnog dela, ukoliko se kritični događaj desio onako kako ga opisuju svedoci. Po navodima svedoka, zbog ponašanja Radoslava Minića, koji je optuženom prislonio pištolj na čelo i pretio da će ga ubiti ukoliko ne bude pucao na okupljene albanske civile, optuženi je bio u stanju povišene emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem afektivnog straha visokog intenziteta. Zbog toga su njegova sposobnost shvatanja značaja dela i mogućnost upravljanja svojim postupcima bile bitno smanjene.¹⁹³

Nalazi FHP-a

Dugo trajanje postupka

Sudjenje u ovom predmetu traje već 13 godina i neizvesno je kada će se postupak pravnosnažno okončati. U ponovljenom postupku je na godišnjem nivou održavan mali broj glavnih pretresa, tako da je 2016. godine održano pet sudećih dana, 2017. godine šest, 2018, 2019. i 2022. godine po tri sudeća dana, dok 2020. i 2021. godine nije održan nijedan sudeći dan. U 2023. godini zakazano je osam sudećih dana, od kojih je održano pet. Tokom postupka jedan od optuženih postao je nedostupan državnim organima, pa je u odnosu na njega krivični postupak razdvojen¹⁹⁴, protiv jednog od optuženih optužnica je odbačena jer je postao trajno procesno nesposoban¹⁹⁵, dok su trojica optuženih preminuli.¹⁹⁶

Nepripremljena optužnica

Tokom trajanja glavnog pretresa TRZ je učestalo podizalo optužnice protiv novih počinilaca, odustajalo od krivičnog gonjenja pojedinih optuženih i više puta optužnice menjalo i uređivalo. Tako je tek dve godine od podizanja prve optužnice za zločin u selu Čuška/Qyshk TRZ proširilo optužnicu i na zločine koji su istog dana izvršeni u susednim selima Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq. Sve ovo ukazuje na to da se procesuiranju zločina koji su počinjeni u ovim selima pristupilo vrlo površno, te da je ostavljano da se pitanja koja je trebalo rešiti još tokom istrage rešavaju tokom glavnog pretresa, čime se postupak odugovlači, a žrtve izlažu dodatnoj traumatizaciji jer ne znaju kada će se postupak pravnosnažno okončati i da li će dočekati pravdu.

---

192 *Ibid.*

193 Transkript sa glavnog pretresa od 18. oktobra 2023. godine.

194 Optuženi Ranko Momić.

195 Optuženi Dejan Bulatović.

196 Optuženi Radoslav Brnović, Milojko Nikolić i Srećko Popović.

Nepotpuna optužnica TRZ-a

Brojni dokazi izvedeni od početka suđenja u ovom predmetu upućuju i na odgovornost određenih lica koja nisu obuhvaćena optužnicom, a nalazila su se na hijerarhijski višim pozicijama u VJ u kritičnom periodu.

O tome je, u februaru 2014. godine, prilikom objave prve prvostepene presude, govorila i predsednica veća, koja je naglasila: „Pravila vojne hijerarhije nalažu da se zaključi da je još neko tu bio osim Toplice Miladinovića; međutim, bavili smo se onim što je stavljeno na teret ovde optuženima.” To je potvrdio i sâm tužilac u završnoj reči: „[N]a kom nivou je to sve organizovano nije utvrđeno i nije predmet ovog postupka...”¹⁹⁷

Činilo se da je pomak u smeru utvrđivanja odgovornosti i drugih lica koja su se nalazila u vojnoj hijerarhiji u vezi sa zločinima obuhvaćenim optužnicom u predmetu *Čuška/Qyshk* predstavljala i odluka TRZ-a iz avgusta 2014. godine da pokrene istragu protiv komandanta 125. motorizovane brigade VJ Dragana Živanovića, u čijoj su se zoni odgovornosti nalazila ova sela. Međutim, TRZ je 1. marta 2017. godine donelo naredbu o obustavi istrage, jer je utvrdilo da nema dovoljno dokaza za optuženje. Utemeljenost ovakve odluke TRZ-a može se ozbiljno dovesti u pitanje, jer je ostalo nerazjašnjeno kako je postupajući zamenik tužioca doneo zaključak da nema dovoljno dokaza za optuženje kada nije ispitao ni sve svedoke koje je sâm odredio, niti sve svedoke koje su predložili punomoćnik oštećenih i odbrana.¹⁹⁸

Nerasvetljena uloga MUP-a

Tokom ovog postupka ostala je nerasvetljena i uloga pripadnika MUP-a u organizovanju, izvršenju i prikrivanju zločina. O ulozi policijskih snaga govorilo je više svedoka, kao i pojedini okrivljeni u svojim odbranama.¹⁹⁹ Isto tako, u dokaznom postupku izvršen je uvid u ratni dnevnik Vojnog odseka Peć, u kojem je bilo upisa koji se odnose na 177. VTO. U jednom od ovih upisa navodi se da su 177. VTO bile pridodate dve čete MUP-a. Pored toga, više oštećenih, ali i optuženi, u svojim svedočenjima istakli su da je prilikom izvršenja zločina, pored vojnika, u njihovom selu bio prisutan i veći broj policajaca. To je prilikom objavljivanja prve prvostepene presude naglasila i predsednica veća, ističući: „Sud je siguran i ubeđen da oštećeni prave razliku između plave i zelene uniforme, a oni kažu da je tamo bilo još nekog drugog...”²⁰⁰ Međutim, uprkos svim ovim dokazima, TRZ nije istražilo navode o učešću pripadnika MUP-a u ovim zločinima, čime je prekršilo zakonsku obavezu da sprovede efikasnu i delotvornu istragu kako bi adekvatno istražilo sve navode o počinjenim zločinima.

197 Transkript sa objavljivanja presude od 11. februara 2014. godine.

198 Videti opširnije u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji 9* (Beograd, FHP, 2019), str. 23–25.

199 Svedoci M.J, M.V. i Z.R. kao i optuženi Toplica Miladinović, Srećko Popović i Radoslav Brnović.

200 Transkript sa objavljivanja presude od 11. februara 2014. godine.

Zaštita svedoka

U pogledu zaštite svedoka, iskaz svedoka Zorana Raškovića predstavlja jedno od najupečatljivijih svedočenja u svim do sada sprovedenim postupcima za ratne zločine. Pored velikog doprinosa utvrđivanju činjeničnog stanja, njegovo svedočenje je posebno značajno zbog ukazivanja na jedan od glavnih problema svih suđenja za ratne zločine u Srbiji, a to je neefikasna zaštita svedoka insajdera, tj. bivših ili aktivnih pripadnika snaga bezbednosti. Svedok Zoran Rašković (koji je tokom istrage imao status zaštićenog svedoka, a na glavnom pretresu svedočio, na lični zahtev, pod punim imenom i prezimenom), više puta tokom prvog suđenja otvoreno je ukazivao na nedostatke programa zaštite svedoka i na pretnje kojima je izložen, uključujući i one od policajaca zaduženih za njegovu bezbednost.²⁰¹ Tokom svedočenja u ponovljenom postupku istakao je da se ti problemi nastavljaju, navodeći da ne može da izvadi ličnu kartu i da mu to onemogućava normalan život.²⁰² Na ovaj problem FHP ukazuje već više od deset godina, uključujući i detaljne analize ovog problema koje su date u *Izveštaju o suđenjima za 2011. godinu*²⁰³ i *Analizi procesuiranja ratnih zločina u Srbiji*.²⁰⁴

---

201 Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2012. godine.

202 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2015. godine.

203 Videti detaljnije: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2011. godini*, (Beograd: FHP, 2012), str. 99, 100 i 101.

204 *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*.

VI. Predmet *Jajce*²⁰⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 28. mart 2022. godine	
Datum početka suđenja: 14. oktobar 2022. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Pavlović-Pejić	
Optuženi: Jovo Jandrić i Slobodan Pekez	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142. u vezi sa članom 22. KZ SRJ	
<p>Predmet ustupljen iz BiH</p> <p><i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, dana 16. novembra 2021. godine, Sud Bosne i Hercegovine uputio je zamolnicu za pružanje međunarodne pravne pomoći (ustupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja optuženih Jove Jandrića i Slobodana Pekeza) nadležnom organu u Republici Srbiji, s obzirom na to da optuženi, koji su državljani Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni organima BiH. TRZ je preuzelo krivično gonjenje optuženih.</i></p>	
Postupajuće veće	<p>sudija Bojan Mišić (predsednik veća)</p> <p>sudija Mirjana Ilić</p> <p>sudija Zorana Trajković</p>
<p>Broj optuženih: 2</p> <p>Rang optuženih: nižerangirani</p> <p>Broj žrtava: 27</p> <p>Broj ukupno ispitanih svedoka: 8</p>	<p>Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7</p> <p>Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 5</p> <p>Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 6</p> <p>Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 1</p>
<p>Ključni događaji u izveštajnom periodu:</p> <p>Glavni pretres</p>	

57

²⁰⁵ Predmet *Jajce*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/jajce.html> (posećeno 12. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su u saizvršilaštvu izvršili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva tako da su za vreme ratnog stanja u BiH, kao pripadnici VRS i rezervnog sastava milicije, dana 10. septembra 1992. godine, nakon sahrane poginulog saborca Rada Savića, kao organizovana grupa od naoružanih deset ljudi koje je organizovao Slobodan Pekez, došli u mesta Ljoljići i Čerkazovići u opštini Jajce, nasilno iz kuća izveli bošnjačko civilno stanovništvo i odveli ih do mesta zvanog „Draganovac“, gde su ih zaustavili i oduzeli im zlato, satove i novac, a zatim ih odveli do mesta zvanog „Tisovac“, gde su ih postrojili iznad provalije i streljali, pucajući u njih rafalnom paljbom, i tom prilikom su usmrtili Nežiba Mutića (1936), Šeću Malkoča (1933), Irhada Bajramovića (1971), Adnana Zobića (1979), Fikreta Zobića (1956), Fahru Balešić (1928), Fazu Balešić (1918), Dervišu Mutić (1933), Muju Bajramovića (1927), Latifa Bajramovića (1959), Senada Karahodžića (1968), Ibrahima Karahodžića (1933), Asmera Zobića (1977), Adisa Zobića (1983), Zarifu Karahodžić (1927), Đulu Zobić (1924), Ramiza Mutića (1936), Fikretu Zobić (1957), Fatimu Mutić (1963), Ekrema Bajramovića (1939), Mustafu Bajramovića (1946), Mustafu Balešića (1950) i Sabahudina Bajramovića (1979), dok su streljanje preživeli Zejna Bajramović, Nuriya Zobić, Omer Karahodžić i Mustafa Bajramović.²⁰⁶

Odbrana optuženih

58

Optuženi Jovo Jandrić negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Nije se sećao detalja koji su prethodili ubistvu civila, ni drugih učesnika kritičnog događaja, kao ni navoda iz svoje izjave koju je dao u sklopu istrage pred sudom u BiH, pravdajući se protokom vremena. Ono u šta je siguran jeste to da je većina muškaraca koji su se vratili sa sahrane Rada Savića bila u alkoholisanom stanju, kao i da je cilj zbog koga su prikupili civile iz Čerkazovića i Ljoljića bilo njihovo preseljenje u Travnik, na teritoriju pod kontrolom Armije BiH. Nije mu poznato kako je došlo do streljanja civila, iako je učestvovao u njihovom sprovođenju.²⁰⁷

Optuženi Slobodan Pekez negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, tvrdeći da je neposredno posle sahrane Rada Savića otišao kući jer je imao radnu obavezu koju je ispunjavao radeći pri „Elektrodistribuciji“. Sutradan je čuo za egzekuciju civila od svojih komšija, pa je zajedno sa nekima od njih učestvovao u sahranjivanju leševa.²⁰⁸

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Dragan Ždrnja u vreme kritičnog događaja bio je oficir bezbednosti 30. brigade VRS. Poslat je ispred brigade da vidi šta se desilo u vezi sa ubistvom bošnjačkih civila nakon sahrane borca

²⁰⁶ Optužnica TRZ KTO 4/22 od 28. marta 2022. godine dostupna na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/KTO-4-22.pdf> (posećeno 12. februara 2024. godine).

²⁰⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 14. oktobra 2022. godine.

²⁰⁸ *Ibid.*

Savića. Prilikom odlaska na lice mesta, kraj puta je video četvoro ljudi koji su bili povređeni. Jedna žena, koja se zvala Zejna, imala je ustreline na stomaku, jedan čovek je imao ranu na nozi, a dvoje je bilo lakše povređeno. Njih su odmah prevezli da im se ukaže lekarska pomoć. Razgovarao je sa Nurijom Zobićem, koji mu je rekao da je tu izgubio suprugu i dvoje dece. Svedok je čuo da je ta ubistva počinio optuženi Jovo Jandrić. Dolaskom na lice mesta video je leševe, i to je bio veoma potresan prizor. U to vreme bila je u toku ofanziva muslimanskih snaga i bilo je dosta pogibija boraca VRS. U grupi za koju se pričalo da je izvršila ubistvo bošnjačkih civila bila su dvojica Mirka Pekeza i neki Savić. Kada se vratio sa terena, o zatečenom stanju izvestio je Peru Jakovljevića iz komande divizije.²⁰⁹

Svedok optužbe Borko Oparica objasnio je da ga je, kao pripadnika policije redovnog sastava policijske stanice Jezero, komandir Nedeljko Jandrić poslao da vrši obezbeđenje lica mesta do dolaska ekipe koja je vršila uvidaj. Idući ka licu mesta gde su ubijeni bošnjački civili, sreo je na putu Omera Karahodžića, koji je bio ranjen u nogu. Fahrija Murtić, koji je takođe bio ranjen u tom masakru, pričao mu je da su bošnjačke civile pobili optuženi Jovo Jandrić, dvojica Mirka Pekeza i neki Savić. Dolaskom na lice mesta video je da je to neka vododerina i video je jako mnogo krvi. Taj prizor mu je bio veoma mučan, pa nije gledao da li mu je neko od stradalih poznat. Policija je vršila prozivku Bošnjaka u selima Ljoljići i Čerkazovići da bi sprečili da neko prolazi iza borbenih linija VRS i na taj način ugrozi borce.²¹⁰

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine zakazano je sedam sudećih dana, od kojih je održano pet. Jedan glavni pretres nije održan jer je sudiji, predsedniku sudskog veća, istekao mandat kojim je raspoređen u Viši sud u Beogradu – Odeljenje za ratne zločine. Drugi put glavni pretres nije održan iz tehničkih razloga. Naime, putem video-linka sa Kraljevinom Švedskom trebalo je da se obavi ispitivanje svedoka oštećenog, ali na zamolnicu koju je sud poslao, do održavanja glavnog pretresa, iz Švedske nije stigao nikakav odgovor. Tokom održanih pretresa ispitani su šest svedoka i jedan sudski veštak.

Svedok optužbe Miroljub Perlaš naveo je da je tokom rata bio pripadnik aktivnog sastava policije u Jajcu, stanice milicije u Bravnicama. Sa majkom i bratom došao je u Ljoljiće kolima iz Šipova na sahranu Rada Savića. Nakon podušja krenuo je sa bratom kući, i sa njima je krenuo i Mirko Pekez. Posle par kilometara ostali su bez goriva, pa je Mirko rekao da ide do svoje kuće da donese gorivo. Tek sutradan, oko 5 sati ujutru, gorivo mu je doneo brat Mirka Pekeza. Tog dana je u Šipovu video oko podne naoružane optuženog Jovu Jandrića, Milorada Savića i Mirka Pekeza, i svu trojicu ih je povezao do policijske stanice u Bravnicama, jer su oni bili u rezervnom sastavu policije. U policijskoj stanici je čuo da su ubijeni neki Muslimani u Ljoljićima. Pripadnici policije nisu razduživali automatske puške kada bi išli kući, svako je nosio svoje oružje.²¹¹

Svedok optužbe Subhudin Zobić, ujedno i oštećeni, naveo je da je do rata živeo u Čerkazovićima i da obojicu optuženih poznaje odranije. O kritičnom događaju nema neposrednih saznanja. Meštani

209 Transkript sa glavnog pretresa od 28. novembra 2022. godine.

210 *Ibid.*

211 Transkript sa glavnog pretresa od 24. januara 2023. godine.

Čerkazovića i Ljoljića su se skoro svi poznavali, a mnogi su bili u rodbinskim vezama. Svedok je napustio Čerkazoviće 2. juna 1992. godine i otišao u mesto Jezero, a zatim u Jajce. Streljanje meštana Čerkazovića i Ljoljića se dogodilo 10. septembra 1992. godine. Tada su mu ubijeni majka Đula i sin Adnan, koji je imao 13 godina. O samom događaju je čuo odmah drugi dan preko radio-amatera, a kasnije mu je Omer Karahodžić, koji je tom prilikom bio ranjen, ispričao sve o odvođenju ljudi i njihovom streljanju.²¹²

Svedok optužbe Fahrija Mutić živeo je u selu Ljoljići. Svedočio je da su se nakon pogibije Rada Savića kod Jajca, srpski borci vratili pijani sa njegove sahrane. U Ljoljiće je došao optuženi Jovo Jandrić, zajedno sa Zoranom Marićem i Mirkom Pekeзом i drugim borcima. Izveli su ih iz kuća i rekli im da idu u razmenu. Drugi srpski borci doveli su meštane Čerkazovića, pa su te dve grupe odvedene do mesta zvanog „Draganovac”, na malu livadu u čijoj blizini je jedna provalija od tri do četiri metra. Kada su dovedeni do provalije, prvo su im oduzete sve vredne stvari i novac, a potom su u njih pucali. Svedok je pao u jamu i tu ostao do ponoći. Čuo je Muju Bajramovića kako psuje Jovu Jandrića da mu je slomio vrat i molio je nekoga da mu skрати muke i ubije ga. Ustao je iz provalije i vratio se istim putem kući u Ljoljiće. Tada je video da je sav krvav. Ubrzo je video optuženog Jandrića da ide po kućama, pa je pobegao u šumu. Javio se komšijama Srbima, koji su ga sklonili u njihovu kuću. U međuvremenu je u selo došla srpska policija, pa im je ispričao šta se desilo. Kod komšija je prespavao jednu noć. Onda ga je policija odvela prvo u Jezero, a zatim ponovo u selo. Razmenjen je u februaru 1993. godine. Optuženi Jandrić je pljačkao i ubijao, i „nema šta nije radio”. Optuženog Slobodana Pekeza svedok nije video u Ljoljićima, ali ga je spominjao njegov komšija koji je ranjen. Nije mogao da prepozna sve vojnike koji su došli sa Jovom Jandrićem jer su neki od njih imali čarape na glavama. Optuženog Jandrića je video kod kuće Omera Karahodžića. Imao je automatsku pušku. Prilikom streljanja na njih su pucali sa strane, optuženi Jandrić je bio tu, on je bio glavni. Poznavao je sve ubijene, neki od njih su mu rođaci.²¹³

60

Svedokinja odbrane Zorica Pekez, supruga optuženog Slobodana Pekeza, navela je da joj ništa nije poznato o stradanju civila iz Ljoljića i Čerkazovića. Suprug joj je u to vreme imao radnu obavezu. Ona nije bila na sahrani pokojnog Rada Savića jer su joj deca bila mala. Tada su u kući, pored nje, bili svekar, zaova i deca. Na sahranu su otišli njen suprug i svekrva i zajedno su se i vratili kući. U vreme njihovog povratka već je bio sumrak. Te noći njen suprug više nije napuštao kuću, a sutradan je otišao na posao.²¹⁴

Svedok odbrane Slobodanka Pekez, rođena sestra optuženog Slobodana Pekeza, navela je da su na sahrani pokojnog Rada Savića bili optuženi, njihova majka i ona. Pomagala je supruzi pokojnika oko pripreme daće. Nakon sahrane, u kuću pokojnika je došao i njen brat Slobodan, koji je kući otišao zajedno sa majkom – nešto pre nje. Kada se vratila kući, tamo je zatekla roditelje, braću, snaju i decu.²¹⁵

212 Transkript sa glavnog pretresa od 13. marta 2023. godine.

213 *Ibid.*

214 Transkript sa glavnog pretresa od 28. septembra 2023. godine.

215 *Ibid.*

Sudski veštak dr Hamza Žujo, specijalista sudske medicine, tokom 1999. godine izvršio je obdukciju ekshumiranih tela na području opštine Jajce, o čemu je sačinio nalaz. Prilikom pregleda posmrtnih ostataka Asmera Zobića nije našao povrede na kostima, a zbog protoka vremena nije bilo mekih tkiva. Uzrok smrti nije naveden, ali veštak nije isključio mogućnost da je smrt nastupila usled povrede mekih tkiva. Prilikom izrade tog nalaza, veštak nije raspolagao drugom dokumentacijom, kao što su zapisnik o uvidaju i nalazi i mišljenja specijaliste o spoljnom pregledu leševa od 12. septembra 1992. godine.²¹⁶

Oštećena Hamida Đukla, kći ubijenih Nedžiba i Ramize Mutić, navela je da o stradanju svojih roditelja, Ramize i Nedžiba Mutića, nema neposrednih saznanja. Poznato joj je da je optuženi Jovo Jandrić dolazio u kuću njenih roditelja, ponižavao ih i maltretirao, a o njihovom stradanju je čula od meštana koji su preživeli streljanje.²¹⁷

Nalazi FHP-a

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Jove Jandrića i Slobodana Pekeza anonimizovanu tako da je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobama A.A. i B.B.²¹⁸ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenima i prezimenima optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.²¹⁹ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u Republici Srbiji, još od 2008. godine, izveštavano u medijima u BiH, gde se optuženi pominju imenom i prezimenom.²²⁰ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ čini optužnice krajnje nejasnim²²¹, a optužene potpuno nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako sa Nacionalnom strategijom iz 2016. godine²²², tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji.²²³ U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ-a sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

61

216 Transkript sa glavnog pretresa od 17. novembra 2023. godine.

217 *Ibid.*

218 Optužnica TRZ KTO 4/22 od 28. marta 2022. godine, dostupna na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/KTO-4-22.pdf> (posećeno 12. februara 2024. godine).

219 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 002841 08 Kro (X-KR-05/96) *Jovo Jandrić i dr.*

220 „Potvrđena optužnica za zločine u Jajcu”, *Detektor*, 28. novembar 2007. godine, dostupno na: <https://detektor.ba/2007/11/28/potvrdjena-optuznica-za-zlocine-pocinjene-u-jajcu/> (posećeno 12. februara 2024. godine).

221 Na svim optužnicama TRZ-a optuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 12. februara 2024. godine).

222 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 12. februara 2024. godine).

223 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf> (posećeno 12. februara 2024. godine).

Takođe, nije bilo potrebe da se anonimizuju imena žrtava, jer se radi o već javno objavljenim podacima. Naime, imena svih žrtava navedena su u pravosnažnoj presudi Suda BiH iz 2009. godine, kojom je osuđen Zoran Marić (jedan od saizvršilaca), a koja je objavljena na sajtu Suda.²²⁴ Imena i prezimena svih žrtava takođe se nalaze i na spomen-turbetu u Čerkazovićima, pa je krajnje nehumano, u optužnici koja je podignuta mnogo godina kasnije, njihova imena anonimizovati.

---

224 Presuda Suda BiH broj: X-KR-05/96-3 od 29. oktobar 2009. godine.

VII. Predmet *Petrovačka cesta*²²⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 18. februar 2022.	
Datum početka suđenja: 26. decembar 2022.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Vladimir Mikac, Zdenko Radulj, Željko Jelenić i Danijel Borović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vinka Beraha Nikićević
Broj optuženih: 4 Rang optuženih: više i visoko rangirani Broj žrtava: 37 Broj ukupno ispitanih svedoka: 0	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 0 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 0 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

63

²²⁵ Predmet *Petrovačka cesta*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/petrovacka_cesta.html (posećeno 7. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici Hrvatske vojske – Ratnog zrakoplovstva, u periodu od 5. do 8. avgusta 1995. godine, sa ciljem da se RSK porazi i preuzme kontrola nad RSK, te sa daljim ciljem da se srpsko civilno stanovništvo prinudi da trajno napusti teritoriju na kojoj je do tada živelo, u dva navrata naredili avionske napade na civilno stanovništvo, pa je tako 7. avgusta 1995. godine raketirana izbeglička kolona na lokalitetu Kapljuh (opština Bosanski Petrovac, BiH) koja se kretala putem Bosanski Petrovac – Ključ, što je kao posledicu imalo smrtno stradanje 10, a ranjavanje najmanje 15 civilnih lica, a 8. avgusta 1995. godine u mestu Svodna (opština Bosanski Novi, BiH) raketirana je izbeglička kolona, što je kao posledicu imalo smrtno stradanje troje, a ranjavanje najmanje 9 civila.²²⁶

Jedini zakazani glavni pretres tokom izveštajnog perioda nije održan jer nisu bili ispunjeni uslovi za njegovo održavanje. Do početka glavnog pretresa Krivično vanraspravno veće nije bilo donelo odluku po predlogu TRZ-a da se optuženima sudi u odsustvu jer nisu imali dovoljno elemenata za donošenje odluke. Naime, optuženima, državljanima Republike Hrvatske, koji nisu dostupni domaćem pravosuđu, slani su pozivi za glavni pretres preko Ministarstva pravde Republike Srbije, koje se putem zamolnice obraćalo nadležnom Ministarstvu Republike Hrvatske za pružanje pravne pomoći – odnosno za uručenje poziva za glavni pretres optuženima. Sud je od Ministarstva pravde Republike Srbije u tri navrata tražio odgovor na pitanja kada je Ministarstvo pravde poslalo zamolnicu nadležnom ministarstvu Republike Hrvatske, kada je nadležno ministarstvo Republike Hrvatske primilo zamolnicu i da li je na nju odgovoreno. Ministarstvo pravde Republike Srbije sud je obavestavalo samo o tome kada je ono poslalo zamolnicu u Republiku Hrvatsku, te da na nju nije odgovoreno. Kako sud nije raspolagao podatkom da li je i kada nadležno ministarstvo Republike Hrvatske primilo zamolnice, nije imao dovoljno elemenata za donošenje odluke.

64

Punomoćnik oštećenih, advokat Dušan Bratić, naveo je da je Ministarstvo pravde Republike Srbije poslalo zamolnicu 2. septembra 2022. godine, te da se iz uvida u kretanje pošiljke utvrđuje da je ona stigla primaocu 6. septembra 2022. godine. Postupajući zamenik TRZ-a predao je sudu saopštenje Vlade Republike Hrvatske, preuzeto sa zvaničnog sajta Vlade, da oni neće postupiti po zaprimljenoj zamolnici. Ocenio je da je ovo verodostojan dokaz da je zamolnica primljena, te da postoje svi elementi za donošenje rešenja o suđenju u odsustvu, pa je predložio sudu da takvo rešenje i donese.

Sud je ocenio da je potrebno utvrditi autentičnost dokumenta koje je predalo TRZ-u, pa je glavni pretres odložen, a održavanje narednog će biti naknadno zakazano.²²⁷

---

226 Optužnica TRZ KTO 2/2022 koja se do trenutka pisanja izveštaja nije nalazila na sajtu TRZ-a, pa su navedeni podaci koji su bili objavljeni u medijima.

227 Transkript sa glavnog pretresa od 26. decembra 2022. godine.

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine u ovom predmetu nije zakazan nijedan glavni pretres. Razlog nezakazivanja je činjenica da sudu još uvek nije dostavljena dokumentacija koja je zatražena od drugih državnih organa, odnosno podatak od Ministarstva pravde Republike Srbije da li je, i kada, nadležno ministarstvo Republike Hrvatske primilo zamolnice kojima je traženo uručenje poziva za glavni pretres optuženima.²²⁸

Nalazi FHP-a

Suđenje u odsutnosti

U predmetu *Petrovačka cesta* JTRZ je predložilo da se optuženima, koji su strani državljani (državljeni Republike Hrvatske) i nisu dostupni državnim organima Republike Srbije, sudi u odsutnosti, mada sud još nije doneo takvu odluku. Naime, u konkretnom slučaju, sud bi mogao doneti rešenje da se optuženima sudi u odsutnosti ako je optuženima uručen poziv za glavni pretres na koji se ne odazovu. Kako sud nije imao podatak da li je poziv optuženima uručen, niti autentičan dokaz da nadležni organi Republike Hrvatske odbijaju da postupe po zamolnici i izvrše uručenje poziva, ocenio je da nema uslova za donošenje odluke o suđenju u odsustvu.

Iako je ovakva vrsta postupka predviđena domaćim krivičnim zakonodavstvom, FHP smatra da se u postupcima za ratne zločine ne treba primenjivati, već da ovakvi slučajevi treba da se rešavaju putem regionalne saradnje, posebno iz razloga što se ovakva suđenja zloupotrebljavaju u dnevopolitičke svrhe i doprinose narastanju tenzija između država, koje bi, umesto toga, trebalo da se fokusiraju na unapređenje regionalne saradnje.

65

Neobjavljivanje optužnice na sajtu JTRZ-a

JTRZ je pokazalo veliku dozu neprofesionalnosti propuštajući da na svoj zvanični sajt postavi optužnicu koju je podiglo protiv optuženih još 18. februara 2022. godine, posebno iz razloga što je ona privlačila veliku medijsku pažnju, kako u zemlji, tako i u regionu. Zbog nedostupnosti optužnice iz koje bi se moglo videti šta se optuženima stavlja na teret i u kom svojstvu su optuženi, odnosno o kakvoj vrsti odgovornosti se radi, javnost se o njoj informisala iz medija, u kojima se navodi da su optuženi „raketirali kolonu srpskih izbeglica”²²⁹, zatim da su „optuženi po komandnoj odgovornosti”, te da su „naredili raketiranje kolone izbeglica”²³⁰, što stvara nepotrebnu konfuziju, posebno iz razloga

228 Obaveštenje Višeg suda u Beogradu Su II – 17 a br. 18/24 od 7. februara 2024. godine.

229 „Suđenje hrvatskim pilotima za raketiranje kolone na Petrovačkoj cesti čeka odluku za suđenje u odsustvu”, *Radio televizija Vojvodine*, dostupno na: https://www.rtv.rs/sr_lat/region/sudjenje-hrvatskim-pilotima-za-raketiranje-kolone-na-petrovackoj-cesti-ceka-odluku-za-sudjenje-u-odsustvu_1403243.html (posećeno 7. februara 2024. godine).

230 „Suđenje hrvatskim pilotima u Beogradu odgođeno do daljnog, sudac nije zakazao ni novo ročište”, *Jutarnji list*, dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sudjenje-hrvatskim-pilotima-u-beogradu-odgodeno-do-daljnog-sudac-nije-zakazao-ni-novo-rociste-15289746> (posećeno 7. februara 2024. godine).

što je optužnica nekim medijima bila dostupna, pa je tako navedeno da je Televizija N1 Zagreb objavila optužnicu u celosti.²³¹ Ukoliko je optužnica dostupna medijima, onda ne postoji nijedan opravdan razlog da se odmah nakon potvrđivanja, ne objavi i na zvaničnom sajtu JTRZ-a.

---

²³¹ „Objavljeni detalji optužnice protiv četiri hrvatska pilota”, *Blic*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/politika/objavljeni-detalji-optuznice-protiv-cetiri-hrvatska-pilota/2bjldqs> (posećeno 7. februara 2024. godine).

VIII. Predmet *Rogatica*²³²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 9. oktobar 2020.	
Datum početka suđenja: 12. mart 2021.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Rajko Kušić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
<p>Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, budući da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i></p>	
Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha Nikićević (predsednica veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: visokorangirani Broj žrtava: 210 Broj ukupno ispitanih svedoka: 10	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 8 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

67

232 Predmet *Rogatica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Rogatica.html> (posećeno 13. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Rajko Kušić se tereti da je u vremenskom periodu od kraja maja 1992. godine pa do kraja jula 1995. godine, na području opštine Rogatica, prvo na dužnosti komandanta Teritorijalne odbrane Opštine Rogatica, a kasnije komandanta Rogatičke brigade i komandanta Prve podrinske lake pešadijske brigade, naredio da se izvrši napad na civilno stanovništvo i naselja i učestvovao u tim napadima, koji su kao posledicu imali smrt, kao i da se vrše ubistva, mučenja, nečovečna postupanja, nanošenje patnji i povreda telesnog integriteta, raseljavanje i preseljavanje, kao i protivzakonita zatvaranja nesrpskog stanovništva. Preko njemu podređenih pripadnika Teritorijalne odbrane, kasnije Rogatičke brigade i Prve podrinske lake pešadijske brigade, u saradnji sa pripadnicima policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica, organizovao je nezakonito zatvaranje nesrpskog stanovništva na području opštine Rogatica u zatočeničke objekte, koje je neposredno obilazio i u njima ispitivao zatočena lica, a lično je rukovodio i napadima na nesrpsko stanovništvo, koje je ubijano, nezakonito zatvarano u zatočeničke objekte i u njima premlaćivano, odvođeno na prinudni rad, odvođeno na nepoznata mesta, od kada se vode kao nestali, i u tim napadima su zatočene žene i devojke silovane, a imovina nesrpskog stanovništva i verski objekti uništavani. Takođe se tereti da je koordinisao aktivnosti vojnih i policijskih snaga na području opštine Rogatica u kojima je celokupno nesrpsko stanovništvo te opštine prisilno preseljeno van teritorije Srpske Republike Bosne i Hercegovine, tako što:

68

1. u periodu od kraja maja do početka juna 1992. godine pripadnici Teritorijalne odbrane Srpske opštine Rogatica, a nakon što je po naredbi optuženog od meštana sela Pašića Kula, Bijelogorice i Godimilje u opštini Rogatica, u kojima su živeli Muslimani, oduzeto naoružanje koje su oni legalno posedovali, izvršili su pešadijski napad na pomenuta sela, te pucanjem iz automatskog oružja i aktiviranjem bombi ubili civile AB, AV, AG, AD, AĐ, AE i AŽ, čija tela su ekshumirana početkom septembra 1998. godine, a uz to i zapalili kuće više porodica;
2. dana 3. juna 1992. godine u jutarnjim časovima pripadnici Rogatičke brigade izvršili su pešadijski napad na nebranjeno selo Seljani u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, i tom prilikom su razdvojili muškarce od žena i dece, a zatim civile AZ, AI, AJ, AK, AL, ALJ, AM, AN, ANJ, AO, AP, AR, AS i AT odveli na lokalitet Piješevac u opštini Rogatica, gde su ih pucanjem iz vatrenog oružja lišili života, a njihova tela su ekshumirana tokom septembra 2004. godine na lokalitetu Dizdareva njiva u opštini Rogatica, dok su žene i decu bez ikakvog pravnog osnova lišili slobode i zatvorili u prostorije Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović“ u Rogatici, odakle su ih nakon nekoliko dana transportovali na Hrešu u opštini Stari grad u Sarajevu;
3. dana 8. juna 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade i Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica izvršili su pešadijski napad na civilno nesrpsko stanovništvo, koje se krilo u stambenoj zgradi u ulici Maršala Tita na broju 6 u Rogatici, pucajući iz automatskog oružja i bacajući bombe prema zgradi, i tom prilikom su ubili civila AĆ, te su naredili civilima da izađu iz stanova, a kada

su oni to učinili, civilima AU, AF, AH, AC, AČ, ADŽ, AŠ, BA, BV, BG, BD, BĐ, BE, BŽ, BZ, BI i mlt. BJ naredili da legnu na asfalt, nakon čega su pedesetak žena, dece i starijih muškaraca odveli do Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović” u Rogatici, gde su ih zatvorili u učionicu, iako za to nije bilo zakonskog osnova, a zatim civile AU, AF, AH, AC, AČ, ADŽ, AŠ, BA, BV, BG, BD, BĐ, BE, BŽ, BZ, BI i mlt. BJ u koloni odveli do pomenutog Srednjoškolskog centra, gde su ih postrojili u dva reda, vezali im oči i ruke, gde je optuženi izvršio njihovu smotru, naredio da se mlt. BJ i BI odvedu u prostorije Srednjoškolskog centra u Rogatici i da se postrojeni muškarci ubace u autobus i odvedu u pravcu naselja Karanfil mahale, gde je po njihovom dovođenju u pomenuto naselje naredio da se zatočenik AŠ vrati u prostorije Srednjoškolskog centra, nakon čega su civili AU, AF, AH, AC, BD, BE, AČ, ADŽ, BA, BV, BG, BĐ i BŽ odvedeni u nepoznatom pravcu, i njihova tela su pronađena i ekshumirana tokom 2000. godine u jami „Paklenik” kod sela Kalimanići u opštini Sokolac;

4. u junu 1992. godine pripadnici Ladževinske čete, Gučevske čete, Plješevičke čete, Kozičke čete i Interventni vod, koji su bili u sastavu Rogatičke brigade, po usmenoj naredbi optuženog, naredili su meštanima sela Kukavice, Kujundžijevice i Mesiće da predaju naoružanje kojim su raspolagali, a nakon što su ovi oružje predali, dana 9, 10. i 11. jula 1992. godine, ili približno tih datuma, po usmenoj naredbi optuženog, putem radio-veze koju je preneo osuđeni BB komandiru Ladževinske čete, na ova nebranjena muslimanska sela izvršili su prvo artiljerijski, a potom pešadijski napad, i tom prilikom je ubijen veći broj civila, među kojima su bili BK, BL, BLJ, BM, BN, BNJ, BO, BP, BR, BS, BT, BČ, BU, BE, BC i BH, čija tela su ekshumirana u selu Kukavice početkom oktobra 1998. godine, dok se BČ-u gubi svaki trag, te je veći broj kuća u pomenutim selima koje su bile u vlasništvu Muslimana zapaljen;
5. dana 15. juna 1992. godine kod jame „Paklenik” kod sela Kalimanići u opštini Sokolac, koje je bilo u zoni odgovornosti Rogatičke brigade, VV i još dvojica pripadnika Rogatičke brigade, zajedno sa još nekoliko pripadnika Višegradske brigade i policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Višegrad, iz automatskog oružja i aktiviranjem bombi lišili su života civile, i to BDŽ, BŠ, VA, VB, VG, VD, VĐ, VE, VŽ, VZ, VI, VJ, VK, VL, VLJ, VM, VN, VNJ, VO, VP, VR, VS, VT, VČ, VU, VE, VH, VC, VČ, VDŽ, VŠ, GA, GB, GV, GD, GĐ, GE, GŽ, GZ, GI, GJ, GK, GL, GLJ, GM, GN, GNJ i GO, koje su tog dana u autobusu ispred fabrike slada „Rasadnik – Sladara” u Rogatici vezanih ruku dovezli na jamu „Paklenik”, dok je sa streljanja pobegao GP; tela ubijenih su ekshumirana tokom 2000. godine u jami „Paklenik” kod sela Kalimanići u opštini Sokolac;
6. dana 19. juna 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade, policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica i paravojne formacije „Beli orlovi” izvršili su pešadijski napad na nebranjeno naselje Gračanica u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, tako što su im naredili da izađu iz kuća, a kada su oni to učinili, pucanjem iz automatskog oružja ubili civile GP, GR, GS, GT, GČ, GU, GE, GH, GC, GČ, GDŽ, GŠ, DA, DB, DV, DG, DĐ, DE, DŽ, DZ, DI, DJ, DK, DL, DLJ, DM, DN, DNJ, DO, DP, DR, DS, DT, DĆ, DU, DE, DH, DC, DĆ, DDŽ, DŠ, ĐA, ĐB, ĐV, ĐG, ĐE, ĐD, ĐŽ, ĐZ, ĐI, ĐJ, ĐK, ĐL, ĐLJ, ĐM, ĐN, ĐNJ, ĐO, ĐP, ĐR, ĐS, ĐT, ĐĆ, ĐU, ĐE, ĐH i dr., a zatim žene, decu i starije muškarce bez ikakvog pravnog osnova odveli i zatvorili u prostorije Crkvenog

doma u Rogatici, a za to vreme su iz automatskog oružja pucali u vazduh; u Crkveni dom je dolazio osumnjičeni AA i ispitivao zarobljena lica, pri čemu su zarobljenice ĐH, ĐC, ĐČ, ĐDŽ, ĐŠ, EA i dr. odvođene u susednu zgradu u naselju Tekija, gde su silovane od strane pripadnika Rogatičke brigade, a zarobljenicama EB, EV, EG, ED, EĐ, EŽ, EZ, EI, EJ, EK, EL, ELJ, EM i EN narednog dana vezali su ruke i oči i autobusom ih odvezli u nepoznatom pravcu, i o njihovoj sudbini do danas nema nikakvih informacija, a nakon dva do tri dana zarobljene žene, decu i starije muškarce premestili su u prostorije Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović” u Rogatici;

7. dana 19. juna 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade i policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica izvršili su pešadijski napad na civilno stanovništvo u naselju Živaljevina, u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, naredivši im da izađu iz kuća, a kada su to oni učinili, zapalili su kuće ENJ, EO i dr., a zatim su bez ikakvog pravnog osnova lišili slobode i odveli civile EP, ER, ES, ET i dr. do benzinske pumpe, gde je osumnjičeni AA naredio da se razdvoje muškarci od žena i dece, da vojno sposobne muškarce – civile EČ, EU, EF, EP, ES, ET, ER – kao i mladb. EH odvedu u pravcu fabrike slada „Rasadnik – Sladara”, i od tada im se gubi svaki trag, sve do 2000. godine, kada su njihova tela ekshumirana u jami „Paklenik” kod sela Kalimanići u opštini Sokolac, pri čemu je EC odvojio iz grupe žena i dece i odveo je na ispitivanje u prostorije fabrike slada „Rasadnik – Sladara” u Rogatici, dok su žene i decu odveli i zatočili u prostorije Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović” u Rogatici;
8. početkom avgusta 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade napali su nebranjeno selo Rakitnica u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, i to tako što su prvo izveli artiljerijski, a potom i pešadijski napad, i tom prilikom su iz automatskog oružja ubili civile EČ, EDŽ, EŠ, ŽA, ŽB, ŽV i ŽG, čija tela su pronađena i ekshumirana početkom septembra 1998. godine, kao i civile ŽD, ŽĐ, ŽE, ŽZ, ŽI, ŽJ, ŽK i ŽL, čija tela do danas nisu pronađena;
9. dana 2. avgusta 1992. godine u jutarnjim časovima pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade napali su nebranjeno selo Kozarde u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, i to tako što su prvo izveli artiljerijski, a potom i pešadijski napad, i tom prilikom su iz automatskog oružja ubili civile ŽLJ, ŽM, ŽN i ŽNJ, čija tela su pronađena i ekshumirana početkom septembra 1998. godine, ŽO, ŽP, ŽR, ŽS i njegovu ćerku i ŽT, čija tela do danas nisu pronađena, ranili civile ŽĆ, ŽU, ŽF, ŽH, a civile ŽC, ŽČ, ŽDŽ, ŽŠ, ZA, ZB, ZV, VG, BD, ZĐ, ZE, ZZ i ZŠ bez ikakvog pravnog osnova lišili slobode i zatvorili u barake fabrike slada „Rasadnik – Sladara” u Rogatici;
10. dana 2. avgusta 1992. godine u ranim jutarnjim časovima pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade, iz pravca Stijenica, Burata i sela Zakomo, napali su nebranjeno selo Kramer u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, i to tako što su prvo izveli artiljerijski, a zatim pešadijski napad, i tom prilikom su iz automatskog oružja ubili civile ZT, ZJ, ZK, ZL, ZLJ, ZM i ZN, zapalili nekoliko kuća, a potom bez ikakvog pravnog osnova preko sto pedeset civila Bošnjaka lišili slobode i odveli do osnovne škole u selu Han Stijenice, a za to vreme je optuženi iz putničkog vozila „golf” kroz otvoreni prozor zarobljenim civilima govorio: „Hajte, balije, šta ste razvukli,

majku vam balijsku, ukoliko neko pokuša bježati pucaću u njega”, a zatim naredio da se razdvoje vojno sposobni muškarci – civili ZNJ, ZO, ZP, ZR, ZS, ZT, ZĆ, ZU, ZF, ZH, ZC, ZDŽ, IA, IB, IV, TG, ID, IĐ, TE i odvedu iza škole, gde su ih pripadnici Rogatičke brigade pucnjem iz vatrenog oružja ubili, i njihova tela su pronađena i ekshumirana tokom maja 2011. godine na lokalitetu Ivan Polje u opštini Rogatica, a zatim je jednom od svojih vojnika naredio da se žene, deca i stariji muškarci zatvore u prostorije pomenute osnovne škole, iz koje su tokom noći autobusima transportovani do Hreše na području Sarajeva;

11. dana 14. avgusta 1992. godine, ili približno tog datuma, u selu Kosova u opštini Rogatica, zajedno sa osuđenim BB i još nekoliko pripadnika Prve podrinjske lake pešadijske brigade, učestvovao je u nezakonitom zatvaranju civila IŽ, IZ, IJ i JK u garaži u vlasništvu IL, gde su osuđeni BB i izvesni GG u prisustvu optuženog fizički zlostavljali i ponižavali IZ udarajući ga pesnicama u predelu glave, stavljali mu nož ispod vrata i terali ga da jede metke 7,62 mm, IŽ udarali pesnicama po glavi i nogama po telu, usled čega je izgubio svest, i IJ udarali pesnicama u glavu, nanoseći im time snažne telesne bolove i patnje, nakon čega su iz garaže izveli IJ, od kada mu se gubi svaki trag;
12. dana 15. avgusta 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade, iz prostorija fabrike slada „Rasadnik – Sladara” u Rogatici odvezli su na dvadeset sedam zatočenih civila Bošnjaka kotu Jačen, u blizini sela Duljevac u opštini Rogatica, na kojoj su oni korišćeni kao živi štit ispred srpskih vojnika prilikom napada na kotu Jačen, gde je osuđeni OD, pripadnik Rogatičke brigade, pucajući iz automatske puške lišio života zarobljene civile ILJ, IM, IN, INJ, IO, IP, IR, IS, IT, IĆ, IU, IE, IH, IC, IČ, IDŽ, IŠ, JA, JB, JV, JG, JO, JĐ, JE, JŽ i JZ, čija tela su ekshumirana tokom septembra 1998. godine u selu Duljevac u opštini Rogatica, dok su sa streljanja pobjegli JL, JK i JL;
13. u periodu od 8. juna 1992. godine do polovine avgusta 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade, zajedno sa pripadnicima policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica i organima civilne vlasti Srpske opštine Rogatica, učestvovali su u formiranju zarobljeničkih prostorija u Srednjoškolskom centru „Veljko Vlahović” u Rogatici kako bi u njih protivzakonito zatvorili muslimansko stanovništvo, a obezbeđivali su ih pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica, pa držeći u zarobljeništvu između trista pedeset i hiljadu civila Muslimana sa područja opštine Rogatica, u neuslovnim prostorijama bez adekvatnog smeštaja, sa veoma oskudnim dnevnim obrocima hrane, izlagali su ih svakodnevnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju od strane vojnika i policajaca, i tu je dolazio osumnjičeni AA, ispitivao i otpuštao neke od zarobljenih lica, koja su autobusima i kamionima transportovana do mesta Mangurići i Kaljina u opštini Olovo i do mesta Stoborani u blizini Žepe, pa su tokom boravka u zarobljeništvu, u prostorijama pomenutog Srednjoškolskog centra, zarobljenice JLJ, JM, JN, JNJ, JO, JP, JR, JS i dr. silovane, zarobljeni muškarci upućivani na kopanje rovova, nošenje municije za potrebe srpskih vojnika i pravljenje mitraljeskog gnezda od vreća peska;
14. polovinom septembra 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica izvršili su pešadijski napad na nebranjena sela Vragolove i Karačići u opštini Rogatica, u kojima su živeli Muslimani, i tom prilikom su pucajući iz vatrenog oružja ubili JT, JĆ, JU, JE, JH, čija tela

su ekshumirana 2000. godine, a u štali u selu Karačići, JČ, JDŽ, JŠ i KA, čija tela do danas nisu pronađena;

15. u periodu od polovine juna 1992. godine do kraja 1994. godine pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica, zajedno sa pripadnicima policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica i organima civilne vlasti Srpske opštine Rogatica, učestvovali su u formiranju zarobljeničkih prostorija u fabrici slada „Rasadnik – Sladara” u Rogatici, kako bi u njih protivzakonito zatvorili muslimansko stanovništvo, a obezbeđivali su ih pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica, pa držali u zatočenju oko trista pedeset civila Muslimana sa područja opštine Rogatica u neuslovnim prostorijama bez adekvatnog smeštaja, sa veoma oskudnim dnevnim obrocima hrane, izložene svakodnevnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju od strane vojnika i policajaca, u čemu je učestvovao i optuženi tako što je šakama i nogama udarao zatočenike KB, KV i KG, koji su autobusima i kamionima transportovani do mesta Mangurići, u opštini Olovo i u logore „Sušica” u Vlasenici i „Batković” u Bijeljini, pa su tokom boravka u zarobljeništvu, u prostorijama pomenute fabrike slada, zarobljenice KD i dr. silovane, a zarobljeni muškarci upućivani na čišćenje gradskih ulica i kopanje rovova, dok su ubijeni KĐ, KE, KŽ, KZ, KB, KV i KG, čija tela su ekshumirana u blizini fabrike slada „Rasadnik – Sladara“ tokom novembra 1998. godine i u jami „Paklenik” kod sela Kalimanići u opštini Sokolac tokom 2000. godine;

72

16. u periodu od kraja juna do kraja avgusta 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade, bez vojnih potreba i u nameri da unište tragove postojanja muslimanskog naroda, na području opštine Rogatica, tenkovskim granatama srušili su Arnautovića džamiju sagrađenu 1558. godine i Čaršijsku džamiju sagrađenu u XVII veku i minirali džamije u Kramer selu, Šljedovićima, Kukavicama, Mahali, Rakitnici i drugim selima u kojima su živeli Muslimani;

17. u periodu od kraja juna 1992. godine do kraja jula 1995. godine pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade, sa lokaliteta Borika u opštini Rogatica, vršili su artiljerijske napade na civilno stanovništvo Žepe u opštini Rogatica, u kojoj su živeli Muslimani, a koja je Rezolucijom Veća sigurnosti Ujedinjenih nacija broj 824 (1993) na 3208 sednici dana 6. 5. 1993. godine proglašena zaštićenom zonom, i tom prilikom su ubili više civila, među kojima KI, KJ, KL, KLJ, KM, KN, KNJ, KO, KP, KR, KS, KT i dr.²³³

Odbrana optuženog

U ovoj fazi postupka optuženi se brani ćutanjem.²³⁴

²³³ Optužnica KTO 5/20 od 9. oktobra 2020. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_5_20_%D0%9A%D1%80~0.pdf (posećeno 13. februara 2024. godine).

²³⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 12. marta 2021. godine.

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Mladen Sikirić je tokom oružanog sukoba u BiH bio pripadnik VRS kao vozač i bio je u kasarni na Vardišu u Višegradu. Njegov komandir Željko Šimšić je 14. ili 15. juna 1992. godine poslao svedoka i njegovog kolegu Ranka Kneževića, takođe vozača, da se sa kamionom jave u Crveni krst i pomognu pri prevozu civila iz Višegrada do jedne lokacije u blizini Olova. Dolaskom do Crvenog krsta video je da se radi o koloni koju je činilo sedam do osam vozila – kamiona i autobusa. Autobusi su bili većinom iz firme „Višegradtrans”. Prevozili su uglavnom žene, decu i starije ljude. U svedokovom kamionu bilo je dvadesetak civila. Išli su u konvoju bez vojne pratnje. Tokom puta niko nije zaustavljao konvoj, niti je bilo pucnjave. Imali su samo zastoje tehničke prirode, jer je put bio uzak pa veći autobusi nisu mogli lako da manevrišu u krivinama, ali nije primetio da je iko od civila tokom puta izvođen iz vozila. Dolaskom do odredišta, koje je u stvari bila jedna livada, vozila su se zaustavljala da bi civili izašli, a zatim su se okretala i vraćala nazad. Primetio je da su civili krenuli pešice niz livadu prema Olovu, kao i da niko od civila nije ostao u vozilima. Konvoj vozila se vratio na Sokolac, gde su prespavali, a sutradan su se vratili u Višegrad. Tokom puta niko iz Rogatičke brigade nije zaustavljao konvoj, niti im je izdavao neka naređenja. U periodu od 1992. do 1995. godine svedok nije boravio na području opštine Rogatica.²³⁵

Svedok optužbe Ferid Spahić je početkom oružanih sukoba u BiH živeo u mestu Bosanska Jagodina, u opštini Višegrad. U mesto su iz Višegrada došli autobusi kojima je bošnjačko stanovništvo trebalo da se preveze na područje u okolini Olova, a koje je bilo pod kontrolom Armije BiH. Kada je konvoj autobusa došao u Višegrad, priključilo se još autobusa, a ti autobusi su imali naoružane pratioce. Došlo je do incidenta jer je Milan Lukić hteo da izdvoji jednog od muškaraca.

73

Pre ulaska u Rogaticu zaustavljen je autobus. Vojnici u maskirnim uniformama razdvojili su žene i decu od muškaraca, tvrdeći da muškarci idu u razmenu. Nakon razdvajanja krenuli su ka Sokocu, gde su prenoćili. Sutradan su došli u Rogaticu i stigli do silosa u Rasadniku. Vojnici su krenuli da ih izvode iz autobusa, i tom prilikom su vezani, pretučeni i oduzeti su im novac i dragocenosti koje su imali. Ljude su odvodili prema jednom šumarku, gde su vršili streljanje. Video je da streljaju ljude, pa je iskoristio činjenicu da je bio na kraju kolone, u blizini šume, i pobjegao sa još jednim čovekom. Kod jame gde su streljali video je Slavišu Vukojičića, za kog je kasnije čuo da je bio desna ruka optuženog. Optuženog ne poznaje.²³⁶

Svedok optužbe Armin Baždar naveo je da je u vreme kritičnog događaja imao 14 godina, te da je u to vreme sa ocem, majkom i sestrom živeo u Seljanima, selu u blizini Rogatice. Napad na njegovo selo desio se 3. juna 1992. godine, kada su ubijeni zdravi i sposobni muškarci. Dana 4. avgusta 1992. godine u selo su došli vojnici VRS-a tvrdeći kako treba da ih zaštite, odnosno smeste u Srednjoškolski centar, tako što su minibusom odveli žene, decu i starije. Taj Srednjoškolski centar je, po oceni svedoka, u

²³⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 27. maja 2021. godine.

²³⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 19. oktobra 2021. godine.

stvari bio logor, iz kojeg su u večernjim satima izvodili žene i devojčice, za koje je naknadno saznao da su silovane. Sutradan, u jutarnjim satima, odvojili su žene i starije – među kojima su bili njegovi majka, sestra i otac. Njega su sa daidžom i još deset do petnaest ljudi odveli u „Rasadnik”, gde je bio zatvoren do dana streljanja – 15. avgusta. Iz „Rasadnika” je u više navrata odvođen na prinudne radove. Dana 15. avgusta 1992. godine, u poslepodnevnim satima došao je Radisav Ljubinac, zvani Pjano, koji im je rekao da idu u neku akciju, nakon čega su odvedeni u mesto Duljevac, gde ih je dočekalo oko 30 vojnika VRS-a, koji su imali automatsko naoružanje. Po izlasku iz minibusa vezali su im ruke na leđa, a jedan vojnik je uzeo dvojicu zarobljenih, koje je vodio ispred sebe, istovremeno pucajući po jednom prevoju. Nakon toga su te ljude vratili i naredili im da se priključe ostalima. Stao je do svog ujaka, koji mu je tada rekao da će ih pobiti. Video je da se vojnicima tada priključio i Dragoje Paunović zvani Špiro. Jedan od vojnika počeo je da ubija jednog po jednog zarobljenika, a zatim je Špiro rafalnom paljbom ubijao ostale zarobljenike. Svedok je pogođen u levu nadlakticu, i tom prilikom se okrenuo za 180 stepeni i pao potrbuške, a zatim je pogođen i u desnu nadlakticu. Nakon pucnjave nastalo je zatišje i svedok je tada čuo da neko, putem radio-veze koju je imao Špiro, pita Špira ko to puca. Špiro je odgovorio pitanjem „Ko pita?”, da bi ta osoba odgovorila „Rajko Kušić pita”, na šta mu je Špiro odgovorio da on puca. Svedok je tada uspeo da nekako pobegne do obližnjeg šumarka i tako se spasi. Nije mogao da se seti da je u jednom ranije datom iskazu rekao da je akcija bila izvedena po naredbi optuženog Kušića, a na ponovljeno pitanje je odgovorio da verovatno jeste. Naveo je da u nekim ranijim izjavama nije spominjao motorolu jer je njegov iskaz zavisio od vremena i načina uzimanja izjave. Nije se mogao izjasniti da li je prilikom kritičnih događaja video optuženog, s obzirom da ga ne poznaje.²³⁷

74

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine zakazano je pet sudećih dana, od kojih su održana tri, tokom kojih je ispitano osam svedoka optužbe. Jednom je glavni pretres otkazan iz razloga koji javnosti nisu poznati, a jednom je odložen jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci.

Svedok optužbe Jasmin Muftić naveo je da je u kritičnom periodu živeo u Rogatici, bilo je pucnjave po gradu, bacane su i bombe. Došla je vojska do svedokove kuće i odvela njegovog oca i brata, koje su tada poslednji put videli. Od vojnika koji su ih doveli samo zna da se jedan od njih prezivao Lubarda. Svi su govorili da je optuženi bio glavni.²³⁸

Svedok optužbe Selim Omeragić u kritičnom periodu se nalazio u selu u blizini Rogatice. O događajima koji su obuhvaćeni optužnicom nema neposrednih saznanja. Od civila koji su bežeći iz Rogatice došli u selo saznao je za zločine koje je srpska vojska počinila u Rogatici. Pričali su da je bilo ubistava i masovnog zatvaranja bošnjačkih civila. Ljudi koji su došli iz Rogatice vojno su se organizovali, pa je svedok bio komandir bataljona u svom selu, nije želeo da odgovori na pitanje da li je njegov bataljon učestvovao u napadima na srpska sela.²³⁹

237 Transkript sa glavnog pretresa od 1. septembra 2022. godine.

238 Transkript sa glavnog pretresa od 28. februara 2023. godine.

239 *Ibid.*

Svedok optužbe Mehmed Bojić u vreme kritičnih događaja živeo je u selu u okolini Rogatice. U selo je došla vojska i odveden je sa grupom meštana pa su ih ispitivali i tukli. Tokom rata nestao mu je brat. Poznaje optuženog i poznato mu je da je bio „glavnokomandujući“, mada ga u prethodnim izjavama nije spominjao. Tokom maja meseca 1992. godine u selo je došla vojska i JNA. U susednim selima bilo je pripadnika bošnjačke policije i pripadnika Armije BiH.²⁴⁰

Svedok optužbe Senahid Čakić tokom rata nije bio na području opštine Rogatica, o stradanju svog oca nema neposrednih saznanja, niti poznaje optuženog. Jedino mu je poznato da mu je otac poginuo u živom štitu. Poznavao je Ismeta Čakića, za koga je čuo da su on i njegova supruga ubijeni. Ostale Čakiće koji se navode u optužnici kao stradali svedok nije poznavao. Telo njegovog oca pronađeno je u gorazdanskoj jami i on je ukopan kao šehid.²⁴¹

Svedokinja optužbe Manda Bečić živela je pre rata u selu kraj Rogatice sa roditeljima, sestrom i dva brata. Napad na njenu porodičnu kuću izvršen je 15. juna 1992. godine, kada su joj poginuli otac i brat. Brat je bio pripadnik rezervnog sastava policije i dužio je pušku, koju nije hteo da preda. Komšinica Mina Bičić joj je pričala da je Slobodan Mandžo rekao da se puška mora predati i da će ih pobiti, te da je Rajko Kušić naredio da se uhvate živi ili mrtvi ti što imaju puške. Kada je počeo napad na njihovu kuću, čuli su se pucnji, pa su svi izašli da vide odakle se puca. Tada su brat i otac ubijeni, dok je majka ranjena. Zajedno sa mladim bratom i sestrom napustila je kuću istog dana. Išli su od sela do sela, odnosno čim bi se u blizini sela u kom su bili zapucalo, napuštali su ga i odlazili dalje. Tako su 31. jula 1992. godine došli u Rogaticu, pa nastavili dalje do Visokog. Sve vreme imala je kod sebe bratov pištolj, koji je, po dolasku u Visoko, predala Armiji BiH. Optuženog ne poznaje, niti je posle rata išta loše čula o njemu.²⁴²

75

Svedokinja optužbe Emina Hodžić u vreme početka rata živela je u Rogatici u naselju Rudo, sa suprugom i dvojicom sinova. U kući Safeta Hadžibulića bili su tokom sva tri napada na Rogaticu. U kući nije bilo naoružanih muškaraca koji bi ih branili. Prilikom poslednjeg napada na Rogaticu, srpska vojska ih je izvela iz Safetove kuće i dovela do jedne kuće, gde su ih postrojili da ih streljaju. Čovek čija je to kuća bila nije dozvolio da se streljaju pred njegovom kućom, pa su ih odveli u Srednjoškolski centar, gde su bili zatvoreni sa ostalim dovedenim civilima. Misli da je tada bilo zatvoreno oko 400 civila. Prilikom odvođenja u Srednjoškolski centar videla je supruga i sinove i da je došao vojni transporter, kojim su nekuda odvezeni. U Srednjoškolskom centru su bili zatvoreni deset dana, a jedanaestog dana su ih odveli u selo Mangulići, gde su im rekli da idu gde hoće. Otišli su u Olovo, zatim u Visoko pa u Dobrinju, gde su živeli skoro dve godine. Poznaje optuženog, koji je pre rata radio u prodavnici na Borikama. Čula je da je optuženi bio u Rogatici i da je sve naređivao, ko će biti zarobljen, ubijen i silovan.²⁴³

---

240 *Ibid.*

241 Transkript sa glavnog pretresa od 20. aprila 2023. godine.

242 *Ibid.*

243 *Ibid.*

Svedokinja oštećena Pemba Muhić živela je u predgrađu Rogatice, u naselju Živaljevina, u porodičnoj kući sa svojim suprugom Alijom i trojicom sinova. Početkom oružanih sukoba u BiH i pogoršanjem bezbednosne situacije u Rogatici, direktor i pravnik firme u kojoj je radila pozvali su sve zaposlene i rekli da će se prekinuti rad „dok se situacija ne sredi”. Od tada više nije odlazila na posao, već je bila u svojoj kući, ali je ubrzo nestalo struje i vode. Situacija je bila napeta nakon što je u njenom naselju ubijen Srbin Milivoje Vuković. Nije joj poznato ko ga je i zašto ubio. Devetnaestog juna 1991. godine bila je u kući kada je čula sporadičnu pucnjavu i videla da vojnici ulaze u naselje. Na vrata njene kuće došla su dvojica vojnika i naredila im da svi izađu napolje. Tada je svedokinjin sin Faruk iskočio kroz prozor kuće i pobeo prema šumi. Među vojnicima koji su bili oko kuće prepoznala je Zorana i Milana Jankovića jer su oni bili njene komšije iz naselja. Zajedno s drugim komšijama Bošnjacima, vojnici su ih odveli do benzinske pumpe u Rogatici, gde im je rečeno da će muškarci biti odvedeni i ispitani. Tada su odveli i njenog muža Aliju i sina Sevdaliju, koje više nikada nije videla. Njihovi posmrtni ostaci pronađeni su u masovnoj grobnici. Sve vreme je uz dovedene žene i decu bio vojnik Milan Janković, koji je nosio uniformu nekadašnje JNA. Nije primetila da je imao neko sredstvo veze. U jednom trenutku se tu pojavio i optuženi, koga nije odranije poznavala, ali su joj Samka Smajić i Munira Aganović, koje su stajale blizu nje, rekly da je to Rajko Kušić, te da znaju da je on organizovao neku svoju jedinicu. On je bio udaljen od svedokinje oko pet metara pa je videla da ima motorolu. Svedokinjin najmlađi sin, koji je ostao s njom, kukao je da je žedan. Optuženi ga je onda odveo do jedne kuće u blizini da se napije vode, vratio ga i dao mu čokoladicu. Kasnije su odvedeni u prostorije Srednjoškolskog centra, gde su proveli desetak dana, a zatim su prebačeni na teritoriju pod kontrolom Armije BiH. Za vreme boravka u Srednjoškolskom centru niko ih nije maltretirao.²⁴⁴

Svedok oštećeni Faruk Muhić je u vreme kritičnog događaja 19. juna 1992. godine bio star 20 godina. Rekao je da je živio u naselju Živaljevina kod Rogatice, u porodičnoj kući s roditeljima, majkom Pembom, ocem Alijom i dva brata. Tog jutra bilo je pucnjave, a kada su na vrata njihove kuće došli vojnici, iskočio je kroz prozor i pobeo u pravcu šume. Za pogibiju oca i brata Sevdalije saznao je kasnije od majke.²⁴⁵

Nalazi FHP-a

Pravna kvalifikacija

Tužilaštvo BiH je podiglo, a Sud BiH potvrdio optužnicu protiv okrivljenog zbog krivičnog dela zločina protiv čovečnosti i predmet je Republici Srbiji ustupljen sa takvom kvalifikacijom. Međutim, TRZ je promenilo kvalifikaciju, pa je podiglo optužnicu za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Razlog ovakvog postupanja TRZ-a je zauzeto stanovište da se ne može krivično delo kvalifikovati kao zločin protiv čovečnosti, jer ono, kao takvo, u domaćem pravosuđu nije postojalo u vreme njegovog izvršenja. FHP smatra da je ovakvo stanovište pravno neutemeljeno i da ne postoje

²⁴⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 15. novembra 2023. godine.

²⁴⁵ *Ibid.*

zakonske prepreke za procesuiranje ovog dela kvalifikovanog kao zločin protiv čovečnosti, s obzirom na princip primarnosti međunarodnog nad nacionalnim pravom, jer je zločin protiv čovečnosti postojao kao posebno krivično delo u međunarodnom pravu u vreme počinjenja ovog zločina. Naime, zločin protiv čovečnosti je prvi put predviđen kao krivično delo u Povelji Međunarodnog vojnog suda iz 1946. godine. Budući da su tokom istrage u BiH dokazi prikupljeni za jedno krivično delo, a da je TRZ kasnije podiglo optužnicu za drugo krivično delo, ostaje da se vidi u kojoj meri to može uticati na postupak.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Rajka Kušića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A. Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer su podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženog, već objavljeni na sajtu Suda BiH.²⁴⁶ Takođe, o predmetu se pre početka postupka u Republici Srbiji, odnosno još 2015. godine, izveštavalo u medijima u BiH, gde se optuženi pominje sa punim imenom i prezimenom.²⁴⁷ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ čini optužnice krajnje nejasnim²⁴⁸, a optužene nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako sa nacionalnim strategijama iz 2016. i 2021. godine²⁴⁹, tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji.²⁵⁰ Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine kako bi se postigao krajnji cilj – unapređena transparentnost postupaka za ratne zločine. Pored imena optuženog, u optužnici su anonimizovana i imena žrtava. Kada je u pitanju optužnica po više tačaka i sa velikim brojem žrtava, jedino u slučaju kada se ona pročita na glavnom pretresu mogu se čuti imena žrtava, ali zbog njihove brojnosti posmatrači suđenja nisu u mogućnosti da evidentiraju njihova imena, što umnogome otežava praćenje postupka.

77

246 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 017608 14 Kro.

247 „Potvrđena optužnica protiv Rajka Kušića”, *Detektor*, 3. april 2015. godine, dostupno na: <https://detektor.ba/2015/04/03/potvrđena-optuznica-protiv-rajka-kusica/> (posećeno 13. februara 2024. godine).

248 Na svim optužnicama TRZ-a prvooptuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 3. decembra 2022. godine).

249 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%9D%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%95%20%D0%97%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%A%D0%95%20%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%97%D0%9B%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%9D%D0%90.PDF> (posećeno 13. februara 2024. godine);

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%20C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%20C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 13. februara 2024. godine).

250 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf> (posećeno 13. februara 2024. godine).

Procesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske

U ovom postupku optužen je Rajko Kušić, koji je u vreme kritičnih događaja bio visokorangirani oficir i obavljao dužnosti komandanta Teritorijalne odbrane Opštine Rogatica, kasnije komandanta Rogatičke brigade i komandanta Prve podrinjske lake pešadijske brigade. Procesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske svakako je veoma pozitivno; međutim, mora se imati u vidu da se radi o preuzetoj, potvrđenoj optužnici iz BiH, odnosno da je optuženje ovog visokorangiranog oficira pre svega rezultat rada Tužilaštva BiH.

IX. Predmet *Rudice*²⁵¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 6. decembar 2020.	
Datum početka suđenja: 22. april 2021.	
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić	
Optuženi: Nezir Mehmetaj	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković (predsednica veća) sudija Mirjana Ilić sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 9 Broj ukupno ispitanih svedoka: 7	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 10 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

79

²⁵¹ Predmet *Rudice*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Rudice.html> (posećeno 26. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Nezir Mehmetaj se tereti da je tokom juna i jula meseca 1999. godine na području sela Rudice, u opštini Klina, kao pripadnik OVK, zajedno sa više NN pripadnika iste formacije, učestvovao u ubistvima, otmicama, proterivanju, nasilnom odvođenju i fizičkom zlostavljanju nealbanskog civilnog stanovništva, pljačkanju njihove imovine i paljenju kuća tako što je:

1. počev od 15 juna 1999. godine, kao vođa grupe pripadnika OVK, došao u porodičnu kuću Ramadana Jelaja u selu Rudice, za koga je bilo poznato da je bio u dobrim odnosima sa Srbima iz sela Rudice, i zatražio od njega da ode do kuća porodice Dašić, nagovori ih da predaju oružje, uz uveravanje da im se ništa neće desiti, što je ovaj i učinio, te su Dašići, verujući Jelaju, predali oružje, da bi nakon dan-dva optuženi i više NN lica, pripadnika OVK, došli do kuće Dašića, i tom prilikom su Mihailo, Jovanka, Dragan i Dragutin Dašić prisilno uvedeni u kombi i odvedeni na za sada nepoznatu lokaciju, gde su na neutvrđen način lišeni života, a njihovi posmrtni ostaci do danas nisu pronađeni;
2. krajem juna 1999. godine, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN pripadnika te grupe, saznajući da se Ramadan Jelaj vratio u svoju kuću, odakle je bio pobjegao za Crnu Goru iz straha za svoj život, jer je čuo da ga optuženi traži i da se raspituje za njega, presreo Jelaja na putu i nasilno uveo u prodavnicu u selu Rudice, gde su ga maltretirali i ispitivali tako što su ga psovali, govorili mu da je srpski špijun, da je otkrivao položaje OVK, a optuženi mu je rekao: „Tebi je žao što smo ubili Dašiće”, nakon čega su ga, nasilno ga držeći za ruke, na kratko doveli do njegove porodične kuće u selu Rudice, te uveli u vozilo, i tom prilikom je optuženi, pre nego što je ušao u to vozilo, rekao jednoj od ćerki: „Sad ga vidiš zadnji put, nećeš da ga vidiš drugi put”, pa su krenuli prema mestu Zalcu, gde je na neutvrđen način lišen života, a njegovi posmrtni ostaci do danas nisu pronađeni;
3. krajem juna i početkom jula 1999. godine u selu Rudice, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN lica pripadnika te grupe, iz kuće izveo Zorku Šiljaković, i ona je na neutvrđen način lišena života, a njeni posmrtni ostaci do danas nisu pronađeni;
4. krajem juna i tokom jula 1999. godine u selu Rudice, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN pripadnika te grupe, u više navrata tokom dana ulazio u šest kuća Srba, Roma i Egipćana, koji su prethodno pobjegli pred njihovim pretnjama, i iznosio iz tih kuća vredne stvari, da bi noću sa bidonom dolazio do tih kuća i palio ih, kao i kuće još četiri porodice;
5. krajem juna i tokom jula 1999. godine u selu Rudice, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN pripadnika te grupe, u više navrata maltretirao i zlostavljao više stanovnika nealbanske nacionalnosti, i to Roma i Egipćana, tako što su jednom prilikom četiri lica odveli iz njihovih kuća, pretukli nogama i rukama i izbacili iz kola, i od tih povreda su sva navedena lica imala crna leđa, krvave glave i zbog toga nisu mogli da hodaju, a drugom prilikom je 6–7 maloletnih

Roma i Egipćana nasilno doveo do svoje kuće u selu Rudice, naterao ih da sat vremena kopaju jamu, nakon čega je uz psovke: „Sad ću da jebem mater Ciganima i Romima što žive ovde, samo albansko da bude” pucao u njihovom pravcu, nakon čega su ti mladići od straha pobeгли i posle dva dana napustili selo Rudice i više se nikad nisu vratili.²⁵²

Obrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Objasnio je da je rodom iz sela Rudice, te da je 1987. godine otišao u Švajcarsku, gde je radio sve do 2021. godine, kada je otišao u penziju. U selu su mu ostali roditelji, braća i sestre. U Švajcarskoj se oženio, dobio troje dece, zbog čega je radio po deset i više sati dnevno kako bi zaradio za izdržavanje porodice. Sve vreme trajanja oružanih sukoba na Kosovu bio je u Švajcarskoj, što se jasno može videti iz izvoda o njegovim zaradama, jer se po iznosima koje je primao vidi da sve do avgusta meseca 1999. godine nije koristio ni dane odmora niti bolovanje. U septembru mesecu 1999. godine otišao je u Albaniju, gde su mu bile izbegle majka i sestra, kupio kola u Draču i sa majkom i sestrom došao u svoje selo Rudicu. O pojedinim događajima tokom oružanih sukoba čuo je od Ahmeta Ahmađekaja. Po dolasku u Rudicu tražio je oca, koji je tada bio u zatvoru, da bi saznao da se nalazi u Sremskoj Mitrovici. U Rudici je proveo tri meseca, da bi se krajem novembra meseca 1999. godine vratio u Švajcarsku. Ništa nije čuo o porodici Dašić, niti ih je poznao iz ranijeg perioda. Neke ljude iz te porodice upoznao je tek 2018. ili 2019. godine, kada su se oni vratili u selo. Ne poznaje Zorku Šiljaković, niti je čuo šta se njoj dogodilo. Poznaje Izeta Ahmađekaja, znaju se od detinjstva, njega je prvog i pitao za svog oca. Izet mu je jednom prilikom rekao da su odveli Ramadana Jelaja. Nikada u životu nije nosio uniformu. Čuo je da u selu Zablac postoji osoba koja se isto zove Nezir Mehmetaj, ali je ne poznaje.²⁵³

81

Svedoci u postupku

Svedok oštećeni Ljubiša Dašić naveo je da je sa porodicom živeo u selu Rudice sve do 15. ili 16. juna 1999. godine, kada je, iz bezbednosnih razloga, zbog ulaska pripadnika OVK, sa delom svoje porodice napustio selo. Kada su napuštali selo, ispratili su ih komšije Albanci i Romi, koji su bili tužni zbog njihovog odlaska. U selo se vratio tek nakon nekoliko godina, kada je bio organizovan povratak raseljenih. Tom prilikom je video da su sve njihove kuće porušene i spaljene. U lokalnoj prodavnici, koju su držali članovi porodice Ahmađekaj, otac i sinovi su mu izjavili saučešće. Od meštana, čija imena zbog njihove bezbednosti neće da spominje, jer su ostali da žive u selu Rudice, saznao je šta se desilo njegovom ocu Mihailu, bratu Dragutinu, braći od strica i snaji Jovanki. Nakon ulaska pripadnika OVK u selo, komšija Ramadan Jelaj došao je do kuća njegove porodice i ponudio im pomoć pri izlasku iz sela i odlasku u Rožaje. Međutim, Dašiće su zarobili Albanci i pričalo se da su muškarci mučeni i nakon toga ubijeni, dok su snaju Jovanku i komšinicu Zorku Šiljegović duže mučili i ubili nekoliko dana kasnije. Kao organizatore mučenja i ubistva članova porodice Dašić meštani su označili Mustafu, Sefu,

252 Optužnica KTO 2/20 od 16. decembra 2020. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 26. februara 2024. godine).

253 Transkript sa glavnog pretresa od 22. aprila 2021. godine.

Džafera i Nezira Mehmetaja, kao i nekoliko članova porodice Barjaktari. Navodno je jedna komšinica pitala optuženog što Jovanku više ne ubiju umesto što je toliko muče. Nakon što su ubijeni članovi porodice Dašić, grupa odgovorna za njihovo ubistvo tražila je i Ramadana Jelaja, jer su se bojali da ih on može odati, pa su i njega ubili. Posmrtno ostatke oca Mihaila i brata Dragutina još nisu pronašli.²⁵⁴

Svedok oštećeni Milutin Dašić izjavio je da optuženog ne poznaje. Čuo je da se, nakon što je ovaj postupak pokrenut, u selu Rudice potpisuje peticija, u kojoj se navodi da optuženi nije odgovoran za stradanje Dašića, i da Albanci vrše pritisak na svedokove rođake u selu da i oni potpišu tu peticiju. Po prestanku bombardovanja, u junu 1999. godine, otišao je iz Rudice u strahu od pripadnika OVK. Prve informacije o stradanju oca i brata čuo je od kuma Vukote Petkovića koji je ostao u selu 10 do 15 dana nakon njegovog odlaska. Kada se nakon nekoliko godina vratio u selo, od članova porodice Ahmadekaj primio je saučešće za oca Mihaila. Saznao je od meštana da su Dašići, njegov otac Mihailo, brat Dragutin, braća od strica i snaja Jovanka nekim kombijem odvedeni iz sela 17. ili 18. juna 1999. godine, i da je u kući Vlade Šiljkovića bio improvizovani zatvor koji su formirali meštani Rudice koji su bili pripadnici OVK. Sve kuće Dašića su srušene i popaljene. Meštani sela Kruševa pričali su mu da su tela Dašića bačena u reku Beli Drim, nakon što su ubijeni na mostu. Čuo je od komšinice Ajše Jelaj da je u grupi koja je mučila i ubila članove njegove porodice glavni bio optuženi Nezir Mehmetaj. Pričalo se da su Dašići, muškarci, pobijeni 18. juna 1999. godine, a Jovanka i komšinica Zorka Šiljegović oko dve nedelje kasnije. Nije želeo da otkrije identitet ostalih osoba koje su mu pričale o stradanju članova njegove porodice, jer se boji za njihovu bezbednost, obzirom da oni i dalje žive u Rudici.²⁵⁵

82

Svedokinja oštećena Slavica Vratnica, ćerka ubijene Zorke Šiljegović, navela je da je u Rudici živela njena majka Zorka kao penzionerka i da je o njenog sudbini saznala u oktobru 1999. godine. Zvala je telefonom komšinicu Ajšu Jelaj, koja joj je rekla da se njena majka kod nje krila tri dana pre nego što su je pripadnici OVK odveli. Čula je da su joj majku ubili 25. ili 26. juna 1999. godine, a kuću i imanje opljačkali i zapalili, kao i sve srpske kuće u selu. Među pripadnicima OVK koji su u tome učestvovali, čula je da je optuženi bio glavni. Ne želi da navede imena osoba od kojih je čula o stradanju svoje majke, jer bi i njih ubili, budući da ti ljudi i danas žive u selu. Napominje da njene rođake koji su ostali da žive u Rudici komšije Albanci prisiljavaju da potpišu peticiju kojom traže da se optuženi oslobodi od krivice.²⁵⁶

Svedok odbrane Milija Arsović o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja. Kao sveštenik u kritičnim periodu je u transporteru KFOR-a prolazio kroz okolna sela i kroz mali prozor primetio je na ulazu u selo Rudice pet tela, za koja je pretpostavio da su nasilno stradala, ali ih nije prepoznao niti je mogao da uoči pol stradalih. Optuženog nije prepoznao, niti ga je dovodio u vezu sa stradalima.²⁵⁷

Svedok optužbe Dževad Jelaj o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja. Od članova svoje porodice, sestara i njihovih muževa, čuo je da su pripadnici OVK tokom leta 1999. godine iz

---

254 Transkript sa glavnog pretresa od 26. maja 2021. godine.

255 *Ibid.*

256 *Ibid.*

257 Transkript sa glavnog pretresa od 9. jula 2021. godine.

porodične kuće porodice Dašić u selu Rudice odveli Mihaila, Jovanku, Dragana i Dragutina Dašića, koje su kasnije ubili. Takođe je čuo da su pripadnici OVK izveli iz kuće i ubili Zorku Šiljaković, te da su zlostavljali nealbansko stanovništvo i pljačkali napuštene kuće komšija Srba i nealbanaca. Poznaje optuženog dobro jer su obojica rodom iz sela Rudice. Međutim, u pričama koje je čuo, niko nije spominjao optuženog.²⁵⁸

O nalazu i mišljenju Nacionalnog centra za kriminalističku forenziku ispitivan je Dejan Ćirković, koji nije stalni sudski veštak. Objasnio je da je zadatak veštačenja bio da se utvrdi da li je optuženi osoba sa sporne fotografije. Prilikom izrade nalaza koristio je metodu analize morfoloških karakteristika lica i utvrđivanja podudarnosti lica. Ova metoda koristi se na osnovu preporuke mreže evropskih forenzičkih institucija. Prilikom analize, došlo je do „preklapanja”, što znači da su se preklapile sporna i nesporna fotografija prilikom utvrđivanja podudarnosti. Utvrđivanje podudarnosti vrši se primenom softverskog programa. Korišćena je metoda antropometrije. Za sada ne postoji savremeniji softver od onog koji je korišćen. Veštak je po obrazovanju inženjer saobraćaja, ali je bio na specijalističkom kursu policije, kao i na obuci u inostranstvu koja se odnosila na prepoznavanje lica. Prilikom rada nije utvrđivao autentičnost sporne fotografije, već je radio sa fotografijom koju je dobio na disku. Prilikom analize utvrđena je sličnost na četiri morfološke karakteristike, na osnovu čega je zaključio da je na spornoj fotografiji optuženi.²⁵⁹

Stručna savetnica optuženog, sudski veštak dr Marija Đurić, osporila je nalaz veštaka, navodeći da prilikom veštačenja nije obrazloženo u čemu se sastoje sličnosti na četiri morfološke karakteristike koje su posmatrane, te da postoje karakteristike koje se uočavaju, a koje nisu pomenute, na osnovu kojih se vidi razlika u fotografijama. Na osnovu razlika koje je uočila na spornoj i nespornoj fotografiji, zaključila je da postoji mala verovatnoća da se radi o sličnosti, jer se radi o očiglednim razlikama.²⁶⁰

83

Svedokinja odbrane Kumrije Mališev, kći pokojnog Ramadana Jelaja, navela je da poznaje optuženog jer su oboje živeli u selu Rudice. Poznato joj je da je optuženi radio u Švajcarskoj. U kritičnom periodu bila je u selu Rudice, ali tada nije videla okrivljenog. U selu je bilo pripadnika OVK i odveli su njenog oca kada je otišao do prodavnice da kupi nešto za jelo. Oca su odvela dva pripadnika OVK, a jedan od njih je Enver Mehmetaj.²⁶¹

Svedok optužbe, Sali Mustafaj, sin pokojnog Ramadana Jelaja, naveo je da je motiv njegovog svedočenja da se, osim istine o njegovom ocu, opovrgne iskaz Kumrije Mališev, koja je svedočila u ovom predmetu pre tri meseca, i koji je, prema rečima svedoka, sadržao dosta neistina. Svedok živi i radi u Nemačkoj od 1989. godine i redovno je održavao kontakt sa svojim porodicom (ocem i sestrama) u Rudicama preko telefona. Njegova sestra Kumrije je živela sa svojom porodicom u selu Kijevo, odakle se preselila u Rudice zbog bolje bezbednosne situacije, neposredno pred izbijanje rata 1999. godine. Svedokov otac, Ramadan Jelaj, tokom rata 1999. godine hteo je da napusti Rudice, ali je u tome bio sprečen

258 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2021. godine.

259 Transkript sa glavnog pretresa od 16. marta 2022. godine.

260 *Ibid.*

261 Transkript sa glavnog pretresa od 16. septembra 2022. godine.

od strane srpskih snaga. Kada su se u junu 1999. godine policijske i vojne snage Republike Srbije povukle sa područja Kosova i Metohije, Srbi iz Rudica su svoje poljoprivredne mašine ostavili na imanju Ramadana Jelaja. U isto to vreme, vlast u selu je preuzeo Nezir Mehmetaj, zajedno sa drugim pripadnicima OVK, što je svedok saznao iz razgovora sa svojim sestrama, Ajšom i Kumrije. Ramadan, Ajše i Kumrije su živeli na udaljenosti od oko 250 metara od kuće Zorke Šiljković i porodice Dašić. U junu 1999. godine Nezir Mehmetaj je odveo Ramadana u štab OVK, gde je pretučen i posle tri dana pušten. Sutradan nakon dolaska kući, Ramadana je posetio Nezir Mehmetaj i od njega tražio da ode do porodice Dašić i da im prenese poruku da predaju oružje, što je Ramadan i uradio, zajedno sa još jednim komšijom. Ramadan je Dašiće znao ceo život i nikad nisu bili u svađi. Kako je svedoku prenela Ajša, kada se Ramadan vratio od Dašića, iz tog pravca su se začuli pucnji. Neposredno nakon ovog događaja, Ramadan Jelaj je taksijem otišao u Rožaje (Crna Gora), odakle se javio svedoku i ispričao mu o dešavanjima u Rudicama. Jednu rečenicu koju je Ramadan izgovorio je svedok zapamtio: „Imam Dašiće na savesti”. Ramadana je posle nekoliko dana pozvala njegova ćerka Ajša i obavestila ga da su u Rudicama ostali bez hrane, te se Ramadan vratio u Rudice taksijem i tom prilikom doveo brašno i druge namirnice. Hranu je ostavio ispred vrata kuće jer mu je Kumrije saopštila da ga OVK traži i da odmah mora da napusti selo. Ramadan je seo u taksu i krenuo nazad u Rožaje, ali su mu put nakon 100 metara automobilom preprečili Nezir Mehmetaj i Bujar Bajraktari. Njih dvojica su Ramadana izvukli iz automobila i odveli u radnju koja se nalazila u neposrednoj blizini Ramadanove kuće, gde su ga pretukli. Istog dana, Ramadana su Mehmetaj i Bajraktari, zajedno sa trećim nepoznatim licem, odvezli crnim džipom u nepoznatom pravcu, a to su videli Ramadanove ćerke, zet i unuk. Osim Ramadana, još nekoliko ljudi iz Rudica je pretučeno, uključujući i Ahmeta, Kumrijinog muža.

84

Svedok je prvi put čuo šta se desilo sa njegovim ocem u junu 1999. godine, iz razgovora sa Ajšom i Kumrije. Svedok je tokom devedesetih godina napravio kuću u Rudicama, koja se nalazila u istom dvorištu gde i kuća njegovog oca. Tvrdi da je opšte poznata činjenica da su Dašiće ubili Mehmetaj i drugi pripadnici OVK, ali da se o tome čuti iz straha od osвете, kao i da je Mehmetaj prisvojio imovinu koja je pripadala Ramadanu Jelaju. Sve vreme rata Mehmetaj je nosio uniformu OVK. Mustafaj je potvrdio da su njegovu braću i sestre kontaktirali članovi porodice Mehmetaj i nudili im novac u zamenu za svedočenje koje bi išlo u korist optuženog. Na sastanku koji je organizovan tim povodom, Kumrijin sin Hisen je uzeo novac od porodice Mehmetaj, što je dovelo do toga da Kumrije neistinito svedoči. Takođe, svedok je naveo da je u nekoliko navrata primao pretnje od strane članova porodice Mehmetaj.²⁶²

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine zakazano je deset sudećih dana, od kojih su održana samo četiri. Jednom je glavni pretres odložen zbog odsutnosti člana sudskog veća i jednom zbog činjenice da je predsedniku sudskog veća istekao mandat u Odeljenju za ratne zločine, dok je četiri puta odlagan zbog odsutnosti zaštićenog svedoka pod pseudonimom „Atar”.

---

262 Transkript sa glavnog pretresa od 20. decembra 2022. godine.

Zbog promene člana sudskog veća glavni pretres je počeo iznova.²⁶³

Nalazi FHP-a

Nepotrebna anonimizacija optužnice

JTRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Nezira Mehmetaja anonimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A. Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optuženom, sa punim imenom i prezimenom, navodima odakle je i gde živi, nalaze kao već objavljeni podaci u medijima, od momenta njegovog hapšenja početkom 2020. godine.²⁶⁴

Odugovlačenje postupka zbog propusta JTRZ-a

Od samog početka ovog postupka JTRZ nije u stanju da obezbedi jednog od ključnih svedoka optužbe, zaštićenog svedoka pod pseudonimom „Atar”. Ovaj svedok se ranije nalazio u programu zaštite, iz kog je samovoljno izašao. Ostavio je JTRZ-u adresu na kojoj će navodno boraviti, ali se pozivima suda koji su mu upućivani na tu adresu nije odazivao. Služba za otkrivanje ratnih zločina duže vreme nije uspela da utvrdi gde se ovaj svedok nalazi. Tek 2023. godine JTRZ je obavestilo sud da je došlo do saznanja da se zaštićeni svedok nalazi u Nemačkoj, te da će se od njenih nadležnih organa zatražiti provera na kojoj adresi se nalazi. Tokom 2023. godine zaštićeni svedok „Atar” je dva puta obaveštavao službu za svedoke Višeg suda u Beogradu da ne želi da svedoči, a više puta sud nije imao nikakav dokaz da je uredno primio poziv. Više od dve godine JTRZ nije u stanju da obezbedi ključnog svedoka, koji očigledno ne želi da svedoči i izbegava primanje poziva, zbog čega se postupak nepotrebno odugovlači. Samim tim narušava se pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, posebno ako se ima u vidu da se on nalazi u pritvoru.

85

---

²⁶³ Transkript sa glavnog pretresa od 13. juna 2023. godine.

²⁶⁴ „Nezir Mehmetaj uhapšen na Merdaru po poternici iz Beograda”, *RTV*, 4. januar 2020. godine, dostupno na: https://www.rtv.rs/sr_lat/hronika/nezir-mehmetaj-uhapsen-na-merdaru-po-poternici-iz-beograda_1081586.html (posećeno 26. februara 2024. godine).

X. Predmet *Sanski Most II*²⁶⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 25. mart 2021.	
Datum početka suđenja: 28. jun 2021.	
Postupajući tužilac: Snežana Pavlović-Pejić	
Optuženi: Branko Basara	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv Branka Basare ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vinka Beraha Nikićević sudija Snežana Nikolić-Garotić
Broj optuženih: 2 Rang optuženih: visokorangirani Broj žrtava: 287 Broj ukupno ispitanih svedoka: 5	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

86

²⁶⁵ Predmet *Sanski Most II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sanski_most-II.html (posećeno 26. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Branko Basara i Nedeljko Aničić su terećeni da su u saizvršilaštvu izvršili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva na takav način da su, za vreme oružanog sukoba u tadašnjoj Republici Bosni i Hercegovini, optuženi Branko Basara kao komandant 6. sanske brigade VRS i Nedeljko Aničić kao komandant štaba TO opštine Sanski Most, obojica članovi Kriznog štaba Opštine Sanski Most, kršili pravila međunarodnog humanitarnog prava tako što su jedinice koje su im bile podređene učestvovala u oružanim napadima na naselja koja nisu bila naseljena srpskim stanovništvom (a u nameri raseljavanja), ubistvima, protivpravnim zatvaranjima, napadima na civile i civilna naselja i fizičkom povređivanju. Optuženi su bili u stanju uračunljivosti, bili su svesni da aktivnostima njihovih jedinica mogu biti izvršena krivična dela i na to su pristali, pa su tako njihove podređene jedinice izvršile:

1. Protivpravna zatvaranja i fizičko povređivanje

Dana 25. 5. 1992. godine, kada je policija u sadejstvu sa jedinicama SOS-a i drugim jedinicama vojske 6. sanske brigade, počela hapšenje po kućama civila muslimanske i hrvatske nacionalnosti koji su bili opštinski funkcioneri, politički aktivisti SDA, intelektualci iz Sanskog Mosta, među kojima i AB, AV, AG, AD, AĐ, AE, AŽ, AZ, AI, AJ, AK, AL, ALJ, AM, koji su dovedeni u prostorije Stanice javne bezbednosti, gde su podvrgnuti ispitivanju, a nakon što je vojska uhapsila prvog predsednika Stranke demokratske akcije AN, odvela ga u selo Magarica, u komandu 6. sanske brigade, gde je bio pretučen, a potom odveden u radio-stanicu „Sana”, gde mu je naredeno da čita već pripremljen tekst u kom „priznaje” da su mu oči otvorili oficiri i vojnici srpskih oružanih snaga i da su za svu tugu i bol nanesenu muslimanskom narodu isključivo krivi Muslimani koji nisu imali sluha da pruže ruku srpskom narodu, koji je svoju velikodušno pružao, a tim tekstom je pozvao Muslimane da se predaju srpskoj vojsci i da predaju sve ilegalno i legalno naoružanje srpskim vlastima, kao i da ne nasedaju na priče muslimanskih i hrvatskih ekstremista, jer će to dovesti do masovnog stradanja nedužnog naroda, te je nakon pročitano teksta odveden u Stanicu javne bezbednosti, gde je, zajedno sa drugima, zatvoren u pritvorsku jedinicu i gde su neki od njih psihički i fizički zlostavljani, premeštani, držani i premlaćivani u garažama zvanim „Betonirka” i ponovo vraćani u Stanicu javne bezbednosti, da bi do avgusta meseca 1992. godine bili prebačeni u logor na Manjaču, svi osim verskih službenika AJ i AK, koji su ostali zatočeni u Stanici javne bezbednosti, a koji su potom ubijeni i čija tela su ekshumirana i identifikovana na lokalitetu „Lugovi –Trnava”.

2. Napad na civilno stanovništvo i civilno naselje

U toku noći 26. 5. 1992. godine, artiljerijske jedinice 6. sanske brigade, nakon što su se stacionirale na rejonu Magarica, Dabra i Kruhara, i 1. i 4. pešadijski bataljon, koji su blokirali naselja Mahala, Otoka i Muhići, tako da su raspoređeni duž magistralnog puta Ključ–Prijedor i desnom obalom reke Sane, suprotno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava 7, 8, 9, 13. i 14. uz IV Hašku

konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, otpočeli su artiljerijski napad sa lokaliteta Magarica i Dabra na blokirana nebranjena naselja Muhići, Otoka i Mahala, u kojima se nalazilo civilno stanovništvo, a koji je trajao najmanje 12 sati, i tom prilikom su privatne kuće i drugi civilni objekti zapaljeni, a civilno stanovništvo, zbog straha za svoje živote, prisiljeno da se skriva i boravi u podrumskim prostorijama svojih kuća sve do ulaska pešadije.

3. Protivpravna zatvaranja i fizičko povređivanje

Dana 27. 5. 1992. godine, jedinice 6. sanske brigade i interventne jedinice „Crnog Đorda” i Srpskih odbrambenih snaga (SOS), nakon što su ušle u naselja Mahala, Muhići i Otoka, otpočele su pretrese kuća, iz kojih su bez razloga i nezakonito isterivale zatečene civile, decu, žene i muškarce, prisiljavale ih pod pretnjom vatrenim oružjem da se moraju kretati prema Dašićima i Krkojercima, kao mestima određenim za skupljanje stanovništva, gde su držani pod stražom naoružanih vojnika, bez hrane i vode celi dan, a odatle prevezeni i nezakonito zatvoreni u prostorije Osnovne škole „Narodni front” i Sportske dvorane, koji su pretvoreni u zatočeničke objekte, i tom prilikom je isterano iz svojih kuća i zatvoreno gotovo sve stanovništvo Mahale, Muhića i Otoke, dok su civili ANJ i AO, koji su se na putu prema Dašićima izdvojili iz kolone, ubijeni, a njihova tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Greda I”.

4. Ubistva

Dana 27. 5. 1992. godine je prilikom pretresa, isterivanja stanovništva i odvođenja prema sabirnim centrima grupa vojnika ispred kuće [...] ubila AP, a nakon što su u kući pronašli i iz skloništa isterali zatečene civile, u njih su pucali iz automatske puške i ubili AR, AS, AT, AČ, AU, AF, AH i njegovu gravidnu suprugu AC, čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Greda I”.

5. Ubistva i protivpravna zatvaranja

Dana 27. 5. 1992. godine, u naselju Otoka, naoružana grupa vojnika nezakonito je lišila slobode civile AČ i AĐ, dovela ih do AŠ-ove kuće, gde su iz kuće isterali sve zatečene civile, nakon čega je jedna grupa vojnika AŠ, njegovu suprugu i snahu odvela u pravcu Krkojevaca, a druga grupa vojnika odvela i ubila civile AČ, AĐ i BA, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Greda I”.

6. Napad na civilno stanovništvo i civilno naselje

Dana 31. 5. 1992. godine artiljerija 6. sanske brigade, stacionirana kod Osnovne škole u Kljevcima, suprotno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava 7, 8, 9, 13. i 14. uz IV Hašku konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, otpočela je neselektivno granatiranje nebranjanih civilnih sela Vrhpolje i Hrustovo, koja su se već nalazila u okruženju naoružanih i za napad spremnih vojnika, i tom prilikom je veliki broj porodičnih kuća i pratećih objekata zapaljen i porušen, a što je nateralo civile da zbog straha za svoje živote zaklon potraže u podrumskim prostorijama i garažama, sve dok u sela nije ušla pešadija.

7. Ubistva

Dana 31.05.1992. godine, nakon što je vojska ušla u nebranjeno selo Hrustovo, u garažu koja se nalazila u kući [...], gde je bilo skriveno oko 37 civila, uglavnom žena i dece, ubacili su eksplozivnu napravu od čije eksplozije su ubijeni BG, BD, BĐ, BE, BT, dete BZ, BI, BJ, dete BK, BL, BLJ, BM, BN, BNJ, BO, BP, BR, BS, BT i BĆ, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Hrustovo I – Kukavice”.

8. Ubistva i protivpravna zatvaranja

Dana 31. 5. 1992. godine, nakon što je vojska ušla u nebranjeni zaseok Begići, sve zatečeno civilno stanovništvo dovela je pred kuću BU, gde su žene i decu zatvorili u kuću, a muškarce povel preko njive zvane Vinogradine, prema Vrhpoljskom mostu, da bi, dolaskom do klanice pored mosta na reci Sanici, VV ubio civile BF i BH, dolaskom na raskrsnicu u Vrhpolje ubio civila BU, na magistralnom putu prema Sanskom Mostu ubio civila BC, dolaskom na Vrhpoljski most ubio civila BČ, a zajedno sa drugim vojnicima na Vrhpoljskom mostu ubijao civile tako što su im naredili da se skinu i skaču sa mosta, te dok su padali u vodu pucali su u njih i tako ih ubijali, među kojima i BĐ, BŠ, VA, VB, VG, VD, VĐ, VE, VŽ, VZ, VI, VJ, VK i VL, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Vrhpoljski most I i II”.

9. Ubistva

Dana 1. 6. 1992. godine, a nakon što su se stanovnici Hrustova okupili na Keranjskom groblju radi sahrane poginulih u garaži porodice [...], artiljerija 6. sanske brigade počela ih je granatirati, zbog čega su se sklonili u obližnju kuću, vlasništvo VLJ-a, nakon čega ih je opkolila vojska i ispred kuće odvojila žene od muškaraca, a nakon što su dovedeni i drugi muškarci iz sela, njih oko 100, svi su odvedeni na Vrhpoljski most, gde su ih razdvajali po grupama, pa su tako:

a) njih oko 25, među kojima su bili i VM, VN, VNJ, VO, VP, VR, VS, VT, VĆ, VU, VE, VH, VC, VČ, VD, VŠ, GA, GB, GV, GD, GĐ i GE, odveli u pravcu Tomine i ubili, a njihova tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Tomina –Markovići”;

b) njih preko 20, među kojima su bili i GŽ, GZ, GI, GJ i GK, odveli prema Tomini – Gornjoj Tramošnji i ubili, a čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Gornja Tramošnja – Jankov Do”.

10. Protivpravna zatvaranja

Preko 20 civila su odveli pred Stanicu javne bezbednosti i predali policiji, koja ih je zatvorila u garažu zvanu „Betonirka”, među kojima su bili i GL, GLJ, GM, GN, GNJ, GO, GP, GR, GS, GT, GĆ, GU, GE, GH, GC, GČ, GŽ, GŠ i DA, gde su premlaćivani i izgladnjivani, da bi avgusta meseca 1992. godine, zajedno sa drugima iz zatočeničkih objekata iz Sanskog Mosta, transportovani u logor „Manjača” na Manjači.

11. Ubistva, protivpravna zatvaranja i raseljavanje

Dana 1. 6. 1992. godine u Hrustovu vojnici isteruju iz kuća civile i pod pretnjom oružja vode ih u pravcu Sanskog Mosta, da bi dolaskom na Vrhpoljski most razdvojili muškarce od žena i dece, koje su sproveli u selo Tomina, a potom u zatočenički objekat „Krings” u Sanskom Mostu, odakle su ih proterali sa teritorije opštine, a muškarce ubili, među kojima i DB, DV, DG, DĐ, DE, DT i DZ, čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Vrhpoljski most – II”.

12. Ubistva

Dana 1. 6. 1992. godine u Hrustovu, nakon što je vojska koja se nalazila u selu pustila DI i DJ, zajedno sa medicinskom sestrom DK, da svojim putničkim vozilom prevezu u Dom zdravlja u Sanski Most ranjene DL i dete DLJ, a tom prilikom su povezli i decu DK, kad su došli na Vrhpoljski most zaustavili su ih vojnici koji su se nalazili na Vrhpoljskom mostu, isterali ih iz vozila koje im je oduzeto, te su žene i deca, u pratnji zatečenog doktora, odvezeni u Dom zdravlja, a DI i DJ zadržani i ubijeni, a njihova tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Vrhpoljski most II”.

13. Ubistva i protivpravna zatvaranja

U periodu od 31. 5. 1992. godine do 4. 6. 1992. godine u selu Hrustovo vojska nastavlja sa pretresom kuća i „čišćenjem terena”, i tom prilikom zatečeno civilno stanovništvo isteruje iz kuća, te jedan broj odvodi u zatočeničke objekte u Sanskom Mostu, a preko 50 civila ubija na različitim lokacijama u selu, među kojima su i DM, DN, DNJ, DO, DP, BS, DR, BNJ, DS, BP, DT, DĆ, DU, DF i BR, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Hrustovo – I”, te DH, DC, DČ, ZŽ, DŠ, DA, DB, DV, BG, DG, BĆ, DD, DE, DT, koji su ekshumirani i identifikovani iz pojedinačnih grobnica u selu, ĐZ, ĐI, ĐJ, ĐK, ĐL, ĐLJ, ĐM, ĐN, ĐNJ, ĐO, ĐP, ĐR, ĐS, ĐT, ĐĆ, ĐU, ĐE, ĐH, ĐC i ĐČ, koji su ekshumirani i identifikovani iz masovne grobnice „Vrhpolje – polje”.

14. Ubistva i protivpravna zatvaranja

Nakon granatiranja 31. 5. 1992. godine vojska ulazi u selo Vrhpolje, gde vrši pretrese i pod pretnjom oružjem iz kuća i mesta na kojima su se skrivali isteruje sve zatečeno civilno stanovništvo i, nakon što ga okuplja u centru sela, naređuje da selo moraju napustiti i ići u pravcu Tomine, a pre polaska kolone sa zaprežnih kola su izdvojili i odmah počeli udarati kundacima po svim delovima tela EŽ, EŠ, GČ, EA, EB, EV i EG, koje su, nakon što su isterani stanovnici napustili selo, ubili i čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Gornja Tramošnja – Jankov Do”.

15. Ubistva

Dana 31. 5. 1992. godine, iz kolone civila iz sela Vrhpolja, koja se kretala u pravcu sela Tomina, nakon što su kolonu zaustavili na Vrhpoljskom mostu, vojnici su izdvojili 7 muškaraca civila, od kojih su ED, EĐ, ET, EZ i EI ubili, a njihova tela su pronađena u masovnoj grobnici „Gornja Tramošnja – Jankov Do”, telo EJ pronađeno je u grobnici „Vrhpoljski most – III”, dok se civilu EK od tada gubi svaki trag.

16. Protivpravna zatvaranja i raseljavanja

Dana 31. 5. 1992. godine, po nalogu vojske, zatečeni civili iz sela Vrhpolja, koji su isterani iz svojih kuća, osim muškaraca izdvojenih u selu i na Vrhpoljskom mostu, bez prtljaga koji se nalazio u kolima, proterani su u selo Tomine, gde su bili prisiljeni da potpuno obespravljene borave oko mesec dana, da bi ih dana 5. 7. 1992. godine proterali iz Tomine u zatočenički objekat Hala „Kringa” u Sanskom Mostu, a odatle kamionima u Trnopolje u Prijedoru, odakle su teretnim vozom transportovani za Doboj i gde im je naredeno da pešače u pravcu Gračanice, do teritorije pod kontrolom Armije BiH.

17. Ubistva

Nakon 31. 5. 1992. godine pa nadalje vojska i dalje vrši pretrese i „čišćenje” po selu Vrhpolje, da bi pronađene i otkrivene muškarce civile ubili, među kojima i VLJ, EL, ELJ, EM, EN i ENJ, koji su ekshumirani i identifikovani u pojedinačnim grobnicama u selu Vrhpolje.

18. Ubistva

Dana 25. 6. 1992. godine, nakon što je vojska ponovo vršila pretres i pregled terena u selima Hrustovo i Vrhpolje, došla je u zaselak Kenjare, gde je sve zatečeno civilno stanovništvo isterala iz kuća na sredinu sela i odvojila muškarce od žena i dece, pa ženu i decu puštaju kućama, a muškarce odvođe u kuću [...], u Kljevcima, da bi ih sutradan, 26. 6. 1992. godine, odveli na lokalitet Kasapnice, zatvorili ih u kuću [...], u koju su počeli ubacivati bombe i pucati u nju iz vatrenog oružja, a potom su je zapalili, i tom prilikom su ubili EO, EP, ER, ES, ET, EĆ, EU, EF, EH, EC, EČ, ED, EŠ, TA, TB, TV, TG i TD, dok su svedok TĐ i TE uspeli pobeći kroz prozor, da bi vojska TE pronašla i predala u Stanicu javne bezbednosti, od kada mu se gubi svaki trag.

91

19. Napad na civilno stanovništvo i civilno naselje

U periodu od 23. 7. 1992. godine do 25. 7. 1992. godine, artiljerija 6. sanske brigade, suprotno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava 7, 8, 9, 13. i 14. uz IV Hašku konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, vršila je neselektivno granatiranje nebranjениh sela Stari Majdan, Stara Rijeka i Briševo, koja su se nalazila u okruženju vojnika 6. sanske brigade i 5. kozarske brigade iz Prijedora, i tom prilikom su privatne kuće i drugi civilni objekti zapaljeni, što je nateralo civile da zbog straha za svoje živote borave u neuslovnim prostorijama, sve dok ih nije isterala pešadija 6. sanske brigade, koja je ušla u sela.

20. Ubistva

Od 23. 7. 1992. godine do 25. 7. 1992. godine, vojska 6. sanske brigade otpočela je pešadijski napad na nebranjena sela Briševo, Stara Rijeka i Stari Majdan, i tom prilikom su palili kuće i isterivali civilno stanovništvo iz kuća, vršili pretrese i oduzimanje lične imovine, te zatečeno stanovništvo premlaćivali i psihički i fizički zlostavljali i na različite načine mučili i ubili civile – muškarce i žene, među kojima su i ŽZ, ŽI, ŽJ, ŽK, ŽL, ŽLJ, ŽM, ŽN, ŽNJ, ŽO, ŽP, ŽR, ŽS, ŽT, ŽĆ, ŽU, ŽF, ŽH, ŽC, ŽČ, TŽ, ŽŠ, ZA, ZB, ZV, ZG, ZD, ZĐ, ZE, ZT, ZI, ZJ, ZK, ZL, ZLJ, ZM, ZN, ZNJ, ZO, ZP, ZR, ZS, ZT, ZĆ, ZU, ZF, ZH, ZC, ZČ, ZD, ZŠ, IA, IB, IV, IG, ID, IĐ, IE i IŽ, koji su ekshumirani i

identifikovani u pojedinačnim grobnicama u Briševu i Staroj Rijeci, kao i IZ, IJ, IK, IL, ILJ, IM, IN, INJ i IO, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Stari Majdan – Stara Rijeka”.

21. Protivpravna zatvaranja

Najranije dana 25. 7. 1992. godine u selu Briševu, vojska koja je ušla u selo ubijala je, palila kuće, isterivala iz kuća, te premlaćivala i psihički i fizički zlostavljala stanovništvo, muškarce isterane iz kuća ili uhvaćene u šumi i na drugim mestima na kojima su se zbog straha za život skrivali, uhvatili su, te su ih odveli i zatvorili u zatočenički objekat „Kring’s” u Sanskom Mostu, gde su oko mesec dana boravili na golom betonu, bez osnovnih uslova za život, i gde su ispitivani i premlaćivani, među kojima i IP, IR, IS, IT, IĆ, IU, IE, IH, IC, IČ, IDŽ, IŠ, JA i JB.

22. Ubistva

Dana 1. 8. 1992. godine vojska je nastavila sa pretresom muslimanskih sela na levoj obali reke Sane, pa je dolaskom u selo Lukavice isterala sve zatečeno civilno stanovništvo iz kuća, gde su odvojili muškarce od žena i dece, a potom 14 civila muškaraca porodice [...] odveli nadomak sela i ubili, među kojima su JV, JG, JD, JĐ, JE, JŽ, JZ, JI, JK, JL, JIJ, JM, JN i JNJ, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Lukavice”.²⁶⁶

Odbacivanje optužnice protiv optuženog Nedeljka Aničića

Sudsko veće odbacilo je optužnicu protiv Nedeljka Aničića nakon što je stalni sudski veštak dr Zoran Stanković naveo da je Komisija veštaka obavila medicinsko veštačenje optuženog Aničića, za kog je utvrdila da je trajno procesno nesposoban zbog svog zdravstvenog stanja, imajući u vidu i da je star 94 godine.²⁶⁷

Iznošenje odbrane optuženog Branka Basare

Optuženi Branko Basara negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Objasnio je da ga je Krajiški korpus u oktobru 1991. godine postavio za komandanta 6. sanske brigade VRS. Tada je bio u penziji, po činu pukovnik. Između njega kao komandanta brigade i političkog rukovodstva Sanskog Mosta dolazilo je do sporova. Nije bilo kasarne, pa su borci bili kod svojih kuća i za svaki zadatak je morao da vrši mobilizaciju. Kada je brigada 3. aprila 1992. godine došla na područje Sanskog Mosta, bila je razmeštena po srpskim selima, a štab komande je bio u mestu Lušci Palanka. Zadatak brigade je bio da sprečava međuetničke sukobe stanovništva. Sa Nijazom Halilovićem, koji je u to vreme bio kapetan u TO, obišao je sva okolna muslimanska sela i oni su obećali da vojsku neće napadati, i tako je bilo sve dok u Sarajevu nije napadnuta kolona JNA. Tada je iz Krajiškog korpusa dobio naređenje da se izvrši razoružavanje stanovništva u muslimanskim selima. Po dobijanju naređenja, pozvao je sve viđenije ljude iz tih sela, obavestio ih je o obavezi razoružavanja i dao im je rok od 10 dana da to učine

266 Optužnica KTO 2/21 od 25. marta 2021. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_2_21_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7.pdf (posećeno 26. januara 20224. godine).

267 Transkript sa glavnog pretresa od 28. juna 2021. godine.

tako što će oružje predati MUP-u ili najbližoj vojnoj jedinici. Ubrzo je od MUP-a dobio informaciju da se to skoro uopšte ne čini. Odlučio je da se izvrši razoružavanje, i tako je i učinjeno, pri čemu niko nije uhapšen ili privođen. Problem je bilo naselje Mahala u Sanskom Mostu. Tu je bilo „ekstrema” koji su bili naoružani i oni su razmenjivali vatru sa ranije formiranim SOS-om (Srpske odbrambene snage), koji se nalazio na drugoj obali Sane. Pre nego što se krenulo u razoružavanje, preko svih sredstava informisanja dato je obaveštenje da se žene, deca i stariji ljudi sklone, odnosno da izađu iz naselja u roku od tri sata. Kada je njegova jedinica krenula prema Mahali, gađani su minobacačima. Mahala nije granatirana jer se radilo o uskom naselju. Dejstvovalo se „osama” i „zoljama”. Većina ekstremista se izvukla prema šumi Golaja, gde je bio centar za obuku „Zelenih beretki”. Akcija je trajala oko sat i po, nakon čega su se vojnici vratili u svoj rejon. Jedinica nikoga nije zarobljavala ili hapsila. Trebalo je da posle jedinice u naselje uđe civilna policija. Šta se dešavalo nakon što se njegova jedinica povukla, optuženom nije poznato.

Sledeća akcija u kojoj je učestvovala njegova jedinica bila je u mestu Hrustovo. Komandant bataljona koji je išao prema Hrustovu prišao je optuženom sa 18 muslimanskih mladića koji su hteli da se pridruže jedinici. Ti momci su ostavljeni u jednoj kući sa četiri borca da ih čuvaju od pripadnika paravojnih jedinica. U međuvremenu je taj bataljon napadnut i u tom napadu su poginula dva vojnika. Revoltirani pogibijom saboraca, vojnici koji su čuvali mladiće ubili su njih 17. Nije tačno da su na tu kuću bacane bombe, jer ih borci nisu ni imali. Četiri vojnika koja su ubila ove mladiće odmah su uhapšena i oni su osuđeni. Istog dana kod Vrhpoljskog mosta izdvojeno je 16 Muslimana – njima je naređeno da skaču sa mosta i u njih su pucali. Nije mu poznato ko ih je ubio, jer su do dolaska boraca optuženikove jedinice, počinioci pobjegli.

93

Optuženi je dobio zadatak da razoruža „Zelene beretke” koje su se nalazile u šumi Golaja. Šuma je opkoljena tokom noći. Dva pijana borca iz njegove brigade su zarobljena, pa su „Zelene beretke” pozvale komandanta bataljona da dođe na pregovore ukoliko želi da ih spase. Zarobili su tom prilikom i komandanta bataljona, koji je kod sebe imao plan veze, pa je kapetan Avdić javio da se vojska raspušta jer je akcija završena. Prihvaćeno je da se „Zelenim beretkama” omogućiti nesmetan prolaz iz tog područja prema Bihaću. Zarobljeno je još 10 boraca iz optuženikove brigade. Na pregovore oko prolaska „Zelenih beretki” došao je Avdić, pa je traženo da oni predaju oružje pre odlaska u Bihać. Formirana je kolona, a optuženi je spremio i obezbeđenje kolone. Pozvao je i UNPROFOR, pa su i oni došli, sa tri predstavnika. U formiranoj koloni je bilo 146 pripadnika „Zelenih beretki” i oni su u pratnji UNPROFOR-a bezbedno stigli u Bihać.

Optuženi je takođe objasnio da je on bio mirnodopski komandant i da nije imao pritvor čak ni za svoje borce, te da nikoga nije zatvarao. Trudio se da preduzme sve kako bi se sprečili zločini. Ukazao je na to da se u optužnici navode događaji iz mesta koja se nalaze na desnoj obali Sane, a na tom području njegova jedinica nikada nije vršila razoružavanje. To su na tom području radile neke opštinske strukture i pripadnici SAS-a, nad kojima nije imao nikakvih ovlašćenja. Po traženju člника SDA, preselio je jedinicu u Lušci Palanku. Takođe je pomogao da se iz objekta u kom se nalazila muslimanska policija svi bezbedno udalje, jer je dobio najavu da će objekat biti napadnut. Oni su svi bezbedno prešli na drugu obalu Sane.

Ocenio je da je optužnica pripremana za Haški tribunal, da bi se dokazalo da je u Sanskom Mostu izvršen genocid. Stoga su Muslimani pravili masovne grobnice tako što su sve umrle i poginule sa drugih lokacija donosili i sahranjivali u masovnu grobnicu da bi je prikazali kao masovnu grobnicu civila. Kako im to ni Haški tribunal nije prihvatio, tada su nastojali da po svaku cenu nađu nekog odgovornog. Sa optuženim Aničićem nije nikada saradivao, nije sa njim „ni kafu popio”.

Napomenuo je da nije bio član Kriznog štaba – to je osmišljeno kako bi ga nekako povezali sa teritorijom i na tome zasnovali njegovu navodnu odgovornost. Nije bio odgovoran za teritoriju, nije dobijao nikakve naredbe, niti je uopšte i mogao postupati po naredbama Kriznog štaba. Nijedan njegov izveštaj nije upućen Kriznom štabu, nego je sve slao nadređenom Krajiškom korpusu i samo je njihove naredbe izvršavao.

Nijaz Halilović je uhapšen po odluci srpskog političkog rukovodstva opštine. U to vreme je bio u Beogradu. Nijazov otac je došao iz Austrije, doneo njegov pasoš i novac za put, pa mu je obećao da će izvući Nijaza i poslati ga za Austriju. Intervenisao je kod generala Talića, pa je po njegovom naređenju iz Manjače izveo Nijaza i jednog doktora. Poveo ih je prema Srbiji – Nijaza u policijskoj uniformi. Na granici nisu hteli da puste doktora kao Muslimana koji je vojno sposoban, ali je ipak uspeo da ih prevede preko granice. Nijazu je dao civilno odelo, kao i novac i pasoš koje mu je otac ostavio, i on je otišao za Austriju. Napominje da ga optužnica tereti za iseljavanje, a on je samo ova dva čoveka izveo iz Bosne.

94

Naredbe za hapšenje Muslimana izdavao je predsednik opštine, koji je u isto vreme bio i predsednik Kriznog štaba. To je bio Nedeljko Rašula. Nikakvih akcija njegova jedinica nije imala sa MUP-om. SJB je mogla samostalno da donosi odluke, pa optuženom nije poznato gde su ljudi zatvarani i odvođeni. Ako su SOS ili TO nešto radile, o tome ga nikada nisu obavestavali. U svim akcijama koje su preduzimane u mestima na desnoj obali Sane nije učestvovala njegova brigada nego opština, TO i SOS ili neki samozvani „specijalci” koji nisu pripadali nikome.

Njegova brigada učestvovala je jedino u borbama u Mahali i Hrustovu, te u šumi Golaja na području Sanskog Mosta. Poznato mu je da je postojao logor „Manjača”, jer je otišao u njega da izvuče Nijaza.²⁶⁸

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Adil Draganović je pre izbijanja oružanih sukoba sa porodicom živeo u Sanskom Mostu i bio predsednik suda. Po izbijanju oružanih sukoba smenjen je sa te funkcije i otišao je kod roditelja. Bio je veoma uplašen jer je dobio pretnje smrću, pa je iz grada sklonio suprugu i decu. Uhapšen je 25. maja 1992. godine i poslat u logor na Manjači. Uhapsili su ga vojnici. U logoru je ostao do decembra 1992. godine. Jednom je pretučen dok je bio u Sanskom Mostu, a tokom boravka u logoru je maltretiran – tukli su logoraše svaki dan. Poznaje optuženog, seća se da je došao kao dobrovoljac, bio je komandant, viđao ga je na skupovima Lige mira, poseduje njegov dnevnik i izveštaje. Optuženi je smenjivao i proterivao ljude, hvalio se da je očistio mesto od Muslimana. Od čoveka koji je preživeo

---

²⁶⁸ *Ibid.*

ubijanja na mostu čuo je o tim ubistvima. Nakon rata vodio je istragu, pa je utvrdio da je okrivljeni komandovao napadom na Sanski Most. Dok je bio zatvoren u Sanskom Mostu i sâm je čuo granate – tom prilikom zapaljena je i njegova kuća sa ostalim kućama koje su zapaljene u naselju Mahala. Optuženi se lično preko radija obraćao i hvalio se svojim uspesima. Čovek koji je takođe bio pritvoren rekao mu je da mu je optuženi Basara našao arsenal oružja u kući. Optuženi je na sastancima govorio da rata neće biti, ali je to govorio samo da bi stekao poverenje Bošnjaka, koje je u stvari prevario. Vojska je imala faktičku vlast u Sanskom Mostu.²⁶⁹

Svedok optužbe Dragan Majkić bio je načelnik Stanice javne bezbednosti u Sanskom Mostu do 1. maja 1992. godine. Tokom marta 1992. godine došlo je do pogoršanja bezbednosne situacije u gradu pa je optuženom, kao komandantu 6. sanske brigade, uputio dopis sa molbom da dođe u grad jer je međunacionalni sukob stanovništva neizbežan. Brigada je došla 6. aprila – u samom gradu vojske nije bilo, ona je bila udaljena od grada 15 kilometara, a štab joj je bio u mestu Lušci Palanka.

Dana 13. aprila 1992. godine dobio je informaciju da paravojna formacija Srpske odbrambene snage (SOS) traži hitan sastanak sa predsednikom opštine Nedeljkom Rašulom da preuzmu vlast. Inače, SOS je formiran odmah po formiranju SDS-a, a kasnije su njeni pripadnici bili pripadnici VRS. Predsednik opštine ga je obavestio da će se taj sastanak održati sutradan u 16 časova u parohijskom domu. Svedok je otišao u Banjaluku kod svog načelnika Stojana Župljanina i obavestio ga je o situaciji, na šta mu je Župljanin rekao da čuva policiju ukoliko dođe do pucnjave. Inače, SOS je tada brojao oko 20 ljudi, njihov komandir je bio Dušan Šaović i protiv njih je bilo 15 prijava za krivična dela izazivanja opšte opasnosti eksplozivnim napravama.

95

Kada se vratio u Sanski Most, sastanak je već trajao. Bilo je govora o formiranju kriznog štaba, u koji je ušao Rašula, i dogovoreno je da se ide u pregovore sa SDA i HDZ u vezi sa mirnim razlazom. Pregovori su trajali sledeća dva dana i postignut je dogovor da se mirno razidu 17. aprila 1992. godine. Međutim, svedok je pozvan noću da dođe na sastanak Kriznog štaba, gde su mu rekli da sutra moraju napasti SUP jer se nisu mogli dogovoriti oko toga kome će pripasti zgrada SUP-a. Svedok je rekao da se policija ne sme umešati u to i da ne dolaze do zgrade SUP-a. Muslimani koji su radili u SUP-u sutradan skoro da nisu ni došli na posao. Svedok je sa komandrom Enverom Hujićem i optuženim razgovarao o nastaloj situaciji i optuženi je tada rekao da neće dozvoliti sukob. Tada je svedok rekao Enveru da ide kući, navodno na odmor, do ponedeljka, a ako SDS ne ustupi drugu zgradu muslimanskoj policiji, da u ponedeljak dođe na posao. Enver je pozvao SDA i nakon razgovora rekao mu je da je dobio instrukciju da ne odlazi iz zgrade. U zgradu policije su došli svi policajci, Srbi, Hrvati i Muslimani, i dogovoreno je da oстане ko hoće. Muslimani su u ranim jutarnjim satima otišli. Tokom noći 17/18. aprila 1992. godine političari SDA i HDZ pokupili su policajce Hrvate i Muslimane i zauzeli zgradu opštine. U zgradu policije su zatim došli predsednik opštine Rašula i njegova delegacija i rekli da se HDZ i SDA nisu mogli dogovoriti, pa je Rašula dao ultimatum da će, ukoliko se ne napusti zgrada opštine, uslediti napad. Svedoku je javljeno da su iz zgrade opštine otišli političari, ali da o tome nisu obavestili policajce. On je pozvao policajce Hrvate i Muslimane koji su bili u zgradi opštine i rekao

---

²⁶⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 17. septembra 2021. godine.

im da su ih političari napustili, a oni su mu rekli da o postavljenom ultimatumu nemaju nikakvih saznanja. Došlo je do manje razmene vatre, a brzo su pripadnici SAS-a javili da su ušli u zgradu opštine i da nije bilo stradalih. Tek sutradan svedoku je javljeno da je jedan policajac iz zgrade opštine pronađen u blizini jer je uganuo nogu – bio je pijan i tu je zaspao. Svedok je odredio policajca koji ga je odvezao kući. U narednih desetak dana svedok je organizovao punktove, a 1. maja 1992. godine ga je Krizni štab smenio, tako da je narednih meseci bio neraspoređen. Prilikom ulaska u zgradu policije nije bilo tenkova i oklopnih vozila, niti je bilo pripadnika 6. sanske brigade.

O događajima u Mahali zna da je 6. sanska brigada 25. maja 1992. godine tražila da muslimansko stanovništvo preda oružje, ali da je odziv bio slab. Prilikom razoružavanja u Mahali došlo je do sukoba sa onima koji nisu predali oružje i bilo je puškaranja, nakon čega su Muslimani napustili Mahalu. Nije mu poznato ko je naredio granatiranje Mahale. U kasnijem periodu bilo je sukoba i kod Vrhpolja, gde je bio poginulih na obe strane. Tu je jedan Musliman iz puškomitraljeza ubio tri srpska vojnika koja su išla u akciju razoružavanja.

Faktičku vlast u Sanskom Mostu imao je Krizni štab. Brojao je osam članova, a među njima je bio i jedan predstavnik SOS-a. Oni su smenjivali i direktore firmi. Predsednik SDS-a, odnosno Rašula, imao je glavnu reč u Kriznom štabu. U odnosu na hapšenja i privođenja članova SDA oko 25. maja 1992. godine, poznato mu je da je predsednik SDS-a krajem maja meseca pročitao neki proglas u kome svu krivicu preuzima na sebe. Civilna vlast je formirana 4. maja 1992. godine i oni su tada preuzeli vlast od Kriznog štaba.

96

Kasnije je formirana Prva srpska brigada i njeni pripadnici su privodili Muslimane u sportsku halu. Bili su zatvarani i u prostorije pojedinih firmi. Te objekte je čuvala policija i po jedan vojni policajac. U zgradi policije bila je pritvorska jedinica. Zatvorenici su iz grada prebacivani u vojni logor na Manjači.²⁷⁰

Svedok optužbe Mile Dobrijević objasnio je da je u vreme kritičnih događaja bio inspektor za opšti kriminal u SJB Sanski Most. Nakon izbora koji su održani 1991. godine u Sanskom Mostu formirana je vlast sa srpskom većinom. Tokom aprila 1992. godine vodili su se razgovori između predstavnika SDS-a, HDZ-a i SDA o podeli vlasti, što se odnosilo i na policiju. Prilikom te podele, izvršena je i teritorijalna podela, tako što je srpskoj strani pripala desna obala uz reku Sanu, a leva muslimanskoj. Dogovor je bio da nesrpski deo policije formira svoju stanicu. Oni su tokom večeri 17. aprila 1992. godine zauzeli prostorije Skupštine opštine, ali su kasnije te prostorije napustili. U tom periodu postojao je Krizni štab, koji je imao svoje organe. Da bi se omogućilo funkcionisanje opštinske vlasti, morala je da se umeša i vojska, odnosno 6. sanska brigada, koja je došla u aprilu 1992. godine. Komanda brigade bila je smeštena u mestu Lušci Palanka, koje je udaljeno od Sanskog Mosta oko 30 kilometara, a komandant brigade je bio optuženi pukovnik Branko Basara. Pripadnici 6. sanske brigade bili su meštani.

---

270 Transkript sa glavnog pretresa od 1. decembra 2021. godine.

Svedoku nije poznato da li je optuženi imao ikakvu ulogu u Kriznom štabu. Poznato mu je da je optuženi, u tom mirnom periodu, nastojao da sve prođe bez sukoba. Zbog toga je čak bio i prozivan, tvrdilo se da je „crveni” jer nije hteo da skinje petokraku. U Sanskom Mostu je postojao SOS – to su bile srpske odbrambene snage, i imalo ih je svako srpsko selo, kao što su muslimanska sela imala MOS, a hrvatska HOS. Kasnije, tokom 1992. i 1993. godine, SOS je bio uniformisan i naoružan, ali oni nisu bili povezani sa 6. sanskom brigadom – više su kontaktirali sa pukovnikom Aničićem, koji je stalno bio u gradu, dok je optuženi bio na ratištu.

Dešavalo se da su u gradu ljudi bili privođeni, a da se u stvari nije ni znalo ko ih je privodio. Nekada je vojna policija privodila civile, a tih vojnih policija je bilo više – bile su na terenu prisutne i korpusna vojna policija, ali i policija iz Prijedora. Svedok je tokom maja i juna 1992. godine ispitivao privedena lica. Ispitivanje je vršeno na više lokacija: u OŠ „Hasan Kikić”, u „Betonjerci”, u policiji, ali i na Manjači. Naređenja za postupanje svedok je dobijao od načelnika Kriminalističke policije. Privedeni su ispitivani na okolnosti napada na vojsku i posedovanja oružja. U to vreme uniformisana lica nisu ni mogla da se privode, jer su svi bili naoružani civili. Policija ih nije lišavala slobode, jer su već bili privedeni – samo ih je ispitivala. Nakon ispitivanja tih lica, deo njih je prebacivan na Manjaču.

Objektom „Betonjerka” je jedno vreme rukovodio Miladin Papić. Primetio je da je privedeni Zikrija Bahtić imao telesne povrede. Priveden je u vezi s tim i tokom istrage utvrđeno je da ga je pretukao pripadnik rezervnog sastava policije Martić. Protiv Martića je zbog toga voden i postupak. Nije mu poznato zbog čega je Bahtić bio priveden. Neki od privedenih su nakon ispitivanja puštani na slobodu. Za sva ispitana lica postoje zabeleške koje je svedok potpisivao. Nije mu poznato ko je pravio spiskove za odvođenje na Manjaču, niti ko je o tome odlučivao. Privođeni su uglavnom Muslimani zbog posedovanja oružja, a kasnije i Srbi koji su im to oružje prodavali. U SJB su 25. maja 1992 godine privedeni Redžo Kurbegović, Muhamed Smajlović, jedan kapetan, Suad, bivši tužilac. Ta lica su dovedena na razgovor na okolnosti organizovanja i naoružavanja muslimanskog stanovništva, kao i prikupljanja sredstava za nabavku oružja, po čijoj direktivi su postupali, kao i u vezi sa organizacijom napada na vojsku, kojih je bilo. Aldin Draganović je bio predsednik suda, odnosno istražni sudija. On je priveden jer nije hteo da vrati naoružanje („škorpion”) koje je zadužio kao pripadnik rezervnog sastava Državne bezbednosti. Vršena su privođenja lica od kojih je oduzimano oružje.

Muslimani su bili dobro organizovani u vojne jedinice. Patriotska liga je bila dobro naoružana. Svedok je poznavao predsednika SDA iz Sanskog Mosta i poznato mu je da je ovaj odlazio u Zagreb radi nabavke oružja i eksploziva. Takođe mu je poznato da je on i pročitao proglas na radiju Sanskog Mosta. U vezi sa granatiranjem Mahale i Muhića, svedoku je poznato da su padale granate i da je bilo rafalne paljbe, ali su prijave da padaju granate stizale i iz mesta sa srpskim stanovništvom. Nema saznanja da su u Mahali vršena ubistva civila. Takođe mu ništa nije poznato u vezi sa granatiranjem mesta Briševo, jer ono nije bilo u njihovoj nadležnosti, budući da pripada Prijedoru. Za stradanje porodice Alibegović u mestu Lukavice čuo je tek nakon pola godine od događaja, ali mu detalji nisu poznati. Takođe mu ništa nije poznato o događajima na mostu u mestu Vrhpolje.

Nakon što bi dobila dojavu o ubistvu u nekom mestu, policija bi izlazila na uviđaj, a protiv počinitelaca su pokretani postupci. Tako je podneta krivična prijava protiv Gorana Mrde zbog trostrukog ubistva Muslimana, koje je izvršio sa još tri pripadnika vojske. Oni su procesuirani i osuđeni. Na području Sanskog Mosta bilo je napada na vojsku, odnosno na JNA. Muslimanske oružane formacije iz Ključa došle su na područje opštine Sanski Most. Njih su meštani Kamengrada, gde su se bili smestili, oterali da ne bi imali problema. U tom periodu većina muslimanskih boraca bila je u civilnom odelu. Oni bi samo odložili oružje i deklarirali bi se kao civili. Na Manjači je ispitivao Eniza Šabanovića, lekara koji je bio deo saniteta muslimanskih jedinica. Inače, radilo se o osobi koja je i ranije, u alkoholisanom stanju, izazivala sukobe po nacionalnoj osnovi. O svim razgovorima sa privedenim licima sačinjavane su službene beleške. Dovođenje na ispitivanje vršili su policajci, koji su ujedno i stražarili u objektima u kojima je bilo zatvorenih.

Objektima za zatvaranje u Sanskom Mostu upravljala je policija. Jedno vreme je upravljao Drago Vujanić, a njega je na tu poziciju postavio Krizni štab. Na području opštine Sanski Most bile su 6. sanska brigada i četiri bataljona pod pukovnikom Aničićem, korpusna vojna policija, TO Sanski Most, koja je takođe bila podeljena, kao i dva odreda TO koji su bili pod komandom Kriznog štaba, dok je SOS-a bilo svuda. Ljude nije naoružavala 6. sanska brigada – oružje koje su dobijali bilo je vojno, ali je ono dolazilo sa druge strane, odnosno iz Banjaluke i Krajine.²⁷¹

Svedok optužbe Husejin Bašić o kritičnim događajima nije imao neposrednih saznanja jer je u tom periodu bio na privremenom radu u inostranstvu. Supruga svedoka, koja se nalazila u Sanskom Mostu, pričala mu je da su u napadu na Mahalu, 25. maja 1992. godine, prilikom granatiranja, poginuli njihov sin i snaja, koja je bila trudna. Ni ona nije bila očevidac tog događaja, već su joj to ispričale komšije.²⁷²

98

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine bilo je zakazano osam sudećih dana, od kojih je održan samo jedan, tokom kog je ispitan jedan svedok optužbe. Tri puta su suđenja odlagana jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci optužbe, a četiri puta su suđenja otkazivana iz razloga koji javnosti nisu poznati.

Svedok optužbe Dušan Railić naveo je da se ne seća dešavanja tokom maja i juna meseca 1992. godine u Sanskom Mostu. Bio je pripadnik protivoklopnog voda 6. sanske brigade, čuo je da je optuženi bio komandant brigade, ali ga nikada nije sreo. Njegova jedinica bila je stacionirana u Miljevcima, a u Lušci Palanci im je bilo zborna mesto. Kao artiljerac delovao je samo na gradačačkom ratištu. Nije mu poznato ništa u vezi sa kriznim štabom, kao ni u vezi sa napadima, proterivanjima i protivpravnim zatvaranjima Muslimana u Sanskom Mostu. Čuo je za jedinicu SOS, ali mu nije poznato šta to znači, a takođe je samo čuo i za jedinicu zvanu „Crni Đorđe“. Ništa mu nije poznato o događajima koji su predmet optužbe.²⁷³

271 Transkript sa glavnog pretresa od 24. februara 2022. godine.

272 Transkript sa glavnog pretresa od 31. avgusta 2022. godine.

273 Transkript sa glavnog pretresa od 11. septembra 2023. godine.

Nalazi FHP-a

Pravna kvalifikacija

Tužilaštvo BiH je podiglo, a Sud BiH potvrdio optužnicu protiv okrivljenih zbog krivičnog dela zločina protiv čovečnosti i predmet je Republici Srbiji ustupljen sa takvom kvalifikacijom. Međutim, TRZ je promenilo kvalifikaciju, pa je podiglo optužnicu za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Kad je reč o razlogu za ovakvo postupanje, TRZ je zauzelo stanovište da se ne može krivično delo kvalifikovati kao zločin protiv čovečnosti, jer ono, kao takvo, u domaćem pravosuđu nije postojalo u vreme izvršenja. FHP smatra da je ovakvo stanovište pravno neutemeljeno i da ne postoje zakonske prepreke za procesuiranje ovog dela kvalifikovanog kao zločin protiv čovečnosti, s obzirom na princip primarnosti međunarodnog nad nacionalnim pravom, jer je zločin protiv čovečnosti postojao kao posebno krivično delo u međunarodnom pravu u vreme počinjenja ovog zločina. Naime, zločin protiv čovečnosti je prvi put predviđen kao krivično delo u Povelji Međunarodnog vojnog suda iz 1946. godine. S obzirom na to da su tokom istrage u BiH dokazi prikupljeni za jedno krivično delo, a da je TRZ kasnije podiglo optužnicu za drugo krivično delo, ostaje da se vidi u kojoj meri to može uticati na postupak, posebno iz razloga jer se optuženi Branko Basara optužnicom TRZ-a faktički tereti na osnovu komandne odgovornosti, koja se pokušava podvesti pod umišljajno postupanje u izvršenju krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Ovo krivično delo vrši se ili naređivanjem ili neposrednim izvršenjem neke od više alternativno postavljenih radnji. Navodi optužnice da je kao saizvršilac odgovoran zajedno sa optuženim Aničićem jer su „jedinice koje su im bile podređene učestvovala u oružanim napadima na naselja koja nisu naseljena srpskim stanovništvom, u nameri raseljavanja ubistvima, protivpravnim zatvaranjima, napadima na civile i civilna naselja [...] a okrivljeni u stanju uračunljivosti bili svesni da aktivnostima njihovih jedinica mogu biti izvršena krivična dela i na to pristali”, ne uklapaju se u kvalifikaciju za ovo krivično delo, jer je očigledno da optuženi nije neposredni izvršilac, niti postoje navodi u optužnici da je on naredio izvršenje neke od inkriminisanih radnji. Optuženom se suštinski na teret stavlja ponašanje inkriminisano konceptom komandne odgovornosti, pri čemu se formalno to ne čini, već se on tereti kao saizvršilac, pa ostaje da se vidi kako će TRZ dokazati postupanje optuženog kao saizvršioca, gde je neophodno jasno dokazati postojanje zajedničke odluke za izvršenje krivičnog dela i konkretne radnje koju je optuženi preduzeo sa umišljajem, a koja bitno doprinosi izvršenju krivičnog dela.

99

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Branka Basare i Nedeljka Aničića anonimizovanu tako što je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobi A.A. i osobi B.B. Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenima i prezimenima optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.²⁷⁴ Takođe, o predmetu se pre početka postupka u Republici Srbiji izveštavalo u medijima u BiH, gde se optuženi pominju sa punim imenom

---

274 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 016738 14 Kro.

i prezimenom.²⁷⁵ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ čini optužnice krajnje nejasnim²⁷⁶, a optužene nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako sa nacionalnim strategijama iz 2016. i 2021. godine²⁷⁷, tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji²⁷⁸ i Revidiranom tužilačkom strategijom.²⁷⁹ Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine, kako bi se postigao krajnji cilj – unapređena transparentnost postupaka za ratne zločine.

Pored imena optuženih, u optužnici su anonimizovana i imena žrtava. Kada je u pitanju optužnica po više tačaka i sa velikim brojem žrtava, jedino u slučaju kada se ona pročita na glavnom pretresu, mogu se čuti imena žrtava, ali zbog njihove brojnosti posmatrači suđenja nisu u mogućnosti da evidentiraju njihova imena, što umnogome otežava praćenje postupka.

Procesuiranje visokorangiranih

U ovom postupku optužena su dvojica visokorangiranih oficira nekadašnje JNA, od kojih je Branko Basara optužen kao komandant 6. sanske brigade VRS, tada u činu pukovnika, a Nedeljko Aničić kao komandant štaba TO opštine Sanski Most, tada takođe u činu pukovnika. Procesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske svakako je veoma pozitivno; međutim, mora se imati u vidu da se radi o preuzetoj potvrđenoj optužnici iz BiH, odnosno da je optuženje ovih visokorangiranih oficira pre svega rezultat rada Tužilaštva BiH.

100

275 „Srbiji ustupljen predmet za zločine u Sanskom Mostu i Prijedoru”, *Detektor*, 13. mart 2020. godine, dostupno na: <https://detektor.ba/2020/03/13/srbiji-ustupljen-predmet-za-zlocine-u-sanskom-mostu-i-prijedoru/> (posećeno 26. januara 2024. godine).

276 Na svim optužnicama TRZ prvooptuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 26. januara 2024. godine).

277 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%9D%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%95%20%D0%9-7%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%8A%D0%95%20%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%97%D0%9B%D0%9E%D0%A7%D-0%98%D0%9D%D0%90.PDF> (posećeno 15. decembra 2022. godine);

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%20C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%20C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 26. januara 2024. godine).

278 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf> (posećeno 26. januara 2024. godine).

279 Revidirana Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2022–2026), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2023-11/revidirana%20strategija.pdf> (posećeno 26. januara 2024. godine).

Mali broj održanih suđenja

Od početka suđenja u ovom predmetu bilo je zakazano ukupno 20 sudećih dana, od kojih je održano samo 6. Dva puta su suđenja odlagana zbog odsutnosti člana sudske veća, četiri puta su odlagana zato što sudu nisu pristupili pozvani svjedoci optužbe, a osam puta su suđenja otkazivana uglavnom bez obrazloženja za javnost. Ako se ima u vidu to da se optuženi tereti po 21 tački optužbe, kao i brojnost oštećenih, uz dosadašnju dinamiku suđenja, gotovo je izvesno da postupak neće biti okončan u razumnom roku.

XI. Predmet *Srebrenica*²⁸⁰

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak

Datum podizanja optužnice: 21. januar 2016. godine

Datum početka suđenja: 12. decembar 2016. godine

Postupajući tužilac: Bruno Vekarić

Optuženi: Nedeljko Milidragović, Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović, Aleksa Golijanin i Vidosav Vasić

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142.

Predmet ustupljen iz BiH

Tužilaštvo BiH je podiglo optužnicu za genocid protiv Milidragovića i Golijanina, koju je Sud BiH potvrdio još tokom jula 2012. godine. Međutim, njima se nije moglo suditi u BiH, jer žive u Srbiji. Na osnovu Protokola o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida, koji su 2013. godine potpisali TRZ i Tužilaštvo BiH, u ovom predmetu dva tužilaštva su ostvarila veoma dobru razmenu informacija i dokaza, koja je rezultirala i pokretanjem postupka za zločin u Srebrenici pred domaćim pravosuđem.

Postupajuće veće

Sudija Mirjana Ilić (predsednica veća)
sudija Zorana Trajković
sudija Bojan Mišić

Broj optuženih: 7

Rang optuženih: nižerangirani

Broj žrtava: 1313

Broj ispitanih svedoka: 29

Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 13

Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 8

Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1

Broj ispitanih veštaka: 0

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres je počeo iznova, sedam godina nakon početka suđenja, zbog promene člana sudskog veća.

102

²⁸⁰ Predmet *Srebrenica – Kravica*, izveštaji sa suđenja i dokumenti dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica.html> (posećeno 28. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici Centra za obuku „Jahorina” Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske, 14. jula 1995. godine, unutar i u neposrednoj okolini hangara zemljoradničke zadruge u selu Kravica (opština Bratunac, BiH), izvršili ubistvo 1313 bošnjačkih civila.²⁸¹

Optuženi su Nedeljko Milidragović (komandir 2. voda 1. čete), Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović i Dragomir Parović (pripadnici 2. voda), kao i Aleksa Golijanin i Vidosav Vasić (pripadnici 1. voda 1. čete).

Nedeljko Milidragović je u ranim jutarnjim časovima 14. jula 1995. godine izdao naređenje Golijaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Paroviću i Vasiću, kao i drugim pripadnicima svoje čete da ubiju oko stotinu civila koji su bili zatočeni u hangaru u Kravici. U skladu sa naređenjem, oni su formirali streljački vod, izvodili civile iz hangara, primoravali ih da pevaju četničke pesme, a zatim ih zajedno sa Milidragovićem ubijali pucajući u njih iz automatskog oružja. Potom su Milidragović, Batinica, Petrović i Golijanin pojedinačnim pucnjima ubijali civile koji su davali znake života.

Istog dana, kada su civili dovoženi autobusima i kamionima do hangara u Kravici, Milidragović je u više navrata naređivao Golijaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Petroviću i Paroviću da ih ubijaju. Zajedno sa Milidragovićem, optuženi su ispred i oko hangara ubili više stotina civila.

Na ovaj način lišeno je života najmanje 1313 civila čiji je identitet do sada utvrđen, a njihovi posmrtni ostaci pronađeni su u masovnim grobnicama na više lokaliteta u BiH: Glogova, Ravnice, Hangar Kravica, Blječeva, Zeleni Jadar, Zalazje i Pasmulići.

Odbrana optuženih

Optuženi Nedeljko Milidragović, Aleksa Golijanin, Vidosav Vasić i Aleksandar Dačević nisu iznosili svoju odbranu, odnosno nastavili su da se brane ćutanjem.²⁸² Optuženi Bora Miletić, Dragomir Parović i Jovan Petrović nisu želeli da iznose svoju odbranu na glavnom pretresu, već su ostali pri svojim iskazima koje su dali pred TRZ-om, pa su izvršena emitovanja tonskih snimaka njihovih ispitivanja pred TRZ-om. U iskazu koji je dao pred TRZ-om, optuženi Boro Miletić naveo je da je, kao izbeglo lice iz Hrvatske, 29. juna 1995. godine uhapšen u Beogradu i prebačen na Jahorinu, gde su mu rekli da je postao pripadnik Policije Republike Srpske. Na Jahorini je bilo mnogo ljudi koji su, kao i on, na silu dovedeni. Komandir njegovog voda bio je okrivljeni Neđo Milidragović. Sa Jahorine su 11. jula krenuli na teren u neko selo kraj Drine, čijeg se imena ne seća. Sutradan su autobusima otišli do nekog puta, a autobus u kojem se nalazio zaustavio se kraj vojnika UNPROFOR-a, koji su se predali. Izašli su

281 Optužnica TRZ KTO br. 2/2015 od 21. januara 2016. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_15_%D0%8B%D0%B8%D1%80~0.pdf (posećeno 28. januara 2024. godine).

282 *Ibid.*

iz kamiona i otišli sve do baze UNPROFOR-a, oko koje je video žene i decu. Optuženi Milidragović im je naredio da idu u pretres terena, da provere da li u kućama koje su u okolini videli ili u šumi ima Muslimana. Pronašli su jednog dečaka, kojeg je komandir Nedo predao jednoj grupi vojnika. Pretraživali su teren čitav dan.²⁸³ Trećeg dana, odnosno 14. jula, ponovo su išli da obezbeđuju asfaltni put, to jest da ga čuvaju ako se neko preda, ali se niko nije predao. Za dva dana koje je proveo na obezbeđenju puta, video je desetak autobusa sa zarobljenim Muslimanima. Četvrtog dana su ponovo krenuli na teren i došli su do nekog naselja, gde su se zaustavili kod nekog platoa i žicom ograđene zgrade, koji su mu ličili na firmu. Unutar te žice bilo je dosta žena i dece, možda oko hiljadu, a među njima nije bilo muškaraca. Imali su zadatak da ih čuvaju, da kroz rupe na žici žene i deca ne izađu iz kruga. Po njih je došlo dosta autobusa i kamiona koji su ih odvozili, a njihovo odvoženje trajalo je sve do mraka. Petog dana njegova jedinica vratila se na Jahorinu.²⁸⁴

U iskazu koji je dao pred TRZ-om, optuženi Dragomir Parović naveo je da ga je 19. ili 20. juna 1995. godine u Beogradu uhapsila policija i prebacila na Jahorinu, gde mu je rečeno da je postao pripadnik specijalne policije. Ne seća se tačnog dana kada je sa Jahorine u Bratunac prevezeno oko 100 pripadnika policije. Sutradan su se odvezli do baze UNPROFOR-a i tom prilikom im je rečeno da im je zadatak da razoružaju pripadnike UNPROFOR-a. Potom mu je optuženi Milidragović naredio da sa još jednim momkom iz voda idu i pretresu kuće koje su bile u blizini baze. Pretres kuća završen je do dva ili tri sata, a potom je nareden pokret i oni su upućeni peške do jedne fabrike u kojoj su bili smešteni civili. Bilo je par hiljada civila, uglavnom žena i dece i mali broj muškaraca. Oni su te večeri autobusima i kamionima nekuda odvezeni. Narednog jutra, optuženi Milidragović ih je postrojio i rekao im da idu na zadatak. Trebalo je da nadgledaju deo nekog puta, za slučaj da se neko preda. Nedo je doveo jednog dečaka, uzrasta od oko 12–13 godina, i naredio mu da doziva svoje rođake da se predaju. Nakon pola sata neki civili, Muslimani, predali su se. Civili koji su se predali odvoženi su kamionima u grupama od po 20 do 30 ljudi, a optuženi misli da su se tog dana predale dve grupe ljudi. U daljem iskazu optuženi je ispričao da je dečak kojeg je Nedo doveo bio sa njima i sutradan kada su išli u pretres terena i da ga je u jednom trenutku Nedo odveo u šiblje pokraj puta, a zatim se čuo i pucanj iz pištolja. Naredni dan su proveli na istom položaju. Tog dana je došao i transporter UNPROFOR-a, iz koga su preko megafona, na srpskom jeziku, pozivani ljudi da se predaju. Predalo se dosta muškaraca i svi su bili civili. Oni su nekuda odvoženi kamionima. Optuženi Milidragović i Golijanin su naredili da se jedna grupa od oko 20 do 30 lica koja su se predala obezbeđuju, a od njih su tražili da predaju novac koji su imali kod sebe. Nakon toga su sprovedeni do kuće pored puta, gde im je naredeno da legnu na stomak, jedan do drugog. Milidragović je pokazao u njegovom pravcu i na još jednog momka, čijeg imena nije mogao da se seti, i rekao im da streljaju. Prema rečima optuženog, prvo je počeo da puca momak do njega, koji je ispalio čitav rafal. Među streljanima je bilo preživelih. Optuženi navodi da nije mogao da puca i da je pola okvira ispalio u zemlju, tvrdeći da su svi koji su bili do njega preživeli. Tokom noći čuli su se jauci ranjenih ljudi, a ostali pripadnici jedinice su im podrugljivim tonom prebacivali zbog toga. Ujutru su Milidragović i Golijanin otišli do tih ljudi, nakon čega su se čuli rafali i jauci su utihnuli. To je bio poslednji dan na tom terenu. Provlačili su se kroz šumu, gde su zatekli utaban put, jer su se

283 Transkript sa glavnog pretresa od 7. februara 2017. godine.

284 Transkript sa glavnog pretresa od 13. aprila 2017. godine.

prethodnih dana tu predavali Muslimani. Na putu su ih pokupili autobusi koji su ih odvezli do škole u kojoj su bili smešteni prethodnih dana, a potom iz škole na Jahorinu. U vezi sa događajem u hangaru u Kravici tvrdi da on i njegov vod nisu bili umešani u to.²⁸⁵

U iskazu koji je dao pred TRZ-om, optuženi Jovan Petrović naveo je da je u maju ili junu 1995. godine iz opštine Pećinci nasilno odveden na Jahorinu. Bio je primoran da potpiše ugovor da dobrovoljno pristupa u jedinicu policije. Nakon dolaska na Jahorinu raspoređen je u treći vod, čiji je komandant bio optuženi Milidragović. Prvi teren na koji su otišli bio je 14. ili 15. jula 1995. godine, i to je bila Srebrenica. Autobusom su došli u Bjelovac i prespavali su u školi. Dalje navodi da se čekao Zvornički korpus i general Mladić. Zadatak je bio da se osvoji Srebrenica. Autobusom su stigli do Bratunca, a odatle peške u Potočare, gde nije bilo nikoga. Drugog dana su bili u rejonu sela Sandići, gde su obezbeđivali put kako bi sprečili prebacivanje Muslimana sa jedne na drugu njegovu stranu. Navodi da je čuo Mladića kako preko megafona govori: „Komšije, predajte se, neće vam biti ništa”, a nakon toga je video da se neki predaju. U vezi sa događajima u hangaru u Kravici ne zna ništa, čuo je „neke priče” i rafalnu pucjavu, a on sâm je tih dana bio bliže Konjević Polju, na oko 14 kilometara od hangara. Čuo je da je ispred hangara streljano 10 do 15 Muslimana i da su 2 ili 3 žene silovane.

Kada su se povlačili kroz šumu, naišli su na dva leša. Za prvi navodi da se čovek sâm obesio, što zaključuje na osnovu toga što su mu u džepu pronašli oprostajno pismo. Za drugog navodi da je ubijen od strane svojih sunarodnika, što objašnjava time da su jedni hteli da se predaju, dok drugi nisu, pa su se posvađali. Oko 100 ljudi iz čete je kroz šumu došlo do Konjević Polja i tamo su zatekli 30 zarobljenih ljudi. Ne zna ko je zarobio te ljude, niti šta je bilo sa njima posle. Autobusima su odvezeni na Jahorinu.²⁸⁶

105

Optuženi Milivoje Batinić, iznoseći svoju odbranu, negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je 1992. godine izbegao iz Sarajeva u Zrenjanin, gde su ga pripadnici policije krajem juna 1995. godine na ulici uhapsili i odakle je odveden na Jahorinu, u Centar za obuku Specijalne brigade policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, u kojem je postao pripadnik te brigade, i to 3. voda prve čete. Njegov neposredni nadređeni bio je komandir čete Tomislav Krstović. Od optuženih je na Jahorini video Nedeljka Milidragovića i Aleksu Golijanina, dok ostale optužene u tom periodu nije poznao. Najveći broj pripadnika njegove jedinice činili su ljudi koji su, kao i on, prisilno dovedeni. Tretirali su ih kao izdajnike i dezertere. Dana 11. ili 12. jula 1995. godine na Jahorinu su došli autobusi, pa su svi otišli u selo Bjelovac i smestili se u školu, gde su prenočili. Sutradan su otišli u Potočare. Bili su blizu baze UNPROFOR-a, ali u nju nisu ulazili. Oko baze je bilo nekoliko hiljada ljudi. To su bili civili – žene, deca, stariji ljudi i samo desetina muškaraca srednjih godina. Ljudi su bili uplašeni, ali ih niko nije sprečavao da se kreću. Zadatak njegove jedinice je bio da čuva red, odnosno da okupljene ljude niko ne dira. Uočio je u Potočarima i pripadnike VRS. Dok se nalazio u Potočarima, došli su autobusi, za koje misli da su došli po civile. Oko 13 ili 14 časova njegova jedinica je dobila naređenje da se vrati u Bjelovac, tako da mu nije poznato šta se kasnije dešavalo

²⁸⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 31. maja 2017. godine.

²⁸⁶ *Ibid.*

sa civilima. Te ili sledeće večeri, krenuli su iz Bjelovca sa zadatkom da obezbeđuju put Bratunac – Konjević Polje. Rečeno im je da treba da obezbede da autobusi sa ženama i decom, koji će krenuti iz Bratunca, nesmetano prođu prema Konjević Polju i dalje prema Tuzli. Na deonici puta gde se nalazio, ispred je bila šuma, put je bio krivudav i tokom noći se pucalo sa svih strana. Pred zoru je došlo do smirivanja, a tog dana počeli su da se predaju pripadnici Armije BiH, pa ih se ukupno predalo oko 20 do 30 ljudi. Neki od njih su imali uniforme, a neki su bili u civilu, nisu imali oružje. Ljude koji su se predali skupljao je kamion u kojem su bili pripadnici VRS. Iz kamiona su, preko megafona, Muslimani pozivani da se predaju. Pripadnici njegove jedinice su samo čuvali ljude koji su se predali. U ranim poslepodnevnim satima vratili su se u Bjelovac, a sutradan su išli u pretres terena kroz šumu prema Konjević Polju – tražili su pripadnike Armije BiH koji se nisu predali. Nikada nije bio u Kravici i ranije nije ni čuo za hangar.²⁸⁷

Odbacivanje optužnice

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 5. jula 2017. godine rešenje kojim je odbacio optužnicu TRZ-a u ovom predmetu. Po nalaženju suda, nesporno je da u vreme podizanja optužnice, odnosno 21. januara 2016. godine, nije bilo tužioca za ratne zločine, niti vršioca te funkcije.²⁸⁸ Naime, ranijem tužiocu prestala je funkcija 1. januara 2016. godine, a novi tužilac stupio je na funkciju tek 31. maja 2017. godine. U tom periodu nije bio postavljen vršilac funkcije tužioca, što je, shodno Zakonu o javnom tužilaštvu, bilo neophodno uraditi kako bi TRZ moglo nesmetano da funkcioniše.²⁸⁹ Stoga zamenici javnog tužioca u tom periodu nisu mogli da postupaju, a samim tim nisu mogli ni da podižu optužnice.

106

Nastavak postupka

Nakon odbacivanja optužnice, TRZ je podnelo predlog da se postupak nastavi po već postojećoj optužnici, budući da je predlog za nastavak postupka podneo ovlašćeni, odnosno novi tužilac. Viši sud je svojim rešenjem odbio ovaj predlog, navodeći da se postupak može nastaviti jedino podnošenjem novog optužnog akta od strane TRZ-a.

Apelacioni sud je, odlučujući o žalbi TRZ-a na odluku o odbacivanju optužnice, 19. septembra 2017. godine doneo rešenje²⁹⁰ kojim je odlučio da se postupak može nastaviti po ranije podignutoj optužnici i u tom pravcu preinačio rešenje Višeg suda. Ovakav stav Apelacioni sud je zasnovao na tumačenju odredbe ZKP-a kojom je određeno da se, kada prestanu razlozi koji su doveli do odbačaja optužnice, na zahtev ovlašćenog tužioca, krivični postupak može nastaviti.²⁹¹ Razlog za odbačaj optužnice bila je činjenica da optužnica nije podignuta od strane ovlašćenog tužioca. Međutim, kada je zahtev za nastavak krivičnog postupka podnet od strane ovlašćenog tužioca, Apelacioni sud je našao da su se ispunili zakonski uslovi za nastavak postupka, jer je smetnja, u vidu odsustva ovlašćenog tužioca, sada otklonjena.

287 Transkript sa glavnog pretresa od 7. februara 2017. godine.

288 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž2 Po2 7/17 od 5. jula 2017. godine.

289 Zakon o javnom tužilaštvu, član 36.

290 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu od 19. septembra 2017. godine.

291 ZKP, član 417, stav 1, tačka 1.

Krivični postupak je nastavljen tako što je ponovo započeo glavni pretres, čitanjem optužnice o kojoj su se izjasnili svi optuženi, navodeći da nisu krivi. Tokom uvodnih izlaganja, postupajući zamenik i branioci optuženih ostali su kod navoda i predloga iznesenih tokom pripremnog ročišta. Sud je našao da se, iako je pripremano ročište održano u vreme kada nije bilo ovlašćenog tužioca, zapisnici sa njega mogu koristiti, jer se njihovim čitanjem ne vrši bitna povreda odredbi postupka, budući da nisu u pitanju zapisnici sa glavnog pretresa.

Svedoci u postupku

Najznačajnija su bila svedočenja dvojice zaštićenih svedoka, koji su svedočili pod pseudonimima „302” i „303”, uz upozorenje suda prisutnima da sve što saznaju na ovom pretresu moraju čuvati kao tajnu.²⁹²

Svedokinja oštećena Saliha Osmanović opisala je kako je u julu 1995. godine napustila Srebrenicu sa suprugom i sinom, te kako su se rastali na mestu zvanom Kazani. Ona je otišla u Potočare, dok su suprug i sin krenuli kroz šumu prema Tuzli. Tada ih je poslednji put videla.²⁹³

Dvojica ispitanih svedoka, Krsto Simić i Ostoja Stanojević, bili su vozači koji su, nakon ubistva civila, upućeni u Kravicu da izvrše prevoz leševa. Oni su detaljno opisali kako je vršen prevoz leševa do primarne, a kasnije i do sekundarne masovne grobnice; međutim, nisu imali saznanja o tome ko je izvršio ubistva u Kravici.²⁹⁴

Svedok Zoran Erić naveo je kako je 11. jula 1995. godine upućen iz Bratunca u zemljoradničku zadrugu u Kravici da nahrani stoku koja je bila smeštena u štali iza hangara. Iz štale nije mogao da vidi šta se dešava ispred hangara. Dana 13. jula 1995. godine, u poslepodnevnim satima, dok se nalazio u štali, čuo je povik „Alahu ekber”, a zatim „Hajde da podavimo četnike rukama!” Kasnije je čuo da su četvorica zatočenika iz hangara uhvatila stražara, odvušla ga u hangar i ubila ga. Nakon toga je počelo „žešće pucanje”, a čuo je i detonacije bombi. Pucnjava je počela tokom dana, ali je trajala i svu noć. Ocenio je da se pucalo iz više oružja, kratkim rafalima. Hangar je bio pun ljudi. Pucnjava je prestala 14. jula 1995. godine u prepodnevnim satima, a nakon dva do tri sata neko je preko megafona pozivao preživele da izađu iz hangara. Pozivali su ljude da izađu, sa pričom da su došli cisterna sa vodom, sanitet i autobusi da ih voze. Nakon poziva čuo je u razmacima tri puta naredbu „Pali!” i pucnjavu sa puta. Ljudi koji su izašli su pobijeni. Dok je trajala pucnjava, nije smeo da izlazi iz štale. Kada je izašao iz štale, video je da ima dosta mrtvih. Misli da je ispred hangara bilo 200–300 tela. Video je i jednu desetinu zaklanih ljudi, čija su tela bila uz samu liniju asfalta. Nije mu poznato koliko je bilo ubijenih u hangaru, jer u njega nije ulazio.²⁹⁵

107

292 Transkript sa glavnog pretresa od 20. jula 2018. godine.

293 Transkript sa glavnog pretresa od 25. septembra 2018. godine.

294 Transkript sa glavnog pretresa od 26. septembra 2018. godine.

295 *Ibid.*

Ispitani svedoci optužbe, pripadnici Centra za obuku „Jahorina” Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske, opisali su svoj boravak na Jahorini i odlazak na teren u julu 1995. godine na područje Srebrenice, ali o događajima u Kravici nisu imali neposrednih saznanja, već su znatno kasnije čuli „da je nešto bilo”.²⁹⁶

Svedok optužbe Radenko Đurković opisao je kako ga je, kao rukovaoca građevinskim mašinama, u julu 1995. godine pozvao direktor komunalnog preduzeća iz Bratunca, Dragan Mirković, i naredio mu da u Glogovi iskopa grobnicu. Lokaciju na kojoj je trebao da kopa pokazali su mu Mirković i oficir VRS Momir Nikolić. Grobnica koju je iskopao bila je dugačka između 30 i 50 metara. Nakon kopanja grobnice Mirković ga je poslao u Kravicu do hangara, gde je utovarivao leševe u kamione. Procenio je da je tada u hangaru bilo oko 200 leševa. Sutradan je, opet po Mirkovićem nalogu, iskopao drugu, veću grobnicu, koja se nalazila preko puta prve. Ponovo je istog dana otišao u Kravicu i utovarivao leševe. U Glogovi su zakopavana tela ubijenih u Kravici, ali su kamioni dovozili i tela onih koji su ubijeni na drugim lokacijama, odnosno sa linije proboja. Naime, u šumama prema Crnom Vrh u vodile su se borbe sa Armijom BiH, koja je tu vršila proboj. Kada je sve bilo gotovo, zatrpao je grobnice u Glogovi. Nakon dva ili tri meseca, Momir Nikolić je istu ekipu ponovo angažovao, ovoga puta na iskopu tela i njihovom prebacivanju na druge lokacije. Radili su 15 dana, isključivo noću, navodno da ih niko ne bi video. Tela su odvožena prema Bratuncu, na njemu nepoznatu lokaciju.²⁹⁷

Svedoci odbrane, saborci optuženih, Jugoslav Stanišić, Stojan Savić, Ljubiša Janjić i Nikola Rudan nisu imali nikakvih saznanja o dešavanjima u hangaru u Kravici²⁹⁸, dok svedok Ljubisav Simić, koji je u kritičnom periodu bio predsednik skupštine opštine Bratunac, o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja, već je od direktora zadruga u Kravici i drugih boraca čuo da su kod hangara videli ubijene.²⁹⁹

Svedok odbrane Boško Budimir je objasnio da je, zajedno sa bratom Veljkom Budimirom, odveden u Centar za obuku pripadnika policije na Jahorini i da im je komandir bio optuženi Milidragović. S obzirom na to da su obojica automehaničari i vozači, popravljali su vozila koja su bila u Centru. Odlaskom na teren u Bjelovac, po naređenju Duška Jevića, komandanta Centra „Jahorina”, popravljali su i odvozili transportere UNPROFOR-a. Tako su vozili jedan transporter u Zvornik, a pratio ih je optuženi Milidragović, zajedno sa svojim kumom, u putničkom vozilu. Nakon što su transporter parkirali iza policijske stanice u Zvorniku, Milidragović ih je odveo svojoj kući, gde su i prespavali. Sutradan, to je bio 12. jul, Petrovdan, vratili su se u Bjelovac. Tada su svedok i brat dobili naređenje da idu i pogledaju još neke transportere koji su se nalazili tu u blizini, prema Potočarima, te da i njih dovezu u Bjelovac. Jedan transporter su uspeali da osposobe za vožnju i dovezli su ga u Bjelovac, a Jević im je naredio da ga odvezu u Janju. U Janju su krenuli 14. jula 1995. godine oko 10 časova, i opet ih je

296 Transkript sa glavnog pretresa od 13. novembra 2018. godine.

297 Transkript sa glavnog pretresa od 19. marta 2019. godine.

298 Transkript sa glavnog pretresa od 26. februara 2019. godine.

299 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2019. godine.

na putu do Janje pratio optuženi Milidragović, kojeg je i ranije tog jutra video u Bjelovcu. Iz Janje su otišli u Zvornik i prespavali kod Milidragovića, a ujutru, 15. jula 1995. godine, vratili su se u Bjelovac.³⁰⁰

Svedok Veljko Budimir, opisujući kretanje optuženog Milidragovića u kritičnom periodu, naveo je da je 12. jula 1995. godine vozio zajedno sa bratom transporter UNPROFOR-a u Zvornik i da ih je optuženi Milidragović pratio, zajedno sa svojim kumom, u putničkom vozilu. U Zvorniku su kod Milidragovića i prespavali, pa su se ujutru, 13. jula 1995. godine vratili u Bjelovac. Tada su svedok i brat dobili naređenje od Duška Jevića da idu i pogledaju još jedan transporter i da ga odvezu u Janju. Krenuli su u Janju i opet ih je pratio optuženi Milidragović, da bi se 14. jula 1995. godine, oko podne, vratili u Bjelovac.³⁰¹

Svedok odbrane Duško Jević³⁰² se u vreme kritičnog događaja nalazio na dužnosti pomoćnika komandanta Specijalne brigade policije MUP-a RS i komandanta Centra za obuku „Jahorina“ Specijalne brigade policije. Naveo je da je u Centru bila organizovana i obuka lica koja su početkom leta 1995. godine na Jahorinu prisilno dovedena iz Srbije, tzv. dezertera. Dana 11. jula 1995. godine dobili su naredbu od Ljubiše Borovčanina (tada zamenika komandanta Specijalne brigade policije RS) da se upute na područje Srebrenice. Krenuo je sa prvom četom i došli su u mesto Bjelovac, gde su bili smešteni u prostorije osnovne škole. Iste večeri dobili su zadatak da sutradan odu na područje Potočara i obezbeđuju civile. Ujutru, 12. jula 1995. godine, išli su zajedno sa pripadnicima SJB Zvornik. Dobili su zadatak da obezbeđuju civile do momenta njihove evakuacije, a drugi deo zadatka je bilo obezbeđenje putne komunikacije Bratunac – Konjević Polje. Na obezbeđenje putne komunikacije došla je i druga četa sa Jahorine. Tog dana je počela evakuacija civila iz Potočara i trajala je do popodnevni sati 13. jula 1995. godine. Civile u Potočarima su obezbeđivali da ih niko ne bi dirao. Na putnoj komunikaciji su se nalazili i pripadnici vojske RS. U večernjim časovima 13. jula 1995. godine otišao je u Bijeljino i vratio se 14. jula. Javio se Borovčaninu, koji ga je tada obavestio da se desio incident. Oko podneva je obišao putnu komunikaciju i pred hangarom u Kravici je, krećući se vozilom, primetio hrpu sena, jedan kamion i jedan utovarivač. Tom prilikom u blizini hangara nije primetio pripadnike svoje jedinice – njih je video na putnoj komunikaciji zajedno sa pripadnicima PJP iz Zvornika. Niko od njegovih komandira vodova nije ga obavestio da se dogodio incident, niti mu je poznato da je neko od njih naređivao ubistva zarobljenika. O kritičnom događaju čuo je kasnije. Dok su bili na terenu, naišli su na dva pokvarena transportera UNPROFOR-a, pa je optuženom Milidragoviću izdao naređenje da te transportere sa svojim ljudima popravi i prebaci u bazu policije RS u Janji. Milidragović je bio specijalista za oklopna vozila, pa mu je iz tog razloga i poverio ovaj zadatak. Vreme prebacivanja transportera mu nije poznato.³⁰³

109

300 Transkript sa glavnog pretresa od 9. aprila 2019. godine.

301 Transkript sa glavnog pretresa od 16. maja 2019. godine.

302 Duško Jević je pravnosnažno osuđen presudom Apelacionog odeljenja Suda Bosne i Hercegovine na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina zbog krivičnog dela genocida (pomaganje).

303 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2019. godine.

Svedok odbrane Tomislav Kovač je u vreme kritičnog događaja bio zamenik ministra unutrašnjih poslova Republike Srpske i najviši po činu (general). Naveo je da poznaje optužene Nedeljka Milidragovića i Aleksu Golijanina iz ranijeg perioda. Sa optuženim Milidragovićem je saradivao i pre rata – on je bio stručnjak za oklopne transportere u Specijalnoj jedinici policije, pa je kao takav bio instruktor u Centru za obuku policije na Jahorini. Svedok se 14. jula 1995. godine kretao iz pravca Zvornika prema Srebrenici, sa zadatkom da dođe u Srebrenicu i tamo formira stanicu milicije. Tokom kretanja, na delu puta između Bratunca i Konjević Polja, zapazio je jedinicu optuženih, koji su bili raspoređeni duž putne komunikacije. Dolaskom do hangara u Kravici, negde oko 13 časova, na udaljenosti od nekih 300 do 500 metara od hangara primetio je optuženog Milidragovića, ali mu nije poznato kada je on došao na tu lokaciju, niti kakvo je bilo njegovo kretanje. Ispred hangara nije primetio tela streljanih zarobljenika. Smatra da je Kravica, u odnosu na dešavanja u vezi sa Srebrenicom, bila jedan odvojen događaj, te da se tamo „desio incident“. Nije imao nikakvih saznanja da je u ovom događaju učestvovao neko od pripadnika jedinice sa Jahorine. Ljubiša Beara, tadašnji načelnik Uprave bezbednosti Glavnog štaba VRS³⁰⁴, bio je glavni nalogodavac „da se ide u ubijanja zarobljenika“. Takvu naredbu je izdao svim svojim bezbednjacima, a njegov zamenik Popović³⁰⁵ bio je glavni operativac. Prema saznanjima do kojih je došao zaključno sa mesecom septembrom 1995. godine, u Kravici je bilo 320 žrtava.³⁰⁶

110

Kao svedok odbrane optuženog Alekse Golijanina, pred sudom je trebalo da svedoči i Neđo Jovičić, koji je svedočio u više postupaka pred MKSJ-om, kao i pred Sudom BiH, gde je prilikom svedočenja o događajima koji se odnose na dešavanja u mestu Kravica tokom 13. jula 1995. godine imao mere zaštite. Zbog toga je sudsko veće naložilo braniocu optuženog Alekse Golijanina da sudu podnese molbu ili zahtev za ovlašćenje, odnosno autorizaciju, te da se u pismenoj formi obrati predsedniku Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, radi pribavljanja podataka o konkretnoj odluci i vrstama zaštitnih mera MKSJ-a koje postoje u odnosu na svedoka Neđu Jovičića, te da zatraži da se zaštitne mere identifikuju ili potvrde, ili da se od Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove eventualno zatraži ukidanje ili izmena zaštitnih mera.³⁰⁷

Svedokinja Kristina Nikolić je tokom rata imala radnu obavezu, odnosno bila je zadužena za mužu krava koje su bile u štali zadruge u selu Kravica, ali se u vreme kritičnog događaja nalazila u Bratuncu.³⁰⁸

Svedokinja odbrane Dobrila Stojanović, dalja rođaka optuženog Nedeljka Milidragovića, navela je da je u kritičnom periodu živela u Zvorniku i da se družila sa suprugom optuženog. O događajima u mestu Kravica nema nikakvih saznanja. Optuženog Milidragovića videla je 12. jula 1995. godine u

304 Ljubiša Beara je 30. januara 2015. godine pravnosnažno osuđen pred MKTJ-om na doživotnu kaznu zatvora za genocid, udruživanje radi vršenje genocida, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u postupku *Srebrenica* (IT-05-88).

305 Vujadin Popović je 30. januara 2015. godine pravnosnažno osuđen pred MKTJ-om na doživotnu kaznu zatvora za genocid, udruživanje radi vršenje genocida, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u postupku *Srebrenica* (IT-05-88).

306 Transkript sa glavnog pretresa od 11. juna 2019. godine.

307 Transkript sa glavnog pretresa od 26. septembra 2019. godine.

308 Transkript sa glavnog pretresa od 31. januara 2020. godine.

Zvorniku, kada je sa belim transporterom UNPROFOR-a došao u grad i zaustavio se ispred radnje u kojoj je svedokinja radila zajedno sa njegovom suprugom. Optuženi je ušao u radnju i popričao sa njima. Istog dana ga je ponovo videla kada je došao kući sa još dva vojnika, jer je u to vreme bila kod njegove supruge na kafi.³⁰⁹

Svedok odbrane Miloš Stupar naveo je da optuženog Nedeljka Milidragovića poznaje iz perioda pre rata, i to kao pripadnika Specijalne jedinice policije. Objasnio je da je bio komandir Odreda policije Šekovići do 15. juna 1995. godine, kada je otišao na odmor u Kruševac, gde je bio do 13. jula 1995. godine, kada se vratio u Bratunac. Po povratku u Bratunac saznao je od Ljubiše Borovčanina da je njegova jedinica tu u blizini, pa je otišao da ih obiđe u mestu Sandići. Saznao je da su pripadnici njegovog odreda došli na teren u Sandiće 12. jula 1995. godine sa zadatkom da obezbeđuju putnu komunikaciju Bratunac – Konjević Polje. Tada je video Bošnjake koji su se predavali pripadnicima vojske i policije Republike Srpske. Oni su odvođeni u zadrugu, prema Bratuncu. Komandant odreda policije iz Šekovića, sada pokojni Rado Čuturić, javio je da je neko ranjen kod zadruge, gde se nalazio vod policije iz Skelana. Kada je svedok došao do zadruge u Kravici, primetio je pet do šest mrtvih i oficira koji je imao opekotine na obe ruke, kojeg je povezo do lekara u Bratuncu. Taj oficir mu je objasnio da se povredio otimajući oružje od lica koje je pucalo i ubilo Krstu Dragičevića iz Skelana. Ubrzo zatim je dovezeno Krstino telo, a došao je i odred iz Skelana. Svedoku je Borovčanin naložio da ode u Skelane i organizuje Krstinu sahranu, što je svedok i učinio. Sahrana je bila u Skelanima 14. jula 1995. godine. Nakon sahrane, svedok je, po pozivu Borovčanina, došao u Zvornik, gde je dobio jedan odred iz Šekovića, sa kojim je otišao na liniju, na Baljkovicu. Na tom položaju jedinica je odbijala jake napade muslimanske vojske koji su dolazili iz pravca Srebrenice – to su bili pripadnici 28. divizije Armije BiH. Svedoku je poznato da su ubistva Muslimana u hangaru u Kravici vršili pripadnici voda iz Skelana. U vreme tih događaja svedok nije imao saznanja da su na terenu i pripadnici Centra za obuku sa Jahorine.³¹⁰

111

Svedok odbrane Vitimir Kapuran naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik MUP-a RS, pomoćnik komandanta za logistiku, te da je bio smešten u Janji. Optuženog poznaje iz ranijeg perioda, kao pripadnika policije, za kojeg zna da je bio pri Centru za obuku na Jahorini. Nije mogao da se seti kada je tačno u kritičnom periodu video optuženog Milidragovića – misli da je to bilo negde oko Petrovdana, tako što je optuženi u Janju dovezao neka vozila mirovnih snaga.³¹¹

Svedok odbrane Petar Mitrović (pravnosnažnom presudom Suda BiH osuđen za genocid izvršen ubijanjem zarobljenika u ZZ Kravica) izjavio je da ne poznaje optužene. U vreme kritičnog događaja bio je pripadnik Trećeg voda „Skelani” u sastavu Drugog odreda Specijalne policije Šekovići. Zadatak njegovog odreda je bio da obezbede putnu komunikaciju Bratunac–Milići jer su tu bila borbena dejstva. Bili su raspoređeni duž komunikacije 12. jula 1995. godine, on se nalazio na oko 800 metara od ZZ Kravica. Tu lokaciju su napustili 13. jula 1995. godine jer je poginuo njihov saborac Krsto Dragičević. Naime, njemu je jedan od zarobljenika iz hangara u Kravici oteo pušku i ubio ga, pa je iz

---

309 *Ibid.*

310 *Ibid.*

311 *Ibid.*

tog razloga došlo do incidenta. Video je oko 15 ubijenih ispred hangara. Na toj lokaciji su se nalazili i pripadnici VRS. Nije mu poznato koja jedinica ih je zamenila na položaju. Za ubistva u Kravici saznao je iz medija nakon akcije.³¹²

Svedok odbrane Mendeljev Đurić (pravnosnažnom presudom Suda BiH osuđen za genocid izvršen ubijanjem zarobljenika u ZZ Kravica) izjavio je da poznaje optuženog Nedeljka Milidragovića. Objasnio je da je u vreme kritičnog događaja pripadao jedinici Centra za obuku „Jahorina” kao instruktor. Tu je bilo ukupno 12 instruktora i niko nikada nije imao zvanje komandira čete. U Centar su na obuku dolazile jedinice sa starešinama i prvi put su uhapšeni u Srbiji došli kao neorganizovana grupa. Jedan od instruktora bio je i optuženi Milidragović, i među njima nije postojalo odnos nadređenosti. Njegova jedinica otišla je na teren u Srebrenicu, njih oko 80, ali svedok nije boravio na području Kravice. Prvi i drugi dan su bili u Potočarima na obezbeđivanju evakuacije civila i u popodnevnom časovima su se povlačili. Nije mu poznato ništa o obezbeđenju putne komunikacije Bratunac – Milići i ZZ Kravica. Njegova jedinica bila je i u pretresu terena, koji su vršili pod kontrolom vojske. Tokom boravka na terenu nikome nije prenosio naređenja, već je kao instruktor vodio grupu od oko 15 ljudi. Optuženi Milidragović je takođe imao svoju grupu. Nije bio ovlašćen da izdaje naređenja jer nije postojala organizaciona struktura jedinice sa Jahorine. Nije bilo nikakvog rasporeda i ova jedinica nije bila vojna formacija. Imali su samo internu organizaciju da bi mogli da funkcionišu. O događajima u ZZ Kravica nije imao nikakvih saznanja – o njima je saznao tek tokom suđenja.³¹³

Odbacivanje optužnice u odnosu na optuženog Dragoslava Parovića

112

Sudski veštak neuropsihijatar prof. Dr Ljubica Leposavić iznela je ispred sudsko-psihijatrijskog odbora Medicinskog fakulteta u Beogradu nalaz veštačenja optuženog Dragoslava Parovića. Prema nalazu veštaka, optuženi nije procesno sposoban, jer se njegovo zdravstveno stanje, utvrđeno prilikom veštačenja koje je obavljeno pre dve godine, znatno pogoršalo. Sudski veštak psiholog Emilija Erić takođe je navela da optuženi Dragoslav Parović, zbog pogoršanja zdravstvenog stanja, više nije procesno sposoban.³¹⁴

Sudsko veće donelo je rešenje kojim je, zbog trenutne procesne nesposobnosti, odbacilo optužnicu u odnosu na optuženog Dragoslava Parovića.

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine bilo je zakazano 13 sudećih dana, od kojih je održano osam. Ključni događaj u ovom periodu nesumnjivo je to što je, nakon sedam godina od početka suđenja, glavni pretres počeo iznova zbog promene jednog člana sudskog veća (dosadašnjeg člana veća, sudiju Dejana Terzića zamenio je sudija Bojan Mišić).

312 Transkript sa glavnog pretresa od 29. novembra 2021. godine.

313 *Ibid.*

314 Transkript sa glavnog pretresa od 8. februara 2021. godine.

Ispitan je jedan svedok odbrane i vršen je uvid u obimnu dokumentaciju koja se odnosi na zapisnike o utvrđivanju smrti, potvrde o smrti i zapisnike o utvrđivanju identiteta velikog broja žrtava. Četiri puta suđenja su odlagana zbog nepristupanja sudu nekog od optuženih, dok je jednom glavni pretres otkazan.

Svedok odbrane Nedo Jovičić naveo je da od optuženih poznaje Nedeljka Milidragovića, koji je bio njegov komšija u Zvorniku, i Aleksu Golijanina, ali samo iz viđenja. Bio je pripadnik Specijalne brigade policije pri MUP-u Republike Srpske, obavljao je funkciju vozača i pratioca generala Ljubiše Borovčanina u operaciji „Krivaja 95“. Borovčanin je u to vreme obavljao funkciju zamenika komandanta Specijalne brigade policije, a komandant je bio Goran Sarić. Početkom jula meseca 1995. godine svedokova jedinica je bila na ratištu na Treskavici, kada je stiglo obaveštenje da dođu na Jahorinu u Centar za obuku, odakle su 11. jula otišli na ratište u okolini Bratunca. Odveo je Borovčanina na komandno mesto Pribićevac, pa onda do Žutog mosta, da bi se uveče vratili u Bratunac, gde su i prespavali. Sutradan su ponovo otišli do Žutog mosta, na brdo zvano Kokarda, gde je bilo osmatračko mesto VRS. Tu su saznali da je poginuo vojni policajac jer su ušli u minsko polje. Vratili su se za Bratunac, u komandu Bratunačke brigade, jer je Borovčanin imao neke sastanke. Otišli su u Potočare 12. ili 13. jula, gde je u jednoj kući primetio generala Ratka Mladića. Ratko Mladić je naredio Borovčaninu da se deo specijalne brigade policije, odnosno odred Šekovići rasporede oko sela Kravica, da ne bi kolona vojnika Armije BiH koja se kretala iz Srebrenice prema Tuzli upala u srpska sela. Tada je u Potočarima bila strahovita gužva, bilo je mnogo civila, a kasnije su stigli autobusi koji su vozili civile do linije razgraničenja. Svedok je siguran da su 13. jula 1995. godine u jutarnjim časovima dobili informaciju da je jedan njihov pripadnik Prve čete iz Zvornika poginuo na prevoju Sandići, dok ih je nekoliko ranjeno. Odmah su iz Bratunca otišli tamo, i onda su pripadnici Armije BiH počeli da se predaju, pa su ih pripadnici odreda Šekovići upućivali na neku livadu. Na prevoju Sandići pojavio se i Ratko Mladić, od kog je Borovčanin tražio da vojska preuzme zarobljenike jer pripadnici odreda policije imaju i druge zadatke i nisu u mogućnosti da se bave zarobljenicima. Tada je verovatno Mladić naredio nekom oficiru da se zarobljenici preuzimaju i vode u hangar u Kravicu. Svedok, Borovčanin i snimatelj zvani Piroćanac krenuli su prema Konjević Polju da obidu deo jedinice koji se tamo nalazio i kada su bili negde kod Lolića, putem radio veze čuli su panični glas da je došlo do incidenta, do sukoba nekog u zemljoradničkoj zadruzi, da je jedan pripadnik specijalne brigade poginuo, a da su neki ranjeni. Odmah su otišli do zadruge, gde je Piroćanac nešto snimao, pa su povredjenog oficira koji je bio komandant odreda odvezli u dom zdravlja u Bratuncu. Nakon toga, Borovčanin je poslao svedoka da se vrati nazad do hangara i ispita, odnosno vidi šta je tu bilo. Kada je došao, svedok je parkirao vozilo ispred hangara i tada je video gomilu leševa. Bilo ih je oko deset, dvadeset. Takođe je video i jednog čoveka koji je bio u kombinezonu i belim patikama, koji je pucao u otvor na hangaru u kome su bili zarobljenici. Došao je do vrata i pucao, a kada bi potrošio municiju, došao bi drugi i takođe pucao. Svedok je izašao je iz automobila i krenuo prema hangaru, kada je iz njega istrčalo pet do šest ljudi i potrčalo prema njemu. Na njih je taj čovek, kog je video, počeo da puca, pa umalo i svedok nije stradao. U tom trenutku nije bilo policije, već samo vojska, bila je tu, kako su mu rekli, jedinica iz Višegrada, neka paravojna jedinica. Svedok se odmah udaljio od hangara i zaustavio se nešto dalje u selu Kravica kod pripadnika odreda Šekovići. Od njih je čuo kako je došlo

113

do incidenta, i da je to bila inicijalna kapisla za sve što se posle desilo u hangaru. Odmah se vratio u Bratunac i referisao Borovčaninu šta se desilo. On je bio besan, odmah je otišao do Kriznog štaba kod predsednika štaba Miroslava Deronjića da mu kaže da to tako ne može da se radi. Sutradan, 14. jula, svedok i Borovčanin otišli su iz Bratunca u Konjević Polje, gde je došao i Goran Sarić da obiđe jedinice. Ponovo su se vratili u Bratunac pa krenuli za Zvornik. Pre Zvornika, negde u kasnim prepodnevrim ili ranim poslepodnevnim satima, svratili su u motel „Vidikovac”, koji je udaljen od hangara Kravica oko 30 kilometara. Tu su se pojavila dva policajca u pijanom stanju, koji su počeli da maltretiraju goste. Pitali su ih ko su, pa su im odgovorili da su specijalci Duška Jevića, koji je bio oficir u Centru za obuku „Jahorina”. Kada im je Borovčanin rekao da ne mogu tako da se ponašaju, postali su drski, pa su ih savladali, vezali i pozvali patrolu policije iz Zvornika. Kasnije je od policajca Božidara Todića koji je došao sa patrolom, a kog zna odranije, saznao da su ova dvojica Aleksa Golijanin i neki Janjić. Optuženog Nedeljka Milidragovića tih dana uopšte nije video, ni u Potočarima ni kod hangara u Kravici.³¹⁵

Nalazi FHP-a

Selektivna optužnica

U skladu sa svojom ustaljenom praksom, TRZ je u ovom predmetu optužilo isključivo niskorangirane osobe. Naime, prvooptuženi i najviše rangirana osoba u ovom predmetu je u vreme izvršenja dela bio komandir voda. FHP je još 2010. godine podneo TRZ-u krivičnu prijavu zbog krivičnog dela genocid u Srebrenici protiv nekoliko visokorangiranih pripadnika VRS koji žive u Srbiji i dostupni su državnim organima.³¹⁶ Prijavom su, pored ostalih, obuhvaćeni Petar Salapura, ondašnji pukovnik VRS i načelnik Uprave za obaveštajne poslove Glavnog štaba, Milorad Pelemiš, komandant 10. diverzantskog odreda Glavnog štaba VRS, koji je u međuvremenu preminuo³¹⁷, kao i Dragomir Pećanac, major VRS i zamenik komandira Vojne policije Bratunačke lake brigade iz sastava Drinskog korpusa VRS. Ove osobe, međutim, do danas nisu optužene, niti je poznato da li su istraženi navodi iz krivične prijave FHP-a. Početkom 2018. godine Sud Bosne i Hercegovine potvrdio je optužnicu Tužilaštva BiH protiv Tomislava Kovača, nekadašnjeg komandanta Štaba policijskih snaga MUP-a RS i zamenika ministra i ministra MUP-a RS, za genocid u Srebrenici.³¹⁸ Kovač živi u Srbiji, prisutan je u javnosti³¹⁹, a na suđenju Milidragoviću i drugima pojavio se kao svedok.

114

315 Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2023. godine.

316 FHP, saopštenje, „Krivična prijava za genocid u Srebrenici”, 16. avgust 2010. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=13072> (posećeno 28. januara 2024. godine).

317 „Preminuo Milorad Pelemiš”, *RTRS*, 23. april 2024. godine, dostupno na: <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=429795> (posećeno 13. marta 2024. godine).

318 Sud BiH, *Saopštenje za javnost: Potvrđena optužnica u predmetu Tomislav Kovač*, 30. januar 2018. godine, dostupno na: <https://sudbih.gov.ba/Post/Read/20729-potvrđena-optuznica-u-predmetu-tomislav-kovac> (posećeno 13. marta 2024. godine).

319 Videti npr. gostovanje Tomislava Kovača u emisiji „Jutarnji program” *TV Happy*, 27. februar 2024. godine, dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=nqeeLEHN8E0> (posećeno 13. marta 2024. godine).

Dugo trajanje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 12. decembra 2016. godine i nakon sedam godina nalazi se u fazi dokaznog postupka. Glavni pretresi su u više navrata odlagani zbog odsustva nekog od optuženih i traženja izuzeća sudskog veća, ali se suđenja nisu mogla održavati ni u periodu od jula 2017. godine do 1. marta 2018. godine, jer je optužnica bila odbačena, kao i iz razloga jer Apelacioni sud dva puta nije blagovremeno vratio spise predmeta koji mu je bio prosleđen radi odlučivanja o žalbama na odluke postupajućeg sudskog veća. Tokom 2020. godine suđenja se zbog epidemiološke situacije izazvane korona virusom nisu održavala tokom vanrednog stanja, a tokom 2022. godine, od 10 zakazanih sudećih dana, održana su samo dva.

Razumljivo je da u predmetima sa većim brojem optuženih i njihovih branilaca, postoji realna mogućnost većeg broja odlaganja glavnih pretresa zbog izostanka nekog od njih, na šta sud nije u mogućnosti da utiče. Međutim, ponovni početak glavnog pretresa sedam godina od početka postupka, zbog promena člana sudskog veća, izaziva sumnju u namere pravosudnih organa Republike Srbije da ovo suđenje privedu kraju u razumnom roku. Naime, iako je Zakonikom o krivičnom postupku određeno da glavni pretres mora početi iznova ukoliko se izmeni sastav sudskog veća, u ovom slučaju su sporne okolnosti koje su dovele do promene člana veća. Pre svega, Visoki savet sudstva nije ispunio svoju obavezu da donese obrazloženu odluku o tome da li se sudiji produžava mandat, što je kao posledicu imalo neminovnu promenu člana sudskog veća i, sledstveno, početak glavnog pretresa u ovom predmetu iznova, nakon sedam godina suđenja. Naime, Zakonikom o krivičnom postupku određeno je da glavni pretres mora početi iznova ukoliko se izmeni sastav sudskog veća. Međutim, okolnosti koje su dovele do promene člana veća su sporne. Sudiji Dejanu Terziću, dosadašnjem članu veća, istekao je mandat 30. aprila 2023. godine. Iako je predsednik Višeg suda u Beogradu blagovremeno podneo zahtev Visokom savetu sudstva (Savet) da se sudiji Terziću produži mandat, Savet o dobijenom zahtevu nikada nije odlučivao, jer tadašnja predsednica Saveta, Jasmina Vasović, dobijeni zahtev nije uvrstila ni u dnevni red sednice. Time je Savet, nezavisni organ koji bi trebalo da garantuje nezavisnost i samostalnost sudova i sudija, prekršio vlastiti Poslovnik o radu, te propustio da donese obrazloženu odluku i navede razloge zbog kojih sudiji nije produžen mandat. Savet nije organ uprave koji može u svom radu da primeni institut ćutanja administracije, već organ koji je o zahtevu morao da odluči na bilo koji način.

Posledica ovoga je neminovno odugovlačenje glavnog pretresa, koje je moglo biti izbegnuto, što će značajno uticati na dalji tok sudskog procesa, trajanje postupka, ali, pre svega, na porodice žrtava koje iščekuju pravdu.

XII. Predmet *Srebrenica II*³²⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 29. decembar 2021. godine	
Datum početka suđenja: 30. maj 2022. godine	
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić	
Optuženi: Milenko Živanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8
Rang optuženih: visokorangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6
Broj žrtava: neodređen	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 11
Broj ukupno ispitanih svedoka: 11	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

116

³²⁰ Predmet *Srebrenica II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica-II.html> (posećeno 27. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao komandant Drinskog korpusa, koji se nalazio u sastavu VRS, naredio prisilno preseljavanje civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti sa pojedinih prostora koji pripadaju zoni odgovornosti Drinskog korpusa i svojim naredbama učestvovao u prinudnom preseljenju civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti iz zaštićene zone Srebrenica, tako što je:

- 1) dana 24. novembra 1992. godine doneo odluku za dalje dejstvo koju je uputio komandi Zvorničke lake pešadijske brigade, u kojoj se, pored ostalog, navodi: „Glavnim snagama i sredstvima uz primenu aktivnih dejstava nanositi neprijatelju što veće gubitke, iznurivati ga, razbijati i prisiliti na predaju, a muslimansko stanovništvo prisiliti da napusti prostor Cerske, Žepa, Srebrenica i Gorazde.”;
- 2) dana 20. marta 1995. godine izdao Zapovest za odbranu i aktivna borbena dejstva, kojom je, između ostalog, naredio: „Svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi.”;
- 3) dana 12. jula 1995. godine izdao naređenje radi realizacije evakuacije civilnog stanovništva, naredivši da se obezbede autobusi za evakuaciju iz enklave Srebrenica, da se obezbedi regulisanje kontrole saobraćaja i molio GŠ VRS da odobri korišćenje pogonskog goriva za potrebe 50 autobusa koji će biti angažovani;
- 4) dana 13. jula 1995. godine izdao je akt – upozorenje, u kojem je naveo i obaveštenje: „Postavljen je ultimatum Muslimanima u Žepi, da se sastanak mora održati najkasnije do 11:00 sati 13. jula 1995. godine, ukoliko ne dođu na sastanak ili ne prihvate naše uslove za iseljenje, nastaviće se izvođenje b/d.”³²¹

117

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je general u penziji koji je tokom svoje aktivne službe izvršavao naređenja nadležnog starešine, odnosno Generalštaba JNA. Objasnio je da ga je početak rata na prostoru BiH zatekao u Benkovcu, na položaju komandanta bataljona. Po naredbi 6/98 od 19. maja 1992. godine Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu morao je da se odmah javi u Sarajevo, gde ga je dočekao general Živković sa saradnicima iz Beograda. Na tom području su, nakon povlačenja JNA, ostala nezaštićena ogromna vojna sredstva. Bila je blokirana srednja vojna škola, u kojoj su bili maloletni učenici, koji zbog toga i nisu imali pravo da nose oružje. Takođe su ostali blokirani i ljudi u kasarni u Pazariću. Uspeo je da 30. maja

---

321 Optužnica TRZ KTO 6/21 od 29. decembra 2021. godine, dostupna na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-03/KTO-6-21%20anonim..pdf> (posećeno 27. januara 2024. godine).

1992. godine bez ikakvih gubitaka izvede srednju vojnu školu i dovede učenike u kasarnu u Lukavici. U narednom periodu bio je teško ranjen, tako da su mu jedva spasili život. Lećio se na VMA i na lično insistiranje je izašao jer je mislio da će umreti ako i dalje bude dobijao izveštaje o stradanju i pogibiji Srba. Otišao je u Glavni štab VRS, a sve uz znanje i odobrenje Generalštaba iz Beograda, sa zadatkom da se sačuvaju vitalni objekti od značaja za Srbiju, kao što su npr. hidroelektrane i mostovi. Na dužnost komandanta Drinskog korpusa postavljen je 1. novembra 1992. godine, a sve uz znanje svojih neposrednih starešina.

Drinski korpus bio je u sastavu VRS. Zona odgovornosti Drinskog korpusa bila je teritorija Zvornika, Bratunca, Šekovića, Milića, Sokoca, Višegrada, Rudog, Čajniča pa sve do ispred Goražda, ali tada je srpsko stanovništvo već bilo desetkovano. Sastav korpusa je činila Zvornička brigada, a sve ostalo je bio problem zbog nedostatka ljudstva. Zvornik je na samo puškomet imao neprijateljske položaje. Otišao je 11. novembra 1992. godine u Zvornik, gde je zatekao haos, jer je tamo bilo sve osim regularne vojske RS. Bilo je nekih četnika koji su radili svašta, jer „ako hoćete da država izgubi rat, pustite da se množi paravojska”. Kasnije je formirana Bratunačka brigada, ali je vojska imala velikih problema sa političkim vrhom, koji je hteo da komanduje vojskom. U narednom periodu su formirane i ostale brigade, sa namerom da se uvedu u jednu celinu, u korpus. Tek tada su uspostavljeni uvezanost i jedinstveno komandovanje. Miroslav Deronjić (bio je vodeća politička ličnost bosanskih Srba u Bratuncu) smenio je optuženog u maju 1995. godine. On je vodio paravojne jedinice i pobio muslimanski živalj u jednom selu.

118

Naredbu koja je navedena u prvoj tački optužnice optuženi je napisao na osnovu direktive broj IV Glavnog štaba VRS, koju je dobio 19. novembra 1992. godine. Ta direktiva je u stvari spisak želja ljudi koji nisu imali pojma o stvarnom stanju na terenu, jer su ti zadaci bili u praksi apsolutno neostvarljivi. Po mišljenju optuženog, to je bila „demagogija do neba”. Na osnovu te direktive morao je da uradi svoj akt. Da je postupio po direktivi, za tri dana sve bi bilo izgubljeno. Zbog navoda u direktivi žalio se i Ratku Mladiću, komandantu, koji mu je rekao da pusti direktivu i da brani narod. U svojoj odluci morao je, u prve dve tačke naredbe, da prepíše delove direktive, a tek u delu gde daje naredbe „počinje da misli svojom glavom”. Objasnio je da direktiva „niti diže vojnika niti ga šalje u rov, već naredba”. Dao je naredbe Zvorničkoj brigadi jer je znao da ona tada nije bila u stanju ni da se brani, pošto nije imala ni komandanta, a kamoli sposobnost da neki zadatak izvrši. Pošto tada nisu imali snage ni da se brane, bojao se da ne izgube i Bratunac, pa je za njegovu odbranu dobio pojačanje.

Po naredbi od 28. novembra 1992. godine otišao je u Bratunac kako bi prihvatio prvi konvoj humanitarne pomoći za Srebrenicu. Tada nije bilo nikakvih zaštićenih zona ni UNPROFOR-a, jer je zaštićena zona formirana tek u aprilu mesecu 1993. godine. Narod u Bratuncu je sprečavao prolazak konvoja jer je tada bila jako teška situacija u Bratuncu. Stanovništvo u Srebrenici nije bilo ugroženo, bili su dobro povezani sa svojim, ali im je ponestajalo hrane, koju su pre toga uzimali iz spaljenih i opljačkanih srpskih sela u okolini. Tada je 90% teritorije bilo pod muslimanskom kontrolom, maltene od Goražda pa sve do Tuzle. Na području Cerske, Žepe, Srebrenice i Goražda muslimansko stanovništvo je bilo u većini. U direktivi broj IV bilo je navedeno da se krene u napad 23. novembra 1992. godine, a optuženi je svoju naredbu doneo tek dan kasnije, odnosno 24. novembra 1992. godine. U toj naredbi uopšte

nema nijedne reči o napadu. Pravi odgovor na tu direktivu je odbrana Bratunca i mostova na Drini. Nije bilo nikakvog preseljenja muslimanskog stanovništva sa tih područja tokom 1992. i 1993. godine na osnovu njegovog naređenja. Optuženi je napomenuo da nijednim naređenjem niti postupkom nije nezakonito postupao prema bošnjačkom stanovništvu.³²²

U odnosu na drugu tačku optužnice, optuženi je naveo da je Vrhovna komanda OS RS poslala 8. marta 1995. godine svoju direktivu VII, koju je potpisao Ratko Mladić. Nakon prijema direktive uradio je svoj akt tako što je prepisao prve dve tačke direktive, ali u svom aktu nema nijednu radnju izvršenja, pa je taj akt otišao kao informacija potčinjenim jedinicama. U svojoj naredbi nije naveo nijednu inkriminisanu radnju.

Tokom marta meseca 1995. godine Muslimani su živeli teško jer su im njihovi pripadnici vlasti zabranili da idu u Tuzlu. Naser Orić je tada bio „alfa i omega” u Srebrenici. Tokom aprila meseca 1993. godine, tačnije 18. aprila, VRS je bila na tri kilometra od centra Srebrenice, ali je tada dobio naredbu da se obustave dejstva jer će se Muslimani predati UNPROFOR-u. Postupilo se po toj naredbi i mislili su da je to i kraj rata. Međutim, demilitarizacija Srebrenice nije izvršena, već je na tom prostoru stvarana jaka vojna formacija. Svaki konvoj koji je došao do optuženog, prošao je do Srebrenice neoštećen. Na osnovu direktive broj VII nije izdao nijednu konkretnu naredbu. Ni o kakvim borbenim dejstvima nije moglo biti reči kada su oko Srebrenice svuda bile osmatračnice UNPROFOR-a, koji je, međutim, dozvoljavao da iz Srebrenice nesmetano izlaze naoružane muslimanske formacije i čine zlo po okolnim srpskim selima. Molio je 20. marta 1995. godine UNPROFOR da te oružane formacije vrati u enklavu, i taj dokument je odbrana predložila da se izvede kao dokaz. Naređenje muslimanskog komandanta Delića je bilo da se po dubini srpske teritorije vrše diverzije, a VRS nije mogla da pokrije svu teritoriju jer nisu imali dovoljan broj vojnika za izvođenje takve akcije. Ključ problema je bio da se eliminiše „karcinom” enklave, gde se skupljala muslimanska vojska i spremala da zauzme Bratunac i sruši branu Bajina Bašta. Dana 15. juna 1995. godine pozvao ga je Ratko Mladić i rekao mu da se spremi da preda dužnost komandanta Drinskog korpusa. Deronjić, član SDS-a i vodeći političar u Bratuncu, ubedio je Karadžića da smeni optuženog, i posle tog datuma on nije dobio nijedno naređenje.

119

Takva odluka je „dala krila” Radislavu Krstiću, koji je i dočeka Karadžića kada je ovaj, 29. juna 1995. godine, došao u korpus. Tada je Krstić dobio naređenje da vodi vojsku u Srebrenicu. Krstić je odmah pozvao komandante brigada i odveo ih na teren na komandantsko izviđanje. Nakon tog izviđanja, Krstić je petog juna 1995. godine izvestio Glavni štab VRS da je Drinski korpus spreman. Pričali su da se ide na Srebrenicu, a optuženi je pitao operativce kako mogu da izvedu vojsku iz zone svoje odgovornosti. Plan „Krivaja” sastavio je optuženi, i po tom planu nije trebalo da srpski vojnik uopšte ulazi u Srebrenicu, jer je postojala bojazan da će u tom slučaju doći do krvoprolića, pošto 1995. godine u Srebrenici uopšte nije bilo Srba, koji su u ranijem periodu ili ubijeni ili proterani. Po planu „Krivaja”, trebalo je da VRS ponovo zaposedne srpska sela, da se Muslimanima ostave Srebrenica i Potočari, a da UNPROFOR rešava pitanje zaposedanja srpskih stanova u Srebrenici. Radislav Krstić je imao vezu sa Glavnim štabom i potčinjenim jedinicama, a i sâm je pred Haškim tribunalom izjavio da optuženog

---

322 Transkript sa glavnog pretresa od 12. septembra 2022. godine.

nije ni o čemu obavestavao. Optuženi je ostao jedino da sačeka i zvaničnu predaju korpusa. Ratko Mladić je 11. jula 1995. godine došao u Vlasenicu, gde je tada bio i optuženi, i pozvao ga da pođu na Pribićevac. Napad na Srebrenicu počeo je 6. jula 1995. godine i vodio ga je Krstić. On je i raportirao Ratku Mladiću kada su došli na Pribićevac. Sa tog mesta video je Srebrenicu kao na dlanu, video je i dve kolone koje se kreću iz Srebrenice, jedna prema Šušnjarima, a druga prema Potočarima. Po tim kolonama niko nije dejstvovao, iako su bile u dometu Bratunačke brigade. Tog dana video je i srpsku zastavu u Srebrenici i Krstić ih je sve poveo u grad, gde su se „baš slikali”. Optuženi je u Srebrenicu došao kao Mladićev gost, jer tada nije imao nikakvih komandnih ovlašćenja. Nakon posete Srebrenici vratili su se na Pribićevac, pa onda u Bratunac.³²³

U odnosu na treću tačku optužnice, optuženi je naveo da je 11. jula 1995. godine održan sastanak u Komandi Bratunačke brigade, koji je značajan zbog toga što je na njemu bio prisutan Ratko Mladić, kao i komandanti brigada Pandurević, Andrić i dr. Tada još uvek nije bilo nikakvih Muslimana iz enklave. Ratko Mladić je tada naredio da se odmah nastave borbena dejstva prema Žepi i da u tom pravcu marširaju jedinice. Na sastanku je bio prisutan i Radislav Krstić, kome je Mladić naredio da uradi o tome pismenu naredbu, koju je Krstić i sačinio – to je akt 02/04-158-1 od 13. jula 1995. godine, odnosno Zapovest za napad na enklavu Žepa. To je naređenje komandantima brigada, jer je zapovest komandno-izvršni akt. Sva ostala dokumenta su dokumenta male vrednosti, jer zapovest jasno određuje šta će vojska raditi. Dana 13. jula 1995. godine na mestu Viogor (srpsko selo na putu Srebrenica–Milići) vojsci je i zvanično rečeno da je komandant Krstić. Na ovaj sastanak optuženi nije bio pozvan, kao ni na večeru koja je bila posle sastanka. Sledeći sastanak je održan u hotelu „Fontana” u Bratuncu, a ni na taj sastanak optuženog niko nije pozvao. Na tom sastanku su bili Ratko Mladić, Krstić i predstavnici srpske vlasti, kao i predstavnici Muslimana civila. Tada je dogovoreno ko će i gde skupljati muslimansko stanovništvo i prevoziti ga na teritorije koje su pod kontrolom Armije BiH. Muslimani su odlučili da napuste to područje jer su muslimanske vojne formacije u tom području 1992. godine ugasile život u srpskim selima, pa iz tog razloga oni nisu „imali petlju” da čekaju dolazak srpske vojske. Kada je ovaj sastanak završen, Ratko Mladić je pozvao generala Petra Škrbića, kao jedinog nadležnog i kompetentnog za obezbeđenje goriva i logistike za prevoz civila Muslimana. Nakon toga se Škrbić pismeno obraćao ministarstvu, koje je nadležno da vrši domobilizaciju tehničkih sredstava, a ministarstvo se dalje obraćalo odsecima po teritorijama.

Optuženi je objasnio da je 11. jula 1995. godine otišao iz Bratunca u Vlasenicu, ali nije prespavao u komandi, jer je već tada bila skinuta njegova nalepnica na kojoj je pisalo „komandant”. Bio je u Vlasenici 12. jula 1995. godine, dok su svi ostali bili u Bratuncu – bio je na slavi kod Zvonka Bajagića. Ratko Mladić kao vrhovni komandant mu posle 15. juna 1995. godine nije izdao nikakvo naređenje. Presretnuti razgovor Krstića je dokument iz vremena kada je tek postao general – on je u 7.30 časova 12. jula 1995. godine zvao referenta za saobraćaj Krsmanovića, koji je tada bio u Vlasenici, i rekao mu da iz svih mesta 50 autobusa bude u 17.00 časova na stadionu u Bratuncu. Ovim razgovorom Krstić se ogrešio o liniju komandovanja i zbog toga je trebalo da bude kažnjen. Krsmanović optuženog nije ni video ni čuo, a postojeći dokumenti su ono što ga tereti, iako sa njima optuženi nema nikakve veze.

---

323 *Ibid.*

U potpisu dokumenta je zaista optuženi, a kako je do toga došlo, to ni Krsmanoviću nije bilo jasno. U odnosu na navode optužnice, tj. da je molio GŠ VRS da odobri korišćenje goriva za 50 autobusa, objasnio je da to nije tačno, te da je 30.000 litara goriva dao major Ruten iz Holandskog bataljona, koji je tu činjenicu i potvrdio prilikom svedočenja u Hagu.³²⁴

Iznoseći svoju odbranu u odnosu na četvrtu tačku optužnice, optuženi je naveo da on nema nikakve veze sa Žepom, jer su jedinice u rejon Žepe došle 13. jula 1995. godine, a već 14. jula se javile Krstiću za prijem naredbi. Njegovo ime na pojedinim dokumentima se našlo jedino iz razloga što personalni organ GŠ VRS nije blagovremeno radio svoj posao, pa je tako on navođen, iako je već bio predao komandu korpusa Krstiću.³²⁵

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine bilo je zakazano osam sudećih dana, od kojih je održano šest, tokom kojih je ispitano 11 svedoka odbrane. Glavni pretres je 7. jula 2023. godine počeo iznova zbog promene predsednika sudskog veća i jednog člana veća (dosadašnjeg predsednika sudskog veća sudiju Dejana Terzića zamenila je sudija Mirjana Ilić, a novi član sudskog veća postao je sudija Bojan Mišić).³²⁶ Dva puta su suđenja otkazivana, a razlozi otkazivanja javnosti nisu poznati.

Svedoci u postupku

Svedok odbrane Petar Škrbić je naveo da je bio pripadnik VRS, pri Glavnom štabu, pomoćnik komandanta Ratka Mladića za mobilizaciju i personalne poslove. Ništa mu nije poznato o aktivnostima optuženog u kritičnom periodu. Početkom jula meseca 1995. godine pričalo se o zameni optuženog Živanovića. General Mladić se dogovorio sa Karadžićem da optuženog na mestu komandanta Drinskog korpusa zameni Radislav Krstić, pa je svedoku rekao da 14. jula 1995. godine odnese ukaz Karadžiću na potpis. Objasnio je da mu je pred Haškim tribunalom pokazan taj dokument, ali je Krstić faktički već 13. jula 1995. godine primio dužnost od optuženog. U vezi sa dokumentom koji je svedok uputio Ministarstvu odbrane RS, naveo je da mu je iz Operativnog centra 11. jula 1995. godine preneto da treba izvršiti mobilizaciju 50 autobusa. Mobilizacija vozila bila je u nadležnosti Ministarstva odbrane, pa je u skladu sa tim i izradio akt, odnosno zahtev i poslao ga Ministarstvu, koje je izvršilo mobilizaciju autobusa po Sekretarijatima narodne odbrane u RS. Nije ni optuženi, a ni Mladić mogao to da naredi, već samo Ministarstvo odbrane. Objasnio je da brigade nisu imale autobuse, a ni gorivo. Nijedan komandant nije mogao da obezbedi toliki broj autobusa. Gorivo za autobuse obezbedio je Karemans (tadašnji komandant Holandskog bataljona u Srebrenici). Vojska se u nabavku autobusa nije mogla mešati iz razloga jer nije bilo proglašeno ratno stanje. U odnosu na položaj optuženog, svedok je izjavio da je već od 15. juna 1995. godine general Mladić sugerisao Živanoviću da preda dužnost komandanta Drinskog korpusa, pa je iz tog razloga Radislav Krstić još 6. jula 1995. godine sa starešinama uspostavio istureno komandno mesto na Pribićevcu.³²⁷

324 Transkript sa glavnog pretresa od 31. oktobra 2022. godine.

325 *Ibid.*

326 Transkript sa glavnog pretresa od 7. jula 2023. godine.

327 Transkript sa glavnog pretresa od 27. marta 2023. godine.

Svedok odbrane Mirko Trivić naveo je da je bio načelnik štaba u Gardijskoj brigadi sve do 15. avgusta 1994. godine, kada preuzima komandovanje Romanijskom brigadom, koja je bila u sastavu Drinskog korpusa.

Za operaciju „Krivaja 95” naređenja su išla od komandanta korpusa. Poziv za komandantsko izviđanje je dobio od Krstića, koji im je izdavao konkretna naređenja, jer je on bio komandant operacije. Optuženi nije bio prisutan na sastanku koji je održan 12. jula 1995. godine u Bratuncu. Sastanku su prisustvovali Krstić i Mladić. Na tom sastanku Mladić je razgovarao sa nekim u vezi sa prevozom civila i rekao da će oni preuzeti mobilizaciju autobusa i kamiona, s tim da druga strana obezbedi gorivo. Operacijom „Krivaja 95” od početka do kraja komandovao je Krstić. Optuženi nije bio u funkciji komandanta u vreme izvođenja akcije. Svedok je zaključio da je optuženi van toga bio iz zdravstvenih razloga. Ručak koji je organizovan 19. ili 20. jula 1995. godine bio je samo formalni ispraćaj optuženog, i tada ga je prvi put video od 11. jula 1995. godine, kada su se sreli u Srebrenici. Svedok je zaključio da je optuženi došao u Srebrenicu iz privatnih razloga, s obzirom na to da je iz Srebrenice.

U odnosu na akt od 13. 7. 1995. godine, odnosno upozorenje kojim je postavljen ultimatum Muslimanima u Žepi, a za čije izdavanje se optuženi tereti, svedok je naveo da je on sačinjen po klišeu. Naime, pisao se u ime nekoga ko je formalno još uvek na dužnosti, bez obzira na faktičko stanje. Optuženi tog dana nije ni mogao da odlučuje jer nije bio na Žepi, niti mu je bila poznata situacija. Svedok je došao u Krivaju 13. jula 1995. godine i javio se Krstiću, jer je 14. jula 1995. godine počela operacija „Žepa”. Krstić je bio načelnik štaba Drinskog korpusa. Svedok je već 12. jula 1995. godine referisao Krstiću, a njemu je Mladić naredio da se ide na prostor Žepe.³²⁸

122

Svedok odbrane Vinko Pandurević³²⁹ bio je komandant Zvorničke brigade VRS od decembra 1992. godine. Njegova brigada je bila u sastavu Drinskog korpusa. Akciju „Krivaja 95” od početka do kraja je realizovao general Krstić, i u njeno sprovođenje se optuženi nije mešao, iako je formalno još uvek bio komandant, jer ga je na mestu komandanta Drinskog korpusa faktički već zamenio Krstić. Dana 2. jula 1995. godine došlo je Krstićevo pripremno naređenje, a optuženog nije video. Po pravilima službe, trebalo je da Krstić referiše optuženom, ali to tako nije bilo – i sâm svedok je referisao Krstiću.

Srebrenica je u aprilu mesecu 1993. godine proglašena za zaštićenu zonu, ali je ona i dalje ostala zona u kojoj je funkcionisala 28. divizija Armije BiH. Direktivu br. VII Glavnog štaba VRS video je prvi put tek u Haškom tribunalu. Nju izdaje Vrhovni komandant, a Glavni štab je prosleđuje dalje korpusima. O naredbi koju je izdao optuženi, u kojoj se između ostalog navodi da treba „svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi”, svedok je naveo da je to prepisano iz Direktive VII. Iz naredbe brigade se vidi da brigadama ništa konkretno nije naredeno u tom pravcu. Objasnio je da je tokom svog suđenja u Haškom tribunalu saznao da je nekadašnji

328 *Ibid.*

329 Pred Haškim Tribunalom, kao komandant Zvorničke brigade u sastavu Drinskog korpusa, osuđen za zločine protiv čovečnosti i kršenja zakona ili običaja ratovanja na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina u vezi sa događajima tokom jula 1995. godine u Srebrenici.

specijalni izaslanik UN u Jugoslaviji, Jasuši Akaši, konstatovao da je pad Srebrenice neminovnost, ali da je potrebno da se izvrši evakuacija civilnog stanovništva. On je u ime generalnog sekretara UN koordinirao akcije UNPROFOR-a. General Holandskog bataljona je slao podatke, pa je tako odobreno 30 tona goriva za izvođenje akcije evakuacije. Sastanak koji je održan u hotelu „Fontana” bio je sastanak na kome je dogovorena evakuacija stanovništva. Ocenio je da se nije radilo o prisilnom preseljenju, već o evakuaciji. O naredbi vezanoj za Žepu svedok je naveo da je malo verovatno da ju je optuženi i video, jer tada više nije bio komandant Drinskog korpusa.³³⁰

Svedok odbrane Rajko Krsmanović u kritičnom periodu bio je načelnik saobraćajne službe u Drinskom korpusu. General Krstić mu je naredio da obezbedi 100 autobusa za prevoz ljudi. To naređenje je dobio preko sredstava veze, i radi se o razgovoru koji je Armija BiH presrela, a čiji transkript se koristio u više postupaka pred Haškim tribunalom. Po rečima svedoka, ispostavilo se kasnije da ovo naređenje nije imalo nikakvu snagu. Svedok je 12. juna 1995. godine došao u Potočare, gde su se počeli skupljati autobusi nad kojima general Krstić nije imao nikakvu nadležnost. Video je da su se ljudi koji su bili u Potočarima ukrcavali u autobuse, i najveći deo njih je istog dana i prebačen do teritorije pod kontrolom Armije BiH, a nešto manji broj je prebačen tokom sutrašnjeg dana. Tada mu je Krstić naredio da obezbedi prevozna sredstva kojima bi se pripadnici VRS prebacili u Žepu. U tom periodu svedok nije imao nikakav kontakt sa optuženim. O svim preduzetim radnjama obavestavao je isključivo generala Krstića. Nije mu poznato da li je 12. i 13. jula 1995. godine Krstić bio podređen optuženom. Objasnio je da akt o mobilizaciji prevoznih sredstava nije pisao optuženi, jer taj akt nikada nije predat na šifru, kao ni akt o regulisanju saobraćaja u Bratuncu. Ove odluke nisu ekspedovane primaocu jer na njima nema potpisa. Akt o regulisanju saobraćaja je u ingerenciji logistike. Pečat na dokumentu potvrđuje da je on primljen u organ veze, ali dokument bez potpisa nije mogao biti dalje otposlant. Ovakav akt nije proizvodio nikakvo dejstvo jer ni optuženi nije imao pravo da angažuje prevozna sredstva koja nisu bila u vlasništvu jedinice. Naredbu za mobilizaciju vozila moglo je da izda samo Ministarstvo odbrane.³³¹

123

Svedok odbrane Vladimir Mitrić bio je u Srebrenici u novembru mesecu 1992. godine kao ratni reporter RTV Novi Sad. Pri konvoj humanitarne pomoći za Srebrenicu pokušao je da pređe na teritoriju Republike Srpske iz pravca Bajine Bašte u Skelane. Budući da su u Skelanima ranije pripadnici Armije BiH ubili neke Srbe, narod nije dozvolio da taj konvoj uđe. UNHCR je insistirao da taj konvoj prođe, pa je konačno bilo dogovoreno da konvoj ide preko Bratunca. Tada se u gradu okupila velika grupa civila koja je blokirala konvoj. Optuženi je stao ispred konvoja i uspeo je da ga sprovede kroz Bratunac, ubeđujući ljude da treba da ga propuste. Taj konvoj ne bi prošao da ga optuženi nije sproveo. Nakon ovog, drugi konvoji su prolazili bez problema. Zbog omogućavanja prolaska tom konvoju, bilo je dosta žalbi Radovanu Karadžiću na optuženog. Optuženi je bio komandant Drinskog korpusa, a civilna vlast je bila nadležna za sve. Tako je Miroslav Deronjić, koji je bio predsednik SDS Bratunac, kao i kriznog štaba opštine Bratunac – glavna ličnost u Bratuncu – imao veoma negativno mišljenje o optuženom. Pošto je imao veliki uticaj na Karadžića, često mu se i žalio na optuženog.

---

330 *Ibid.*

331 Transkript sa glavnog pretresa od 7. jula 2023. godine.

Svedok je naveo da mu je general Filip Morion, koji je tada bio komandant trupa UN u BiH, rekao kako je Naser Orić u Srebrenici prodavao humanitarnu pomoć. Kroz konvoje humanitarne pomoći u Srebrenicu su dopremljene i 2 tone nafte, od kojih je Orić za sebe uzeo 1,2 tone. Ako je u Srebrenici bilo izgladnjivanja, to je činio Orić, jer on nije delio, nego prodavao humanitarnu pomoć. Od generala Manojla Milovanovića, načelnika Glavnog štaba VRS-a, saznao je da je optuženi veoma nepopularan kod Deronjića i Karadžića, te da su ga njih dvojica zvali „ludi Živanović“. Znalo se „ko je čiji general“, a optuženi je važio kao neposluššan.³³²

Svedok odbrane Dragan Golijanin bio je pripadnik Drinskog korpusa do kraja 1995. godine i bio je u personalnom odeljenju. Optuženog je upoznao 1992. godine kada je prihvatio mesto komandanta Drinskog korpusa, a bio je njegov adutant i pisar. U Bratuncu je bio Miroslav Deronjić, šef SDS-a, koji je hteo da bude glavni i koji je na kraju učestvovao u smeni optuženog, jer je ovaj hteo da uvede red i vojnu disciplinu. Optuženi je smenjen, pa je general Krstić postao komandant Drinskog korpusa i „sve to odradio na ho-ruk“. Optuženi nije hteo da dira Srebrenicu, tvrdio je da Ratko Mladić srlja i da često nije svestan šta radi. Odnosi između vojne i civilne vlasti su bili loši. Mladić je hteo da bude glavni, pa je nakon postavljenja Krstića na čelo Drinskog korpusa ovaj razmestio sve ljude optuženog na neke druge položaje. U vreme odluke iz 1992. godine za koju se optuženi tereti, tek se formirao Drinski korpus – nije tada ni postojao, niti je imao organizovanu vojsku.

Optuženi nije učestvovao u realizaciji operacije „Krivaja“. Njega, kao komandanta Drinskog korpusa, nije bilo 12. jula 1995. godine. Tog dana neko je kod svedokovog šefa Radenka Jovičića doneo tri odluke, jer je on ocenio da su neizvršive, budući da su bile iz nadležnosti Ministarstva odbrane. Korpus nije mogao mobilisati vozila, a UNPROFOR je dao 30 tona goriva. Treća odluka, koja se odnosila na obezbeđenje puta, jeste odluka čija je realizacija bila u nadležnosti redovne policije, a ne vojske. Krajem juna 1995. godine Karadžić je doveo Radislava Krstića, koji je zvanično bio načelnik korpusa. Optuženi se nije mešao u njihove aktivnosti. On se od 16. juna 1995. godine sâm povlači, a od 29. juna nema nikakvu vezu sa korpusom. Kroz personalnu službu nikada nije prošao dokument o primopredaji dužnosti između optuženog i Radislava Krstića. Postojao je jak pritisak od strane predsednika države da se optuženi skloni sa mesta komandanta Drinskog korpusa jer nije hteo slepo da izvršava njihova naređenja.³³³

Svedok odbrane Milenko Jevđević optuženog poznaje od 1992. godine kada je došao na prostor Birča. Drinski korpus formiran je u novembru mesecu 1992. godine i tada je svedok bio komandant bataljona veze. Komandno mesto bilo je u Vlasenici, gde je bila i komanda veze. Optuženi je bio komandant korpusa. Prvi problem je bio nepopunjenost i same komande. U tom periodu su imali veoma ispresecanu teritoriju i nisu mogli sa njima da komuniciraju. Početkom jula meseca 1995. godine Radislav Krstić naredio je svedoku da ode na istureno komandno mesto koje se nalazilo na Pribićevcu i da uspostavi vezu, što je svedok i učinio 5. jula 1995. godine. Kada je krenuo, sreo je optuženog, koji ga je pitao da li zna gde ide i koji mu je rekao „da je ovaj ovde, misleći na Krstića“ već

---

³³² *Ibid.*

³³³ Transkript sa glavnog pretresa od 22. septembra 2023. godine.

postao lud, a da „onog gore već nose labudova krila i da ćemo svi završiti u Hagu”. Bilo mu je čudno što se optuženi distancira od svega, a na Pribićevcu je shvatio da je on skrajnut sa svake funkcije komandovanja operacijom „Krivaja”. Jedinice su dobile komandu za izvršenje operacije „Krivaja”, odnosno iz Vlasenice je došlo naređenje za Žepu. Dana 11. jula 1995. godine bio je sastanak u komandi Bratunačke brigade, na kom je bio i Ratko Mladić, koji je tada rekao da sutra svi idu na Žepu. Svedoku je tom prilikom naredio da mu u Kravici postavi komandno mesto. Već 12. jula 1995. godine svedok je uspostavio centar veze u Kravici. Nova operacija se zvala „Stupčanica 95”. Na Pribićevac je 11. i 12. jula 1995. godine dolazio Ratko Mladić.

Za sve vreme operacije „Krivaja” optuženi i Krstić se nisu čuli. Optuženi je 11. jula 1995. godine došao na Pribićevac bez bilo kakvog sredstva veze, i tada njih dvojica nisu komunicirali. Svedok je objasnio da je 5 puta svedočio pred Haškim tribunalom i da je tada video dokumente koji mu nisu bili poznati u vreme događaja. Kada je izvršena prva faza operacije, i kada su razdvojene zaštićene zone Srebrenica i Žepa, ušlo se u Srebrenicu, iako to nije bilo predviđeno. Takvu naredbu je dao sâm predsednik Radovan Karadžić. Kako se 28. armija BiH već se bila povukla, civili su krenuli da se povlače prema Potočarima. U kasnijem periodu saznao je da je Karadžić bio u komandi štaba i da se sastao sa načelnikom štaba Krstićem, koji je dobio naređenje o sastavljanju plana akcije. Svedok je objasnio postupak sačinjavanja zapovesti, navodeći da je njoj prethodila direktiva Glavnog štaba. Po prijemu direktive, komandant bi pozvao svoje podređene i saopštio bi im svoju osnovnu ideju kako da izvedu operaciju, i onda se sačinjavao plan operacije, odnosno razrađivali su se elementi za zapovesti. Nakon toga bi se sačinile dve varijante odluke i predočile komandatu, koji bi doneo svoju odluku, a zapovest bi napisao pomoćnik načelnika štaba. U pisanju zapovesti koriste se delovi dobijene direktive, odnosno u nju se unose delovi direktive, a tek četvrta tačka zapovesti je odluka komandanta korpusa. To je otelovljenje njegove zamisli i od te tačke počinje njegova suštinska odgovornost. U odluci se uvek mora navesti šta je nadređena komanda naložila korpusu, odnosno mora se uneti deo dobijene direktive. Mobilizaciju sredstava nije mogao da vrši korpus, nego je to moglo jedino da izvrši Ministarstvo odbrane. Napomenuo je da nije bio svedok nijednog naređenja protiv civila koje je izdao optuženi.³³⁴

125

Svedok odbrane Radojka Filipović radila je kao kustos spomen-sobe u Bratuncu i bila je predsednica Skupštine udruženja porodica ubijenih i nestalih u Bratuncu. Govoreći o stradanju srpskog stanovništva na tom području, navela je da su sela Blječeva i Gniona napadnuta na Đurdevdan 1992. godine, a da je u junu 1992. godine u selu Zagoni ubijeno 14 meštana. To su na Petrovdan uradili vojnici Namera Orića. Tokom 12. juna 1992. godine napadnuta su i druga sela, i tom prilikom je ubijeno 69 meštana. Prilikom napada na srpska sela matrica je uvek bila ista. Vojnici su upadali u sela, ubijali sve što stignu, pljačkali bi pokretnu imovinu, a nekretnine palili. Hranča i Donji Magašići napadnuti su 25. jula, a 8. avgusta 1992. godine napadnuta je Ježestica, i tom prilikom je ubijeno 8 meštana. Stradala je porodica Mladenović. Ljubomiru Mladenoviću su tokom II svetskog rata pobili svu porodicu, a 8. avgusta 1992. godine su došli i pred očima njegove supruge ubili dva sina, a glavu sina Anđelka su odneli na poklon Naseru Oriću. Nije bilo dana tokom 1992. i 1993. godine da neki Srbin nije bio ubijen. Bratunac

---

334 *Ibid.*

je bio pod kontrolom VRS, ali su u srpska sela upadali iz Srebrenice i ubijali civile. Iz sela Bjelovac su odveli ljude u logor u Srebrenicu. U selu Kravica su u januaru 1993. godine ubili 49 meštana. U Podrinju, u 150 sela, nema srpske kuće iz koje neko nije stradao. Za zločine u okolini Bratunca niko nije odgovarao. Srpski narod je bio gladan jer je sve bilo opljačkano i odneseno u Srebrenicu, i njima je konvojem dostavljana pomoć. Stradanja nisu prestala ni nakon što je Srebrenica proglašena za zaštićenu zonu. Nije izvršeno njeno razoružavanje, pa su iz Srebrenice izlazili i ubijali srpski živalj po okolnim selima.³³⁵

Svedok odbrane Radomir Pavlović poznaje optuženog još iz vremena školovanja, a kasnije ga je sretao nakon formiranja Drinskog korpusa. Tokom rata bio je jedini lekar na području Skelana. Svedočeći na okolnosti stradanja Srba u periodu od aprila 1992. do januara 1993. godine, naveo je da su Skelani napadnuti 16. januara 1993. godine. Pratio je napade na sva sela – na području Bratunca i Srebrenice spaljeno ih je oko 150. Po oceni svedoka, to je bilo etničko čišćenje i spaljivanje koje je vršeno na velike pravoslavne praznike. Kao primere naveo je da su 4. jula 1992. godine u selu Hranići ubijeni učitelj i sveštenik, 5. avgusta napadnuti su Klekovići, Blaževići i Kostolomci, pa 24. septembra selo Podravanje, gde su ljudima odsecani delovi tela i vadene oči. Tog dana je ubijeno preko 40 ljudi. Kao lekar učestvovao je na mnogim sahranama i uzimao je izjave od preživelih, koje je objavio u knjizi „Bol crnih marama Srebrenice“.³³⁶

126

Svedok odbrane Milomir Nastić svedočio je na okolnosti po čijim naredbama je postupao tokom juna i jula 1995. godine, tokom boravka na području Srebrenice i Žepe. Početkom aprila 1995. godine primio je dužnost komandanta Miličke brigade, a na tu funkciju ga je postavio optuženi kao komandant Drinskog korpusa. Zadatak brigade bila je zaštita rudnika boksita i okolnih srpskih sela. Snage UNPROFOR-a koje su se nalazile na tom području omogućavale su nesmetanu cirkulaciju oružja između zaštićenih zona Srebrenice i Žepe. U junu 1995. godine, tadašnji komandant 28. divizije Armije BiH major Bećirović izdao je naređenje da se formiraju diverzantske grupe i deluju po dubini teritorije, da vrše destabilizaciju i napadaju srpska sela. Napadajući srpska sela, ubijali su civile vrlo surovo, odsecanjem glava i nabijanjem na kolac. Zbog njihovih učestalih dejstava, očekivao se i napad na Miliće. Jedini način da se zaštiti srpsko stanovništvo bilo je presecanje veze između Srebrenice i Žepe, pa je organizovana akcija „Krivaja 95“. Njen zadatak je bio da se izvrši razdvajanje zaštićenih zona, mada one nikada nisu bile u granicama koje su određene Rezolucijom UN, nego znatno veće. Takođe, nisu bile ni demilitarizovane jer, da jesu, ne bi se iz njih izlazilo i napadalo na srpsko civilno stanovništvo. Po naređenju Radislava Krstića, komandu nad Miličkom brigadom preuzeo je pukovnik Milanović, koji je posle Srebrenice krenuo na Žepu. Tokom trajanja akcije nije nigde video optuženog, još u fazi pripreme operacije osećalo se da njom komanduje Radislav Krstić, koji je komandovao i borbenim dejstvima. Prvu naredbu od Krstića dobio je kada su 2. jula 1995. godine krenuli u izviđanje. Operacija „Krivaja 95“ jeste odluka optuženog, ali njom nije bilo predviđeno da se uđe u Srebrenicu, već je to Krstićeva odluka.³³⁷

---

335 *Ibid.*

336 *Ibid.*

337 Transkript sa glavnog pretresa od 31. oktobra 203. godine.

Svedok odbrane Milan Jolović³³⁸ svedočio je na okolnosti razgovora sa optuženim u Vlasenici. U vreme kritičnih događaja u leto 1995. godine bio je komandant Snaga za brze intervencije u sastavu Drinskog korpusa i primao je komande direktno od komandanta korpusa. Bio je angažovan u operaciji „Krivaja 95”, čiji je cilj bio razdvajanje zaštićenih enklava Srebrenica i Žepa. Naređenje za ulazak u Srebrenicu dobio je direktno od Ratka Mladića. Pre početka akcije, svratio je u kancelariju kod optuženog, koji mu je tom prilikom rekao „ne dirajte osinjak”, misleći na Srebrenicu. Tokom akcije vođene su borbe sa 28. divizijom Armije BiH, ali su dolaskom u Srebrenicu zatekli oko 30.000 civila. Iz Srebrenice je prebačen u Žepu. Na Petrovdan, 12. jula 1995. godine, na putu za Žepu, svratio je u Vlasenicu, u kuću Zvonka Bajagića, gde je zatekao optuženog, kome je tom prilikom poklonio svoju motorolu s posvetom koju je urezao nožem. Svedok je objasnio pisanje zapovesti rekavši da komandanti pišu svoje zapovesti na osnovu naređenja više komande. U prve tri tačke zapovesti vrši se upoznavanje s naređenjem više komande, a tek u četvrtoj ide odluka komandanta. Odnosno, u prve tri tačke navodi se želja više komande, a u četvrtoj se navodi ono što je komandant sam odlučio. Od optuženog nikada nije dobio naređenje da se atakuje na civilno stanovništvo. Radislav Krstić je 5. jula 1995. godine *de facto* bio komandant Drinskog korpusa.³³⁹

Nalazi FHP-a

Optužnica protiv visokorangiranog oficira

Nakon dugo vremena TRZ je podiglo optužnicu protiv visokorangiranog pripadnika vojske VRS, koja je rezultat samostalne istrage, što je pozitivan pomak u njegovom radu. Iako je TRZ u ranijem periodu podiglo tri optužnice protiv visokorangiranih pripadnika vojske VRS, one nisu bile rezultat vlastitih istraga, već predmeti koji su preuzeti iz BiH, odnosno predmeti u kojima je istragu vodilo i optužnice podizalo Tužilaštvo BiH.³⁴⁰

127

Izostanak regionalne saradnje

Protiv optuženog Milenka Živanovića je skoro u isto vreme (13. decembra 2021. godine) za iste inkrimisane radnje i u BiH podignuta optužnica, koju je 31. decembra 2021. godine potvrdio Sud BiH, što ukazuje na to da je izostala adekvatna saradnja između dva tužilaštva.

---

338 Milan Jolović zvani Legenda bio je komandant specijalne jedinice „Vukovi sa Drine” u sastavu VRS.

339 *Ibid.*

340 Optužnice: KTO 2/21 protiv Branka Basare i Nedeljka Aničića, KTO 5/20 protiv Rajka Kušića, KTO 7/20 protiv Drage Samardžije.

XIII. Predmet *Štrpci*³⁴¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: ponovljeni prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10. maj 2018.	
Datum početka suđenja: 29. januar 2019.	
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić	
Optuženi: Gojko Lukić, Jovan Lipovac, Duško Vasiljević, Dragana Đekić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142. u vezi sa članom 22. KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Rastko Popović, predsednik veća sudija Nada Hadži-Perić sudija Olivera Anđelković sudija dr Miodrag Majić sudija Dragoljub Albijanić
Broj optuženih: 4	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 20	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 35	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: prvostepena presuda, ukidanje prvostepene presude	

128

³⁴¹ Predmet *Štrpci*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/strpci.html> (posećeno 20. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević i Dragana Đekić kao pripadnici jedinice „Osvetnici”, koja je bila faktički u sastavu VRS, a optuženi Jovan Lipovac kao pripadnik 1. čete 1. bataljona višegradske brigade VRS, terete se da su 27. februara 1993. godine, zajedno sa drugim pripadnicima VRS (oko 25–30 pripadnika), bili članovi oružane grupe sa posebnim zadatkom da izvrše otmicu putnika nesrpske nacionalnosti iz brzog voza broj 671, koji je saobraćao na relaciji Beograd–Bar. Optuženi Jovan Lipovac, Ljubiša Vasiljević i Duško Vasiljević, zajedno sa drugim pripadnicima grupe, došli su do železničke stanice u mestu Štrpci, naredili otpravniku vozova da zaustavi voz, pa kada je ovaj to i učinio, rasporedili su se duž voza sa obe strane, a zatim ušli u voz i legitimisali putnike. Iz voza su izveli 20 putnika, civila nesrpske nacionalnosti, i to: Zeković Fevziju, Zupčević Halila, Ličina Ilijaza, Ćorić Rasima, Kajević Nijazima, Hanić Muhedina, Babačić Ismeta, Kapetanović Esada, Đečević Senada, Preljević Safeta, Alomerović Adema, Zuličić Zvijezdana, Softić Šeća, Bekija Fehima, Husović Rafeta, Rastoder Jusufa, Topuzović Džafera, Memović Fikreta, Buzov Tomu i jedno NN lice, i uz pretnju oružjem ih ukrcali u kamion i prevezli do zgrade osnovne škole u Prelovu, gde su im se pridružili optuženi Gojko Lukić i Dragana Đekić.

Kad su došli do škole, pripadnici ove grupe, među kojima su bili svi optuženi, isterali su oštećene iz vozila i primorali ih da uđu u fiskulturnu salu u školi, pritom ih udarajući rukama, nogama i kundacima pušaka, gde su im naredili da skinu odeću sa sebe, oduzeli im novac i dragocenosti i nastavili da ih tuku.

129

Zatim su ih primorali da ponovo uđu u kamion, bosí, samo u donjem vešu i s rukama žicom vezanim na leđima, nakon čega su ih odvezli u selo Mušići, do spaljene kuće Rasima Šehića.

Jedan broj pripadnika oružane grupe rasporedio se oko kamiona, drugi oko kuće, svi sa zadatkom da paze da neko od civila ne pobegne, dok je treći deo pripadnika oružane grupe formirao špalir od zadnjeg dela kamiona do kuće, u kom su bili optuženi, da bi tako oštećene u grupama od dva do tri lica sprovodili do kuće, gde su ih prihvatala dva pripadnika oružane grupe i pucnjima iz vatrenog oružja u potiljak ubijali. Na ovaj način ubijeno je 18 civila, dok su dva civila ubijena prilikom pokušaja bekstva, tako što je jednog ubio NN pripadnik grupe iz vatrenog oružja, a drugog je, nakon što ga je ranio pripadnik grupe Nebojša Ranisavljević, koji je pravnosnažno osuđen za to krivično delo, drugi pripadnik jedinice ubio tako što mu je nožem prerezao vrat.³⁴²

Odbrana optuženih

Iznoseći svoju odbranu, svi optuženi su negirali izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Tako je optuženi Gojko Lukić naveo da je u kritičnom periodu radio u Beogradu, u „Službenom listu”, te da

---

³⁴² Optužnica TRZ, KTO 1/15 od 10. maja 2018. godine dostupna na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_br_1_15.pdf (posećeno 20. januara 2024. godine).

je u Rujište kod Višegrada dolazio samo da obide roditelje.³⁴³ Optuženi Ljubiša Vasiljević naveo je da je, kao pripadnik rezervnog sastava policije u Višegradu, teško ranjen 2. januara 1992. godine u levu nogu, da je prebačen u bolnicu u Užicu, te da se lečio sve do kraja maja 1993. godine. U vreme kritičnog događaja kretao se tako što se 50% oslanjao na štake. Po završenom lečenju, proglašen je nesposobnim za vojsku u narednih pet godina.³⁴⁴ Duško Vasiljević je u svojoj odbrani naveo da u kritičnom periodu nije bio na području Višegrada, niti je u kritičnom događaju učestvovao. Početkom maja meseca 1992. godine otišao je na ratište, preko MUP-a Republike Srbije, iz patriotskih razloga, jer su mu roditelji iz tog kraja. Vratio se u Obrenovac 10. jula 1992. godine, jer mu je supruga bila pred porođajem, i više se u Višegrad nije vraćao.³⁴⁵ Optuženi Jovan Lipovac je naveo da je bio učesnik rata u BiH kao pripadnik Višegradske brigade i da je bio na položaju u svom selu Rujištu, te na položajima prema granici sa Srbijom.³⁴⁶ Optužena Dragana Đekić navela je da nema nikakve veze sa kritičnim događajem, sem što je u tom periodu bila u Višegradu. Od 2002. godine „trpi torturu države jer je smeštaju u sve događaje od Zvornika do Višegrada”. Progone je sve ove godine, ali ona ne želi da izjavi nešto što nije bilo. Poznaje Milana Lukića sa ratišta u Višegradu, sa kojeg se, nakon događaja u Sjeverinu (otmice iz autobusa i ubistva putnika nesrpske nacionalnosti), vratila u Beograd. Nakon što ju je Milan Lukić pozvao i rekao joj da su mu hitno potrebni borci jer je probijena linija odbrane, sakupila je dobrovoljce, grupu od oko 15 ljudi, među kojima je bio i Nebojša Ranisavljević, i odvela ih u Višegrad. Po dolasku u Višegrad, pripadala je Interventnoj brigadi.³⁴⁷

Svedoci u postupku

130

Svedoci oštećeni Nail Kajević, Selma Čolović, Ragip Ličina³⁴⁸, Alija Kapetanović, Etem Softić, Misin Rastoder, Edin Bakija³⁴⁹, Islam Sinančević³⁵⁰, Đorđije Vujović i Izudin Hanić³⁵¹ nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Svedoci Marko Plazinić i Radenko Grujičić, kondukteri u vozu, kao i svedok Vladan Tucović, mašinovođa, naveli su da se kritičnog dana voz zaustavio u stanici Štrpci i da su uniformisani vojnici izvodili putnike – muškarce, njih 15 do 20 – i odvodili ih negde prema zgradi stanice.³⁵²

Svedok Zoran Udovičić, koji je, kao policajac, bio pratilac voza, naveo je da se voz zaustavio u stanici Štrpci i da su oko voza bili vojnici koji su bili različito obučeni. Rekao je kolegi Miroslavu Vraniću, koji je takođe bio u pratnji voza, da ode u prednji deo voza i proveriti šta hoće ti vojnici, dok se on uputio u zadnji deo voza. Tada je grupa od četiri do pet vojnika ušla u voz, i kada ih je pitao šta im treba, odgovorili su mu da „traže svoje skitnice”. Oni su bili odeveni u različite uniforme – neki su imali maskirne, neki obične sivo-maslinaste. Uočio je jednog vojnika koji je nosio šubar. Vojnici su otvarali

343 Transkript sa glavnog pretresa od 4. marta 2019. godine.

344 *Ibid.*

345 *Ibid.*

346 *Ibid.*

347 *Ibid.*

348 Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2019. godine.

349 Transkript sa glavnog pretresa od 4. aprila 2019. godine.

350 Transkript sa glavnog pretresa od 13. maja 2019. godine.

351 Transkript sa glavnog pretresa od 14. maja 2019. godine.

352 Transkript sa glavnog pretresa od 2. septembra 2019. godine.

kupee i legitimisali putnike, a neke od putnika i izvodili iz voza. Putnici koji su izašli iz voza odlazili su u pravcu železničke stanice. Iz dela voza u kojem se nalazio izvedeno je oko 7 do 8 putnika, a kasnije mu je kolega Vranić rekao da su iz dela voza u kojem se on nalazio izveli 12 do 13 putnika. To su sve bili muškarci, vojno sposobni, tako da je pomislio da se skidaju sa voza vojni rezervisti Republike Srpske, radi mobilizacije. Svedok je takođe naveo da je u svom patrolnom listu imao konkretan nalog da se, ukoliko dođe do zaustavljanja voza, omogući vojnicima VRS da uđu i izvrše kontrolu da li među putnicima ima njihovih vojnih obveznika, što se i dešavalo ranije, pa zbog toga nije ništa posumnjao.³⁵³

Svedoci Zoran Bogetić, Zoran Pantović³⁵⁴, Ljubiša Radomirović i Nenad Cvetić³⁵⁵ svedočili su o zaustavljanju voza u Štrpcima i ulasku u voz njima nepoznatih vojnika, koji su legitimisali putnike i neke od njih izvodili iz voza.

Svedok Damijan Mitrašinović je u vreme kritičnog događaja bio komandant Goraždanske brigade VRS. Kritičnog dana kamion iz njegove brigade dat je grupi boraca iz Višegradske brigade, jer im je bio potreban da bi se prebacili do mesta Rušte, udaljenog oko 25 km od Višegrada, gde je, po njihovim rečima, bila ubačena grupa muslimanskih boraca. Zatražio je da se taj podatak proveri preko sredstava veze, što je i učinio njegov zamenik Dobro Stanišić. Nakon što je dobio potvrđan odgovor o upadu muslimanskih boraca, naložio je Mići Jakiću, svom pomoćniku, da im dâ kamion i vozače. Posle desetak dana Jakić mu je saopštio da je informacija dobijena preko radio-veze bila obmana, da nije bilo nikakvog upada muslimanskih boraca, već da je to iskorišćeno kako bi dobili kamion. Vojnici koji su došli po kamion su u mestu Dobrun izbacili iz kamiona vozače, pripadnike Goraždanske brigade, i dalje nastavili sami. Sa vozačima kamiona o tom događaju nije lično razgovarao, jer je u brigadi imao organ bezbednosti koji se time bavio. O događaju u vezi sa kamionom Jakić mu je rekao kasnije, jer se plašio Milana Lukića – plašio se za svoju porodicu.³⁵⁶

131

Svedok Dragoljub Čarkić, u kritičnom periodu pripadnik Višegradske brigade VRS, bio je angažovan u Zemljoradničkoj zadrugi kada je trebalo popravljati mehanizaciju ili prevoziti nešto za vojsku traktorom. U februaru 1993. godine pozvao ga je direktor zadruga i rekao mu da traktorom ode do Mušića kako bi prevezao nešto za vojsku. Kada je došao u Mušiće, zaustavio ga je, kraj jedne izgorele kuće, Krsto Papić, komandant bataljona u Višegradske brigade, i pokazao mu da ide prema dvorištu. Tada je video ubijene ljude koji su ležali u snegu i mnogo krvi oko njih. Rečeno mu je da njihova tela treba da preveze do obale Drine, koja je bila u blizini. Neki drugi ljudi su mu kačili tela, a on ih je samo prevezio. Primetio je da se tu nalazi i Dušan Božić, koji je u to vreme bio vozač Krste Papića. On je sedeo na mestu vozača u vozilu „lada niva“, koje je bilo parkirano sa druge strane puta. Kada se vratio, pitao je direktora zadruga zašto ga je poslao na takav zadatak, a ovaj mu je odgovorio da je morao, jer je i njemu bilo naređeno.³⁵⁷

---

353 *Ibid.*

354 Transkript sa glavnog pretresa od 24. septembra 2019. godine.

355 Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2019. godine.

356 *Ibid.*

357 Transkript sa glavnog pretresa od 26. novembra 2019. godine.

Svedok Dušan Božić, u vreme kritičnog događaja vozač Krste Papića, naveo je da je u februaru 1993. godine, jedno veče došao zajedno sa Papićem u Prelovo, u kuću svog tasta, koja je od škole udaljena nekih 100 metara. Papić je pešice otišao do škole i ubrzo ga je motorolom pozvao da dođe kolima do škole, što je svedok i učinio. Video je kamion koji je bio parkiran kod škole, a Papić mu je rekao da se vraćaju na Rujište. Potvrdio je da je svedok Dragoljub Čarkić u mestu Mušići odvlačio tela, ali je rekao da on u tome nije učestvovao, već je sve vreme sedeo u kolima. Svedok je izmenio svoj iskaz koji je ranije dao pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, u delu koji se odnosi na identifikaciju osoba koje je video pred osnovnom školom u Prelovu, navodeći da je iskaz dao pod pritiskom.³⁵⁸

Svedok Krsto Papić je u vreme kritičnog događaja bio komandant bataljona Višegradske lake pešadijske brigade. U zonu njegove odgovornosti nije spadalo selo Prelovo, u kojem se, u prostorijama osnovne škole, nalazila kuhinja i jedan deo veze. U večernjim časovima 27. februara 1993. godine došao je sa svojim vozačem, Dušanom Božićem, u Prelovo, kod svog strica Koste, koga je neko pozvao da izađe iz kuće. Kada se vratio, rekao mu je da je Milan Lukić doveo neke Muslimane. Svedok se pešice uputio prema školi, ispred koje je video par automobila, kamion, neke vojnike, kuvaricu Stanicu i Mitrašina Glišića, koji je bio pomoćni radnik u kuhinji. Ušao je u školu i otišao u prostoriju gde se nalazila veza. Tu je zatekao uplašenog vezistu i Milana Lukića, koji mu je, kada ga je pitao šta se dešava, rekao da gleda svoja posla. Pozvao je preko motorole vozača da dođe kolima do škole, pa je otišao na Rujište. Tokom boravka u Prelovu nije video Gojka Lukića, ali nije siguran ni da je video optuženog Jovana Lipovca. Optuženog Ljubišu Vasiljevića video je pre ovog događaja. Poznato mu je da je jedan od braće Vasiljević imao štake, ali ne može da se seti koji od njih. Optuženu Draganu Đekić poznaje – viđao ju je u Višegradu i na Rujištu. Ona je bila sa Milanom Lukićem. Za vreme boravka u Prelovu čuo je ženski glas, ali nije umeo da objasni zašto je prilikom davanja iskaza u TRZ-u rekao da je prepoznao po glasu optuženu Draganu Đekić. Sa Tužilaštvom BiH sklopio je sporazum u vezi sa svojim aktivnostima vezanim za Mušiće (svedok je organizovao uklanjanje tela ubijenih putnika sa mesta pogubljenja u Mušićima, ali o tome nije svedočio tokom glavnog pretresa, već samo pred TRZ-om). U vezi sa ovim događajem imao je veliki broj kontakata sa tužiocima iz BiH i TRZ-a. Tužilac iz BiH, Džermin Pašalić, vršio je na njega pritisak, dok iz TRZ-a nikakvog pritiska nije bilo.³⁵⁹

Svedok Nebojša Ranisavljević³⁶⁰, komandir voda „Skakavac”, Interventne čete, promenio je iskaz koji je dao u istrazi, jer je navodno postupajući zamenik tužioca dolazio kod njega kući i nudio mu sve i svašta „da priča šta on hoće”. Objasnio je da je kritičnog dana, zajedno sa Mićom Jovičićem, pošao u akciju u koju ih je pozvao Milan Lukić, od kojeg su „svi imali strah” i kojem nisu smeli ništa da odbiju. Pridružili su se grupi boraca koje je tom prilikom vodio Lukić, tako da ih je bilo oko 15 do 20. Tek kad su došli na železničku stanicu u mestu Štrpci, shvatio je gde se nalaze. Milan Lukić je zaustavio voz, pa je svedok ušao u njega i izvodio putnike. Nakon petnaestak minuta, Lukić je rekao da je dosta, pa su izvedene putnike kamionom prevezli u Prelovo do osnovne škole, gde su ih uveli u fiskulturnu

358 *Ibid.*

359 Transkript sa glavnog pretresa od 9. decembra 2019. godine.

360 Nebojša Ranisavljević pravnosnažno je osuđen za isti zločin na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina presudom Višeg suda u Bijelom Polju K.br. 5/98 od 9. septembra 2002. godine, koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda Republike Crne Gore Kž.br. 102/03 od 19. novembra 2003. godine.

salu. Lukić ih je sve postrojio uza zid sale i naredio im da sve izvade iz džepova. Kod jednog momka su pronašli pištolj, pa su ga tukli. Iz fiskulturne sale su izvodili putnike i, po Lukićevom naređenju, žicom im vezivali ruke na leđa, a zatim su kamionom odvezeni do neke zapaljane kuće, oko koje je Lukić rasporedio svoje saborce. Dovezene ljude su skidali sa kamiona, pa kada su dvojica počela da beže, za njima su pucali, između ostalih i svedok. Jedan od njih je bio ranjen, pa mu je Milan Lukić prišao i zatražio nož, nakon čega ga je preklao. Zatim su Lukiću dovodili jednog po jednog putnika, a svedok je čuo tupe pucnje pri zemlji. Nakon ubistva putnika vratili su se u Višegrad. Sutradan se Mićo Jovičić hvalio pokazujući krvav nož, govoreći da je on zaklao putnika koji je pokušao da beži, dok su svi drugi ćutali o tom događaju. Od optuženih poznaje jedino Draganu Đekić, ali nju nije video tokom kritičnog događaja.³⁶¹

Određeno je sudsko-medicinsko veštačenje na okolnosti uzroka smrti oštećenih čija su tela pronađena³⁶², kao i balističko veštačenje.

Svedok optužbe Mićo Jovičić³⁶³ naveo je da je kao dobrovoljac, po nagovoru Nebojše Ranisavljevića i optužene Dragane Đekić, iz Beograda došao u Višegrad 16. januara 1993. godine. Postao je pripadnik Interventne čete Višegradske lake pešadijske brigade, koja je bila smeštena na lokaciji Okolište. Optužene Gojka Lukića, braću Vasiljević i Jovana Lipovca upoznao je u Višegradu, kao i Milana Lukića, i to dok je u slobodno vreme šetao po gradu. Često je sa Okolišta išao u Višegrad, jer je ono od Višegrada udaljeno svega dvadesetak minuta hoda. Dana 27. februara 1993. godine, dok se nalazio na Okolištu u društvu Nebojše Ranisavljevića, naišli su Milan Lukić i Boban Indić, inače komandir Interventne čete, i rekli im da se sprema, da idu u akciju i da će ih kamion čekati kod kapije. Radilo se o vojnom kamionu poznatom kao „150”, SMB boje, sa ceradom. Svedok i Ranisavljević seli su u tovarni deo kamiona, u kojem je bilo još desetak vojnika, među kojima je prepoznao optužene Duška i Ljubišu Vasiljevića, Jovana Lipovca, zatim Ranka Drekalu, braću Obrada i Novaka Polugu, kao i lica zvana Pukovnik i Slovenac. U kabinu kamiona seli su Indić i Lukić, a svedok misli da je kamion vozio Dragan Šekarić. Nije mu bilo poznato gde idu. Kamion se tokom puta zaglavio, pa je Milan Lukić vikao da ga brzo izguraju jer će zakasniti na voz.

133

Došli su u Štrpce na železničku stanicu, gde je primetio da su sa kamionom došla još dva putnička vozila. Vojnici su se rasporedili u špalir oko pruge, dok je svedok sa nekoliko boraca ostao kod kamiona. Primetio je da su neki od vojnika po dolasku na stanicu stavili fantomke. Video je da Milan Lukić, Boban Indić i još jedan vojnik odlaze kod otpravnika vozova, pa pretpostavlja da su mu naredili da zaustavi voz. Kada je voz zaustavljen, u njega su ušli Lukić, Indić, Drekalu i još jedan vojnik, a kasnije je čuo da su oni legitimisali putnike i izvodili iz voza Muslimane. Iz voza je izvedeno dvadesetak putnika – muškaraca, koji su bili u civilnim odelima. Neki od njih su imali i prtljag koji su nosili sa sobom. Sve su ih smestili u tovarni deo kamiona. Među otetim putnicima primetio je jednu osobu tamnije puti, staru oko 50 godina, koja mu je ličila na Roma.

361 Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2019. godine.

362 Do sada su pronađena tela žrtava Halila Zupčevića, Rasima Čorića, Jusufa Rastodera i Ilijaza Ličine.

363 Svedok optužbe Mićo Jovičić je sa Tužilaštvom BiH zaključio sporazum o priznanju krivice za istovrsno krivično delo i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, koju sada izdržava u Srbiji.

Kamionom su, u sumrak, došli do škole u mestu za koje je kasnije čuo da se zove Prelovo. Kod škole, koja je bila osvetljena, primetio je optužene Draganu Đekić i Gojka Lukića. Otetim putnicima je naređeno da siđu sa kamiona i da uđu u prostorije škole. Svedok je ostao kod kamiona i zapalio cigaretu, a kasnije je, kada je čuo krike, ušao u prostorije škole da vidi o čemu se radi. Oteti putnici bili su sprovedeni do fiskulturne sale i postrojani uza zid, tako da su leđima bili okrenuti prema nekim lestvama koje su bile na zidu (švedske lestve). Naspram putnika stajali su vojnici, koji su držali puške uperene u njih. Primetio je Milana Lukića kako stoji na sredini sale i raspravlja se sa jednim od otetih putnika, koji mu se verbalno suprotstavio, a koga je Milan udarao nekim kablom. Ostali oteti putnici su, ukoliko bi nešto progovorili, bili udarani puškom odnosno kundakom, rukama i nogama. Video je da optužena Draganu Đekić udara jednog od otetih putnika puškom, kao i da je optuženi Gojko Lukić prišao jednom od otetih putnika i udario ga koristeći cev od puške. Po sali su se „vrzmali” Duško Vasiljević i braća Poluga, a video je u sali i optuženog Jovana Lipovca. Oteti putnici su se skinuli, pretpostavlja po nečijoj naredbi. Bili su samo u donjem vešu i majicama, neki su bili bos, a na tri gomile u fiskulturnoj sali video je njihove stvari, dragocenosti, satove, lančiće, prstenje i dokumenta. Zapamtio je da je među tim stvarima video i jedan pasoš zelene boje. U školi u Prelovu je oko vojnika obilazio neki sitniji čovek, za kog je kasnije saznao da se zove Glišić, kome jedan od vojnika nije dozvolio da uđe u školu.

Otete putnike su nakon nekog vremena izveli iz fiskulturne sale i vezali im ruke, žicom ili kanapom, nakon čega su ih uveli u tovarni deo kamiona. Nekoliko vojnika se popelo na kamion i pomagalo im je da se popnu budući da su bili vezani, a pomagao im je i svedok. Iz Prelova je svedok krenuo kamionom, sedeći u tovarnom delu, a krenula su i dva putnička vozila. Svi vojnici koji su bili u Prelovu došli su u mesto za koje je kasnije saznao da se zove Mušići, gde su se zaustavili kod jedne spaljene kuće. Boban Indić je naredio vojnicima da obezbede područje oko te kuće. Svedok je ostao kod kamiona zajedno sa jednim od braće Poluga, Mitrom Vasiljevićem zvanim Četnik i vojnikom zvanim Pukovnik, dok su se ostali rasporedili u špalir. Oteti putnici su po dvojica-trojica izvođeni iz kamiona i odvođeni do Bobana Indića i Milana Lukića, koji su ih ubijali pucnjima u potiljak. Video je da se radi o Lukiću jer je on nosio veliku šubar, koju je svedok primetio prilikom bljeska pri pucanju. Jedan od otetih putnika je pokušao da pobjegne. U njega je pucao Nebojša Ranisavljević i ranio ga, a nakon toga mu je prišao Milan Lukić i zaklao ga. Nakon što su ubijeni svi oteti putnici, svedok se vratio na Okolište, dok su se ostali vratili u Prelovo.³⁶⁴

Svedok optužbe Mitrašin Glišić³⁶⁵ naveo je da poznaje sve optužene. Poznaje Gojka Lukića i njegovog brata Milana Lukića, sa kojim je jedno vreme išao u osnovnu školu, koji su sa Rujišta, kao i optuženog Jovana Lipovca, čiju porodicu takođe poznaje. Poznaje Duška i Ljubišu Vasiljevića, koji su iz Đurevića, a optuženu Draganu Đekić je upoznao kada je došao izvesni Riki iz Užica, jer je bila sa njim. Naveo je da je u vreme kritičnog događaja bio angažovan kao pomoćni radnik u kuhinji koja se nalazila u osnovnoj školi u Prelovu, gde je i spavao. Na spratu škole bila je komanda Župljanske čete, čiji je komandant bio Krsto Papić, kao i radio-veza. Vezista je bio Dragan Simić zvan Učo, a njega je

³⁶⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 2020. godine.

³⁶⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2020. godine.

menjao Duško Božić, vozač Krste Papića. Seća se da je bilo zimsko doba, februar mesec, oko pet sati posle podne, kada je Radomir Šušnjar rekao kuvarici Stanici Marković da ide kući jer Milan Lukić dovodi civile u školu. Izašao je da vidi o čemu se radi, i uočio da je u blizini škole, na prilaznom putu, kod česme Ajdarovac kamion sleteo sa puta. Kada je prišao kamionu video je da je tu vojska, prepoznao je Milana Lukića, Gojka Lukića, Bobana Indića, Jovu Lipovca, Ljubišu i Duška, Draganu Đekić i Petka Indića. Milan Lukić mu je naredio da ode i pozove meštanina Kostu Ilića, da dođe sa traktorom i izvuče kamion, što je svedok i učinio. Kada je došao kod Koste, video je da su kod njega Krsto Papić i Dušan Božić, Kostin zet. Nakon što je kamion izvučen na put, kamion je došao do škole. Sa kamionom su došla još dva putnička vozila. Oko kamiona se rasporedilo dvadesetak vojnika. Među njima su bili Niko Vujčić, Obrad Poluga, Novak Poluga, Mitar Četnik, „Neša što je bio u Crnoj Gori”, Vilaret Milovan i Vilaret Stevo, Jovo Lipovac, Radojica Ristić, Sredoje Lukić, takođe Duško i Ljubiša Vasiljević, Gojko Lukić, Dragana Đekić i Milan Lukić. Napravljen je špalir od kamiona do ulaza u školu i naređeno je civilima koji su bili u kamionu da siđu, ponesu torbe i uđu u školu. Civili su ulazili u hodnik škole i odvođeni su prema fiskulturnoj sali. Tačan broj civila svedoku nije poznat – činilo mu se da ih je dvadesetak. Dragana Đekić je vikala na civile, psovala im je majku ustašku i udarala ih kundakom puške. Video je da civile udara puškom i nogama i Jovo Lipovac. Kasnije su do škole došli Krsto Papić i Duško Božić. Oni su otišli na sprat u kancelariju gde se nalazila veza i gde je bio Dragan Simić. U kancelariju su za njima otišli Milan Lukić, Boban Indić i Obrad Poluga. Svedok je stajao ispod prozora kancelarije i čuo je da razgovaraju. Krsto je pitao Milana zašto je civile doveo u Prelovo, zašto ih nije odveo negde na drugo mesto i tamo pobio koga je hteo. Na to je Milan Lukić nešto psovao, nakon čega su Milan, Boban i Obrad izašli iz kancelarije i došli u fiskulturnu salu. Iz sale se čulo kukanje i vrištanje civila koje su tukli. Za to vreme svedok je bio ispred škole, jer mu vojnici koji su bili napolju nisu dozvoljavali da uđe. Nakon određenog vremena iz škole su izašli vojnici i ponovo napravili špalir, kroz koji su ljudi iz fiskulturne sale sprovedeni do kamiona. Ljudi su bili goli i krvavi. Ništa na njima nije bilo od odeće osim veša, odnosno bili su samo u gaćama, bos. Jednom visokom čoveku bio je urezan krst na leđima. Svi vojnici koji su bili kod škole su se ukrkali u kamion i putnička vozila i otišli su u pravcu Višegrada. Pre odlaska, Milan Lukić je dao svedoku kanister sa naftom i naredio mu da sve stvari iz fiskulturne sale iznese i spali. Iznosio je garderobu i neke papire, dokumente, u nekoliko tura, i palio ih. Kada je iznosio četvrtu turu, vratili su se Milan Lukić i vojnici koji su bili sa njim. Prvo su otišli u fiskulturnu salu gde su podelili plen, vredne stvari koje su uzete od putnika. Neki vojnici su bili nezadovoljni, pričali su da im je Milan dao malo novca. Milan je posle toga otišao na sprat kod Krste Papića. Svedok je čuo da su se raspravljali, Milan je naređivao Krsti da ode sutradan sa vojskom i da „ono pokupi”, a na Krstino pitanje gde su pobijeni i bačeni Milan mu je odgovorio da su u jednoj garaži u Rasimovoj kući u Mišićima. Narednih dana bilo je rasprave između Krste Papića i komandanta Damljana Mitrašinovića iz Višegrada oko toga kako je Milan Lukić dobio kamion. Kada je drugi dan u školu došla kuvarica Stanica, rekla je svedoku da je na televiziji bila vest o otmici ljudi iz voza u Štrpcima, javljeno je da su odvedeni u nepoznatom pravcu. Dok su njih dvoje bili u kuhinji došao je Krsto Papić i rekao mu da ide do Drage Čarkića i kaže mu da sa traktorom ode na Mušiče. U međuvremenu su pred školu došli Božidar i Ilija Vukadović i Ilija Papić, pa su zajedno sa Krstom i njegovim vozačem vozilom „lada niva” negde otišli. Nakon njihovog odlaska došao je Milan Lukić i krenuo je da pregleda kako je svedok očistio fiskulturnu salu. Kada je video da je ostala

135

neka čarapa i dugme, ošamario je svedoka i naredio mu da sve ponovo očisti. Sve je ponovo čistio, ali nije mogao potpuno da očisti fiskulturnu salu jer su zidovi upili krv. Kada su se istog dana Krsto Papić i ostali vratili u školu, ručali su i smejali su se pričajući kako je Čarkiću bilo muka i kako je povraćao kada je video leševe. Drago Čarkić se naljutio na svedoka i nije sa njim razgovarao jer mu ovaj nije rekao zbog čega treba da ide na Mušiće. Pričalo se da su tela bačena u Drinu. Trećeg dana nakon odvođena civila iz škole, dok je svedok sedeo sa vezistom Draganom Simićem, pozvao je Mile Joksimović, komandir iz Župljanske čete, čiji su vojnici čuvali Drinu, i javio da su neki leševi civila u Drini zapeli za rastinje, pa su ih onda oni čakljama odgurnuli dalje niz Drinu.³⁶⁶

Sudsko veće odredilo je neuropsihijatrijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića na okolnosti utvrđivanja mentalnih sposobnosti svedoka, pamćenja, inteligencije, mogućnosti reprodukcije, da li je sklon konfabulacijama, imajući pri tom u vidu obrazovni nivo svedoka.³⁶⁷

Krivični postupak obustavljen je 16. avgusta 2021. godine u odnosu na optuženog Ljubišu Vasiljevića, koji je preminuo.³⁶⁸

Svedok odbrane Boban Indić naveo je da se pred Sudom BiH protiv njega vodi postupak zbog istog krivičnog dela, te da iz tog razloga ne želi da svedoči.³⁶⁹ Svedok odbrane Oliver Krsmanović naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik redovnih vojnih formacija Vojske Republike Srpske i da se njegova jedinica nalazila na lokaciji mesta Drinsko, koje je udaljeno tridesetak kilometara od Prelova. U Prelovo nikada nisu odlazili. Miću Jovičića poznaje – nije bio u njegovoj jedinici i retko ga je vidao, povremeno u gradu. Ime Mitrašina Glišića mu je poznato jer je svedočio u postupku koji se za isto krivično delo vodi pred sudom Bosne i Hercegovine, a u tom postupku je svedok jedan od optuženih.³⁷⁰

Stalni sudski veštak, dr Ratko Kovačević, neuropsihijatar, bio je predsednik komisije veštaka koja je obavila veštačenje svedoka Mitrašina Glišića. Naveo je da je komisija veštaka utvrdila da je svedok Mitrašin Glišić osoba sa jednostavnom strukturom ličnosti, sa intelektualnim sposobnostima u području donjeg proseka, bez edukativne nadgradnje i sa uskim socijalnim komunikacijama. Kod njega nije utvrđeno prisustvo duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremene duševne poremećenosti niti druge teže duševne poremećenosti. U vreme ispitivanja, svedokove sposobnosti opažanja, pamćenja i reprodukcije upamćenih događaja bile su očuvane. Veštačenjem je takođe utvrđeno da svedok ne boluje od demencije, ne produkuje konfabulacije niti pokazuje sklonost ka patološkom izmišljanju događaja. Prilikom analize njegovog duševnog stanja i mogućnosti svedočenja o vremenu kritičnog događaja, veštaci su utvrdili da nema podataka niti medicinske dokumentacije koji bi ukazivali na postojanje duševne bolesti ili neke druge bolesti u vreme kritičnog događaja, a koji bi svedoku remetili funkcije opažanja, pamćenja i reprodukcije.³⁷¹

366 Transkript sa glavnog pretresa od 19. oktobra 2020. godine.

367 Naredba o veštačenju K.Po2 br. 4/2017 od 23. oktobra 2020. godine.

368 Rešenje K.Po2 br. 7/14 od 16. avgusta 2021. godine.

369 Transkript sa glavnog pretresa od 22. januara 2021. godine.

370 *Ibid.*

371 Transkript sa glavnog pretresa od 24. maja 2021. godine.

Stalni sudski veštak Zvezdanka Savić, specijalista medicinske psihologije, kao član komisije koja je obavila veštačenje svedoka Mitrašina Glišića, navela je da ostaje pri datom nalazu i mišljenju i da u celosti prihvata navode dr Kovačevića.³⁷²

Sudsko veće odredilo je dopunsko neuropsihijatrijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića, budući da je u međuvremenu pribavljen medicinski karton svedoka koji se nalazio u Domu zdravlja u Višegradu. Zadatak veštaka je bio da utvrde da li podaci koji se nalaze u medicinskom kartonu utiču na njihov osnovni nalaz i mišljenje.³⁷³

Sudski veštak dr Ratko Kovačević, izjašnjavajući se o dopunskom nalazu veštaka, naveo je da je uvidom u zdravstveni karton svedoka Mitrašina Glišića iz Medicine rada Doma zdravlja Višegrad utvrđeno da je evidentirana dijagnoza hronični alkoholizam, koja je u kartonu navedena od 11. oktobra 2000. godine do 3. jula 2001. godine, zajedno sa dijagnozom čir na dvanaestopalačnom crevu. Nema podataka da je navedenu dijagnozu postavio neuropsihijatar, niti da je svedok psihijatrijski lečen. Komisija veštaka je ocenila da dijagnoza hronični alkoholizam ne utiče na osnovni nalaz i mišljenje komisije veštaka.³⁷⁴

U odnosu na primedbu advokata da je svedok alkoholičar, jer je takva dijagnoza navedena u njegovom zdravstvenom kartonu, veštak je naveo da je akutni alkoholizam psihijatrijska bolest. Međutim nema dokaza u medicinskoj dokumentaciji da je ova dijagnoza potvrđena, jer nema dokaza da je svedok upućivan kod psihijatra, niti da mu je za ovu dijagnozu propisana bilo kakva terapija. Takođe nema dokaza ni za dijagnoze o postojanju čira na dvanaestopalačnom crevu, jer nju nije postavio lekar specijalista gastroenterolog.

137

Sudski veštak izjasnio se na nalaz komisije veštaka u odnosu na optuženu Draganu Đekić, navodeći da su veštaci zaključili da je ona prosečnih intelektualnih sposobnosti i jednostavne strukture ličnosti. U periodu nakon povratka sa ratišta patila je od posttraumatskog stresnog poremećaja i imala tešku depresivnu epizodu, ali se njeno mentalno stanje posle medicinskog tretmana stabilizovalo. Optužena je u vreme kritičnog događaja bila stara 17 i po godina i njeno ponašanje je bilo u skladu sa uzrastom, u granicama normalnosti. Mogućnosti optužene da shvati značaj svoga dela i upravlja svojim postupcima u tom periodu su bile smanjene, ali ne i bitno.³⁷⁵

Sudski veštak dr Milena Stanković, psihijatar, kao član komisije veštaka, ostala je u svemu pri osnovnom i dopunskom nalazu. Objasnila je da u zdravstvenom kartonu svedoka Mitrašina Glišića postoji samo radna dijagnoza alkoholizam, ali da nju nije postavio psihijatar. Nigde ne postoji izveštaj da je svedok lečen psihijatrijski na način kako se leče alkoholičari. Dijagnozu alkoholizam nije postavio psihijatar, jer je postojeća dokumentacija sa medicine rada, gde ne rade psihijatri. Prilikom veštačenja koje je obavljeno, nije ustanovljeno da je svedok alkoholičar.³⁷⁶

---

372 *Ibid.*

373 Naredba o dopunskom veštačenju L.Po2 br. 4/17 od 23. avgusta 2021. godine.

374 Transkript sa glavnog pretresa od 14. oktobra 2021. godine.

375 *Ibid.*

376 Transkript sa glavnog pretresa od 26. novembra 2021. godine.

Sudski veštak Zvezdanka Savić, specijalista medicinske psihologije, ostala je u svemu pri datom nalazu. Objasnila je da je svedok Mitrašin Glišić osoba u granicama prosečnog, sa skromnim intelektualnim sposobnostima. Testiranje je pokazalo da je kod njega psihoorganska razgradnja bila u granicama normale za njegovu starosnu dob. Nije uočeno postojanje demencije, niti je postojao indikator da je reč o alkoholičaru. Svedok je simplifikovana ličnost očuvanog socijalnog funkcionisanja. Ima očuvan odnos prema autoritetima. Sposoban je da se seća onoga što je bilo i njegove sposobnosti da se izjašnjava o događajima koji su bili ranije jesu očuvane. Nije sugestibilan niti manipulativan.³⁷⁷

Navela je da nije učestvovala u izradi dopunskog nalaza veštaka, jer ju je prof. Kovačević obavestio da je za ispitanika Mitrašina Glišića stigla medicinska dokumentacija koja se odnosi na njegovo fizičko zdravlje, te da nema potrebe da se kao psiholog uključuje u njenu analizu. Rekao joj je da će je on potpisati na dopunskom nalazu i ona se sa tim saglasila. Nakon što su joj predloženi osnovni i dopunski nalaz, potvrdila je da se na dopunskom nalazu ne nalazi njen potpis.³⁷⁸

Branioци optuženih zatražili su da se osnovni i dopunski nalaz veštaka izdvoje iz spisa predmeta, jer smatraju da se u konkretnom slučaju radi o falsifikatu i u formalnom i u materijalnom smislu.

Sudsko veće je donelo rešenje da se iz spisa predmeta izdvajaju osnovni i dopunski nalaz komisije veštaka o veštačenju svedoka Mitrašina Glišića, budući da je dopunski nalaz ocenilo kao nezakonit, a i osnovni nalaz jer se ovakvim postupanjem predsednika komisije veštaka pojavila sumnja i u osnovni nalaz i mišljenje.³⁷⁹

138

Određeno je novo veštačenje na iste okolnosti.³⁸⁰

Zbog promene predsednika sudskog veća, glavni pretres je 18. aprila 2022. godine počeo iznova.³⁸¹ Tokom 2022. godine zakazano je devet sudećih dana, od kojih je šest održano. Suđenja su odlagana tri puta zbog lošeg zdravstvenog stanja optuženog Jovana Lipovca. Tokom suđenja ispitana su četiri svedoka i pet sudskih veštaka.

Sudski veštak dr Jelena Sredanović, psihijatar, kao predstavnik Komisije klinike za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević”, navela je da je komisija obavila veštačenje svedoka Mitrašina Glišića na okolnosti utvrđivanja mentalnih sposobnosti svedoka, pamćenja, inteligencije, mogućnosti reprodukcije, da li je on sklon konfabulacijama, a sve imajući u vidu godine i obrazovni status svedoka. Prilikom pregleda svedoka uočeno je drhtanje gornjih ekstremiteta, što ukazuje na moguću Parkinsonovu bolest. Takođe je uočeno i postojanje subkortikalnih i kortikalnih redukcionih promena, za koje se ne može utvrditi kada su nastale. To su trajne promene koje utiču na osnovne psihičke funkcije, a posebno na pamćenje, koje je kod svedoka kompromitovano. Kompromitovano je pamćenje i reprodukcija i u ranijim i

---

³⁷⁷ *Ibid.*

³⁷⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 21. decembra 2021. godine.

³⁷⁹ Rešenje K.Po2 br. 4/17 od 21. decembra 2021. godine.

³⁸⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 21. decembra 2021. godine.

³⁸¹ Nekadašnju predsednicu sudskog veća, sudiju Veru Vukotić, koja je otišla u penziju, zamenila je sudija Snežana Nikolić-Garotić.

u sadašnjim događajima. Lice koje se različito izjašnjava o bitnim činjenicama može to činiti radi popunjavanja praznina u sećanju. Svedokovi potencijali za funkcionisanje su jako skromni. Svedok je nepismen, skromnih intelektualnih sposobnosti, reč je o osobi koja aktuelno intelektualno funkcioniše u okviru lakše mentalne zaostalosti. Pamćenje, upamćivanje i reprodukovanje su reduktivni, kao i psihomotorne sposobnosti. Pokazao je solidno poznavanje socijalnih pravila i normi ponašanja. Radi se o jednostavnoj strukturi ličnosti, aktuelno registrovanih veoma skromnih intelektualnih sposobnosti, ne samo zbog primarno niskih intelektualnih kapaciteta, već i usled kombinacije izrazito nestimulativnih uslova razvoja, kao i verifikovanih organskih izmena. U veštačenje svedoka nije bio uključen neurolog jer ga klinika nema. Komisija veštaka nije mogla precizno da se izjasni na pitanja suda, pa je predložila da komisija više kompetencije, odnosno Sudsko-psihijatrijski odbor Medicinskog fakulteta, izvrši detaljniju i dublju eksploraciju ličnosti svedoka.³⁸²

Sud je 14. septembra 2022. godine naredio komisijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića, koje je poverio Sudsko-psihijatrijskom odboru Medicinskog fakulteta u Beogradu radi utvrđivanja njegove procesne sposobnosti.³⁸³

Stalni sudski veštak Zvezdanka Savić, specijalista medicinske psihologije, koja je vršila veštačenje optužene Dragane Đekić, navela je da je veštačenjem utvrđeno da je, u vreme izvršenja krivičnog dela, mentalni status optužene odgovarao njenom kalendarskom uzrastu. Objasnila je da kod optužene u odbrambenoj strategiji dominira racionalizacija, potiskivanje i negiranje aktivnosti koje ceni kao loše. U vreme izvršenja dela bila je u dobu adolescencije, kada se ličnost još uvek razvija, kada postoje impulsivnost i povodljivost. Zbog svoje porodične situacije bila je posebno izložena povodljivosti, „i to je bio i beg i osećaj pripadnosti i neka želja za dokazivanjem”. U tom uzrastu nije mogla da jasno proceni stvarne posledice nekih svojih postupaka. Njen duševni razvoj odgovarao je njenom kalendarskom uzrastu.³⁸⁴

139

Ponovo je ispitani svedok Mićo Jovičić, koji je ostao je u svemu pri ranije datim iskazima. Objasnio je da su u Štrpcima, zajedno sa drugim vojnicima, kraj voza uz prugu stajali optuženi Jovan Lipovac i braća Vasiljević, te da su stražarili kraj voza. Kada su došli u Prelovo, kod škole, svedok je, dok je bio napolju, video optuženog Gojka Lukića i čuo optuženu Draganu Đekić. Oni nisu bili u Štrpcima. Video je i Krstu Papića, koji se izvan sale prepirao sa Milanom Lukićem. Optuženog Gojka Lukića je video odmah ispred vrata u školi, a kasnije i u fiskulturnoj sali, gde je video i optuženu Draganu Đekić. Njih dvoje su u sali gurali i udarali otete putnike, a Draganu je video i u hodniku škole kako nekog od tih putnika udara. Video je i obojicu braće Vasiljević – i oni su maltretirali otete putnike, kao i optuženi Jovan Lipovac. On je zarobljene udarao kundakom puške i šutirao ih. U Mušiće su otišli svi, kamionom i u dva putnička vozila, pa je tamo video i optužene Lukića i Đekićku. Vojnici su stajali u dva reda i privodili su zarobljene po dvojicu Bobanu Indiću i Milanu Lukiću, koji im je pucao u potiljak. Prilikom dolaska u Mušiće, misli da im je Boban Indić rekao da se rasporede tako da su napravili špalir, u kome su bili i optuženi. Stajali su iza zarobljenika sa uperenim puškama. Naveo je

382 Transkript sa glavnog pretresa od 14. septembra 2022. godine.

383 Rešenje Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 4/2017 od 14. septembra 2022. godine.

384 Transkript sa glavnog pretresa od 15. septembra 2022. godine.

da mu je poznato da je svima koji su bili dobrovoljci u vojsci RS, a bili zaposleni u Srbiji, u Srbiji išao radni staž i da su redovno dobijali plate.³⁸⁵

Svedok Krsto Papić, koji je takođe ponovo ispitan, ostao je pri ranije datom iskazu. Naveo je da je u školi u Prelovu bio oko 20 minuta, te da od prisutnih optuženih tamo nije video nikoga. Video je samo Milana Lukića, sa kojim je imao veoma neprijatan razgovor. Sa zamenikom tužioca za ratne zločine je imao korektan odnos i on mu nije ništa sugerisao. Po rečima svedoka, optuženi Gojko Lukić nije učestvovao u ratu već je „vodio lep život u Višegradu”.³⁸⁶

Radmila Stevanović, svedokinja odbrane optužene Dragane Đekić, navela je da je početkom 1993. godine, nakon obuke koju je prošla u Beogradu, a na kojoj je obučavana „da izvlači ranjenike”, kao dobrovoljac otišla u Višegrad, tako što je iz Beograda do Užica putovala vozom, a zatim autobusom. Po dolasku u Višegrad bila je raspoređena na položaj u Okolištu. Bili su smešteni u nekadašnjem Domu za decu ometenu u razvoju. Nije mogla da se seti u koju jedinicu je bila raspoređena, niti ko joj je bio neposredni starešina. Svi su imali maskirne kombinezone i automatske puške. Poznaje, pored optužene Dragane Đekić, i Miću Jovičića, kao i Nešu Ranisavljevića, dok je Milana Lukića videla samo dva puta. Na ratištu je bila kratko, svega tri do četiri meseca, ali taj period boravka nije mogla da veže ni za jedan period kao što su Nova godina, Božić, neka slava. Iz perioda boravka na ratištu zapamtila je događaj kada su sa Okolišta krenuli u neku akciju. Bilo je hladno i bio je dubok sneg. Išli su negde kamionom oko dva sata, a onda su se kretali kroz šumu. Akcija je izgledala kao da su išli „da prte sneg”. Ostalo joj je u sećanju da je tom prilikom optužena Dragana Đekić upala u dubok sneg. Ceo taj dan Dragana je bila sa njima. Za otmicu je čula tek sutradan, nije videla otete Muslimane niti joj je poznato šta je sa njima bilo, jer ne čita novine, a na televiziji gleda samo zabavni program. Od svega joj je poznato da je „neka grupa bila negde i napravila nešto”. Ubrzo nakon tog događaja sa snegom, optužena Dragana Đekić je napustila tu jedinicu i prešla u jedinicu nekog Davora. Opisujući optuženu u tom periodu, navela je da je ona imala maskirni kombinezon, vojničke čizme i hekler i da nikada nije kosu vezivala u rep.³⁸⁷

140

Kao član Sudsko-psihijatrijskog odbora Medicinskog fakulteta u Beogradu, prof. Dr Srđan Milovanović je naveo da je određeno komisijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića koje je povereno odboru, a radi utvrđivanja procesne sposobnosti svedoka. Nalaz i mišljenje uradili su u prostorijama UKCS u Beogradu i obavili su neurološki, psihijatrijski pregled i psihološko-psihijatrijsku eksploraciju svedoka u svrhu veštačenja. Odbor je utvrdio da je svedok Mitrašin Glišić osoba sa jednostavnom strukturom ličnosti, bazično niskih intelektualnih potencijala, u opsegu ispod prosečnih. Nisu našli postojanje bilo kakvog težeg poremećaja duševnog zdravlja, privremenog ili trajnog mentalnog poremećaja ili mentalne zaostalosti, koji bi njegove sposobnosti učinili neprimerenim da shvati prirodu i svrhu postupka ili da razume pojedine procesne radnje i njihove posledice. U sadašnje vreme svedok je procesno sposoban, odnosno sposoban je da svedoči. Boluje od Parkinsonove bolesti, što kao posledicu ima usporenje motorike i tremor u mirovanju. Zbog toga je potrebno da iskaz daje u sedećem položaju i u trajanju do 45 minuta.

---

385 *Ibid.*

386 *Ibid.*

387 Transkript sa glavnog pretresa od 26. oktobra 2022. godine.

Prof. Dr Srđan Milovanović objasnio je da je pregled svedoka Mitrašina Glišića izvršen po svim pravilima i da je odbor angažovao vrhunskog psihologa za potrebe ovog veštačenja. Nije mu bilo poznato da je odbrana angažovala stručnog savetnika, pa iz tog razloga stručni savetnik nije pozvan da prisustvuje pregledu. Nalaz i mišljenje odbor nije zasnivao na ranijim nalazima. U odnosu na pitanja branilaca o alkoholizmu svedoka Glišića, objasnio je da je svedok direktno pitan da li je konzumirao alkohol, na šta je on dogovorio da je nekada pio, ali je negirao opijanja. U vezi sa dijagnozom hronični alkoholizam, koja je navedena u medicinskoj dokumentaciji svedoka, nema drugog dokaza sem te konstatacije, kao što bi npr. bila propisana terapija, dakle nema psihijatrijske dijagnoze da se radi o hroničnom alkoholizmu. U isto vreme, odbor nije imao nedvosmislen podatak da je svedok Glišić u vreme kritičnog događaja bio alkoholisan, niti su veštaci dužni da iskaze svedoka koriste u svom nalazu. Kod svedoka ne postoje konfabulacije koje su psihološki poremećaj – osoba koja ih ima nije svesna da praznine u sećanju pokriva njima. Odbor se sastoji od profesora fakulteta, ali takođe ima mogućnost da angažuje i druge stručnjake koji nisu u radnom odnosu na fakultetu.³⁸⁸

Prof. Dr Nikola Vojvodić, neurolog, bio je član Sudsko-psihijatrijskog odbora koji je obavio veštačenje svedoka Mitrašina Glišića. Objasnio je da je kod svedoka utvrđeno postojanje Parkinsonove bolesti, ali da su njegove procesne sposobnosti očuvane u celosti. Ograničenja u svedočenju (u pogledu vremena trajanja svedočenja i davanja iskaza u sedećem položaju) odnose se na fizičke sposobnosti svedoka. Njegova blaga usporenost u govoru i mišljenju ne utiče na procesnu sposobnost. Parkinsonova bolest je oboljenje struktura mozga odgovornih za obavljanje brzih motornih funkcija, dok su mentalne funkcije potpuno očuvane. Na ukazivanje branilaca da je sâm svedok naveo da je kasno prohodao i progovorio, objasnio je da lezije mozga nastale u ranom periodu života nisu progresivne, a tek oko 29. i 30. godine života se završava razvoj mozga. Dečiji mozak je veoma prilagodljiv, pa funkcije lako preuzimaju delovi mozga koji nisu zahvaćeni traumom. Kod takve dece može biti smetnji u razvoju u detinjstvu i one vremenom mogu da se prevaziđu. Svedok je prilikom pregleda reagovao na šalu, a osobe koje su sposobne da na šalu adekvatno odreaguju nemaju gubitak kognitivnih sposobnosti. Na magnetnoj rezonanci bi se videlo postojanje oštećenja hipotalamusa, koji je zadužen za filtriranje informacija, međutim takvih oštećenja kod svedoka nema – kod njega su sve strukture mozga koje utiču na pamćenje očuvane. Na pitanja branilaca da li je odbor svoj nalaz zasnovao na ranijim nalazima veštaka, profesor Vojvodić je odgovorio da je on prvi neurolog koji je pregledao svedoka. Takođe je naveo da je prilikom pregleda svedoka odbor bio upoznat sa ranijim nalazima veštaka, ali da su oni prilikom pregleda bili isključeni. Kod novog pregleda raniji nalazi se mogu uzeti eventualno samo kao indikatori da na nešto treba posebno obratiti pažnju. Procesna sposobnost se podrazumeva, a veštak samo traži nalaze na osnovu kojih može da zaključi da su te sposobnosti narušene. Zadatak veštaka nije da se bavi značenjem nekih izjava pacijenata. Objasnio je da je hipomimija prateća pojava kod Parkinsonove bolesti, te da je to situacija kada izostaje uobičajena mimika, pa lice takvih pacijenata izgleda kao maska. U odnosu na pitanja branilaca kako je alkoholizam, koji spominju određeni svedoci, uticao na svedokovu mogućnost pamćenja, odgovorio je da je pitanje alkoholizma bitno sa dva aspekta. Jedan je da dovodi do trajnog oštećenja mozga, koje kod svedoka nije prisutno, a drugi je da može da dovede do pojave hronične epilepsije, koja takođe nije prisutna kod svedoka. Stoga, sa aspekta

141

388 Transkript sa glavnog pretresa od 25. novembra 2022. godine.

svedokovih procesnih sposobnosti, hroničnih posledica alkoholizma nema. Svedokovo različito izjašnjavanje o vremenu kada je služio vojni rok je pitanje radne memorije, na koju mogu uticati razni faktori, kao što su stres ili umor, ali to nije znak nečije sposobnosti. Kada se vrši neurološko-psihološka procena, jako je važno imati u vidu nivo obrazovanja ispitanika, a svedok Glišić je osoba niskog edukativnog nivoa i on ne vlada opštim podacima. Kod svedoka nisu uočene konfabulacije. Na pitanje stručnog saradnika odbrane, o postojanju eventualne demencije kod svedoka, profesor je odgovorio da postoje slučajevi kada bolesnici koji boluju od Parkinsonove bolesti imaju u isto vreme i demenciju, ali da se to javlja u terminalnoj fazi bolesti, a svedok nije u toj fazi. Postojanje tremora kod svedoka nije parametar za određivanje faze bolesti, jer on kod nekih bolesnika čak i izostaje, dok se kod drugih javlja u svim fazama. Činjenica da svedok ne ume da gleda na sat sama za sebe ne znači ništa. Pitanje je da li je uopšte znao da gleda na sat pa je to zaboravio ili to nije nikada ni znao. Brzo gubljenje sposobnosti za gledanje na sat bilo bi znak brze demencije i to bi se videlo kod ispitanika, a tako šta kod svedoka nije uočeno.³⁸⁹

142

Stalni sudski veštak specijalista medicinske psihologije, dr Jasmina Barišić, ostala je u svemu pri datom nalazu za svedoka Mitrašina Glišića. Veštačenje svedoka je uključivalo tri segmenta – kliničke markere, medicinsku dokumentaciju i testiranje, i na osnovu dobijenih rezultata je formiran zaključak. Ispitanik ima funkcionalno mišljenje, što ukazuje na to da se radi o osobi koja nije mentalno zaostala. On poseduje konkretno i funkcionalno mišljenje, što je dovoljno za normalno funkcionisanje. Radi se o osobi simplifikovane strukture, koja nema oštećeno pamćenje. Pročitala je njegove ranije iskaze i u njima nije našla bitna odstupanja. Zaključila je da svedok nije sugestibilna osoba. Budući da alkohol nije zastupljen u dužem periodu, konzumiranje alkohola nije ostavilo posledice na svedoka. Ima očuvano pamćenje, percepciju i govor, nije sklon konfabulacijama, i nije zapazila da u njegovim iskazima ima laganja.

Branioци optuženih izneli su primedbe, tako da je branilac optuženog Jovana Lipovca, advokat Đorđe Dozet, naveo da je očigledno da svedok Mitrašin Glišić laže, dok je branilac optuženog Duška Vasiljevića, advokat Nebojša Perović, naveo je da je očigledna tendencioznost u davanju nalaza i mišljenja veštaka, čiji je cilj da opravda iskaz svedoka, te da je ovakav odnos veštaka takav da bi sudsko veće o ovakvom veštačenju trebalo da obavesti Ministarstvo pravde, koje bi trebalo da odluči o daljem veštačenju ovog veštaka. U najmanju ruku, sud ne bi trebalo da prihvati ovakav nalaz i mišljenje.³⁹⁰

Ponovo je ispitan svedok optužbe Mitrašin Glišić. Naveo je da se u vreme kritičnog događaja nalazio ispred škole u Prelovu, te da je video jedan kamion koji je u blizini česme sleteo sa puta i da je ubrzo izvučen traktorom. Kamion je došao do škole zajedno sa još dva putnička vozila, prišao je školi zadnjim delom i iz njega su izvedeni civili, koji su uvedeni u fiskulturnu salu. Čuo ih je kako kukaju i plaču. Kasnije su izvedeni iz sale skoro goli, samo u donjem vešu, a neki od njih su bili bos. Posle njihovog izlaska iz sale, po naređenju Milana Lukića, morao je da očisti salu. Primetio je da je sala bila krvava. Pokupio je stvari koje su pripadale izvedenim civilima i zapalio ih, ali mu je žao što nije sačuvao

---

389 *Ibid.*

390 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2022. godine.

njihove lične dokumente. Poznaje sve optužene. Video je optuženog Jovu Lipovca, koji je stajao kraj kamiona, kako gura civile, dok je optužena Dragana Đekić bila u hodniku škole, negde na sredini hodnika koji vodi ka fiskulturnoj sali. Ona je tukla civile. Poznaje optuženog Gojka Lukića, a poznaje i njegovu braću Sredoja i Milana. Gojko je bio u Milanovoj grupi, imao je uniformu i oružje, i udario je civile kundakom puške, kao i Obrad i Novak Poluga. Poznaje Duška Vasiljevića, kao i njegovog, sada pokojnog, brata Ljubišu, jer su oni živeli u Đurevićima dok nisu napravili kuću u Obrenovcu. I njih dvojica su bili vojska Milana Lukića. Video ih je kako tuku civile. Civile je najviše tukao Mitar zvani Četnik, a tu je bio prisutan i Stevo Vilaret. U školi je, na spratu, bila kancelarija u kojoj je bila veza, i tu je došao Krsto Papić, koji je zvao Damjana Mitrašinića i pitao ga zašto je poslao Milana Lukića, a ovaj mu je odgovorio da je Milan sâm uzeo kamion. Iz Prelova su sa civilima otišli svi optuženi, a Boban Indić mu je dao gorivo da bi mogao da zapali stvari odvedenih civila. Po oceni svedoka, kod škole u Prelovu je bilo oko 50 vojnika i svi oni su otišli sa civilima.³⁹¹

Tok postupka u 2023. godini

Tokom izveštajnog perioda održana su tri sudeća dana, od čega su tokom dva dana iznošene završne reči stranaka, a treći sudeći dan je održana sednica drugostepenog veća u Apelacionom sudu.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu³⁹² doneo je 7. februara 2023. godine presudu kojom je optužene Gojka Lukića, Duška Vasiljevića, Jovana Lipovca i Draganu Đekić oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SRJ u vezi sa članom 22. KZ SRJ i osudio Gojka Lukića, Duška Vasiljevića i Jovana Lipovca na kazne zatvora u trajanju od po 10 godina, a Draganu Đekić na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.³⁹³

143

Sud je utvrdio da su optuženi Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević i Dragana Đekić, kao pripadnici jedinice „Osvetnici“, koja je bila faktički u sastavu VRS, a optuženi Jovan Lipovac kao pripadnik 1. čete 1. bataljona Višegradske brigade VRS, 27. februara 1993. godine, prema civilima nesrpske nacionalnosti nečovečno postupali, povređivali njihov telesni integritet i lišili ih života. Zajedno sa drugim pripadnicima VRS (25–30 pripadnika), optuženi su bili članovi oružane grupe sa zadatkom da izvrše otmicu putnika nesrpske nacionalnosti iz brzog voza broj 671, koji je saobraćao na relaciji Beograd–Bar. Optuženi Jovan Lipovac i Duško Vasiljević, zajedno sa drugim pripadnicima grupe, došli su do železničke stanice u mestu Štrpci, naredili otpravniku vozova da zaustavi voz, pa kada je ovaj to i učinio, rasporedili se duž voza sa obe strane, a zatim ušli u voz i legitimisali putnike. Iz voza su izveli 20 putnika – civila nesrpske nacionalnosti i to: Zeković Fevziju, Zupčević Halila, Ličina Ilijaza, Čorić Rasima, Kajević Nijazima, Hanić Muhedina, Babačić Ismeta, Kapetanović Esada, Đečević Senada, Preljević Safeta, Alomerović Adema, Zuličić Zvezdana, Softić Šeća, Bekija Fehima,

391 *Ibid.*

392 Sastav sudskog veća: sudija Snežana Nikolić Garotić, predsednica veća, sudije Vinka Beraha Nikićević i Vladimir Duruz, članovi veća.

393 Presuda Višeg suda u Beogradu Kž1 Po2 br. 4/17 od 7. februara 2023. godine.

Husović Rafeta, Rastoder Jusufa, Topuzović Džafera, Memović Fikreta, Buzov Tomu i jedno NN lice, i uz pretnju oružjem ih ukrcali u kamion i prevezli do zgrade osnovne škole u Prelovu, gde su im se pridružili optuženi Gojko Lukić i Dragana Đekić.

Kad su došli do škole, pripadnici ove grupe, među kojima su bili svi optuženi, isterali su oštećene iz vozila i primorali ih da uđu u fiskulturnu salu u školi, pritom ih udarajući rukama, nogama i kundacima pušaka, i u sali su im naredili da skinu odeću sa sebe, oduzeli im novac i dragocenosti i nastavili da ih tuku.

Zatim su ih primorali da ponovo uđu u kamion, bosi, samo u donjem vešu i ruku vezanih na leđima žicom, nakon čega su ih odvezli u selo Mušiči do spaljene kuće Rasima Šehića.

Jedan broj pripadnika oružane grupe rasporedio se oko kamiona, drugi oko kuće, svi sa zadatkom da paze da neko od civila ne pobjegne, dok je treći deo pripadnika oružane grupe formirao špalir od zadnjeg dela kamiona do kuće, i u tom špaliru su bili optuženi, da bi tako oštećene u grupama od dva do tri lica sprovodili do kuće, gde su ih prihvatila dva pripadnika oružane grupe i pucnjima iz vatrenog oružja u potiljak ubijali. Na ovaj način ubijeno je 18 civila, dok su dva civila ubijena prilikom pokušaja bekstva, tako što je jednog ubio NN pripadnik grupe iz vatrenog oružja, a drugom je, nakon što ga je ranio pripadnik grupe Nebojša Ranisavljević, koji je pravnosnažno osuđen za isto krivično delo, drugi pripadnik jedinice nožem prezeao vrat.

144

Prilikom odmeravanja kazni, sud je na strani optuženih Gojka Lukića cenio porodične i materijalne prilike, u slučaju Duška Vasiljevića porodične prilike i neosuđivanost, na strani Jovana Lipovca njegovo zdravstveno stanje i raniju neosuđivanost, a na strani optužene Dragane Đekić da je u vreme izvršenja krivičnog dela bila maloletna te da je njena uračunljivost bila smanjena, ali ne bitno, i neosuđivanost. U odnosu na sve optužene sud je našao da otežavajućih okolnosti nije bilo. Iako su optuženi Lipovac i Vasiljević učestvovali u otmici, sud je odlučio da ih kazni istom kaznom kao optužene koji su učestvovali samo u delu događaja u školi i Mušičima otuđ što je u odnosu na optuženog Jovana Lipovca imao u vidu njegovo teško zdravstveno stanje, dok je u odnosu na optuženog Duška Vasiljevića uvažio okolnost da je tokom postupka preminuo njegov brat, što ga je teško pogodilo.³⁹⁴

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 30. oktobra 2023. godine rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.³⁹⁵

Po nalaženju Apelacionog suda, bitna povreda odredaba krivičnog postupka sastoji se u propustu prvostepenog suda da odluči o predlogu odbrane da se u svojstvu svedoka ispita Milan Lukić, što je bilo od odlučnog uticaja za donošenje zakonite i pravilne odluke, jer je i po stanovištu prvostepenog

---

³⁹⁴ *Ibid.*

³⁹⁵ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 5/23 od 30. oktobra 2023. godine.

suda Milan Lukić učesnik i svjedok svih događaja koji su bili predmet krivičnog postupka i lice koje se posebno isticalo u svim fazama izvršenja krivičnog dela. Tako je prvostepeni sud utvrdio da je Milan Lukić komandovao jedinicom „Osvetnici“, da je okupio oružanu grupu koja je 27. februara 1992. godine otišla do stanice Štrpci i iz voza broj 671 otela 20 putnika, da je u fiskulturnoj sali u Prelovu, gde su putnici bili dovedeni, tukao i mučio putnike, da je naredio svjedoku Mitrašinu Glišiću da očisti salu nakon što su izveli putnike, te da je učestvovao u odvođenju putnika u Mušiče, gde je izvršio njihovu likvidaciju.

Stoga je, radi provere navoda optužbe i odbrane okrivljenih, koji su negirali izvršenje krivičnog dela, bilo neophodno u svojstvu svjedoka ispitati Milana Lukića, budući da on ima neposredna saznanja o svim činjenicama koje su predmet dokazivanja.

Prvostepeni sud je propustio da odluči o predlogu odbrane da se ispitaju još dva svjedoka.

Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji i zato što o činjenicama koje su predmet dokazivanja postoji znatna protivrečnost između onoga što se navodi u razlozima presude o sadržini iskaza svjedoka Krste Papića i samog iskaza. Apelaciono veće je, proveravajući žalbene navode, utvrdilo da svjedok u svom iskazu navodi da se pretpostavlja da se radi radi okrivljenoj Dragani Đekić, a ne da tvrdi da je to bila Dragana jer je njen glas prepoznao.

Apelacioni sud je takođe zaključio da se osnovano žalbama branilaca osporava verodostojnost i kredibilitet svjedoka Mitrašina Glišića i Miće Jovičića, pa je predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno postupanje i odluku.³⁹⁶

145

Nalazi FHP-a

Dobra regionalna saradnja

Ovaj predmet je veoma dobar primer regionalne saradnje. Na osnovu Protokola tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinitelja krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, koji je potpisan 2013. godine, Tužilaštvo BiH i TRZ su u ovom predmetu formirali zajednički istražni tim koji je prikupljao dokaze o zločinu izvršenom u Štrpcima, što je rezultiralo istovremenim hapšenjem 5. decembra 2014. godine petoro osumnjičenih u Srbiji i desetoro osumnjičenih u BiH.

Neodgovorno postupanje TRZ-a

TRZ je krajnje neodgovorno pristupalo podizanju optužnice u ovom predmetu, budući da je prvu optužnicu podiglo još 3. marta 2015. godine, ali ju je sud, pre nego što je potvrđena, deset puta vraćao TRZ-u – što na ispravku zbog postojanja formalnih nedostataka predviđenih ZKP-om, što

---

³⁹⁶ *Ibid.*

zbog postojanja potrebe za dopunom istrage. Optužnica je konačno potvrđena tek 24. oktobra 2018. godine.³⁹⁷ Vraćanje optužnice više puta TRZ-u da bi se ispravili formalni nedostaci je nedostojno za svako tužilaštvo, a posebno za tužilaštvo ranga TRZ-a.

Propust prvostepenog suda

S obzirom na razloge zbog kojih je ukinuta prvostepena presuda, očigledno je da tokom postupka prvostepeni sud nije postupao sa dužnom pažnjom, jer nije odlučio o predlogu odbrane da se ispitaju tri svedoka, među kojima je i Milan Lukić, koji je naveden kao ključni akter ovog krivičnog dela.

Dodatno, Apelacioni sud je utvrdio da obrazloženje prvostepene presude sadrži protivrečnosti u delu u kome se poziva na iskaz svedoka Krste Papića.

Neshvatljivo je da prvostepeni sud pravi ovakve kardinalne, početničke greške. Ovakvo postupanje prvostepenog suda je neprihvatljivo za pravosudnu instituciju i dodatno oštećuje porodice žrtava, koje nerazumno dugo čekaju pravdu i koje su sa pravom očekivale da sud sa dužnom pažnjom pristupi vođenju postupka.

397 **Hronologija kretanja optužnice u predmetu Štrpci: Prva optužnica** (KTO br.1/15 od 03.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K-Po2 br. 3/15 Kv-Po2 br. 14/15 od 6. 3. 2015. godine) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Druga optužnica** (KTO br.1/15 od 9. 3. 2015) vraćena je TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K.Po2 br. 3/15 Kv.Po2 br. 16/15 od 12. 3. 2015) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Treću optužnicu** (KTO br. 1/15 od 13. 3. 2015) Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu vratilo je TRZ-u naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (Naredba K. Po2 br. 3/2015, Kv.Po2 br. 34/2015 od 9. 4. 2015). **Četvrtu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 15. 10. 2015) vraćena je TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 73/15 od 19. 10. 2015), kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Petu optužnicu** (KTO 1/15 od 20. 10. 2015) Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu vratilo je TRZ-u, naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (K.Po2 br. 4/2015, Kv-Po2 br. 76/2015 od 20. 11. 2015). **Šestu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 6. 4. 2017) potvrdio je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (Rešenje K.Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 20/17 od 28. 4. 2017), ali je Apelacioni sud (Rešenjem Kž2-Po2 6/17 od 5. 6. 2017) ukinuo rešenje o potvrđivanju optužnice i vratio je prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje (radilo se o pitanju mogućnosti podizanja optužnice bez ovlašćenog tužioca). Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu ponovo donosi rešenje (K.Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 29/17 od 16. 6. 2017) o potvrđivanju iste optužnice, ali Apelacioni sud ponovo ukida rešenje i vraća prvostepenom sudu na odlučivanje (Rešenje Kž2 Po2 8/17 od 24. 7. 2017). Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu i treći put donosi rešenje (K-Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 41/17 od 21. 8. 2017) kojim potvrđuje optužnicu od 6. 4. 2017. godine, ali Apelacioni sud rešenjem (Kž2 Po2 12/17 od 2. 10. 2017) preinačuje to rešenje tako što odbacuje optužnicu, jer je nije podigao ovlašćeni tužilac. **Sedmu optužnicu** (KOT br. 1/15 od 26. 10. 2017) Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, vratilo je TRZ-u rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 45/17 od 27. 10. 2017) kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Osmu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 6. 11. 2017) Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu ponovo je vratilo TRZ-u, rešenjem K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 47/17 od 8. 11. 2017, kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Devetu optužnicu** (KTO 1/15 od 20. 11. 2017) Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, (naredbom K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 51/17 od 21. 12. 2017) vratilo je TRZ-u sa nalogom da donese naredbu o dopuni istrage. **Desetu optužnicu** (KTO 1/15 od 10. 5. 2018) Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, vratilo je TRZ-u rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 6/18 od 14. 5. 2018) kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. TRZ se izjasnilo podneskom o ovoj odluci, nakon čega je sud našao da je optužnica sastavljena u skladu sa ZKP-om i poslao je optuženima na izjašnjavanje. **Desetu optužnicu**, od 10. 5. 2018. godine, Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu potvrdilo je rešenjem (Kv-Po2 24/18 od 1. 10. 2018). Apelacioni sud u Beogradu doneo je rešenje (Kž2-Po2 13/18 od 24. 10. 2018) kojim potvrđuje odluku, odnosno rešenje Višeg suda.

Trajanje postupka

Tužilaštvo za ratne zločine podiglo je prvu optužnicu u ovom predmetu pre 10 godina, 3. marta 2015. godine. Međutim, kao posledica višegodišnjeg neprihvatljivo lošeg rada Tužilaštva na ovoj optužnici, ona je potvrđena tek iz jedanaestog pokušaja, u oktobru 2018. godine, što zbog formalnih nedostataka prethodnih optužnica, što zbog dopune istrage.

Suđenje za zločin u Štrpcima počelo je u januaru 2019. godine i traje već više od pet godina. Tokom postupka je preminuo jedan optuženi – Ljubiša Vasiljević.

Odluka o pokretanju postupka iznova, doneta 2023. godine, posledica je toga što sud nije savesno i s dužnom pažnjom vodio postupak, jer mu se u protivnom ne bi moglo desiti da ne donese nikakvu odluku, ni pozitivnu ni negativnu, o predlogu za ispitivanje, po vlastitoj oceni, najodgovornije osobe.

Pokretanje postupka iznova podrazumeva ponovnu traumatizaciju i iscrpljivanje porodica žrtava i svedoka, kao i trivijalizaciju suđenja za ratne zločine.

Ovakvim postupcima pravosudnih institucija, porodice žrtava i posle više od deset godina od podizanja optužnice u ovom procesu, ostavljene su da i dalje čekaju pravdu.

XIV. Predmet *Višegrad*³⁹⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 29. mart 2022. godine	
Datum početka suđenja: 8. novembar 2022. godine	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Slađan Tasić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković (predsednica veća) sudija Mirjana Ilić sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 5 Broj ukupno ispitanih svedoka: 9	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 9 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

148

³⁹⁸ Predmet *Višegrad*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/visegrad.html> (posećeno 13. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao pripadnik policije Republike Srpske, dana 16. juna 1992. godine u popodnevnom satima, zajedno sa pripadnicima vojske i policije Republike Srpske – Mommirom, Petrom i Mirkom Tasićem, protiv kojih se vodi postupak za isto krivično delo pred Sudom BiH, učestvovao u nezakonitom zatvaranju petorice bošnjačkih civila, tako što su u opštini Višegrad, u naselju Dobrun, lišili slobode civile Muharema Dizdarevića, Refika Mujkića i Ethema Isića, a zatim u naselju Kolone lišili slobode Među Muratovića i Jusufa Nezira i sve ih odvezli u pravcu Užica, od kada se oštećenima gubi svaki trag.³⁹⁹

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da u inkriminisanom periodu uopšte nije ni bio u BiH u Višegradu, već da je u periodu od 31. maja pa do 31. jula 1992. godine, po pozivu vojnog odseka iz Užica, bio u kasarni u Užicu na vojnoj vežbi. Vežba se sastojala od obuke u savladavanju novog naoružanja i tokom nje nisu išli na teren, niti su imali slobodne dane. Objasnio je da je u jednom kraćem periodu, odnosno od 4. aprila pa do 17. maja 1992. godine, bio u Višegradu kao policajac Republike Srpske. U Višegrad je došao iz Užica, gde je inače živeo, po privatnom pozivu Dragana Tomića, komandira policije iz Višegrada, da kao vojni policajac izvrši obuku novih policajaca. Otišao je uz saglasnost svog šefa, uzevši neplaćeno odsustvo, a dok je bio policajac primao je platu od policije Republike Srpske. Tokom boravka u Višegradu, stalno je bio na kontrolnom punktu u Dobrunu, gde je bio i smešten. Nisu imali nikakvo vozilo i sa punkta nisu išli u obilazak privatnih kuća. U to vreme u Višegradu je bio Užički korpus, koji se povukao 19. maja 1992. godine, a bilo je i pripadnika Vojske Republike Srpske. Pripadao je Stanici javne bezbednosti Višegrad. Nosio je zelenu maskirnu uniformu i imao automatsku pušku. Policajci sa punkta spavali su u blizini tog punkta u jednoj kafani, a radili su u dve smene. Nije nigde odlazio sa punkta – tu su vršili kontrolu putnika, a ujedno je tu, prilikom obavljanja poslova, vršio i obuku policajaca. To mogu da potvrde policajci Milojko Tasić i Bogdan Milojević, koji su takođe bili na punktu. Iz Višegrada se vratio u Užice kada je dobio vojni poziv. Optuženi je naveo da je iz Dobruna, odakle je rodom, otišao u Užice kada je bio u sedmom razredu osnovne škole, da je kasnije povremeno dolazio, ali da se, sem porodice Nuhić, ne seća imena meštana Bošnjaka koje je poznavao.⁴⁰⁰

149

---

399 Optužnica TRZ KTO 5/22 od 29. marta 2022. godine, dostupna na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-5-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7_0.pdf (posećeno 13. januara 2024. godine).

400 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2022. godine.

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine zakazano je osam sudećih dana od kojih je održano šest, tokom kojih je ispitano devet svedoka. Dva puta suđenja nisu održana, jednom jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci, a drugi put jer sudu nisu pristupili ni optuženi, ni branilac, niti pozvani svedoci.

Svedoci u postupku

Svedok optužbe, oštećeni Ramiz Isić o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja jer je pre njega napustio Dobrun. Za nestanak svog oca Ethema čuo je tokom juna meseca 1992. godine dok se nalazio u Crnom Vrhu, selu u okolini Višegrada. Tada je od jedne grupe mladića saznao da mu je otac odveden sa nekoliko meštana Dobruna u pravcu Gornjeg Dobruna, ali niko od njih nije spomenuo imena osoba koje su ih odvele. Nestanak oca prijavio je nadležnim organima pre 2000. godine, ali do danas nije primio nikakvu informaciju o njegovoj sudbini. Poznavao je Jusufa Nezira, kao i Redžu Mujića, za kog je takođe saznao da je odveden, kao i Muharem Dizdarević, ali nije kontaktirao njihove porodice tim povodom. Poznavao je Momira Tasića, oca optuženog, ali ne i optuženog, jer je on bio negde u Užicu. Ostavio je mogućnost da mu je Sabahudin Muhić pričao o odvođenju oca, ali se sada toga nije mogao setiti.⁴⁰¹

Svedok optužbe Dževad Isić takođe nije imao neposrednih saznanja o stradanju svog oca Ethema Isića.⁴⁰²

Ispitan je zaštićeni svedok „P1”, tokom čijeg ispitivanje je javnost bila isključena.⁴⁰³

Svedok odbrane Bogdan Miletić naveo je da poznaje optuženog jer su iz istog sela. Kada su počeli oružani sukobi u BiH, svedok je početkom aprila 1992. godine, kao rezervni policajac, dobio poziv da se javi u policiju u Višegradu. Tamo je dobio uniformu, oružje i zaduženje, i s još 15 ili 16 lica, među kojima je bio i optuženi, upućen je na kontrolni punkt kod graničnog prelaza Dobrun. Optuženi je pre početka oružanih sukoba živeo u Užicu, ali svedoku nije poznato kada je i kako pozvan u policiju u Višegradu. U periodu od aprila do polovine maja 1992. godine bili su na kontrolnom punktu, gde su i spavali u obližnjoj kafani. Dežurali su po smenama i nisu napuštali punkt. Nikoga nisu hapsili niti privodili. Sredinom maja 1992. godine optuženi je dobio poziv da se javi u Užice na vojnu vežbu, a svedok je dobio prekomandu u Višegradsku brigadu. Nema nikakvih saznanja o događajima u Dobrunu tokom juna 1992. godine jer je tada bio na terenu s Višegradskom brigadom, i ne poznaje oštećene.⁴⁰⁴

Svedok odbrane Miloško Tasić, brat od strica optuženog, naveo je da je početkom aprila 1992. godine dobio poziv za mobilizaciju i da je raspoređen u policiju. Bio je na punktu u Dobrunu, gde je s još dvadesetak policajaca iz Višegrada, Dobruna i Vardišta vršio kontrolu vozila koja su tuda prolazila.

---

401 Transkript sa glavnog pretresa od 21. aprila 2023. godine.

402 Transkript sa glavnog pretresa od 20. juna 2023. godine.

403 Transkript sa glavnog pretresa od 12. septembra 2023. godine.

404 Transkript sa glavnog pretresa od 16. novembra 2023. godine.

Tu je bio i optuženi, koji ih je, kao pripadnik vojne policije, obučavao pravilima. U periodu boravka na punktu nisu učestvovali ni u kakvim drugim akcijama. Bili su smešteni u jednoj kafani kod punkta i dežurali su u smenama, mada se nije mogao setiti koliko su smene trajale, a najčešće je dežurao s Dejanom Šimšićem i Miodragom Zekanovićem. Optuženi je, kao pripadnik policije, bio s njima na punktu do sredine maja 1992. godine, kada je otišao za Užice. Nakon toga, video ga je tek pred slavu Svetog Nikolu. Nije mogao da se seti ko je sve od policajaca bio na punktu, ali je siguran da nisu bili Momir Tasić, otac optuženog, i Petar Tasić, stric optuženog. Momir Tasić je bio angažovan u vojsci i retko ga je viđao, ali svedok nije mogao da se seti kada ga je viđao. Nije mogao da objasni kako to da se ne seća ni kada je viđao strica Momira Tasića ni koliko su trajale smene na punktu u Dobrunu, a u isto vreme se dobro seća kada je optuženi otišao s punkta.⁴⁰⁵

Svedok odbrane Nikola Marković naveo je da optuženog poznaje od septembra 1991. godine, kada je izvršena prva mobilizacija Užičkog korpusa, s obzirom na to da je bio komandir optuženom. Kada se Užički korpus povukao iz BiH, optuženi je ponovo mobilisan, pa je u Užicu bio na vojnoj vežbi od 19. maja do 31. jula 1992. godine. Optuženi je tokom vojne vežbe sve vreme bio u Užicu, u kasarni, i nije išao na teren. Za vreme vojne vežbe nije bilo slobodnih dana.⁴⁰⁶

Svedok odbrane Milomir Ivanović bio je načelnik bezbednosti u Užičkom korpusu, koji se s teritorije BiH vratio u Užice 19. maja 1992. godine. Bio je na ratištu s korpusom od septembra 1992. godine, kada je i upoznao optuženog kao pripadnika vojne policije, koji je bio vozač i koga su odredili da obavlja dužnosti kurira. Viđao ga je često jer je dolazio kao kurir u komandu. Za vreme vojne vežbe u Užicu, viđao je optuženog svaka dva do tri dana kada je dolazio službeno u komandu. Zapamtio ga je jer je preko rodbinskih veza nastavio i kasnije da se druži s njim.⁴⁰⁷

151

Svedok odbrane Rade Tasić naveo je da je bio angažovan kao pripadnik policije u Višegradu u periodu od 4. aprila do 16. maja 1992. godine te da je bio raspoređen na punkt u Dobrunu. U to vreme na punktu je bio i optuženi, koga poznaje jer su iz istog sela. Imali su zadatak da vrše kontrolu vozila i bilo ih je po tri–četiri policajca u smeni. Iz zdravstvenih razloga napustio je policiju 16. maja 1992. godine, a optuženog je posle toga video tek pred slavu Svetog Nikolu, odnosno u decembru. Nema saznanja da su neka lica iz Dobruna nestala nakon što su dovedena iz svojih kuća.⁴⁰⁸

Svedok odbrane Boro Milnović naveo je da je u junu mesecu 1992. godine bio komandant bataljona vojne policije u Užičkom korpusu. U bataljonu je bilo oko 15% vojnih obveznika koji su pripadali pozadinskom vodu, među kojima je bio i optuženi, kog je lično poznao. Upoznao ga je početkom juna meseca 1992. godine, kada je preuzeo dužnost komandanta bataljona. Optuženi je bio u kasarni u intendantskom magacinu, a često je nosio i poštu, pa ga je zbog toga stalno viđao. Inače, Užički korpus je, odlukom Vrhovne komande, bio upućen na deblokadu hidroelektrane u Višegradu, koja je bila objekat od vitalnog interesa, s obzirom na to da je prećeno da će brana biti dignuta u vazduh, što

---

405 *Ibid.*

406 *Ibid.*

407 *Ibid.*

408 *Ibid.*

bi dovelo do potapanja gradova u slivu Drine, kao što su Bajina Bašta, Mali Zvornik i dr. Nakon odluke da se vojska povuče sa teritorije BiH do 19. maja 1992. godine, korpus se vratio u Srbiju. Pripadnici vojne policije su, tokom juna meseca 1992. godine, bili smešteni u kasarni u Užicu, koju nisu napuštali. Svedoku nije poznato da je bilo slučajeva samoinicijativnog napuštanja kasarne. Dozvolu za napuštanje kasarne donosila je komanda Korpusa. U to vreme smena ljudi se vršila na mesec dana. Zadaci vojne policije su bili različiti. Jedan deo pripadnika bio je angažovan na pronalaženju lica koja se nisu odazvala pozivu na mobilizaciju, drugi deo je bio angažovan na obezbeđivanju isturenog komandnog mesta, dok je treći deo radio na istovaru i skladištenju vojne opreme koja je došla iz drugih republika tadašnje SFRJ. Optuženog je i kasnije, kada je demobilisan, viđao u gradu. Poznaje Nikolu Markovića, koji je bio komandir čete u njegovom bataljonu. I on je bio u kasarni tokom juna 1992. godine, a misli da u tom periodu nije napuštao kasarnu.⁴⁰⁹

Nalazi FHP-a

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Slađana Tasića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A.⁴¹⁰ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženog, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.⁴¹¹ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u Republici Srbiji, još od 2018. godine, izveštavano u medijima u BiH, gde se optuženi pominje imenom i prezimenom.⁴¹² Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ čini optužnice krajnje nejasnim⁴¹³, a optužene potpuno nevidljivima za širu javnost, što je u potpunoj suprotnosti kako sa Nacionalnom strategijom iz 2016. godine⁴¹⁴, tako i sa Tužilačkom strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji.⁴¹⁵ U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ-a sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

152

409 Transkript sa glavnog pretresa od 26. decembra 2023. godine.

410 Optužnica TRZ KTO 5/22 od 29. marta 2022. godine, dostupna na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-5-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7_0.pdf (posećeno 13. januara 2024. godine).

411 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 027633 18 Kro – *Slađan Tasić*.

412 „Tasić i ostali: Izmijenjena optužnica”, *Detektor*, dostupno na: <https://detektor.ba/2018/04/19/tasic-i-ostali-izmijenjena-optuznica/> (posećeno 16. januara 2024. godine).

413 Na svim optužnicama TRZ-a optuženi se označavaju kao A.A., dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5> (posećeno 16. januara 2024. godine).

414 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%20222.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%20222.pdf) (posećeno 16. januara 2024. godine).

415 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf> (posećeno 16. januara 2024. godine).

XV. Predmet *Vlasenica*⁴¹⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 17. septembar 2020.	
Datum početka suđenja: 7. decembar 2020.	
Postupajući tužilac: Miodjub Vitorović	
Optužena: Višnja Aćimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142. u vezi sa članom 22. KZ SRJ	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv Višnje Aćimović ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine budući da optužena, koja je državljanka Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bila dostupna organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vinka Beraha Nikićević
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 37	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 3
Broj ispitanih svedoka: 8	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

153

⁴¹⁶ Predmet *Vlasenica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/vlasenica.html> (posećeno 24. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optužena Višnja Aćimović tereti se da je, nakon što se priključila Vojsci Republike Srpske (VRS) i bila aktivna na strani VRS, početkom juna meseca 1992. godine, na lokalitetu Mračni dol, u Opštini Vlasenica, u BiH, zajedno sa sada pokojnim Perom Kostićem i drugim NN pripadnicima VRS, učestvovala u ubistvu 37 civila bošnjačke nacionalnosti. Civili koji su bili u zatvoru u Vlasenici autobusom su dovedeni na lokaciju Mračni, dol gde ih je NN vojnik izvodio iz autobusa, nakon čega su ih optužena i Kostić hicima iz vatrenog oružja ubijali.⁴¹⁷

Odbrana optužene

Iznoseći svoju odbranu, optužena je negirala izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, tvrdeći da joj nije poznato „na osnovu čega su joj pripisane te stvari”. Nikada nije učestvovala u ratnim dejstvima, niti je nosila uniformu. Živela je u porodičnoj kući u Vlasenici sa roditeljima, ali je u vreme ubistva civila bila u Bačkoj Topoli. Objasnila je da su njena braća Milinko, Stanislav, Lazar i Miroslav bili pripadnici VRS, te da je Milinko poginuo 22. maja 1992. godine. Nakon njegove pogibije, zajedno sa roditeljima, otišla je kod sestre u Bačku Topolu, gde je boravila 40 dana, nakon čega se vratila u Vlasenicu. Smatra da je terete svedoci koji žele da ocrne njenu porodicu.⁴¹⁸

154

Svedoci u postupku

Svedokinja oštećena Hadžira Bećirović objasnila je da je u vreme početka oružanih sukoba živela u mestu Pomol (opština Milići, BiH), u porodičnoj kući njenog supruga Mujage. Situacija je bila napeta, pa je tokom aprila meseca 1992. godine sa bebom otišla kod svojih roditelja, na područje opštine Srebrenica. Muškarci iz Pomola nisu smeli da spavaju u kućama, već su se krili po okolnim šumama. Suprug je ostao u selu jer je njegova majka slomila nogu, pa je ostao da je neguje. Selo Pomol napadnuto je i zapaljeno 5. maja 1992. godine. Prema priči Galiba Bećirovića, on i suprug svedokinje oštećene krenuli su prema selu da vide kakva je situacija, kada su se pojavila trojica naoružanih vojnika i počela da pucaju prema njima. Galib Bećirović je pobjegao, dok je svedokinjin suprug zarobljen. Odveden je prvo u Miliće, a zatim u Vlasenicu, u logor „Sušica”. Posmrtni ostaci njenog supruga pronađeni su na groblju u Rakiti i identifikovani 2006. ili 2007. godine.⁴¹⁹

Svedoci oštećeni Nezir Halilović i Enver Bećirović su naveli da su im u kritičnom događaju ubijena braća, ali o samom događaju nisu imali nikakvih neposrednih saznanja.⁴²⁰

---

417 Optužnica TRZ KTO. br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_03_20_Cir.pdf (posećeno 23. januara 2024. godine).

418 Transkript sa glavnog pretresa od 7. decembra 2020. godine.

419 Transkript sa glavnog pretresa od 4. marta 2021. godine.

420 Transkript sa glavnog pretresa od 6. jula 2021. godine.

Svedokinja oštećena Nezira Bekić, sestra ubijenog Omera Ahmetovića, navela je da je njen brat, sa svojom porodicom, suprugom i decom, živeo u mestu Žutica. Od snaje je saznala da je njen brat 5. maja 1992. godine odveden iz kuće, te da su po njega došli maskirani uniformisani ljudi. Odveden je prvo u Miliće, a zatim u Vlasenicu, gde mu se izgubio svaki trag. Nakon rata, kada su pronađeni bratovi posmrtni ostaci, išla je sa drugim članovima porodice u Tuzlu da izvrše identifikaciju.⁴²¹

Svedokinja oštećena Amira Ademović, kći ubijenog Omera Ahmetovića, imala je 16 godina kada su 5. maja 1992. godine njenog oca iz kuće odveli vojnici koji su bili maskirani. Od tada ništa nije znala o ocu.⁴²²

Tok postupka u 2023. godini

Tokom 2023. godine zakazano je sedam sudećih dana, od kojih su održana tri, tokom kojih su ispitana tri svedoka, dok su četiri puta suđenja odlagana zbog nedolaska pozvanih svedoka.

Tokom ispitivanja svedoka Gorana Reljića⁴²³ i Pere Krstića⁴²⁴ javnost je bila isključena.

Svedokinja optužbe, oštećena Nedreta Mlačo o stradanju svog oca Salka Šahmanovića nije imala neposrednih saznanja. Majka Asja joj je ispričala da su po oca došla dvojica uniformisanih i naoružanih vojnika, koje nije poznavala, i da su ga odveli u logor „Sušica”. Nikada nije saznala ko joj je ubio oca. Bila je prisutna na prepoznavanju njegovih posmrtnih ostataka 2000. godine.⁴²⁵

155

Nalazi FHP-a

Otežano praćenje početka suđenja

Praćenje početka suđenja optuženoj Višnji Aćimović bilo je otežano jer javnosti nije bilo poznato šta se tačno optuženoj po optužnici TRZ-a stavlja na teret.⁴²⁶

Naime, optužnica protiv optužene pročitana je na pripremnom ročištu, koje se održava bez prisustva javnosti⁴²⁷, tako da nije čitana na glavnom pretresu, niti se u tom trenutku nalazila na internet stranici TRZ-a.

FHP se, nakon glavnog pretresa, zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja obratio TRZ-u, koje je postupilo po zahtevu i dostavilo optužnicu protiv Višnje Aćimović.⁴²⁸

---

421 Transkript sa glavnog pretresa od 29. septembra 2021. godine.

422 *Ibid.*

423 Transkript sa glavnog pretresa od 26. maja 2023. godine.

424 Transkript sa glavnog pretresa od 16. novembra 2023. godine.

425 Transkript sa glavnog pretresa od 27. decembra 2023. godine.

426 Optužnica TRZ KTO. br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine.

427 Član 345. stav 2. ZKP-a.

428 Dopis TRZ PI. br. 23/30 od 31. decembra 2020. godine.

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ-a u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice”⁴²⁹, nije objavljena u celini, već je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenima optužene i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁴³⁰ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način.”⁴³¹ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se od pravila anonimizacije izuzimaju podaci o učesniku u postupku (optuženi je učesnik u postupku) ako je reč o licu čiji su podaci u postupku već bili dostupni javnosti.⁴³² S obzirom na to da su podaci o imenu i prezimenu optužene bili javno objavljeni u medijima u BiH još 2017. godine, odnosno znatno pre nego što je TRZ protiv nje podiglo optužnicu⁴³³, kao i na sajtu Suda BiH⁴³⁴, nije bilo nikakve potrebe da se oni anonimizuju.

Neodazivanje svedoka

Tokom 2022. godine pred sudom se nije pojavio nijedan pozvani svedok, a tokom 2023. pojavila su se samo tri svedoka, što je sve učestalija pojava u ovim postupcima. Razlog za neodazivanje svedoka je pre svega protok vremena od kritičnog događaja, budući da se on desio pre 30 godina, pa su mnogi svedoci u međuvremenu zbog starosti ili iz zdravstvenih razloga postali nesposobni da pristupe sudu ili su izgubili interesovanje za svedočenje. Zbog čestih izostanaka svedoka, suđenja se odlažu, što prolongira trajanje samog postupka.

156

429 Optužnica TRZ KTO.br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_03_20_Cir.pdf (posećeno 23. januara 2024. godine).

430 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 23. januara 2024. godine).

431 *Ibid.*, član 1. stav 2.

432 *Ibid.*, član 4. stav 3. tačka 1).

433 *Balkan Transitional Justice*, „Žena optužena za učešće u masakru u Vlasenici”, dostupno na: <https://balkaninsight.com/sr/2017/01/30/%C5%BEena-optu%C5%BEena-za-u%C4%8De%C5%A1%C4%87e-u-masakru-u-vlasenici-01-30-2017/> (posećeno 23. januara 2024. godine).

434 Sud Bosne i Hercegovine, predmet S1 1 K 024299 17 Kro Višnja Aćimović, dostupno na: <https://sudbih.gov.ba/Court/Case/1122> (posećeno 23. januara 2024. godine).

XVI. Predmet *Zagreb*⁴³⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 3. mart 2022.	
Datum početka suđenja: 7. oktobar 2022.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Branko Tunić	
Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, KZ SRJ, član 144.	
Suđenje u odsutnosti	
Postupajuće veće	sudija Snežana Nikolić-Garotić (predsednica veća) sudija Vinka Beraha Nikićević sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 14 Broj ukupno ispitanih svedoka: 16	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 12 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

157

⁴³⁵ Predmet *Zagreb*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zagreb.html> (posećeno 8. februara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi⁴³⁶ se tereti da je, kao pripadnik Zbora narodne garde (ZNG), u Zagrebu, u periodu od 14. septembra do 1. oktobra 1991. godine, zajedno sa više NN pripadnika iste jedinice, prema ratnim zarobljenicima – vojnicima na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA, koji su se prethodno predali, u naselju Rakitje, u objektu ZNG-a, gde su ratni zarobljenici bili sprovedeni, vršio njihovo zastrašivanje, mučenje, telesno povređivanje te postupao prema njima na naročito ponižavajući način, a u odnosu na jednog izvršio ubistvo. On je u više navrata 14 oštećenih tukao kundakom oružja, rukama i nogama, po glavi i telu, gumenom palicom po leđima i tabanima, vezivao ih liscama i primoravao da legnu na tlo, a zatim ih gazio čizmama i skakao po njima, pretio im nožem da će ih zaklati i izvaditi im oči, stavljao im u usta i na slepoočnicu cev od oružja preteći da će ih ubiti, da bi 30. septembra 1991. godine, prilikom batinanja, ubio oštećenog Marka Utržana tako što mu je iz pištolja pucao u glavu.⁴³⁷

Svedoci u postupku

158 Svedokinja oštećena Jelena Karanović, sestra ubijenog Marka Utržana, navela je da je njen brat u martu 1991. godine otišao na redovno odsluženje vojnog roka u JNA, da je bio u Ljubljani, te da je krajem avgusta prekomandovan u Zagreb, u kasarnu Rakitje. Poznato joj je da je njen brat Marko ubijen 30. septembra 1991. godine jer je taj datum naveden u umrlici koja je izdata u Zagrebu, a koju su dobili kada je dopremljeno njegovo telo. Od Markovih drugova, koji su takođe bili sa njim u zarobljeništvu, čula je da su bili mučeni. Toplica Mikić je ispričao da su bili zatvoreni u nekom podrumu, da su ih stražari mučili, pretili im oružjem i prislanjali im pištolje na glavu. Najgori od svih stražara bio je neki Albanac koji je imao ratno ime Branko. On je Marka tukao po tabanima i podlakticama. Taj Branko je ubio Marka iz pištolja – jedan od vojnika, neki dečko iz Makedonije, ispričao im je da je čuo pucanj. Vojnik Goran Trifunović, koji je takođe bio zarobljen, nakon što je razmenjen, doneo je Markove stvari kući kod njihovih roditelja. On im je pričao da su ih tokom zatočeništva mučili tako što su ih izvodili iz prostorije gde su bili smešteni i odvodili u drugu prostoriju, gde su ih vezivali, tukli i pretili im oružjem. Jednom prilikom izveli su Marka i on se više nije vratio. Kada su pitali stražare gde je, rekli su im da je otišao kući, ali to im je bilo sumnjivo jer su u sobi ostale njegove stvari, koje je, kada su pošli na razmenu, poneo sa sobom. Markovi drugovi su pričali porodici da ih malo ko od stražara nije mučio. „Na dan Markove sahrane zvao nas je telefonom neki dečko iz Makedonije i tražio je Marka, pa mu je mama rekla da je ubijen. Kazao je da mu je mnogo žao, da je bio u Rakitju, da je tad čuo pucanj i kako neko viče: 'Marko, Marko!' ” Porodica je načula da se povodom Markovog ubistva u Republici Hrvatskoj vodi neki postupak, ali njih niko od nadležnih iz Republike Hrvatske nije kontaktirao.⁴³⁸

436 Optuženi je državljanin Republike Hrvatske i nije dostupan državnim organima Republike Srbije.

437 Optužnica TRZ KTO 3/22 od 3. marta 2022. godine, dostupno na:

<https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%203-22%20%D0%9E%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7..pdf>

438 Transkript sa glavnog pretresa od 18. novembra 2022. godine.

Svedokinja oštećena Vera Utržan, majka ubijenog Marka Utržana, navela je da je njen sin Marko imao 20 godina kada je 1991. godine bio na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA i da se nalazio u Hrvatskoj. Vojska je dopremila njegovo telo i on je sahranjen 5. oktobra 1991. godine. Nekoliko dana nakon sahrane otišla je sa suprugom u Žagubicu, kod jednog Markovog druga koji je zajedno sa njim bio zarobljen, i on im je ispričao da su ih u septembru 1991, nakon što su prethodno položili oružje i predali se, zarobili i odveli u Rakitje. Tu su izdvojili Hrvate, Slovence, Muslimane i Makedonce i pustili ih, a Srbe i Crnogorce su držali zatvorene, tukli ih, mučili i zlostavljali. Goran Trifunović je doneo Markove stvari kod njih kući. Razgovarali su sa više Markovih drugova koji su bili zajedno sa njim zarobljeni, ali im niko nije rekao da je bio očevidac Markovog ubistva. Objasnili su im da je to otud što su pojedinačno vođeni u drugu prostoriju, gde su mučeni. Mučili su ih stražari, koji su ih terali da izuvaju patike kako bi ih udarali po tabanima. Svi Markovi drugovi su rekli da ga je ubio stražar, neki Albanac kog su zvali Branko. Nakon ekshumacije i obdukcije koja je obavljena u Beogradu saznali su da je Marko ubijen tako što mu je pucano u glavu. Marko nikada nije ispoljavao svoju nacionalnu pripadnost, uvek se izjašnjavao kao Jugosloven jer mu je otac dete iz nacionalno mešovitoj braka. Poznato joj je da je u Republici Hrvatskoj vođen neki sudski postupak u vezi sa Markovim ubistvom, ali porodicu niko nikada povodom toga nije kontaktirao.⁴³⁹

Svedok oštećeni Željko Laketić bio je 1991. godine na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA, u kasarni u mestu Prečec u Republici Hrvatskoj. Njegova kasarna se predala pripadnicima ZNG-a, nakon čega su prebačeni u Rakitje. Bili su smešteni u jednoj prostoriji na spratu objekta i pod oružanom stražom. Svi stražari su imali pištolje. U sobi je bilo od 30 do 40 ljudi, a do njih je bila još jedna prostorija, takođe puna ljudi. Na početku su se hranili u menzi koja se nalazila u objektu, i bilo je sve normalno prvih par dana. Onda su zarobljene razdvojili po nacionalnoj pripadnosti, odnosno Srbe i Crnogorce su smestili zajedno u jednu prostoriju, a pripadnike ostalih nacionalnosti u drugu. Seća se da su sa njim u prostoriji bili zatvoreni vojnici Predrag Stijelja, Radosav Dragojević, Miroslav Petrović, Dragan Sabo, Goran Stanković, Marko Utržan i dr. Njih je „otkucao” vojnici Hasan Durić, „koji je pripadnicima ZNG-a rekao da su velikosrbi i da su pevali četničke pesme, što nije bilo istina”. Nakon razdvajanja počela je tortura. Odvođeni su na „čišćenje podruma”, što je značilo batine. Svedoka su jednom odveli samog, a vodila su ga četvorica-petorica stražara. Drugi put je vođen sa vojnikom Nekićem, kada su im rekli da je stiglo naređenje da ih prebiju. Stražari su ih odvodili u podrum, gde su im liscama vezivali ruke, a zatim ih tukli palicama i nogama po svim delovima tela. Bio je sav modar, po povratku u sobu, od zadobijenih udaraca nije mogao ni da legne. Od dobijenih batina mu je curila krv na uši, i kao posledicu toga ima oštećenje sluha. Takođe su im pretili da će biti ubijeni tako što su im bajonetom prelazili po telu i licu i govorili npr. „Sada ću ti iskopati oko”. Jedan od stražara koji ih je najviše tukao bio je Albanac kog su drugi stražari zvali Branko. On je tukao skoro sve zatvorene vojnike. Branko je bio niži rastom, crn, star oko 30 godina. Stražar koji je prema zatvorenim vojnicima bio korektan zvao se Željko. Taj stražar im je rekao da je Marko Utržan ubijen i da ga je ubio Branko. Stražari su prvo pričali da je Marka odveo otac, a onda da je pokušao da otme pušku jednom stražaru, te da je tako ubijen. U tu priču nisu poverovali jer su svima kada su odvođeni u podrum ruke bile vezane. Nakon Rakitja prebačeni su u Celsku, gde su uslovi boravka bili normalniji, i tamo mu je čak

---

439 *Ibid.*

i majka došla u posetu. U Rakitju nije bilo nikakvih poseta. Svedok je u zarobljeništvu bio ukupno 58 dana, kada je razmenjen u Bosanskom Šamcu. Nakon što je svedoku pokazan foto-album, na jednoj od fotografija prepoznao je optuženog. Naveo je da on ne poseduje nikakvu dokumentaciju da je bio zatočen te da su mu, nakon što se javio u vojni odsek, rekli da njegova jedinica ne postoji.⁴⁴⁰

Svedok oštećeni Predrag Stijelja naveo je da je 1991. godine bio na redovnom odsluženju vojnog roka i da je imao 19 godina. Bio je zarobljen, odnosno predali su se, nakon čega su prebačeni u Rakitje. Tom prilikom su od njih oduzeli vojne i zdravstvene knjižice i smestili ih u jednu prostoriju na spratu. Kasnije su zarobljene vojnike razdvojili po nacionalnoj osnovi, tako što su Srbi i Crnogorci smešteni u jednu prostoriju. Odvođen je u podrum, gde su ga stražari tukli, a vođeni su najčešće noću i uglavnom jedan po jedan. U podrumu su ga vezivali i tukli, a kao posledicu ima diskopatiju vratnog dela kičme. Jednom je u podrum odveden zajedno sa Markom Utržanom. U početku su ih obojicu tukli u istoj prostoriji, a zatim je Marko odveden u drugu prostoriju. Iz te prostorije je čuo jauke i viku na Marka, od koga su tražili da prizna da je četnik. Svedoka je tukao jedan stražar, a stražar Željko, koji je bio korektan prema zarobljenicima, uspeo je da umiri tog stražara koji ga je tukao pendrekom. Sutradan je od stražara Željka čuo da je Marko nastradao, da je bio tučen i da mu je na kraju pucano u predelu grla. Najagresivniji je bio stražar kog su ostali zvali Branko – on je bio oličenje zla. Bio je niži rastom, a po naglasku, svedok je ocenio da je bio sa Kosova. Nije bilo drugog stražara koji se zvao Branko. Prilikom pokazivanja foto-albuma, svedok nije mogao da pouzdano prepozna nijedno lice.⁴⁴¹

Tok postupka u 2023. godini

160

Tokom 2023. godine zakazano je sedam sudećih dana, koji su održani i tokom kojih su ispitani 12 svedoka optužbe i dva sudska veštaka.

Svedok oštećeni Saša Aćimović naveo je da je od 15. maja 1991. godine, kao devetnaestogodišnjak, bio na redovnom odsluženju vojnog roka u kasarni u Samoboru (Republika Hrvatska). Pripadnici hrvatskih oružanih formacija zarobili su ga dok je vozio zastavnika, pa su dobili civilno odelo i prebacili su ih u Rakitje. Tukli su ih u podrumu, tri puta je dobio batine. Tukli su ga po tabanima, pa danima nije mogao da hoda. Odveli su ga vezanog liscama i tukli ga palicama toliko jako da je padao u nesvest od batina. Dok su ga jedni stražari tukli, drugi su stajali u blizini sa automatskim puškama. Tukao ga je jedan niži, crni stražar, a po njegovom govoru je zaključio da nije Srbin. Za njega se pričalo da je plaćenik i da je sa Kosova. Od stražara je čuo da je ubijen zarobljeni vojnik Marko Utržan. Bio je zarobljen preko 50 dana, i razmenjen u Bosanskom Šamcu. Nakon povratka kući zatražio je lekarsku pomoć jer mu je bilo jako teško.⁴⁴²

Svedok oštećeni Miroslav Petrović naveo je da je otišao na redovno odsluženje vojnog roka u JNA 1991. godine sa nepunih 18 godina. Bio je u kasarni u Ivanić Gradu (Republika Hrvatska), gde je i zarobljen. Dana 14. septembra 1991. godine su se predali, nakon čega su odvedeni u Rakitje, gde su

440 Transkript sa glavnog pretresa od 9. decembra 2022. godine.

441 *Ibid.*

442 Transkript sa glavnog pretresa od 16. januara 2023. godine.

im rekli da su ratni zarobljenici i razdvojili ih po nacionalnog osnovi, tako što su Srbi bili posebno smešteni. Psihički su bili maltretirani tako što su im stražari pričali sve i svašta, stavljali nož pod grlo. Njega nisu tukli jer je bio „izgubljen”; međutim, tukli su njegove kolege, koji su posle toga dolazili modri i krvavi. Stražari su im rekli da je Marko Utržan ubijen. Jedan mali crni stražar, kog su zvali Branko, bio je najgori, a po njegovom naglasku su sumnjali da je Albanac. Ostali zarobljenici su pričali kako su ih tukli i kako je taj Branko bio najgori i najviše ih tukao. Marka Utržana su odveli u podrum i on se više nije vratio, pričali su da je upucan i da ga je upucao stražar Branko. Toplica Nekić je pričao da je Marko ubijen. Nakon povratka kući osećao se veoma loše, obratio se lekaru i koristio je terapiju nekoliko meseci.⁴⁴³

Svedok oštećeni Toplica Nekić naveo je da je 1991. godine bio na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA u Ivanić Gradu (Republika Hrvatska) i da je tada imao 19 godina. Dana 14. septembra 1991. godine, su se predali, a bilo ih je 33 ili 34 vojnika. Prevezli su ih u Rakitje, gde su im rekli da su ratni zarobljenici i razdvojili ih po nacionalnog osnovi, tako što su Srbi bili posebno smešteni. Seća se da su sa njim bili Dragan Sabo, Predrag Stijelja, Marko Utržan, Aćimović, Željko i Miroslav Petrović. Bili su stalno psihički maltretirani, a vođeni su u podrum, gde su ih tukli stražari. Stražar zvani Branko ih je stalno maltretirao, vadio je nož kada je ulazio u sobu u kojoj su bili zatvoreni, pretio i stavljao nož pod grlo Miroslavu, drugim zarobljenicima i svedoku. Prilikom odvođenja u podrum stražari su im liscama vezivali ruke na leđa. Tukli su ih pendrecima i nogama. Poznato mu je da su tukli Marka Utržana i Aćimovića. Poslednji put stražari su zajedno odveli u podrum svedoka, Marka Utržana i Željka čijeg prezimena se tačno ne seća, da li je Laketić ili Janić. Vodila su ih tri stražara – Branko, drugi stražar kog su zvali Bosanac i jedan visoki krupni stražar sa bradom. U podrumu su ih tukla sva trojica stražara. Svedoku je stražar Branko gasio cigaretu na leđima, a svima je stavljao pištolj na čelo. Tom prilikom u podrumu niko nije napao stražara Branka jer su svima ruke bile vezane na leđima, pa nisu ni mogli koga da napadnu, a bili su toliko prebijeni da je „duša bila ubijena u njima”. Prvo su povelili Željka, pa svedoka, i onda je čuo pucanj. Okrenuo se i video je Marka koji je imao kod nosa krv na licu. Rana je bila između oka i nosa sa desne strane. Kada je vraćen u sobu, u prvom trenutku nije ništa pričao o ubistvu Marka Utržana, samo je legao na krevet i tresao se. Jedan stražar mu je rekao da, ako ima nekoga u Hrvatskoj, da ga odmah pozove da ga spase, jer je on sledeći koga će ubiti. Misli da je zarobljenik Stijelja očistio taj nered u podrumu. Pozvao je svoju kumu koja je živela u Hrvatskoj i ona je sa kumom došla sutradan, pa je svedok zajedno sa Miroslavom Petrovićem, koji je iz istog mesta, izašao. Prebacili su ih do autobuske stanice pa su otišli za Bosnu, gde ih je preuzeo Crveni krst i ispratio na autobus za Beograd. Po povratku kući obratio se lekaru jer je imao psihičkih problema.⁴⁴⁴

Svedok optužbe Berislav Bećirović naveo je da je bio na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA u Republici Hrvatskoj kada se njegova kasarna predala hrvatskim oružanim snagama. Oduzeli su im vojne knjižice i prebacili su ih u Rakitje, gde su ih odvajali po nacionalnoj osnovi. Svedok je bio zatvoren u prostoriji zajedno sa vojnicima Srbima. Bili su zatvoreni u jednoj prostoriji na spratu objekta, gde je bilo šest stražara koji su ih čuvali, a koji su se menjali na tri dana. Stražari su izvodili po jednog ili

---

⁴⁴³ *Ibid.*

⁴⁴⁴ *Ibid.*

dvojicu vojnika i odvodili ih u podrum, gde su ih tukli. Neki od tih stražara su nosili „fantomke” kada su ih tukli. Od dobijenih batina desna ruka mu je oštećena 70%. Stražar koji ga je tukao bio je visok i crn. Prilikom jednog odvođenja u podrum, sa svedokom je odveden i pokojni Marko Utržan. Njemu je jedan od stražara pucao u usta. Posle mu je taj isti stražar pretio da to ne sme da kaže, već da kaže kako je Marko pokušao da tom stražaru otme pištolj. Taj stražar koji je ubio Marka bio je Albanac, nizak, rekao je da se zove Izet ili Ismet. Kada je Marko ubijen, u prostoriji ih je bilo četvoro: svedok, Marko i dva stražara. Ime Toplica Nekić mu ne znači ništa, ta osoba nije bila prisutna kada je Marko ubijen. Na fotografijama koje su mu tokom ranijeg svedočenja pokazane, prepoznao je osobu koja je ubila Marka – ta ista osoba je bila u sudu u Zagrebu.⁴⁴⁵

Svedok optužbe Radoslav Dragojević naveo je da je kao vojnik na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA zarobljen kada se njegova kasarna predala pripadnicima ZNG-a. Tada su im uzeli vojne knjižice i rekli da su ratni zarobljenici. Odvedeni su u Rakitje, gde su bili zatvoreni. Došli su predstavnici Međunarodnog crvenog krsta i evidentirali ih. Stražari su ih izvodili iz prostorije u kojoj su bili zatvoreni i odvodili u podrum, gde su ih tukli. Tukli su ih pendrecima i udarali nogama, na kojima su imali vojničke čizme. Tučen je više puta i smatra da mu je, u kasnijem periodu, zbog toga oslabio vid. Jednom prilikom su u podrum odveli pokojnog Marka, čuo se pucanj, a kasnije im je jedan stražar rekao da su ubili Marka. Jedan od stražara, nizak, kog su zvali Branko, tukao je Laketića, svedoka i Marka. U prostoriji u kojoj je bio zatvoren bilo ih je oko 15. Seća se da je tu bio pokojni Marko, Laketić, Goran Stanković, Željko Janić, Predrag Stijelja, Dragan Sabo. Sa njima u toj prostoriji nije bio Bećirović. Na predočenim fotografijama nije nikoga prepoznao.⁴⁴⁶

162

Svedok optužbe Goran Stanković bio je na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA kada se njegova kasarna predala pripadnicima ZNG-a. Oduzete su im vojne knjižice i odvedeni su u Rakitje, gde su odvojeni po nacionalnoj osnovi, tako što su Srbi i Crnogorci bili zatvoreni u jednoj, a ostali u drugoj prostoriji. Seća se da su sa njim bili Stijelja, Trifunović, Željko Laketić, Miroslav Petrović, Georgije Georgijev. Od drugova iz sobe čuo je kako je stradao Marko Utržan. Stražari koji su ih čuvali izvodili su ih iz sobe i odvodili u podrum, gde su ih tukli. Vezivali su im ruke liscama, obarali ih na pod i onda tukli. Prvi put ga je na hodnik izveo jedan stražar koji mu se predstavio kao zemljak iz Preševa i on ga je tukao pendrekom po rukama i pretio mu je pištoljem, a tada su ga vojnici između sebe zvali „Šiptar”. Opisao ga je kao osobu koja je visoka oko 163 cm, rekavši da je on toliko visok, a da je taj stražar bio njegove visine. Zna da je sa Markom, kada je ubijen, bio još neko od zarobljenih vojnika, ali ne može da se seti ko. U foto-albumu koji mu je prikazan prilikom davanja ranijeg iskaza prepoznao je svog zemljaka iz okoline Preševa koji ga je tukao.⁴⁴⁷

Svedok optužbe Dragan Dodić bio je na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA kada je zarobljen u kasarni kod Ivanić Grada. Odveli su ih u Rakitje i razdvojili po nacionalnoj osnovi. Tukao ga je stražar koga su zvali Branko, a bio je i „meta za mučenje” jer je bio iz Leskovca, a iz Leskovca su navodno svi bili četnici. Stražari su bili u uniformama i naoružani. Odvodili su ih u podrum, vezivali im ruke

445 Transkript sa glavnog pretresa od 23. marta 2023. godine.

446 *Ibid.*

447 *Ibid.*

liscama na leđa i tukli ih pendrecima. Stražar Branko, koga su vojnici između sebe zvali „Šiptar“ zbog naglaska, pretio mu je nožem da će mu izvaditi oko, i stavljao mu je pištolj na slepoočnicu. Taj Branko je bio glavni organizator prebijanja vojnika. Inače, on je bio niži rastom, između 160 i 170 cm, smeđ, više taman. Vojnika Željka Laketića su dosta tukli, on je vođen zajedno sa svedokom u podrum. Svedoka su tukli oko 10 puta, povredili su mu ruku, a stražar Branko je tvrdio da je svedok imao noćne more, da je zbog toga pao sa kreveta i povredio ruku. Čuo je da je Marko Utržan stradao, to su pričali vojnici koje su odveli nakon ubistva da u podrumu operu krv. Seća se da su u sobi gde su bili zatvoreni bili Bećirović, Saša Aćimović, Radoslav. Branka je, prilikom ranijeg svedočenja, prepoznao na fotografijama jer ga je on najviše zlostavljao, a takođe ga je prepoznao i na fotografijama koje su mu predložene u sudnici.⁴⁴⁸

Svedok optužbe, oštećeni Željko Janjić je u vreme kritičnog događaja bio na redovnom dosluženju vojnog roka u JNA u Republici Hrvatskoj, kada je zarobljen i odveden u Rakitje, gde je bio mučen, a posle razmenjen. Njega i ostale zarobljene vojnike Srbe pripadnici ZNG-a su 18 dana tukli i maltretirali. Bio je prisutan kada je ubijen oštećeni Marko Utržan. Trojica pripadnika ZNG-a su odveli u podrum njega (svedoka), Marka i trećeg zarobljenog vojnika, koga se ne seća ko je bio. Odveli su ih noću u podrumске prostorije i onda su počeli da ih tuku pendrecima, čizmama, rukama, pa je jedan od pripadnika ZNG-a oborio Marka na pod, kada je svedok sklonio pogled u stranu i gledao ka zidu. Ubrzo nakon toga se čuo pucanj iz pištolja. Svi su bili tada u istoj prostoriji i sve je trajalo oko pet minuta. Nakon toga su njega i trećeg vojnika izveli, a kasnije su morali da očiste krv u tom podrumu. Misli da je „taj Branko“ stražar pucao u Marka, ali to nije video. Za Branka navodi da ga je viđao svakodnevno, da ne zna da li je bio Hrvat ili „Šiptar“, bio je srednjeg rasta, stariji od njega, čuo je da ga ostali saborci oslovljavaju tim imenom.⁴⁴⁹

163

Svedok oštećeni Dragan Sabov bio je na redovnom odsluženju vojnog roka u kasarni u Kloštar Ivaniću kod Zagreba, kada su ih zarobili pripadnici ZNG-a i odveli ih u kasarnu u Rakitje, gde su razdvojeni po nacionalnoj osnovi, tako da su zajedno u jednoj prostoriji bili zatvoreni Srbi i Crnogorci. Zajedno sa svedokom bili su zarobljeni i Predrag Stijelja, Trifunović, Berislav Bećirović i pokojni Marko Utržan. Čuvali su ih stražari koji su bili uniformisani i naoružani pištoljima i palicama. Najviše su se bojali jednog stražara koji je govorio kao da je Albanac, za kog su kasnije saznali da se zove Branko. On je predvodio stražare koji su ih maltretirali. Ulazio je u sobu uz galamu i šutiranje vrata i kreveta, psovao ih i vređao po nacionalnoj osnovi, a svedoka je udarao pendrekom i nogama. Izvodio je ljude iz prostorije u kojoj su bili smešteni, nakon čega su se oni vraćali prebijeni. Oni su pričali da su odvođeni u podrum gde su ih tukli. Pokojnog Marka Utržana često su vodili u podrum i tukli, a on je pričao svedoku da ga je najviše tukao stražar zvani Branko. Poslednji put Marko je izveden sa još dvojicom zarobljenika, a od Predraga Stijelje je čuo da je ubijen u podrumu. Pričalo se da ga je ubio stražar Branko. To je čuo i od jednog stražara Bosanca.⁴⁵⁰

---

448 *Ibid.*

449 Transkript sa glavnog pretresa od 12. aprila 2023. godine.

450 Transkript sa glavnog pretresa od 24. maja 2023. godine.

Svedok oštećeni Goran Milanović izjavio je da je 1991. godine bio na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA u kasarni u Dugom Selu kod Zagreba kada je zarobljen prilikom predaje kasarne. Odvedeni su u Rakitje u kasarnu, gde je video vojnike koji su zarobljeni u drugim kasarnama. Razdvojeni su po nacionalnoj osnovi tako što su Srbi i Crnogorci bili zatvoreni u jednu spavaonu. U početku ih niko nije dirao ni vređao, a maltretiranje je počelo kada su se u kasarnu vratili Hrvati koji su bili na frontu. Svedoka i pokojnog Marka Utržana vodili su u podrum. Svedok je teran da ponavlja neke njihove pesme koje nije znao. Stražar koji se zvao Branko udarao ga je i pretio mu bajonetom da će mu izvaditi oko. Drugi stražari su mu govorili: „Nemoj Branko, dosta je”. Nakon jednog odvođenja u podrum Marko se nije vratio, a od jednog dečka Hrvata saznao je da je Marko ubijen i da o tome ne smeju da pričaju. Saznali su da je Marka ubio taj stražar zvani Branko.⁴⁵¹

Svedok optužbe koji nije želeo da se njegov identitet objavljuje u javnosti van suda, naveo je da je bio na redovnom odsluženju vojnog roka u kasarni u Samoboru, gde su i zarobljeni. Odvedeni su u Rakitje, gde je bilo zarobljenih vojnika i iz drugih kasarni. Po dolasku u Rakitje izvršeno je odvajanje po nacionalnoj osnovi, tako da su Srbi smešteni u jednu spavaonicu na spratu. Seća se da je bio zajedno sa vojnikom koji se prezivao Sabov, pokojnim Markom Utržanom, Stijeljom. Takođe se setio jednog stražara Bosanca, koji je bio korektan, i stražara koga su zvali Branko, mada je on govorio kao Albanac. Na hodniku ispred spavaone bila je naoružana straža. Stražari su ulazili kada su hteli, pretili su i provocirali. Jednog dana došao je taj stražar Branko i napao svedoka da je puštao četničke pesme u kasarni, naterao ga je da ispruži ruke i udarao ga pendrekom po dlanovima. Nekada su dolazili pijani hrvatski vojnici i odvodili zarobljene vojnike u podrum. Video je ljude kada su se vraćali, pričali su da su ih tukli po tabanima i leđima, bili su uznemireni, neki su plakali. Pokojni Marko je bio mlad, izgledao je veselo i to je nerviralo stražare. Od stražara Bosanca su čuli da je Marko ubijen. Pričalo se da ga je ubio taj stražar Albanac. Opisao ga je kao nižeg, smeđeg, starijeg sedam do osam godina od sebe (svedok je tada imao 20 godina). Svedoku su predočena četiri foto-albuma: Rakitje, Rakitje 1, Rakitje 2 i Rakitje 3, pa je u svim prepoznao stražara zvanog Branko, za kog misli da je Albanac.⁴⁵²

Svedok optužbe Zoran Vukašinić naveo je da se u vojsci nalazi od 1987. godine. Po završetku vojne škole 1991. godine raspoređen je u Samobor u kasarnu u puk veze. Zarobljen je 15. ili 16. septembra 1991. godine, tako što su se predali jer su se nalazili u okruženju i bez šanse da dođu do sigurne teritorije. Nakon predaje odvedeni su u Rakitje. Tu je bilo puno zarobljenih ljudi iz različitih kasarni. Razdvojili su ih na oficire i podoficire, na Srbe, Jugoslovene i ostale. Bio je u sobi sa oficirima i podoficirima. Jedan kapetan, pilot helikoptera, doveden je prebijen. Slučajno je na hodniku sreo jednog vojnika Hrvata, kog je poznavao od ranije, koji je sada bio stražar. Često su im u sobu dolazili sa ratišta pijani hrvatski vojnici, koji su pretili. Međutim, nije im bilo dozvoljeno da ih maltretiraju. Vodili su ih često u neki podrum zbog navodne vazdušne opasnosti. Od vodnika Ivice Kumanova je čuo da je ubijen vojnik iz Kikinde. Pričalo se da ga je ubio jedan stražar koji je bio Albanac. Bio je niži, visok oko 165cm u maskirnoj uniformi, imao je pištolj, govorio je srpski, ali sa jakim albanskim akcentom. Po oceni

---

451 *Ibid.*

452 Transkript sa glavnog pretresa od 22. juna 2023. godine.

svedoka, bio je u dvadesetim godinama. Pretio im je da će ih pobiti. Nakon što su svedoku predloženi foto-albumi, na svim fotografijama prepoznao je osobu koju je opisao kao Albanca.⁴⁵³

Stalni sudski veštak, ortopedski hirurg i traumatolog dr Kenan Senohradski, naveo je da je u odnosu na ubijenog Marka Utržana veštačio na osnovu zapisnika o ekshumaciji i obdukciji koju je izvršio dr Zoran Stanković. Za ostale oštećene, veštačenje je obavio na osnovu raspoložive medicinske dokumentacije, a u slučajevima gde te dokumentacije nije bilo – na osnovu njihovih iskaza koje su dali tokom istrage. Ocenio je da pregled oštećenih, imajući u vidu protek vremena od dešavanja u Rakitju, ne bi dao nikakve rezultate, pa iz tog razloga nije ni obavljen. Imajući u vidu opis povreda koje su dali sami oštećeni, veštak je naveo da ne može da isključi takav način povređivanja. Veštaku je predložena naknadno pribavljena dokumentacija, i to Zapisnik o očevidu (uviđaju), Službena zabilješka o pregledu mrtvog tijela, koju je sačinio dr Stjepan Glušac, i Izveštaj balističkog veštačenja sa nalazom i mišljenjem, koje je obavila veštak Zorica Subotić. Izjašnjavajući se na Službenu zabilješku, veštak je naveo da su opisane spoljašnje povrede kolena, natkolenice i ruke u vidu krvnih podliva mogle da nastanu kako za života, od udaraca, tako i prilikom pada nakon što je Marko Utržan ubijen. Zapisnikom o očevidu utvrđeno je u kom položaju je zatečeno telo ubijenog, odnosno da je bilo u ležećem položaju, na stomaku. Iz nalaza balističara Zorice Subotić uočava da je način usmrćenja nešto drugačiji nego što ga je u svom nalazu opisao sudski veštak balističar Milan Kunjadić. Naime, u nalazu veštaka Zorice Subotić prikazana je skica pucanja na kojoj je glava ubijenog zabačena unazad, pri čemu bi strelni kanal išao nadole, pa bi se u tom slučaju radilo o klečećem položaju ubijenog, dok je optuženi u stojećem položaju. Punomoćnik oštećenih, advokat Dušan Bratić, predložio je veštaku iskaz svedoka Janjića, koji je naveo da je ubijeni Marko Utržan bio oboren, te iskaz svedoka Bećirovića da su Marku usta bila otvorena pre nego što je u njega pucano, kao i presudu iz Zagreba u kojoj je navedeno da je ubijeni u trenutku ubistva stajao. Veštak je objasnio da bi, da su i optuženi i ubijeni u trenutku pucanja stajali, tragovi, odnosno pronađene prskotine krvi na licu mesta, bili drugačiji. U trenutku ispaljenja hica, usta ubijenog Marka Utržana su morala biti poluotvorena ili otvorena jer bi u protivnom došlo do većeg oštećenja zubâ. Oštećenja na obrazu koja su opisana u Službenoj zabilješci mogu biti posledica udara cevi u obraz, što je moglo da uslovi otvaranje usta.⁴⁵⁴

165

Stalni sudski veštak balističar Milan Kunjadić naveo je da svoj ranije dati nalaz i mišljenje dopunjava, s obzirom na to da je izvršio uvid u dokumentaciju kojom pri davanju prvobitnog nalaza i mišljenja nije raspolagao. To su Zapisnik o očevidu (uviđaju), Službena zabilješka o pregledu mrtvog tijela, koju je sačinio dr Stjepan Glušac, i Izveštaj balističkog veštačenja sa nalazom i mišljenjem, koje je obavila veštak Zorica Subotić. Na osnovu tih dokumenata, veštak je naveo da je prilikom ubistva Marka Utržana upotrebljen pištolj marke „crvena zastava”, kalibar 7,62 mm, koji ima veliku probojnu moć. Metak ispaljen iz tog pištolja se, zbog velike brzine, deformiše prilikom udara u tvrdu podlogu, a u konkretnom slučaju to su bili mandibula i pršljen. U samom Zapisniku o očevidu se ne opisuje nastala deformacija na projektilu, pa veštak stoga nije u mogućnosti da isključi mogućnost da je projektil nakon prolaska kroz telo ubijenog udario u betonsku podlogu. Oko ulazne rane ima barutne gareži i

---

⁴⁵³ *Ibid.*

⁴⁵⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 14. novembra 2023. godine.

utisnutih barutnih čestica, što ukazuje na to da usta cevi pištolja nisu bila pritisnuta na obraz ubijenog prilikom ispaljenja projektila, već udaljena oko 5 cm. Da se radilo o prislonu, na obrazu ubijenog bi nastala veća oštećenja kože. Ukoliko je pronađeno oštećenje tla, ubijeni je u trenutku ubistva morao biti u položaju nižem od stojećeg, s glavom povijenom unazad. Da je ubijeni stajao, trag projektila bi bio pronađen na zidu. Sveukupnost pronađenih tragova ukazuje na to da je pucač bio na većoj visini nego ubijeni, posebno ako se ima u vidu trag metka koji je ostao u podu.⁴⁵⁵

Nalazi FHP-a

Suđenje u odsutnosti i nedostatak regionalne saradnje

Predmet *Zagreb* je prvo suđenje u odsutnosti koje se vodi u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Naime, optuženi je državljanin Republike Hrvatske, gde i prebiva, nije dostupan državnim organima Republike Srbije, pa je sud odlučio da mu sudi u odsutnosti, ocenivši da su za takvo suđenje ispunjeni uslovi predviđeni ZKP-om.⁴⁵⁶ Iako je ovakva vrsta postupka predviđena domaćim krivičnim zakonodavstvom, FHP smatra da ga u postupcima za ratne zločine ne treba primenjivati, već da ovakve slučajeve treba rešavati putem regionalne saradnje.

Optuženom Branku Tuniću suđeno je u Republici Hrvatskoj za ubistvo Marka Utržana, koje je bilo kvalifikovano kao krivično delo ubistva u prekoračenju nužne odbrane. U tom postupku je, presudom Vrhovnog suda, oslobođen, budući da je sud našao da se radilo o nužnoj odbrani.⁴⁵⁷ JTRZ je zauzelo stanovište da se ne radi o presuđenoj stvari zbog koje mu se ne bi smelo ponovo suditi u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo za koje je već bio pravosnažno osuđen ili oslobođen, iz razloga što je članom 10. Statuta MRMKS-a, koji je međunarodno prihvaćen pravni akt, određeno da se osobi kojoj je pred nacionalnim sudom suđeno za dela koja predstavljaju teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava može posle toga suditi pred Međunarodnim sudom samo ako je delo za koje joj je suđeno okvalifikovano kao obično krivično delo ili ako postupak pred nacionalnim sudom nije bio nepristrasan ili nezavisan, ako je bio smišljen da optuženog zaštiti od međunarodne krivične odgovornosti ili ako krivični postupak nije bio revnosno sproveden. Tužilaštvo je ocenilo da se ova odredba, budući da se radi o međunarodno priznatom pravnom aktu, može primeniti u konkretnoj situaciji, jer je očigledno da je postupak koji je u Republici Hrvatskoj vođen protiv Branka Tunića vođen za obično krivično delo. Takođe, JTRZ je ukazalo i na praksu ESLJP-a, kao i član 4. Protokola br. 7 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Njime je određeno da se nikome ne sme ponovo suditi u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo za koje je već bio pravosnažno osuđen ili oslobođen, ali da ova odredba ne sprečava ponovno otvaranje postupka ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama ili ako je u ranijem postupku došlo do bitne povrede koja je mogla da utiče na njegov ishod. To potvrđuju i odluke ESLJP u postupcima *Crombach*

455 *Ibid.*

456 Član 381. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije.

457 Presuda Županijskog suda u Zagrebu Posl.br. K-70/97 od 23.decembra 1997. godine, potvrđena presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske Br. I Kž-167/1998-9 od 10. januara 2001. godine.

protiv Francuske, Boheim protiv Italije kao i Marguš protiv Hrvatske. Da i sama Republika Hrvatska ne smatra da se radi o presuđenoj stvari, pokazuje i postupak koji je protiv optuženog pokrenut za isto delo, odnosno ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, i to odmah nakon što je po optužnici Republike Srbije optuženi uhapšen u Sloveniji.

S obzirom na činjenicu da je i Republika Hrvatska pokrenula postupak protiv Branka Tunića za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, JTRZ je trebalo da joj prepusti rešavanje ovog postupka, tim pre jer primena instituta suđenja u odsustvu u Srbiji i regionu izrazito negativno utiče na proces suočavanja sa prošlošću, ima male izgleda da dovede do privođenja počinitelaca pravdi i stoga predstavlja neracionalan način upotrebe resursa i korak unazad u procesuiranju ovih zločina.

PRVOSTEPENE PRESUDE DONETE PRED VIŠIM SUDOM U BEOGRADU

I. Predmet *Zvornik – Standard*⁴⁵⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepena presuda	
Datum podizanja optužnice: 10. maj 2019.	
Datum početka suđenja: 27. septembar 2019.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Dalibor Maksimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet je ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, budući da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH. Radi se o drugoj ustupljenoj optužnici protiv istog optuženog.</i>	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vinka Beraha Nikićević
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 4 Broj ispitanih svedoka: 16	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ispitanih sudskih veštaka: 1
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda	

⁴⁵⁸ Predmet *Zvornik – Standard*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zvornik.html> (posećeno 14. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Dalibor Maksimović⁴⁵⁹ tereti se da je kao pripadnik vojne jedinice TO Milići, 18. aprila 1992. godine, u popodnevним satima, u objektu „Standard” u Karakaju (opština Zvornik, BiH), u kom je na spratu bila stacionirana srpska SJB Zvornik, a u prizemlju su bili stacionirani pripadnici vojnih formacija, između ostalih i njegova jedinica, nakon saznanja da je tog dana u Zvorniku poginuo njegov saborac, kada su sa sprata iz prostorija policijske stanice sprovedena privedena civilna lica bošnjačke nacionalnosti sa lisicama na rukama, i to braća Iljaz, Nijaz i Nedžad Karaosmanović, Fadil Ćirak i jedno NN lice, njima pucao rafalnim hicima u leđa, ubivši pri tom na licu mesta Fadila Ćiraka, te Iljaza i Nijaza Karaosmanovića, dok je NN lice uspelo pobeći. Zatim je optuženi zajedno sa još jednim NN vojnikom prišao Nedžadu Karaosmanoviću, koji je u tim trenucima davao znake života, te su ga do smrti udarali nogama po telu.⁴⁶⁰

Odbrana optuženog

Optuženi se tokom postupka branio ćutanjem.⁴⁶¹

Svedoci u postupku

Svedokinje oštećene Fehrija Ćirak, kojoj je stradao suprug Fadil, Alija Handžić, kojoj su stradala braća Iljaz, Nijaz i Nadžad Karaosmanović, Zilha Karaosmanović, kojoj je stradao suprug Ilijaz Karaosmanović, i Mila Karaosmanović, kojoj je stradao suprug Nedžad Karaosmanović, nisu imale neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Svedokinja Fehrija Ćirak navela je da je 7. aprila 1992. godine, kada su počela ratna dejstva u Zvorniku, sa suprugom Fadilom i decom otišla u Beograd kod prijateljice. Preko TV-a su videli da je novoformirana srpska vlast u Zvorniku uputila javni poziv stanovnicima Zvornika da se vrate u grad i da prijave svoju imovinu, pa je njen suprug Fadil odlučio da se vrati. Prilikom prvog pokušaja da uđe u Zvornik nije uspeo, ali je nakon dva dana otišao ponovo, nakon čega mu se izgubio svaki trag. Dobila je informaciju da je njen suprug bio zatvoren u „Alhosu” radi ispitivanja, da je jedan od pripadnika srpske vojske stradao u Zvorniku, te da je, u znak odmazde, neko ubio njenog supruga Fadila i trojicu braće Karaosmanović.⁴⁶²

Svedokinja Alija Handžić navela je da je na početku rata cela njena porodica izbegla iz Zvornika i otišla u Šabac kod ujaka njene snaje Ljilje, Nijazove supruge. Nijaz je prijavio Crvenom krstu u Šapcu da su izbegli. Nakon par dana videli su na TV-u kako Branko Grujić, tadašnji predsednik opštine Zvornik,

459 Optuženi je pravnosnažnom presudom Višeg suda u Beogradu K. Po2 8/2017, od 23. septembra 2019. godine, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po24/20 od 17. septembra 2020. godine, osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, izvršenog 9. maja 1992. godine na području opština Bratunac i Milići.

460 Optužnica TRZ KTO br. 1/2019 od 10. maja 2019. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/anonim_maksimovic.pdf (posećeno 14. januara 2024. godine).

461 Transkript sa glavnog pretresa od 27. septembra 2019. godine.

462 Transkript sa glavnog pretresa od 7. novembra 2019. godine.

poziva stanovništvo da se vrati i prijavi svoju imovinu. Zbog toga su njene dve snaje odlučile da odu u Zvornik, pa ih je Nijaz odvezao na autobusku stanicu. U međuvremenu su, u kuću gde su bili smešteni, došla dva muškarca u civilu i tražila Nijazu, rekavši da se javi u SUP u Šapcu. Čim se Nijaz vratio, otišao je da se javi u SUP, i dok je bio tamo, došla su ponovo ista dvojica muškaraca i pozvala ostalu braću, odnosno Ilijaza i Nedžada da krenu u SUP. Tada ih je poslednji put videla. Prvi put je došla do saznanja o sudbini svoje braće tokom 1999. godine, kada ju je jedan taksista iz Memića prepoznao i rekao joj da je čuo za njihovu tragediju i da joj je braću ubio neko iz Milića. Svedokinjina prijateljica Edina, koja je udata za Mimu Perića, obučara iz Milića, ispričala je njihovoj majci da joj je sinove ubio „Dača iz Milića”, koji se time hvalio njenom mužu. O sudbini svoje braće čula je i od Zorana Crnogaće iz Zvornika, koji je došao kod nje tokom 2007. godine i ispričao da je bio priveden i vezan za radijator u objektu u kojem je neki vojnik iz Milića ubio njenu braću. Takođe je rekao da je sa njenom braćom ubijen i Fadil Čirak.⁴⁶³

Svedok Božo Drmonjić, saborac optuženog, naveo je da je u Zvorniku, u prizemlju objekta u kojem su bili smešteni, kritičnog dana čuo neku pucnjavu, te da je kasnije saznao da je ubijen neki čovek. Nije mu poznato gde se nalazio optuženi u vreme pucnjave. Istakao je da je 17. decembra 2009. godine Državnoj agenciji za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine (SIPA) dao iskaz pod pritiskom, i da mu je prilikom davanja iskaza prećeno. Pripadnici SIPA pretili su njemu, pa čak i njegovoj ćerki, koja je u Francuskoj. Ucenjivali su ga da će „dobiti 20 godina ako ne potpiše”, pa stoga nisu tačni navodi iz tog iskaza da je bio očevidac kritičnog događaja i da je upravo on oteo pušku optuženom nakon što je ovaj pucao u civile.⁴⁶⁴

170

Svedok Pero Milanović, takođe saborac optuženog, objasnio je da je nekoliko dana pre kritičnog događaja njihova jedinica došla iz Milića u Zvornik, sa zadatkom da čuva vitalne objekte u gradu. Po dolasku u Zvornik bili su smešteni u prostorije u prizemlju objekta koji je pripadao preduzeću „Standard”. Kritičnog dana nalazio se u „Standardu”, u prizemlju, u prostoriji u kojoj je spavao, kada je putem radio-veze saznao da je u gradu poginuo pripadnik njihove jedinice Miladin Vujadinović zvan Luta. U jednom trenutku na hodniku se čula rafalna paljba, pa je izašao da vidi o čemu se radi. Video je optuženog sa oružjem u ruci i ljude koji su ga držali i pokušavali da mu uzmu oružje. Na podu hodnika primetio je nepomično telo muškarca u civilnoj odeći, oko kojeg se širila krv. Optuženog su odveli negde na sprat istog objekta i tamo ga zadržali tokom noći. Sutradan se cela jedinica vratila za Miliće, ali nije siguran da se i optuženi vratio zajedno sa jedinicom. Naveo je da je, pred nadležnim organima u BiH, u ranijem periodu davao iskaz u vezi sa ovim događajem, te da na njega niko nikada nije vršio pritisak u vezi sa tim.⁴⁶⁵

Svedokinje oštećene Zilha Karaosmanović i Mila Karaosmanović o kritičnom događaju nisu imale neposrednih saznanja. Svedokinja oštećena Zilha Karaosmanović, supruga ubijenog Ilijaza Karaosmanovića, objasnila je da je pre početka ratnih dešavanja u BiH, sa svojom porodicom, suprugom Ilijazom i dvojicom sinova, živela u Zvorniku u sopstvenoj kući. U Zvorniku su, u porodičnoj zajednici, živeli njeni svekar i svekrva, dever Nedžad sa suprugom Milom i decom, te zaova Alija sa suprugom i decom. Suprugov brat Nijaz takođe je živio u Zvorniku, sa suprugom Ljiljom i decom,

463 *Ibid.*

464 *Ibid.*

465 Transkript sa glavnog pretresa od 18. decembra 2019. godine.

u svom stanu. Na početku rata cela porodica je izbegla iz Zvornika i otišla u Šabac, kod ujaka njene jetrve Ljilje. Ljiljin suprug Nijaz je prijavio Crvenom Krstu u Šapcu da su izbegli. Nakon par dana videla je na TV-u kako tadašnji predsednik opštine Zvornik poziva stanovništvo da se vrati i prijavi svoju imovinu. Zbog toga je odlučila da zajedno sa jetrvom Milom ode u Zvornik, pa ih je njen dever Nijaz odvezao na autobusku stanicu. Prvo su otišle u Mali Zvornik, kod svedokinjine porodice, kako bi videle kakva je situacija u Zvorniku. Po dolasku u Mali Zvornik, Alija ih je telefonom obavestila da je nakon njihovog odlaska policija odvela svu trojicu braće Karaosmanovića, odnosno Ilijaza, Nijaza i Nedžada. Kada je to saznala, otišla je u Zvornik u stanicu policije, sa namerom da sazna o sudbini svog supruga i njegove braće. Komandir stanice policije joj je rekao da su njenog supruga i njegovu braću odveli u prostorije „Standarda”, gde navodno treba da ih ispituju. Zajedno sa Milom je otišla do „Standarda”, ali nisu mogle da uđu u objekat, jer su videle da se u krugu nalazi mnogo vojnika. Vojnici su im svašta dobacivali, pa im je jedan od njih posavetovao i da odu, a da će njihovi muževi biti ispitani i pušteni. Ostale su u Zvorniku još sedam-osam dana, ali o sudbini svojih muževa nisu uspele ništa da saznaju. Napustile su Zvornik i vratile se u Mali Zvornik kod roditelja. Dana 23. aprila 1992. godine, izvesni Ostoja iz Zvornika rekao je radnom kolegi njenog komšije da je bio prisutan kada su u „Standardu” ubijena sva tri brata Karaosmanovića. Tu informaciju joj je prenela osoba koja želi da ostane anonimna. Posmrtni ostaci njenog supruga pronađeni su nakon rata na lokalitetu Kazan Bašča u Zvorniku, identifikovani i predati porodici.⁴⁶⁶

Identičan iskaz dala je i svedokinja oštećena Mila Karaosmanović.⁴⁶⁷

Svedok optužbe Petar Golić naveo je da je tokom rata bio pripadnik Miličkog bataljona, čija je Rudnička četa početkom aprila 1992. godine otišla u Zvornik sa zadatkom da čuva fabriku „Glinica”. Po dolasku u Zvornik bili su smešteni u zgradu današnjeg Tehnološkog fakulteta, tada firme „Standard”, ali su dobili zadatak da stražare po punktovima u gradu. Kritičnog dana u gradu je poginuo pripadnik njihove jedinice Milutin Vujadinović zvan Luta, pa je otišao sa dvojicom vojnika da dovezu njegovo telo u prostorije „Standarda”. U međuvremenu se dogodio taj „nered” u „Standardu”. Kada je došao sa Lutininim telom, zatekao je u „Standardu” metež i video na hodniku kraj stepenica koje vode na sprat na podu jedno telo. Misli da je taj čovek bio u civilnoj odeći. Na zidu je video tragove od metaka. Pričalo se da je jedna osoba iskočila kroz prozor i pobešla. Optuženog tada nije video.⁴⁶⁸

Svedok optužbe Goran Kaldesić je objasnio da je početkom aprila meseca 1992. godine bio pripadnik TO Milići, te da je njegova jedinica upućena u Zvornik sa zadatkom da čuva vitalne privredne objekte. Po dolasku u Zvornik smešteni su u prostorije koje su se nalazile u prizemlju objekta „Standard”, dok je na spratu objekta bila smeštena policija. Svedok je dežurao na punktu u gradu kada je preko radio-uređaja obavешten o pogibiji saborca zvanog Luta. Tada su krenuli prema „Standardu”, a po dolasku u objekat saznao je da se jedan vojnik ranio. Video je ljude na hodniku objekta, a od nekih boraca je čuo da su osoba zvana Žučo i njegovi ljudi ubili nekog zarobljenika, a da je jedan pobešao.⁴⁶⁹

466 Transkript sa glavnog pretresa od 21. februara 2020. godine.

467 *Ibid.*

468 Transkript sa glavnog pretresa od 25. juna 2020. godine.

469 Transkript sa glavnog pretresa od 7. decembra 2020. godine.

Svedok optužbe Savo Đukanović naveo je da je bio pripadnik rezervnog sastava JNA u Milićima i da je grupa od oko 50 ljudi upućena u Zvornik radi obezbeđenja vitalnih objekata u gradu i zaštite stanovništva. U Zvorniku su bili smešteni u prostorije objekta „Standard”, u kojem je bila, u jednom delu, i policija iz Zvornika. Svedok je bio raspoređen na obezbeđenje bolnice u Zvorniku, gde je znao i da prespava. Došao je u prostorije „Standarda” nakon što se čulo da je poginuo njihov saborac zvani Luta. Tada je čuo da je u objektu neko pucao i ubio čoveka. Pričalo se da je to bio neko od pripadnika Žučine jedinice. Optuženog poznaje, on nije bio pripadnik njihove jedinice, i nije ga video u Zvorniku.⁴⁷⁰

Svedok optužbe Petko Panić u vreme kritičnog događaja bio je pomoćnik komandira policije u Zvorniku. Bili su smešteni u prostorijama objekta „Standard”, gde je, pored redovne policije, bila smeštena i vojna policija, kao i vojska. Kritičnog dana, kada se sa terena vratio u „Standard”, video je u hodniku u prizemlju kako u lokvi krvi leže tri muška tela. Prepoznao je braću Ilijaza i Nijaza Karaosmanovića i osobu koja je radila kao dispečer na autobuskoj stanici u Zvorniku. Jedan od prisutnih vojnika mu je tada rekao da je ih je ubio neko iz Miličke čete, u znak osвете zbog pogibije saborca.⁴⁷¹

Svedok optužbe Zoran Obradović je sve do penzionisanja radio u Zvorniku kao policajac. U aprilu mesecu 1992. godine novoformirana Srpska policija bila je smeštena u prostorijama objekta „Standard”. Pored policije, tu su bili smešteni pripadnici TO, rezervnog sastava policije i pripadnici paravojnih formacija. O kritičnom događaju nema neposrednih saznanja – kolege policajci su mu ispričale da je u gradu ubijen mladić iz Milića, te da su, u znak osвете, pripadnici te jedinice ubili braću Karaosmanović i Fadila Čiraka.⁴⁷²

172

Svedokinja oštećena Ljiljana Stiner je supruga pokojnog Nijaza Karaosmanovića. Navela je da su na Bajram, odnosno 4. aprila 1992. godine, shvatili da treba privremeno da napuste Zvornik iz bezbednosnih razloga. Čitava porodica Karaosmanovića otišla je u Šabac, kod svedokinjinog ujaka. Par dana po dolasku u Šabac njen suprug je otišao u policiju da se prijavi. Ubrzo nakon prijavljivanja došla je policija i tražili su da sa njima krenu i ostala dva suprugova brata, navodno da ih ispituju. Tada ih je svedokinja poslednji put videla. Budući da se nisu vraćali iz policije, svedokinja je sa ocem otišla da se za njih raspita. U policiji u Šapcu im je rečeno da su prebačeni u Zvornik. Kada je bila na Karakaju i išla pešice sa ocem prema Zvorniku, naišao je kamion sa vojnicima, u kom je bio njihov poznanik Ostoja, koji joj je rekao da ne ide u Zvornik jer nije bezbedno i da su njen suprug i oba devera ubijeni. I pored upozorenja, svedokinja je otišla u Zvornik. Obilazila je mesta za koja je čula da su u njima zatočeni Muslimani i raspitivala se za supruga. Sledeće nedelje svedokinja je ponovo došla u Zvornik, u svoj stan i u kuću svojih roditelja, gde je primetila da je sve ispreturano i da su vredne stvari odnete. Tada joj je rečeno da pita osobu koju su zvali Žuća, koji je bio „neki kao komandant”, za sudbinu supruga i devera. Tako je i postupila, a Žuća joj je rekao da su Karaosmanovići učinili veliku nepravdu srpskom narodu i da zbog toga ne očekuje ništa dobro. Kasnije je porodici rečeno da su njen suprug i braća ubijeni 15. aprila 1992. godine. Bilo je govora da su zatvoreni kako bi od njihovog oca

470 Transkript sa glavnog pretresa od 19. januara 2021. godine.

471 *Ibid.*

472 Transkript sa glavnog pretresa od 1. marta 2021. godine.

tražili otkupninu, jer se znalo da su imućna porodica. Posmrtni ostaci supruge Nijaza i njegove braće pronađeni su nakon rata na lokaciji Kazan Bašča i predati porodici.⁴⁷³

Sudski veštak, neuropsihijatar dr Branko Mandić izjašnjavao se o procesnoj sposobnosti svedoka Zorana Crnogaće. Objasnio je da je svedok u trenutku davanja iskaza, odnosno 27. novembra 2017. godine, bio procesno sposoban. Prema raspoloživoj medicinskoj dokumentaciji, on je lečeni alkoholičar. Međutim, kod njega se ne registruje poremećaj zapamćivanja i reprodukcije zapamćenog. Svedok je pretrpeo i moždani udar, ali se iz postojeće dokumentacije ne može utvrditi kada, s obzirom na to da je to konstatovano u medicinskoj dokumentaciji 15. novembra 2017. godine. Posledice moždanog udara mogu biti motorne prirode, a iz nalaza psihijatra iz marta 2018. godine ne registruju se nikakvi psihološki ispadi. Napomenuo je da je alkoholizam bolest zavisnosti a ne duševna bolest. Sećanja na ranije događaje su kod alkoholizma očuvana.⁴⁷⁴

Sud je pokušao da ispita svedoka optužbe Nenada Jovića. Ispitivanje svedoka se vršilo putem videokonferencijske veze sa sudom u Nemačkoj. Sa svedokom je bila otežana komunikacija, pa je njegova supruga, u čijoj pratnji je svedok pristupio sudu, navela da on ima problem sa govorom, da boluje od demencije, da je porodica pre tri-četiri godine primetila promene u vidu naglog pogoršanja i da svedok ide kod psihijatra poslednjih pet-šest godina.⁴⁷⁵

Nakon ovoga, sudsko veće je zatražilo dostavljanje medicinske dokumentacije kojom svedok raspolaže da bi se utvrdila njegova procesna sposobnost, kako sada, tako i 13. decembra 2017. godine, odnosno u vreme davanja iskaza pred nadležnim organima BiH.⁴⁷⁶

173

Tok postupka u 2023 godini

Tokom 2023. godine zakazana su i održana četiri sudeća dana, tokom kojih je ispitan jedan sudski veštak psihijatar, i pokušano ispitivanje jednog svedoka, ali se sa njime nije mogao uspostaviti kontakt.

Stalni sudski veštak, psihijatar dr. Branko Mandić obavio je sudsko psihijatrijsko veštačenje svedoka Nenada Jovića kako bi se utvrdila njegova procesna sposobnost. Veštačenje je obavljeno na osnovu medicinske dokumentacije koja je dostavljena za svedoka, a veštak je prilikom veštačenja koristio i iskaz svedoka koji je on dao pred nadležnim organima BiH 13. decembra 2017. godine, kao i transkript sa glavnog pretresa od 19. maja 2022. godine, kada je svedok Jović pokušao da svedoči. Veštak je našao da nema dokaza da je svedok pretrpeo moždani udar, pretpostavlja da je u pitanju infarkt srednje moždane arterije, ali je razmatrao i akutnu stresnu reakciju izazvanu psihosocijalnim stresovima. Iskaz svedoka koji je dat 13. decembra 2017. godine veštak je ocenio kao smislen, precizan, detaljan i bez nedoslednosti, na osnovu čega je zaključio da je svedok u tom trenutku bio procesno sposoban. Takođe, nije isključio mogućnost da bi svedok sada bio sposoban za svedočenje.⁴⁷⁷

473 Transkript sa glavnog pretresa od 1. oktobra 2021. godine.

474 Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 2022. godine.

475 Transkript sa glavnog pretresa od 19. maja 2022. godine.

476 *Ibid.*

477 Transkript sa glavnog pretresa od 18. aprila 2023. godine.

Pokušano je ponovno ispitivanje svedoka Nenada Jovića, ali se sa njim nije mogao uspostaviti kontakt⁴⁷⁸, pa je, na saglasan predlog stranaka, pročitana njegov iskaz koji je dat pred nadležnim organima BiH 13. decembra 2017. godine.⁴⁷⁹

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 6. oktobra 2023. godine presudu kojom je optuženog Dalibora Maksimovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SRJ i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina. Budući da je optuženi već pravnosnažno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina⁴⁸⁰, sud je tu kaznu uzeo kao utvrđenu i izrekao mu je jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Istom presudom oštećeni su, za ostvarivanje imovinskopravnog zahteva, upućeni na parnicu.

Sud je utvrdio, na osnovu izvedenih dokaza, da je optuženi kao pripadnik vojne jedinice TO Milići VP 7296 Milići, u stanju smanjene uračunljivosti, ali ne i bitno, dana 18. aprila 1992. godine, u popodnevnim satima, u objektu „Standard” u Karakaju (Opština Zvornik BiH), u kom je na spratu bila stacionirana srpska SJB Zvornik, a u prizemlju su bili stacionirani pripadnici vojnih formacija, između ostalih i njegova jedinica, obučen u maskirnu vojnu uniformu i naoružan automatskom puškom, u prisustvu i drugih pripadnika njegove jedinice, u holu prizemlja objekta, nakon saznanja da je tog dana u Zvorniku poginuo pripadnik njegove jedinice, kada su sa sprata iz prostorija policijske stanice sprovedena privedena civilna lica bošnjačke nacionalnosti sa lisicama na rukama – braća Iljaz, Nijaz i Nedžad Karaosmanović, kao i Fadil Čirak, pucao rafalnim hicima u leđa ovih privedenih civila, ubivši pritom na licu mesta Fadila Čiraka, te Iljaza i Nijaza Karaosmanovića. Zatim je optuženi, zajedno sa još jednim NN vojnikom, prišao Nedžadu Karaosmanoviću, koji je u tim trenucima davao znake života, te su ga do smrti udarali nogama po telu.⁴⁸¹

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio da je delo izvršio kao mlađa punoletna osoba, da ga je izvršio u stanju smanjene uračunljivosti, ali ne bitno, njegove porodične prilike, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio težinu krivičnog dela i njegove posledice, odnosno smrt četiri lica, kao i iskazanu bezobzirnost.⁴⁸²

Nalazi FHP-a

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ-a u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru

478 Transkript sa glavnog pretresa od 23. juna 2023. godine.

479 Transkript sa glavnog pretresa od 27. septembra 2023. godine.

480 Presuda Višeg suda u Beogradu K. Po2 8/2017, od 23. septembra 2019. godine, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po24/20 od 17. septembra 2020.

481 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 1/2019 od 6. oktobra 2023. godine.

482 *Ibid.*

odeljka „Optužnice“⁴⁸³, anonimizovana je tako da je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenima optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁴⁸⁴ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.⁴⁸⁵ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“⁴⁸⁶, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.⁴⁸⁷ Kako su anonimizovana imena optuženog, ali i žrtava, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za izvršenje ratnih zločina čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i njihovih žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za žrtve i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, pre svega na osnovu svog identiteta. U isto vreme, nije bilo mesta anonimizaciji imena i prezimena optuženog, jer je njegov identitet i pre nego što je TRZ podiglo optužnicu, bio poznat javnosti. Naime, on je prvobitno optužen u BiH, pa se o toj optužnici i postupku koji je protiv njega pokrenut, još 2018. godine u više navrata izveštavalo u BiH.⁴⁸⁸

Visina izrečene kazne

Optuženom Daliboru Maksimoviću izrečena je jedinstvena kazna zatvora u trajanju do 15 godina, jer se zbog zakonskih ograničenja drugačija kazna nije ni mogla izreći. Naime, članom 48. stav 3. KZ SRJ određeno je da jedinstvena kazna mora biti veća od svake pojedinačno utvrđene kazne, ali da ne sme dostići zbor utvrđenih kazni, niti preći 15 godina zatvora. Stoga je u ovom krivičnom postupku razrešen kritični događaj, ali se porodicama žrtava nije mogla pružiti adekvatna satisfakcija. One su saznale na koji način su stradali njihovi najmiliji i ko je za to odgovoran, ali je faktički, ako se imaju u vidu zakonska ograničenja, optuženi Dalibor Maksimović ostao nekažnjen za ubistva četiri civila, za koja je u ovom procesu presuđeno da je odgovoran.

483 Optužnica TRZ KTO br. 1/2019 od 10. maja 2019. godine.

484 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 30. decembra 2022. godine).

485 *Ibid.*, član 1. stav 2.

486 *Ibid.*, član 5. stav 1.

487 *Ibid.*, član 5. stav 2.

488 „Maksimović: potvrđena optužnica za zločine u Zvorniku“, *Detektor*, dostupno na: <https://detektor.ba/2018/05/03/maksimovic-potvrđena-optužnica-za-zlocine-u-zvorniku/> (posećeno 14. januara 2023. godine); „Sud BiH obaviješten da će se postupak protiv Dalibora Maksimovića voditi u Srbiji“, *Detektor*, dostupno na: <https://detektor.ba/2019/06/14/sud-bih-obavijesten-da-ce-se-postupak-protiv-dalibora-maksimovica-voditi-u-srbiji/> (posećeno 14. januara 2023. godine).

Odbijanje dosuđivanja imovinskopravnog zahteva

Prilikom donošenja presude, sud nije odlučivao o imovinskopravnom zahtevu oštećene Fehrije Čirak, već ju je uputio da ga ostvaruje u parnici. Za ovakvu odluku sud nije imao nijedan valjan razlog, jer je oštećena prilikom isticanja imovinskopravnog zahteva taj zahtev precizirala i potkrepila ga svim potrebnim dokazima. Odredbom člana 252. ZKP-a određeno je da će se imovinskopravni zahtev nastao krivičnim delom raspraviti u krivičnom postupku na predlog ovlašćenog lica ako se time ne bi znatno odugovlačio krivični postupak. Zahtev oštećene Fehrije Čirak je nastao usled izvršenja krivičnog dela, jer se optuženi teretio za ubistvo i njenog supruga Fadila Čiraka. Da je oštećena lice ovlašćeno za isticanje imovinskopravnog zahteva dokazano je izvodima iz MKV i MKU i uvidom u njenu ličnu kartu prilikom svedočenja. Odlučivanjem o imovinskopravnom zahtevu krivični postupak se ne bi uopšte odugovlačio, jer se njime traži dosuđivanje novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog smrti bliskog lica, gde se visina naknade ne određuje veštačenjem, već je sud određuje u iznosu koji smatra pravičnim. Trebalo je da Sud dosudi imovinskopravni zahtev tim pre što se „Smernicama za unapređenje sudske prakse u postupku za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku”, koje je doneo Vrhovni sud, ukazuje na to da je pravo žrtava na naknadu štete jedno od ključnih prava koje vode uspostavljanju restorativne pravde, te da postoji obaveza suda da se pitanje naknade štete reši u krivičnom postupku, i da bi građanski postupak trebalo da bude izuzetak, a ne pravilo.⁴⁸⁹

---

⁴⁸⁹ Smernice za unapređenje sudske prakse u postupku za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku, dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/8/437726.pdf> (posećeno 17. januara 2024. godine).

PRAVOSNAŽNO OKONČANI POSTUPCI

I. Predmet *Sanski Most – Lušci Palanka*⁴⁹⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 3. april 2017. godine	
Datum početka suđenja: 12. jul 2017. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Milorad Jovanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Ovaj predmet je TRZ-u ustupilo Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Rastko Popović (predsednik veća) sudija Nada Hadži-Perić sudija Olivera Anđelković sudija dr Miodrag Majić sudija Duško Maksimović
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 15	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 21	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: pravosnažno okončan postupak	

177

⁴⁹⁰ Predmet *Sanski Most – Lušci Palanka*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Sanski_Most_Lusci_Palanka.html (posećeno 12. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Milorad Jovanović tereti se da je, kao pripadnik rezervnog sastava milicije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, SJB Sanski Most, Odeljenja stanice milicije Lušci Palanka, zajedno sa komandirskom Slavkom Vukovićem⁴⁹¹ i drugim NN pripadnicima, tokom juna i jula meseca 1992. godine prinudno odvodio i zatvarao civile nesrpske nacionalnosti iz sela sa šireg područja Sanskog Mosta (BiH). Zatvarao ih je u prostorije Spomen-doma „Simo Miljuš” u Lušci Palanci, gde ih je, sa ciljem da iznudi informacije o posedovanju oružja ili radi dobijanja podataka o navodnom organizovanju otpora prema srpskoj vojsci, njih 15, udarao rukama, nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao za stolicu ili plafonsku gredu i tako vezane premlaćivao, usled čega je jedan civil preminuo. Takođe, civile je terao da se krste, puze po podu i ljube mu čizme.⁴⁹²

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik rezervnog sastava milicije SJB Sanski Most i da je bio raspoređen u stanici milicije u mestu Lušci Palanka. Privodio je civile bošnjačke nacionalnosti po naređenju svog neposrednog starešine. Priznao je da je nekoliko puta udario jednu privedenu osobu, ali da to nisu bili udarci koji bi joj naneli bilo kakvu patnju.⁴⁹³

178

Odbacivanje optužnice

Sudsko veće je 27. oktobra 2017. godine donelo rešenje kojim je odbacilo optužnicu, s obzirom na to da je tu optužnicu podigao neovlašćeni tužilac.⁴⁹⁴ Naime, ranijem tužiocu prestala je funkcija 1. januara 2016. godine, a novi tužilac je stupio na funkciju tek 31. maja 2017. godine. U međuvremenu nije bio postavljen ni vršilac funkcije tužioca, zbog čega u navedenom periodu TRZ nije imalo ovlašćenog tužioca. Kako je optužnica u ovom predmetu podignuta upravo u tom periodu, odnosno 3. aprila 2017. godine, smatra se da je optužnicu podigao neovlašćeni tužilac.

Nastavak postupka

Nakon odbacivanja optužnice, po zahtevu novoizabranog tužioca za ratne zločine, krivični postupak je nastavljen u martu 2018. godine. Postupak je nastavljen u fazi u kojoj je bio i prekinut – nastavkom dokaznog postupka.⁴⁹⁵

491 Slavko Vuković je u međuvremenu preminuo.

492 Optužnica TRZ KTO 1/17 od 3. aprila 2017. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_1_17_lat.pdf (posećeno 12. januara 2024. godine).

493 Transkript sa glavnog pretresa od 12. jula 2017. godine.

494 Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2017. godine.

495 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2018. godine.

Svedoci u postupku

Svedoci Vahida Kugić i Sulejman Kaltak, članovi porodica oštećenih, kao ni svedokinja Munira Ramić nisu imali neposrednih saznanja da je optuženi tukao bošnjačke civile koji su bili zatvoreni u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš” u Lušci Palanci.⁴⁹⁶ Svedok Ejup Beširević, koji je u vreme događaja živeo u selu Modra, u opštini Sanski Most, opisao je kako je sa grupom meštana odveden u prostorije Spomen-doma „Simo Miljuš” u Lušci Palanci. Među milicionerima koji su ih odveli bio je i optuženi, koji ga je kasnije, dok je bio zatočen, tukao, kao i još jednog zatočenika.⁴⁹⁷ Svedok Mesud Avdić takođe je naveo da ga je, dok je bio zatočen, tukao optuženi⁴⁹⁸, kao što su naveli i svedoci Sadmir Alibegović i Hajro Beširević. Optuženi je priznao da je tri puta udario svedoka Hajru Beširevića i izvinio mu se, navodeći da je to uradio po naređenju svog komandira, jer bi u protivnom bio upućen na ratište.⁴⁹⁹

Svedoci oštećeni Fuad Cerić i Vehid Handanagić, koji su bili zatvoreni u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš” u Lušci Palanci, teretili su optuženog navodeći da je on dolazio u prostorije u kojima su bili zatvoreni i tukao ih.⁵⁰⁰

Svedok Ramiz Ramić, koji je takođe bio zatočen, naveo je da je optuženi tukao Sadmira Alibegovića.⁵⁰¹

Svedoci Drago Predojević⁵⁰², Duško Grujić⁵⁰³, Željko Marković⁵⁰⁴, Marko Praštalo, Duško Vranješ i Milan Dekić⁵⁰⁵, koji su u vreme kritičnog događaja bili pripadnici rezervnog sastava policije, kao i optuženi, nisu imali saznanja da je optuženi bilo koje lice zatvoreno u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš” tukao ili na bilo koji drugi način zlostavljao.

179

Svedok Vid Bilbija, koji je u vreme kritičnog događaja bio aktivni policajac u mestu Lušci Palanka, naveo je da poznaje optuženog, ali da mu takođe nije poznato da li je tukao zatvorenike. Imao je priliku da vidi neke od zatvorenih, pa je tako primetio da je Hilmija Majdaković pretučen, a poznato mu je i da je Džafer Kugić podlegao povredama koje je zadobio dok je bio zatvoren, ali mu okolnosti njihovog povređivanja nisu poznate.⁵⁰⁶

Svedok Boško Petrović je tokom juna i jula meseca 1992. godine bio vođa patrolnog sektora u SM u Lušci Palanci. Priveo je, zajedno sa patrolom, oštećenog Džafera Kugića, a po naređenju komandira SM Slavka Vukovića. Privođenja su uvek vršena po njegovom naređenju, i uvek je navođeno da se ljudi privode na informativni razgovor. Kugić je doveden i uredno predat komandiru, nakon čega

496 Transkript sa glavnog pretresa od 9. maja 2018. godine.

497 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2018. godine.

498 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2018. godine.

499 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2018. godine.

500 Transkript sa glavnog pretresa od 18. marta 2019. godine.

501 Transkript sa glavnog pretresa od 22. maja 2019. godine.

502 Transkript sa glavnog pretresa od 28. juna 2019. godine.

503 *Ibid.*

504 Transkript sa glavnog pretresa od 4. novembra 2019. godine.

505 Transkript sa glavnog pretresa od 13. decembra 2019. godine.

506 Transkript sa glavnog pretresa od 17. septembra 2019. godine.

je svedok otišao na druge zadatke. Dok se spremao da krene, u stanicu su došla dva vojna policajca, koja su uletela u komandirovu kancelariju, u kojoj se nalazio Kugić, i tada je nastala galama. Tek kada se vratio sa terena dežurni mu je ispričao da je Džafer Kugić pretučen u kancelariji komandira i da je nakon toga preminuo. Nije video optuženog kada je Kugić doveden. Oštećeni Dedo Dervišević je doveden u stanicu nakon par dana. Svedok je otišao na teren, a sutradan je u stanici čuo priču u kojoj su spominjali Deda. Tom prilikom bio je prisutan i optuženi Jovanović, koji je rekao da je Dedo otišao. Kada ga je pitao da li je Dedo otišao kući, optuženi mu je odgovorio da je „otišao u gepeku”, tj. da ga je zaklao. Pitao je komandira u vezi sa Dedom Derviševićem, a komandir Vuković mu je rekao da je optuženi pretukao Deda i da je ovaj preminuo. Poznato mu je da je bio priveden i Sado Kaltak, jer ga je video prilikom dolaska u stanicu. Sado je tada na sebi imao bele pantalone i košulju. Njega je doveo Drago Predojević. Nije mu bilo poznato šta se kasnije sa njim dogodilo.⁵⁰⁷

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu⁵⁰⁸ je 2. februara 2021. godine doneo presudu kojom je optuženog Milorada Jovanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina.⁵⁰⁹

Sud je utvrdio da je optuženi, kao pripadnik rezervnog sastava policije iz mesta Lušci Palanka (opština Sanski Most, BiH) tokom juna i jula meseca 1992. godine, Bošnjake iz sela u okolini Sanskog Mosta, zatvorene u prostorije Spomen-muzeja „Simo Miljuš” u mestu Lušci Palanka, ili prilikom odvođenja na ispitivanja u prostorijama stanice milicije, njih 11, udarao nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao ih za stolicu ili gredu na plafonu i premlaćivao, primoravao ih da se krste, puze po podu i ljube mu čizme. Od posledica premlaćivanja je preminuo Dedo Dervišević.

Sud je, na osnovu svedočenja oštećenih, utvrdio da je optuženi zatvorene Bošnjake zlostavljao i mučio, dok je iz iskaza svedoka koji su bili pripadnici policije utvrdio da je Jovanović odgovoran i za smrt Derviševića.

Prilikom odmeravanja kazne sud je, kao i do sada, kao olakšavajuće okolnosti cenio Jovanovićeve porodične prilike, njegovu neosuđivanost, kao i činjenicu da je u vreme izvršenja krivičnog dela bio veoma mlad. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio težinu posledica koje su nastupile i iskazanu upornost prilikom izvršenja dela.⁵¹⁰

Sud je iz dispozitiva presude izostavio radnje „protivzakonito odvođenje i zatvaranje”, za koje se optuženi teretio, jer je zaključio da nema dokaza da je optuženi izvršio te radnje. Izostavio je i radnje „ili radi dobijanja podataka o navodnom organizovanju otpora prema srpskoj vojsci” jer se iz iskaza svedoka i odbrane optuženog utvrđuje da su dovođeni i zatvarani civili za koje je postojala sumnja da

507 Transkript sa glavnog pretresa od 1. septembra 2020. godine.

508 Sastav sudskog veća: sudija Vinka Beraha Nikićević, predsednica veća, sudije Vera Vukotić i Vladimir Duruz, članovi veća.

509 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 7/17 od 2. februara 2021. godine.

510 *Ibid.*

poseduju oružje. Takođe su, u nedostatku dokaza, izdvojene i radnje optuženog u odnosu na četiri civila.⁵¹¹

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu, odlučujući o žalbama branilaca optuženog, doneo je 29. oktobra 2021. godine rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.⁵¹²

Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepena presuda je zahvaćena bitnim povredama odredaba krivičnog postupka i ujedno je povređena ravnopravnost izvođenja dokaza na štetu optuženog. Stoga je naloženo prvostepenom sudu da u ponovljenom postupku povede računa o ravnopravnosti izvođenja dokaza, zatim da analizira sve izvedene dokaze, iznese činjenice koje je utvrdio u krivičnom postupku i objasni iz kojih razloga ih uzima kao dokazane ili nedokazane, imajući pri tome naročito u vidu ocenu verodostojnosti protivrečnih dokaza. Takođe je naloženo prvostepenom sudu da detaljno obrazloži kojim razlozima se rukovodio prilikom rešavanja pravnih pitanja, a posebno prilikom utvrđivanja da li je optuženi počinio krivično delo.⁵¹³

Ponovljeni postupak

Tokom ponovljenog postupka ispitan je jedan svedok odbrane⁵¹⁴, dok je drugi svedok odbrane odbio da svedoči.⁵¹⁵

181

Svedok odbrane Ranko Divjak, kom je optuženi zet, naveo je da je tokom rata u BiH živeo u mestu Skucani Vakuf (opština Sanski Most) i da je stalno prolazio pored Spomen-doma „Simo Miljuš” u Lušci Palanci, gde je držao prodavnicu. Poznato mu je da je Spomen-dom bio korišćen kao pritvor, i oko doma bilo je uvek dosta sveta – civila, policajaca i vojske. Nema saznanja da je neko zlostavljan u pritvoru. Tokom čitavog perioda rata u BiH u mestu Skucani Vakuf živeli su Muslimani, koji su imali zaštitu policije. Niko od njih u tom periodu nije pričao da je zlostavljan dok je bio zatvoren u Lušci Palanci, niti mu se iko ikada žalio na postupanje optuženog.⁵¹⁶

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu⁵¹⁷ doneo je dana 8. aprila 2022. godine, u ponovljenom postupku, identičnu presudu kao i 2. februara 2021, kojom je optuženog Milorada Jovanovića oglosio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SRJ i ponovo osudio na kaznu zatvora

---

511 *Ibid.*

512 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 2/21 od 29. oktobra 2021. godine.

513 *Ibid.*

514 Transkript sa glavnog pretresa od 5. aprila 2022. godine.

515 Transkript sa glavnog pretresa od 14. februara 2022. godine.

516 Transkript sa glavnog pretresa od 5. aprila 2022. godine.

517 Sastav sudskog veća: sudija Vinka Beraha Nikićević, predsednica veća, sudije Snežana Nikolić Garotić i Vladimir Duruz, članovi veća.

u trajanju od devet godina. Sud je utvrdio da je optuženi, kao pripadnik rezervnog sastava policije iz mesta Lušci Palanka (opština Sanski Most, BiH), tokom juna i jula meseca 1992. godine Bošnjake iz sela u okolini Sanskog Mosta, a zatvorene u prostorije Spomen-muzeja „Simo Miljuš” u mestu Lušci Palanka, ili prilikom odvođenja na ispitivanja u prostorije stanice milicije, s ciljem iznuđivanja informacija o posedovanju oružja udarao nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao za stolicu ili gredu na plafonu i premlaćivao, primoravao ih da se krste, puze po podu i ljube mu čizme. Od posledica premlaćivanja je preminuo Dedo Dervišević. Sud je, na osnovu svedočenja oštećenih, utvrdio da je optuženi zatvorene Bošnjake zlostavljao i mučio, dok je, iz iskaza svedoka očevica Mesuda Avdića, kao i pripadnika policije Boška Petrovića, utvrdio da je Jovanović odgovoran i za smrt Deda Derviševića.

U ponovljenom postupku sud je imao u vidu primedbe iz odluke Apelacionog suda koje su se odnosile na potrebu da se neposredno ispitaju svedoci koji su iskaze dali pred policijom i Tužilaštvom BiH, a koji nisu ispitani na glavnom pretresu. Naime, prvostepenom sudu je zamereno da nije uložio dovoljno truda da obezbedi njihovo neposredno ispitivanje. I pored svih nastojanja suda, ti svedoci se nisu mogli neposredno ispitati jer su trojica svedoka u međuvremenu preminula, dok sa dva svedoka koja žive u inostranstvu sud nije mogao da stupi u kontakt. Međutim, po nalaženju suda, u njihove iskaze, iako nisu dati na glavnom pretresu, sud nije imao razloga da sumnja, jer su na glavnom pretresu svedočili i drugi svedoci, koji su detaljno opisali ponašanje optuženog na način kako su to opisali i ovi svedoci. Prilikom odmeravanja kazne sud je, kao i do sada, kao olakšavajuće okolnosti cenio porodične prilike optuženog, njegovu neosuđivanost, kao i činjenicu da je u vreme izvršenja krivičnog dela bio veoma mlad. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio težinu posledica koje su nastupile i iskazanu upornost prilikom izvršenja dela.

182

Tok postupka u 2023. godini

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 31. januara 2023. godine presudu kojom je preinačio presudu Višeg suda u Beogradu kojom je optuženog Milorada Jovanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SRJ i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.⁵¹⁸ Sud je utvrdio da je optuženi, tokom juna i jula 1992. godine, petoricu Bošnjačkih civila koji su bili dovedeni na ispitivanje u Spomen-dom „Branu Miljuš” u Lušci Palanci, sa ciljem iznuđivanja informacija o posedovanju oružja udarao nogama, rukama, palicom, kundakom, cevima puške i drugim predmetima po svim delovima tela, a jednom od njih vezao štrikom noge za plafonsku gredu tako da je visio, pa ga onda tako vezanog premlaćivao.⁵¹⁹

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike, da je porodičan čovek, oženjen, otac dvoje punoletne dece, protek vremena od izvršenja krivičnog dela, da je u vreme izvršenja imao 22 godine i da je neosuđivan, pa je sve ove okolnosti ocenio kao osobito olakšavajuće, što je sudu dalo mogućnost da izrekne kaznu ispod

⁵¹⁸ Presuda Apelacionog suda Kž1 Po2 1/22 od 31. januara 2023. godine.

⁵¹⁹ *Ibid.*

zakonskog minimuma. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio težinu izvršenog dela, nastale posledice, brojnost radnji, upornost i odlučnost u izvršenju krivičnog dela, izrazitu grubost i ispoljenu bezobzirnost prema žrtvama.

Iz činjeničnog opisa Apelacioni sud je izostavio radnje učinjene prema šestorici oštećenih u odnosu na prvostepenu presudu, jer je ocenio da izvedeni dokazi nisu takvog kvaliteta da bi na osnovu njih mogla da se donese osuđujuća presuda.

Nalazi FHP-a

Nemogućnost praćenja toka postupka

Glavni pretresi u ovom postupku održavani su u sudnici u kojoj ne postoje tehnički uslovi da publika koristi slušalice. Stoga je za publiku praćenje iskaza svedoka koji se ispituju putem videokonferencijske veze veoma otežano, budući da je kvalitet zvuka veoma loš. Tonsko praćenje iskaza pomoću slušalica omogućeno je samo sudskom veću i učesnicima u postupku.

FHP smatra da je sud u obavezi da i osobama koje se nalaze u publici kako bi posmatrale suđenja omogućio korišćenje slušalica, kako bi na adekvatan način mogle da prate svedočenja putem videokonferencijske veze.

Tendenciozni stav Apelacionog suda

Apelacioni sud je, ukidajući prvostepenu presudu, zamerio prvostepenom sudu da nije uložio dovoljno truda da obezbedi neposredno ispitivanje pojedinih svedoka u čije iskaze je tokom postupka izvršen uvid, a koji su svoje iskaze dali tokom istrage pred nadležnim organima BiH. Time je, po oceni suda, doveden u pitanje kvalitet prava na odbranu, a samim tim i prava na pravično suđenje, jer je optuženi, kada nema neposrednog ispitivanja svedoka, onemogućen da svedoka unakrsno ispituje i proverava njegov kredibilitet, kao i da se, eventualno, vrši suočenje.

Apelacioni sud ovakve žalbene navode odbrane u poslednje vreme sve češće prihvata po automatizmu, bez ulaženja u detaljnije razmatranje konkretne situacije. Pre svega, prvostepeni sud uvek ulaže dosta napora da obezbedi neposredno ispitivanje svedoka, ali zbog protoka vremena, mnogima se izgubi trag, jer npr. odu u inostranstvo, ali sve češće, zbog zdravstvenog stanja, niti su u mogućnosti, niti žele da ponovo daju svoj iskaz. Insistiranje na ponovnim pokušajima da se obezbedi neposredno ispitivanje ovakvih svedoka je gubljenje vremena i jedini rezultat toga je odugovlačenje postupka. Sa druge strane, upitno je da li je optuženima zaista narušeno pravo na odbranu, ako se ima u vidu da su svi optuženi, tokom istrage koja se protiv njih vodila u BiH, sa tom činjenicom i te kako dobro bili upoznati jer su, po zamolnici iz BiH, pred domaćim sudom i ispitani. Po saznanju da se protiv njih u BiH vodi krivični postupak, mogli su da se jave nadležnom organu BiH, da imaju branioca, te da sve svedoke neposredno ispituju, proveravaju njihov kredibilitet i predlažu izvođenje svih dokaza za koje ocene da im idu u korist. Njihovo pozivanje na nemogućnost neposrednog ispitivanja svedoka u

postupku pred domaćim sudom je faktički zloupotreba prava na odbranu, koju bi sud trebalo da ima u vidu.

Neprimerena odluka o kazni u drugostepenoj presudi

Prilikom izricanja kazne optuženom, Apelacioni sud je uobičajenim olakšavajućim okolnostima, u njihovoj ukupnosti, dao značaj osobito olakšavajućih okolnosti, što mu je poslužilo kao zakonski osnov za ublažavanje kazne zatvora ispod zakonskog minimuma koji za predmetno krivično delo iznosi pet godina. U isto vreme, našao je na strani optuženog niz otežavajućih okolnosti, kao što su brojnost radnji upornost i odlučnost u izvršenju krivičnog dela, izrazita grubost i ispoljena bezobzirnost prema žrtvama. Uz postojanje ovakvih otežavajućih okolnosti, po oceni FHP-a, nije bilo mesta oceni uobičajenih olakšavajućih okolnosti kao osobito olakšavajućih, niti primeni instituta ublažavanja kazne ispod zakonskog minimuma. Ovakvom kaznenom politikom teško da će se postići svrha kažnjavanja, a posebno teško će se ovakvom kaznom uticati na druge da ubuduće ne vrše ovakva krivična dela.

II. Predmet *Kalinovik*⁵²⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 26. septembar 2019.	
Datum početka suđenja: 13. januar 2020.	
Postupajući tužilac: Ljubica Veselinović	
Optuženi: Dalibor Krstović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
<p>Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak je rezultat saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, budući da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i></p>	
Postupajuće veće	<p>sudija Rastko Popović, predsednik veća sudija Nada Hadži-Perić, članica veća sudija Olivera Anđelković, članica veća sudija dr Miodrag Majić, član veća sudija Dragoljub Albijanić, član veća</p>
<p>Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 17</p>	<p>Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih sudskih veštaka: 0</p>
<p>Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravnosnažno okončan postupak</p>	

185

520 Predmet *Kalinovik*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kalinovik.html> (posećeno 11. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao pripadnik Vojske Republike Srpske, tačno neutvrđenog dana u avgustu 1992. godine, u večernjim satima, zajedno sa NN saborcem došao do Osnovne škole „Miladin Radojević” u Kalinoviku, u kojoj su se nalazili nezakonito zarobljeni civili bošnjačke nacionalnosti iz Kalinovika i okolnih mesta, i to uglavnom žene i deca, ušao u učionicu u kojoj se nalazila oštećena B1, pozvao je po imenu i rekao joj da izađe napolje. Nakon što je ona izašla, vodeći sa sobom svoje maloletno dete, naredio joj je da vrati dete jer će ga u protivnom silovati, pa kada je oštećena B1 to učinila, odveo ju je u susednu učionicu, u kojoj nije bilo nikoga, i naredio joj da se skinе. Kada je oštećena to odbila, pretio joj je da će uzeti njenu decu, pa se oštećena, u strahu za život svoje dece, skinula, nakon čega ju je optuženi silovao, preteći da nikome ne sme reći za silovanje, jer će prvo stradati njena deca, pa ona. Nakon izvršenog silovanja, optuženi joj je naredio da se ne oblači i izašao iz učionice, u koju je odmah ušao njegov NN saborac i silovao oštećenu.⁵²¹

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba bio pripadnik VRS i da je bio običan borac. U selu Ruđice u opštini Kalinovik imao je rodbinu – babu i dedu, stričeve, koje je posećivao. To selo je mešovitog nacionalnog sastava – u njemu su živeli Srbi i Muslimani. Poznavao je svoje komšije Muslimane. Početkom avgusta meseca 1992. godine nalazio se na položaju koji je bio iznad sela Ruđice. Počela je velika ofanziva pripadnika Armije BiH na Trnovo, pa se zabrinuo za svoju rodbinu. Došao je u Kalinovik i sa tri druga otišao u prostorije OŠ „Miladin Radojević”, gde su se nalazili zarobljeni Muslimani, kako bi se raspitao o svojoj rodbini. Naime, zarobljene Muslimane su razmenjivali za zarobljene i poginule pa, kako mu je poginuo stric, došao je da se raspita oko razmene. Sa njim su tada bili Nenad Ćiro, Nenad Jokić i Zoran Popović, koji je kasnije poginuo. Optuženi je nosio uniformu i pancir, a bio je naoružan puškom i bombama. Kada je došao u školu primetio je nekoliko vojnika ili policajaca, kao i neke civile, žene i decu, ali ni sa kim od njih nije razgovarao, niti je među njima video nekog poznatog. Pitao je jednog od vojnika šta se dešava i nakon petnaestak minuta otišao je iz škole. Nikada više nije dolazio u školu po informacije, jer je već sutradan prebačen u mesto Dobro Polje, na liniju odbrane. Ime i prezime oštećene B1 nije u mogućnosti da poveže sa nekim određenim likom, jedino zaključuje po njenom prezimenu da može biti iz okoline njegovog sela.⁵²²

186

521 Optužnica TRZ KTO 2/19 od 26. septembra 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_19_%D0%8B%D0%B8%D1%80.pdf (posećeno 11. januara 2024. godine).

522 Transkript sa glavnog pretresa od 13. januara 2020. godine.

Svedoci u postupku

Svedokinja Memna Jašarević nije imala neposrednih saznanja o kritičnom događaju, dok je prilikom ispitivanja zaštićenog svedoka B5 javnost bila isključena.⁵²³

Svedok Elvir Čusto o silovanju oštećene B1 zna iz priče svoje majke, koja je bila zatočena u OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku zajedno sa oštećenom. Majka mu je ispričala da je jednog dana optuženi Krstović došao po oštećenu i izveo je iz učionice u kojoj su se nalazile. Kada se oštećena vratila, bila je u teškom stanju, „pa se moglo naslutiti da je bila zlostavljana”, jer se tresla i plakala.⁵²⁴

Svedok Duško Mandić je u vreme kritičnog događaja bio rezervni policajac koji je radio na obezbeđenju OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku. U školi su u prvo vreme bile smeštene Srпкиnje koje su izbegle iz Konjica, pa potom muškarci bošnjačke nacionalnosti, a zatim Bošnjakinje sa decom. Tokom avgusta meseca 1992. godine u prostorije škole ulazili su pripadnici paravojnih jedinica. Naveo je da mu se jedno jutro, kada je došao u školu, oštećena B1 požalila da ju je silovao komšija, s tim što on tada nije znao o kome se radi, niti ga je poznao. Kasnije je saznao ime optuženog.⁵²⁵

Svedok Milan Lalović naveo je da je tokom jula i avgusta meseca 1992. godine, kao pripadnik rezervnog sastava policije, vršio obezbeđenje OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku. Nije video da je neko silovan, ali je kasnije čuo o tome. Nikada u životu nije video optuženog Krstovića. Predsednica veća predočila je svedoku deo njegovog iskaza od 18. oktobra 2007. godine, koji je dao pred nadležnim organima BiH, u kom je naveo da se seća silovanja oštećene B1 jer je zajedno sa Slavkom Lalovićem zvanim Ustaša bio u smeni kada je u školu došao optuženi Krstović, koji je sa Lalovićem otišao do druge prostorije. Od drugih stražara je ubrzo saznao da je Krstović tom prilikom silovao ženu. Svedok je potvrdio da su ovi navodi njegovog iskaza tačni.⁵²⁶

187

Svedok Tahir Panjeta bio je tokom avgusta meseca 1992. godine četiri dana zatočen u prostorijama OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku. Video je da su zatočenicima bili zlostavljani. Za optuženog je čuo kasnije, od žena koje su bile zatočene – one su mu pričale da ih je optuženi maltretirao.⁵²⁷

Svedoci odbrane Nenad Jokić i Nenad Ćiro, saborci optuženog, naveli su da su došli pred OŠ „Miladin Radojević” zajedno sa optuženim i sada pokojnim Zoranom Popovićem, da bi se raspitali o članovima svoje porodice, s obzirom na to da nisu znali šta je sa njima nakon što su muslimanske snage preuzele kontrolu nad Trnovom. Tom prilikom su bili u uniformama i naoružani. U školu nisu mogli da uđu jer ju je čuvala policija – došli su samo do ulaznih vrata.⁵²⁸

523 Transkript sa glavnog pretresa od 14. jula 2020. godine.

524 Transkript sa glavnog pretresa od 6. oktobra 2020. godine.

525 *Ibid.*

526 *Ibid.*

527 Transkript sa glavnog pretresa od 3. novembra 2020. godine.

528 *Ibid.*

Prilikom ispitivanja oštećene, zaštićene svedokinje B1 javnost je bila isključena. Ona je veoma detaljno i uverljivo opisala na koji način ju je optuženi, kog poznaje od ranije kao unuka svojih nekadašnjih komšija, silovao.⁵²⁹

Tokom dokaznog postupka izvršen je uvid u iskaze zaštićenih svedoka B2, B4 i B6 koje su dali pred Tužilaštvom BiH, jer ovi svedoci zbog svog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti da pristepe sudu.⁵³⁰

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu⁵³¹ doneo je 13. maja 2021. godine presudu kojom je Dalibora Krstovića oglasio krivim zbog silovanja Bošnjakinje, oštećene B1, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina, dok je oštećenu, radi ostvarivanja imovinskopravnog zahteva, uputio na parnicu.⁵³²

Sudsko veće je utvrdilo da je optuženi, kao pripadnik VRS, neutvrđenog dana tokom avgusta 1992. godine u večernjim satima, došao do OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku, ušao u učionicu u kojoj su bili zatvoreni civili bošnjačke nacionalnosti, te imenom pozvao oštećenu B1 rekavši joj da izađe iz učionice. Nakon što je ona to učinila i sa sobom povelala maloletno dete, naredio joj je da vrati dete. Kada je oštećena odbila da to učini, zapretio je da će joj silovati dete, pa je oštećena vratila dete u učionicu i izašla na hodnik. Optuženi ju je potom odveo u praznu učionicu, u koju je sa njima ušao i jedan NN pripadnik VRS, koji je ubrzo izašao. Optuženi joj je naredio da se skinu, a kada je oštećena to odbila, pošao je prema vratima govoreći da će joj uzeti decu, pa je oštećena, u strahu za život svoje dece, skinula odeću. Nakon toga ju je optuženi silovao, a posle silovanja naredio joj da se ne oblači, već je izašao iz učionice, da bi odmah ušao NN vojnik, koji ju je takođe silovao. Optuženi je tada ušao u učionicu i zapretio oštećenoj da ne sme nikome da kaže za to jer će u protivnom prvo stradati njena deca, a zatim i ona.

188

Iz saglasnih i detaljnih iskaza svedoka Fadile Hatić, Naze Pervan, Hasnije Ahatović, svedokinja pod pseudonimima B2 i B3, koje su zajedno sa oštećenom B1 bile zatvorene u OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku, a koje je sud prihvatio ocenivši ih kao pouzdane, utvrđeno je na koji način je optuženi izveo oštećenu iz učionice, šta se dešavalo sa njenom decom i u kakvom stanju je bila oštećena kada se vratila. Njihovi iskazi su potkrepljeni iskazima oštećene, kao i svedoka Duška Mandića, koji je radio kao obezbeđenje škole i koji je naveo da mu je oštećena, koju je poznavao od ranije, uplakana ispričala da ju je prethodne noći silovao komšija Dalibor Krstović.

Sud je prihvatio iskaz oštećene B1 kao uverljiv i iskren, s obzirom na to da je vrlo detaljno opisala način na koji ju je optuženi, kog je od ranije poznavala kao unuka nekadašnjih komšija, silovao.

Odbranu optuženog, da nije uopšte poznavao optuženu, te da u kritičnom periodu nije čak ni ulazio u unutrašnjost OŠ „Miladin Radojević” u Kalinoviku, sud nije prihvatio. Odbranu je ocenio kao

529 Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2020. godine.

530 *Ibid.*

531 Sastav sudskog veća: Sudija Zorana Trajković, predsednica veća, sudije Mirjana Ilić i Dejan Terzić, članovi veća.

532 Presuda Višeg suda u Beogradu K. Po2 3/2019 od 13. maja 2021. godine.

neuverljivu, suprotnu izvedenim dokazima i sračunatu na izbegavanje krivične odgovornosti. Posebno jer je u suprotnosti sa iskazom oštećene i iskazom svedoka B4, koji je naveo da je obezbeđivao školu i da se seća događaja kada je u prostorije škole došlo lice koje mu se predstavilo kao Dado Krstović i reklo mu da ide da vidi svoju komšinicu, te da je tom prilikom odveo tu svoju komšinicu u prostoriju koja se nalazila u prizemlju škole, a pri izlasku iz škole mu rekao: „Da vidiš šta komšija komšinici može da uradi?”

Sud je tokom postupka takođe utvrdio da je u vreme izvršenja ovog krivičnog dela postojao unutrašnji oružani sukob, da je optuženi bio pripadnik oružanih formacija jedne od sukobljenih strana, da je oštećena B1 bila civilno lice u bespomoćnom položaju, odnosno lice koje je, prema odredbama međunarodnog humanitarnog prava, moralo biti zaštićeno u oružanom sukobu, te da u konkretnom slučaju postoji veza između oružanog sukoba i radnji izvršenja koje je preduzeo optuženi. Optuženi je konkretnom prilikom kršio pravila međunarodnog prava, pa su se time u njegovom ponašanju stekla sva bitna obeležja krivičnog dela za koje se tereti. Optuženi je postupao sa direktnim umišljajem jer je bio svestan svoga dela i njegove zabranjenosti i hteo je njegovo izvršenje.

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike i neosuđivanost, te da je u vreme izvršenja dela bio star svega 20 godina, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio jačinu ugrožavanja oštećene konkretnom prilikom, pobude iz kojih je delo učinjeno i iskazanu upornost tokom prinude na obljubu oštećene.

Sud je oštećenu radi ostvarivanja imovinskopravnog zahteva uputio na parnicu, našavši da tokom postupka nije pruženo dovoljno podataka za odlučivanje o tome, jer iz nalaza i mišljenja veštaka medicinske struke neuropsihijatra dr Omera Ćemalovića nisu mogle da se utvrde posledice krivičnog dela koje je predmet optužbe. Naime, iz nalaza je utvrđeno da kod oštećene postoji umanjeno opšte životne sposobnosti od 45% kao posledica posttraumatskog stresnog poremećaja do kog je došlo usled okolnosti u kojima se nalazila oštećena tokom trajanja zatočeništva sa decom, ponašanja osoblja logora i posetilaca, uslova boravka, neadekvatne ishrane, te fizičke i psihičke torture koju je trpela počev od 25. juna 1992. godine, kada je odveden njen suprug. Međutim, iz istog ne proizlazi u kom procentu je isključivo događaj koji je predmet optužbe doprineo umanjenju opšte životne aktivnosti kod oštećene. Iz nalaza se takođe nije moglo utvrditi koji je intenzitet straha oštećena pretrpela, niti u kom trajanju. S obzirom na to da su izostali pouzdani parametri na osnovu kojih bi sud mogao odlučivati o visini imovinskopravnog zahteva oštećene, sud je oštećenu uputio da u parničnom postupku ostvaruje to pravo.⁵³³

189

---

533 *Ibid.*

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu⁵³⁴ doneo je 17. decembra 2021. godine rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak.⁵³⁵

Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepeni sud je prekoračio optužbu jer je okrivljenog oglosio krivim za radnje preduzete nakon izvršenog silovanja oštećene, a koje mu nisu optužnicom stavljene na teret. Time je osuđen za veću kriminalnu količinu od one koja mu je optužnicom stavljena na teret. Takođe je doveden u pitanje i kvalitet prava na odbranu okrivljenog, pa samim tim i pravo na pravično suđenje, jer je prvostepeni sud tokom postupka izveo niz dokaza upoznavanjem sa sadržinom zapisnika o iskazima većeg broja svedoka, koji su iskaze davali pred Tužilaštvom BiH tokom istrage. Kako ovim ispitivanjima nisu prisustvovali okrivljeni i njegov branilac, nisu ni bili u mogućnosti da unakrsno ispituju svedoke, niti su mogli da proveravaju kredibilitet iskaza svedoka, čime je okrivljeni doveden u neravnotežan položaj u odnosu na tužioca.

Ponovljeni postupak

Postupajući po nalogu Apelacionog suda, prvostepeni sud je u ponovljenom postupku ispitao dva svedoka, Dragana Cerovinu i Miloša Valentića, te pokušao da neposredno ispita svedoke čiji su iskazi, dati tokom istrage pred nadležnim organima BiH, u ranijem postupku pročitani. Tri svedoka (svedoci B1, B4 i B6) obavestili su sud da nisu u mogućnosti da svedoče iz zdravstvenih razloga.⁵³⁶ Svedokinja Hasnija Ahatović nije uredno pozvana, jer se sa njom zbog veoma oštećenog sluha nije mogao uspostaviti kontakt. Svedokinja Fadila Hatić odbila je da svedoči, navodeći da nije u stanju da svedoči, i odbila je da radniku suda dostavi sadašnju adresu, dok je svedok B3 u međuvremenu preminuo.⁵³⁷

Svedok optužbe Dragan Cerovina ostao je u svemu pri iskazu koji je dao pred nadležnim organima BiH i naveo da je u kritičnom periodu OŠ „Milan Radojević” u Kalinoviku obezbeđivala policija, te da je i sâm nekoliko puta vršio obezbeđivanje. U školi su u početku bili zatvoreni muškarci, a kasnije žene i deca. Misli da ih je bilo oko 185, mada nije postojala evidencija zatvorenih. Žene su u školu prisilno dovedene. Usmeni nalog načelnika Boška Govedarice je bio da se radi o licima koja idu u razmenu i da se moraju čuvati, te da se spreči bilo čiji ulaz u školu. Ranko Krstović, inače drugar svedoka, došao je kod njega kući 2007. godine i rekao mu da su ga napale tetka i supruga optuženog zato što je o optuženom pričao svašta. Tada mu je ispričao da je optuženi silovao jednu ženu u školi i da je to znao ceo Kalinovik, i naveo je puno ime i prezime te žene, te rekao da je to ista osoba o kojoj je govorio tokom istrage. Kasnije je Krstović čitav ovaj razgovor negirao, tvrdeći da ga je svedok izmislio. Objasnio je da je Krstović „eto takav”, sklon izmišljanju, a na pitanje suda kako to da se tek sada setio da je Krstović takav, odgovorio je da se, eto, tek sada setio toga. Pre razgovora sa Rankom, neko mu je

534 Sastav sudskog veća: sudija Rastko Popović, predsednik veća, sudije Olivera Andelković, Nada Hadži-Perić, dr Miodrag Majić i Aleksandar Vujičić, članovi veća.

535 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu KŽ1 Po2 6/21 od 17. decembra 2021. godine.

536 Transkript sa glavnog pretresa od 23. septembra 2022. godine.

537 Transkript sa glavnog pretresa od 6. juna 2022. godine.

rekao da su u obezbeđenju bili sada pokojni Predrag Terzić i Aleksandar Cerovina. Policajac Danilo Đerem pitao je svedoka dok su bili na punktu u Ježicama koliko je žena imao i tom prilikom mu rekao da je svaki od njih imao po dve-tri. Dok je svedok bio stražar u školi niko nije dolazio, sem Pere Eleza (komandant Miljevinskog bataljona). Jednom prilikom je pokušala „neka Perina vojska”, ušli su naoružani u hodnik i rekli su da „hoće da vide Turkinje”, ali ih je u toj nameri sprečila jedna cura, Srpkinja. Svedok tada nije smeo prema tim vojnicima da okrene pušku jer su svi oni bili naoružani.⁵³⁸

Svedok optužbe Miloš Valentić ostao je u svemu pri iskazima koje je dao pred nadležnim organima BiH. Optuženog nije poznao dok se optuženi nije oženio. Svedok je u kritičnom periodu bio policajac i vršio je obezbeđivanje OŠ „Miloš Radojević” u Kalinoviku. U školi su bili smešteni Muslimani iz Gacka i Kalinovika, muškarci i žene. Policija je stražarila ispred škole i nisu puštali nikoga da uđe. Čuo je da su ipak ulazili neki vojnici i „tukli neke koji su tu bili”. Nije čuo da je u školi bilo silovanja, a takođe se ne seća šta je ranije izjavljiva.⁵³⁹

Izmena optužnice

Tužilaštvo za ratne zločine izmenilo je optužnicu dana 14. novembra 2022. godine tako da su u njoj sada bile eksplicitno navedene sve radnje silovanja koje je optuženi preduzeo prema oštećenoj, te da je, optuženi, tek nakon što je i NN pripadnik VRS silovao oštećenu, ušao u učionicu gde je silovana i zapretio da nikome ne sme da kaže za to jer će prvo stradati njena deca, a zatim i ona.⁵⁴⁰

Navodi ovako izmenjene optužnice identični su izreci prvostepene presude koju je doneo Viši sud dana 13. maja 2021. godine.

191

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu doneo je dana 7. februara 2023. godine u ponovljenom postupku identičnu presudu, odnosno ponovo je optuženog Dalibora Krstovića oglasio krivim za silovanje oštećene B1 i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu⁵⁴¹, nakon održanog pretresa, doneo je dana 15. decembra 2023. godine presudu kojom je delimično preinačio presudu Višeg suda, tako što je optuženog Dalibora Krstovića oglasio krivim za silovanje oštećene B1 u vreme, na mestu i na način kako je to navedeno u prvobitnoj optužnici od 26. septembra 2019. godine i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina, a oštećenu uputio na parnicu radi ostvarivanja imovinskopravnog zahteva.⁵⁴²

538 Transkript sa glavnog pretresa od 23. septembra 2022. godine.

539 *Ibid.*

540 Optužnica KTO. Br. 2/19 od 14. novembra 2022. godine.

541 Sastav sudskog veća: sudija Rastko Popović, predsednik veća, sudije Nada Hadži-Perić, Olivera Andelković, dr Miodrag Majić i Dragoljub Albijanić, članovi veća.

542 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1- Po2 3/23 od 15. decembra 2024. godine.

Apelacioni sud je zaključio da su tokom postupka izvedeni dokazi na osnovu kojih se van razumne sumnje dokazuje da je optuženi počinio krivično delo u vreme, na mestu i na način kako ga tereti optužba.

Međutim, takođe je zaključio da je prvostepeni sud, donoseći presudu u ponovljenom postupku, prekoračio optužbu jer je u izreku presude uneo radnje koje nisu opisane u optužnici od 29. juna 2019. godine, jer je protiv prethodne prvostepene presude od 13. maja 2021. godine kojom je optuženi oglašen krivim, žalbu izjavio samo njegov branilac, a ta žalba je usvojena, između ostalog, i iz razloga što je prvostepeni sud prekoračio optužbu tako što je u izreku presude uneo radnje koje nisu opisane u optužnici. Tokom ponovljenog postupka, JRTZ je izvršilo izmenu optužnice, (tako što je u nju unelo sve one radnje koje su unete u prvostepenu presudu koja je ukinuta), čime je, po oceni Apelacionog suda, optuženom stavljena na teret veća kriminalna količina od prvobitne. Prvostepeni sud je u ponovljenom postupku optuženog oglasio krivim prihvatajući u celosti izmenjenu optužnicu. Ovakvim postupkom prvostepeni sud je prekršio pravilo zabrane preinačenja na štetu optuženog. Naime, ZKP-om je određeno da se, u slučaju kada je protiv presude izjavljena žalba samo u korist optuženog, žalbena presuda ne sme izmeniti na njegovu štetu u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela i krivične sankcije⁵⁴³, a to pravilo se odnosi i na činjenično stanje.

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike, neosuđivanost i činjenicu da je prilikom izvršenja dela optuženi imao 20 godina, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio iskazanu upornost tokom prinude na obljubu oštećene, kao i jačinu ugrožavanja oštećene tom prilikom.

192

Nalazi FHP-a

Neprimereno niska kazna

Izrečena kazna zatvora u trajanju od samo pet godina, što ujedno predstavlja i zakonski minimum za ovo krivično delo, jeste preniska, posebno kada se ima u vidu sam način izvršenja krivičnog dela, odnosno činjenica da je optuženi u tri navrata pretio oštećenoj B1 njenom decom, da će joj silovati dete, zatim da će joj uzeti decu i, konačno, da će prvo stradati njena deca pa ona. Takođe joj je, nakon što ju je silovao, naredio da se ne oblači kako bi NN pripadniku VRS olakšao da je i on siluje. Stepen okrutnosti koji je tom prilikom ispoljio i upornost zahtevali su adekvatan odgovor u pogledu visine izrečene kazne, a ne zakonski minimum. Tim pre jer je Apelacioni sud utvrdio postojanje istih olakšavajućih i otežavajućih okolnosti kao i prvostepeni sud, koji je optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od devet godina. Apelacioni sud je stao na stanovište da je prvostepenom presudom prekršeno pravilo zabrane preinačenja na štetu optuženog, jer je prekoračena optužba pa je zbog toga osuđen za veću kriminalnu količinu.

---

543 Član 453. ZKP-a.

Ta veća kriminalna količina sastoji se u preciziranju radnji koje se odnose na sam način izvršenja silovanja, kao i pretnje optuženog upućene oštećenoj da nikome ne sme reći šta se dogodilo, jer će, u protivnom, stradati njena deca, a zatim i ona, što je pretnja koja joj je upućena kada ju je silovao i NN vojnik.

Opravdano se može postaviti pitanje da li se u konkretnom slučaju zaista radi o prekoračenju optužbe i povećanoj kriminalnoj količini ili samo o upodobljavanju opisa radnje izvršenja sa utvrđenim činjeničnim stanjem. Bez upuštanja u takvu analizu, nesporno je da se i u slučaju postojanja veće kriminalne količine radi o nijansama koje ni u kom slučaju ne opravdavaju smanjenje kazne zatvora sa devet na samo pet godina.

Izricanjem kazne zatvora u visini zakonskog minimuma za ovo krivično delo u potpunosti se zanemaruju i trajne posledice koje trpi žrtva, što je činjenica koju je sud takođe morao da ima u vidu prilikom odmeravanja kazne.

Uređivanje ustupljene optužnice

Optužnica koju je TRZ podiglo protiv Dalibora Krstovića primer je dobro uređene optužnice, posebno obrazloženja, u kome je prema rezultatima istrage opisano stanje stvari i detaljno su navedeni dokazi kojima se utvrđuju činjenice koje su predmet dokazivanja. Naime, u ustupljenoj optužnici Tužilaštva BiH⁵⁴⁴, tužilac detaljno objašnjava elemente krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, dok se o konkretnim dokazima, kojima se potvrđuju inkriminisane radnje optuženog, govori vrlo uopšteno. Tako npr. navodi „o samoj inkriminisanoj radnji, navedenoj u izreci optužnice, svjedoči žrtva, svjedok pod pseudonimom 'B1'. Osim oštećene, na okolnosti same inkriminisane radnje svedočit će, u granicama svojih iskaza i svjedoci...” – bez navođenja sadržaja i ocene tih iskaza. U isto vreme predloženo je izvođenje velikog broja dokaza – pismene dokumentacije, koja se ne odnosi ni na inkriminisane radnje ni na inkriminisani period. TRZ je takvu optužnicu uredilo u skladu sa činjenicama koje su predmet dokazivanja, tako što su u obrazloženju precizno i jasno navedene izjave svedoka vezane za inkriminisane radnje, njihova ocena, kao i ocena odbrane optuženog i ostalih predloženih dokaza, čime je TRZ pružilo veoma dobru argumentaciju zašto smatra da se u radnjama okrivljenog stiču sva bitna obeležja krivičnog dela za koje se tereti.

193

Tendenciozni stav Apelacionog suda

Apelacioni sud je, ukidajući prvostepenu presudu, zamerio prvostepenom sudu što je izvršio uvid u iskaze pojedinih svedoka koji su svoje iskaze dali tokom istrage pred nadležnim organima BiH, a koji zbog bolesti nisu pristupili sudu i nisu bili ispitani na glavnom pretresu. Time je, po oceni suda, doveden u pitanje kvalitet prava na odbranu, a samim tim i prava na pravično suđenje, jer je optuženi, kada nema neposrednog ispitivanja svedoka, onemogućen da ga unakrsno ispituje i proverava njegov kredibilitet, kao i da se, eventualno, vrši suočenje.

---

544 Optužnica Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0002825 10 od 20. novembra 2017. godine.

Apelacioni sud ovakve žalbene navode odbrane u posljednje vreme sve češće prihvata po automatizmu, bez ulaženja u detaljnije razmatranje konkretne situacije. Insistiranje na pokušajima da se na svaki način obezbedi neposredno ispitivanje ovakvih svedoka je gubljenje vremena i jedini rezultat toga je odugovlačenje postupka. U konkretnom slučaju, jedan od svedoka je u međuvremenu preminuo, četiri svedoka su odbila da svedoče, a sa jednim svedokom se nije mogla uspostaviti komunikacija. Jedini rezultat postupanja po odluci Apelacionog suda je bio nepotreban gubitak vremena i odugovlačenje postupka, jer se pokazalo da je prvostepeni sud pravilno ocenio da se ovi svedoci ne mogu neposredno ispitati čak ni putem videokonferencijske veze. Sa druge strane, upitno je da li je optuženima zaista narušeno pravo na odbranu, ako se ima u vidu da su svi optuženi, tokom istrage koja se protiv njih vodila u BiH, sa tom činjenicom bili dobro upoznati, jer su, po zamolnici iz BiH, pred domaćim sudom i ispitani. Po saznanju da se protiv njih u BiH vodi krivični postupak, mogli su da se jave nadležnom organu BiH, da imaju branioca, te da sve svedoke neposredno ispituju, proveravaju njihov kredibilitet i predlažu izvođenje svih dokaza za koje ocene da im idu u korist. Njihovo pozivanje na nemogućnost neposrednog ispitivanja svedoka u postupku pred domaćim sudom je faktički zloupotreba prava na odbranu, koju bi Apelacioni sud trebalo da ima u vidu.

III. Predmet *Brčko – Logor Rasadnik*⁵⁴⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 21. februar 2020.	
Datum početka suđenja: 1. jun 2020.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Osman Osmanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Nada Hadži-Perić (predsednica veća) sudija Rastko Popović sudija dr Miodrag Majić sudija Olivera Anđelković sudija Duško Milenković
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 4	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ispitanih svedoka: 20	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: pravnosnažno okončan postupak	

195

⁵⁴⁵ Predmet *Brčko – Logor Rasadnik*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/rasadnik.html> (posećeno 27. decembra 2023. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Osman Osmanović se tereti da je tokom maja i juna meseca 1992. godine u improvizovanom logoru na lokalitetu Rasadnik u Gornjem Rahiću (opština Brčko, BiH), kao pripadnik bezbednosnih struktura muslimanskih oružanih formacija, nečovečno postupao i primenjivao mere zastrašivanja prema oštećenima Aleksandru Pavloviću, Milenku Radušiću, Vasiljku Todiću i Radu Simiću, protivzakonito ih zatvarao, mučio, te vršio nasilje nad njima, tako što je:

- 1) dana 6. maja 1992. godine, nakon što mu je doveden, legitimisao oštećenog civila Aleksandra Pavlovića i zadržao njegovu ličnu kartu, ispitivao ga o navodnom učešću u ratnim aktivnostima na strani srpskih snaga, i tom prilikom su drugi prisutni oštećenom pretili da će mu biti presuđeno nožem ako se utvrdi da je kriv, nakon čega ga je optuženi protivzakonito zatvorio, da bi sutradan bio odveden u limeni objekat – komoru, koji je ranije služio za sušenje voća, sa betonskom podlogom bez prozora, svežeg vazduha i vode, a u kojem je bio zatočen do 14. jula 1992. godine, i u tom periodu je jednom prilikom došao optuženi sa jednim pripadnikom iste strane u sukobu kojem je pokazao oštećenog, nakon čega ga je ovaj pripadnik udario nogom u predelu kolena;
- 2) dana 13. maja 1992. godine prilikom ispitivanja oštećenog civila Milenka Radušića, prethodno lišenog slobode, zajedno sa drugim pripadnicima iste strane u sukobu, vršio tokom čitave noći nad njim torturu, tražeći podatke o pojedinim vojno angažovanim licima u Brčkom, i tom prilikom je oštećeni udaran rukama i nogama, drvenom palicom i pendrekom po glavi i telu, pri čemu mu je udarce zadavao i optuženi, i od tih udaraca je oštećeni više puta gubio svest; oštećeni je nakon ispitivanja prebačen u komoru, iz koje je u narednom periodu više puta izvođen na ispitivanja, tokom kojih je fizički i psihički zlostavljan i telesno povređivan; neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine optuženi je zajedno sa još jednim pripadnikom svoje jedinice izveo oštećenog iz komore, psovao mu majku i pretio mu da će ga ubiti i da živ neće izaći, udarao ga po telu više puta rukama i nogama, sve dok se oštećeni od zadobijenih udaraca nije umokrio;
- 3) neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine, nakon što je iz komore doveden oštećeni Vasiljko Todić, koji je bio protivpravno zatvoren kao pripadnik srpskih oružanih formacija, prisustvovao njegovom ispitivanju koje su vršili drugi pripadnici optuženikove strane u sukobu, kada je nad oštećenim vršena tortura radi iznudiivanja iskaza, i tom prilikom je oštećeni tučen, usled čega je bio sav krvav, oči su mu bile skoro potpuno zatvorene, nos razbijen, a više zuba i rebro slomljeni; optuženi je prišao oštećenom i ošamario ga uz reči: „Mamu ti jebem, četo, što lažeš“, nakon čega je oštećeni odveden u komoru, u kojoj je bio zatočen 31 dan, a iz koje je povremeno izvođen radi čišćenja đubreta, vađenja neeksplozivnih granata iz zemlje i ispitivanja, tokom kojih je ponovo fizički i psihički zlostavljan;
- 4) neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine, izveo oštećenog civila Rada Simića iz komore u kojoj je bio zatočen oštećeni civil Rado Simić, fizički ga zlostavljao, zadajući mu brojne udarce

rukama i nogama po telu i glavi, sve dok oštećeni od udaraca nije klonuo, nakon čega je ponovo uveden u komoru.⁵⁴⁶

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba bio pripadnik MUP-a BiH, Centra službi bezbednosti Tuzla, SJB Brčko. Nikoga nije protivzakonito zatvarao, zastrašivao ili mučio, pa ni oštećene. Samo je obavio razgovor sa oštećenima Aleksandrom Pavlovićem i Milenkom Radušićem, dok lica po imenu Vasiljko Todić i Rado Simić ne poznaje. Objasnio je da ga je rat zatekao u Brčkom kao inspektora za privredni kriminalitet u SKB Brčko. Kada su srpske snage počele da ulaze u grad, stavio se u funkciju Teritorijalne odbrane, gde su pomagali izbeglicama i usmeravali ih, a formirana je neka linija odbrane. Tu je i ostao sve do 5. maja 1992. godine, kada je došao u Maoču, mesto u blizini Brčkog. Dana 6. maja 1992. godine javio se u Centar službi bezbednosti u Gornjem Rahiću, Tahti Tanoviću, koji je tada bio imenovan kao rukovodilac jedne grupe inspektora, koja će kasnije biti poznata kao operativna grupa Državne bezbednosti. Po dolasku u Gornji Rahić Tahto ga je obavestio da je raspoređen u operativnu grupu, i tokom razgovora s njim saznao je da je privedeno jedno lice srpske nacionalnosti, pa je dobio od Tahte zadatak da vidi o čemu se radi. Kada je izašao, video je oštećenog Aleksandra Pavlovića, kojeg je od ranije poznao. Oštećeni je bio u društvu Suada Kurtovića, pa su mu njih dvojica ispričali da su bili zaustavljeni pred vojnom komandom na Okrajcima, da su jedva izvukli živu glavu od HOS-ovaca i da ih je praktično patrola milicije spasila i sprovela, dovodeći ih u Rahić. O razgovoru sa Pavlovićem obavestio je Tahtu, a o njegovoj daljoj sudbini nema saznanja. Sa oštećenim nije nikada imao nikakav konflikt – sretali su se i razgovarali nakon rata više puta, oštećeni je pozdravljao njegovog brata, koji se odselio za Ameriku. Smatra da oštećeni Pavlović nije trebalo da bude u pritvorskoj jedinici.

197

Oštećenog Milenka Radušića takođe poznaje iz perioda pre rata kao maloletno lice koje je bilo sklono kriminalu. Dobio je zadatak da zajedno sa kolegom Senadom Jašarevićem obavi razgovor sa Radušićem. Oštećenog je dovela vojna policija, a razgovor sa njim je obavljen u periodu od 16. do 18. maja 1992. godine u prostorijama Operativne grupe, u korektnoj atmosferi. Zatvorenici su kasnije premešteni u Rasadnik šumarstva u Maoči, gde je optuženi, zajedno sa Senadom Jašarevićem, tokom jula meseca 1992. godine obavio još jedan razgovor sa oštećenim Radušićem, i taj razgovor je protekao skoro u prijateljskoj atmosferi.

Nije imao ovlašćenja da odlučuje ko će biti zadržan, a ko ne. O obavljenom razgovoru izveštavao je svoje nadređene, koji su donosili konačne odluke, ali ih o njima nisu obavestavali. O stanju u logoru prve informacije dobio je tokom juna 1992. godine od Rešida Misuća, koji mu je rekao da u logor upadaju HOS-ovci, da policija koja obezbeđuje zatvorenike nema moć da ih zaustavi, te da oni upadaju i maltretiraju.

---

⁵⁴⁶ Optužnica TRZ KTO 1/20 od 21. februara 2020. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_1_20_cir.pdf (posećeno 27. decembra 2023. godine).

Nije mu poznato zašto ga oštećeni terete, ali pretpostavlja da je to povezano sa parnicom za naknadu štete zbog povrede časti i ugleda koju je dobio protiv lista „Press RS”. U časopisu je bio objavljen članak u kojem ga je kolega Novalija Fazović optužio, a potpredsednik Udruženja logoraša Republike Srpske i potvrdio, da je mučio Srbe u logoru u Gornjem Rahiću. Kao razlog zašto ga terete smatra i posao koji je obavljao nakon rata. Bio je načelnik Odeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala u MUP-u Tuzlanskog kantona, i tom prilikom je vodio istragu i protiv Vlade. Tada su predmet istrage bili ministri, načelnici opština, direktori javnih preduzeća. Vodio je istrage i u Brčkom protiv nekih šefova odeljenja dok je obavljao funkciju direktora Uprave prihoda, a jedan od njih je i procesuiran, pa mu je pretio da će se osvetiti. Ljudi protiv kojih je vodio istrage sigurno su uticali na svedoke da ga terete.⁵⁴⁷

Svedoci u postupku

Oštećeni Vasiljko Todić naveo je da je bio zatvoren u Gornjem Rahiću 83 dana, te da su zatvorenici boravili u komori koja se nekada koristila za sazrevanje voća, gde nisu imali osnovne higijenske uslove. Za to vreme se nije nijednom presvukao, a hrana koju su dobijali bila je loša. Zbog loše i oskudne ishrane veoma je oslabio. Seća se da su zajedno sa njim bili zatvoreni Aleksandar Pavlović, Milenko Radušić i Blagoje Vujanović, koji su umrli, kao i Miko Savić, Brano Sekučić, Budimir Stanišić i Rado Simić. Optuženi je prisustvovao prilikom njegovog ispitivanja. Govorio mu je „Lažeš, četo” i ošamario ga je, a drugi su ga tukli i boli šilima, pa je više puta gubio svest. Za vreme boravka u logoru izvodili su ga da tovari smeće i da vadi neeksplozirane granate. Jednom prilikom, dok je tovario smeće, video je kako optuženi tuče Radušića – udarao ga je nogama u glavu i stomak. Toliko je bio pretučen da se od zadobijenih udaraca umokrio. Rado Simić mu je ispričao da je od njega oduzeto 3500 DM, kao i „mercedes” koji je dat hodži u Rahiću. Kada je zatražio da mu to bude vraćeno, izlomili su ga, a optuženi ga je najviše tukao.⁵⁴⁸

198

Svedokinja Mara Vukmirović, ćerka oštećenog, sada pokojnog Aleksandra Pavlovića, o kritičnom događaju saznala je iz očevih priča. Poznato joj je da on nije imao nikakvo rešenje o zadržavanju ili bilo čemu vezanom za njegov boravak u logoru, niti je protiv njega vođen bilo kakav postupak. Otac je pričao da je bio zatvoren u Gornjem Rahiću, u hladnjači rasadnika „Okrajci”. Tu se ranije sušilo voće, a tu „limenku” je otac zvao „hladnjača”. Prvog dana kada je uhapšen, njen otac je priveden kod optuženog, a u istoj prostoriji je bio i Galib Hadžić, koji mu je pretio nožem. Otac je bio civil, nije imao ni uniformu ni oružje. Pokušavao je da se spase, da ode iz grada zato što su pre toga jednom pokušali da ga ubiju. Krenuo je kolima sa prvim komšijom Suadom Kurtovićem, sa kojim su oduvek bili u jako dobrim odnosima, čak i danas. Kurtović je poveo njenog oca u dobroj nameri da mu pomogne, ali su ih u mestu Gornji Rahić zaustavili HOS-ovci, nakon čega je otac odveden kod optuženog u jednu kuću. Od oca su tom prilikom oduzeta i kola, a optuženi mu je oduzeo ličnu kartu. Kurtović je pokušavao da ga tada zaštiti i garantovao je za njega. Sutradan su oca premestili u logor. Otac je pričao da je optuženog video još samo jednom, odnosno da je bio prisutan kada ga je jedan inspektor

⁵⁴⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 1. juna 2020. godine.

⁵⁴⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 27. jula 2020. godine.

šutnuo u koleno. Otac je pričao da je stekao utisak da su Galib Hadžić i optuženi bili osobe koje su imale autoritet nad ostalim stražarima, te da su zarobljenike najviše tukli pripadnici HOS-a i Kobre, a da je za sve to vreme optuženi bio prisutan.⁵⁴⁹

Svedokinja Snježana Simikić, sestra po ocu oštećenog, sada pokojnog Milenka Radušića, navela je da je njen brat bio mobilisan, te da je uhapšen sredinom maja meseca 1992. godine u Brčkom i odveden u Gornji Rahić. Pričao je su ga tukli svaki dan, a videla je da je imao i ožiljke po telu. Iz njegove priče je saznala da su uslovi boravka u Rahiću bili loši, da su spavali na podu, da nisu imali vode ni dovoljno hrane. Kada se brat vratio kući bio je jako mršav, a posledice prebijanja osećao je i kasnije. Nakon boravka od mesec i po u zarobljeništvu u Rahiću, premešten je u Maoču u logor, pa u Tuzlu, ali je govorio da je samo u Rahiću mučen. Nikada nije govorio ko ga je tukao i zlostavljao.⁵⁵⁰

Svedokinja Zora Simić, supruga sada pokojnog Rada Simića, navela je da njen suprug kao civil zaustavljen u svom vozilu, koje mu je tada oduzeto i koje mu nikada nije vraćeno. Odveden je u Rahić, u logor, a kasnije je prebačen u Tuzlu, odakle je izašao u julu 1992. godine. Suprug joj je pričao da njega niko nije tukao dok je bio u logoru. Međutim, pričao je da je Vasiljko Todić tučen i da je doveden u besvesnom stanju. Takođe je pričao da je tučen i Milenko Radušić. Suprug nikada nije spominjao optuženog.⁵⁵¹

Svedok optužbe Arman Jašarević naveo je da je u kritičnom periodu bio komandir voda vojne policije, te da su sprovodili zarobljene u Gornji Rahić, gde su ih ispitivali pripadnici grupe Državne bezbednosti. Državna bezbednost je, po rečima svedoka, tu bila „alfa i omega”, odnosno to je bio optuženi Osmanović. Vojna policija je samo dovodila ljude na ispitivanje u komandu Državne bezbednosti u Gornjem Rahiću, a ispitivanje dovedenih i odlučivanje o njihovom slanju u logor Rasadnik bilo je u nadležnosti Državne bezbednosti. Lica koja su ispitivana premeštana su iz Gornjeg Rahića u objekte u starom rasadniku, da bi se sklonili od javnosti. Kuća u kojoj su ispitivani u Rahiću nalazila se u centru, pa bi se čulo kako ljudi vrište dok je nad njima vršena tortura. Među licima koja su ispitivala zarobljene bili su i optuženi Osman Osmanović, Halil Tahto, Galib Hadžić i Novalija Fazlović. Komandant logora u Rasadniku bio je Selim Karamehić, sada sudija, kao i Zekerija Mujkanović, sada glavni tužilac Tužilaštva Brčko Distrikta. Svedok je bio prisutan kada je optuženi ispitivao zarobljene i video je da se nad njima vrši tortura. Ljudi iz Državne bezbednosti su prilikom ispitivanja privedene skidali. Svedok je video da su samo jedan ili dvojica bili u gaćama, dok su ostali bili goli. Tukli su ih otvorenom šakom, pesnicama, šipkama i nogama.⁵⁵²

Svedok odbrane Senad Jašarević naveo je da je dobar prijatelj optuženog i da je u kritičnom periodu radio zajedno sa optuženim. Bili su pripadnici operativne grupe Državne bezbednosti, koja je formirana od nekadašnjih pripadnika MUP-a i bili su smešteni u mestu Gornji Rahić. Sredinom maja meseca 1992. godine dobio je zadatak da zajedno sa optuženim obavi razgovor sa Milenkom

549 Transkript sa glavnog pretresa od 1. jula 2020. godine.

550 *Ibid.*

551 Transkript sa glavnog pretresa od 29. septembra 2020. godine.

552 Transkript sa glavnog pretresa od 27. jula 2020. godine.

Radušićem. Rečeno im je da je Radušić uhapšen u automobilu koji nije bio njegovo vlasništvo, da je u vozilu bio sakriven eksploziv i da se Radušić lažno predstavlja kao izvesni Alija Zukić. Oštećenog je dovela vojna policija, a razgovor sa njim je obavljen u prostorijama Operativne grupe u korektnoj atmosferi, i o tom razgovoru sačinjena je službena zabeleška. Svedok je primetio da je Radušić imao vidljive povrede, ali tu konstataciju nije uneo u zabelešku. Odluku o daljem zatvaranju ili puštanju privedenih donosile su vojne strukture. Pojedini ispitanici su kasnije premeštani u rasadnik šumarstva u Maoči, gde je tokom jula meseca 1992. godine, zajedno sa optuženim, obavio još jedan razgovor sa oštećenim Radušićem, koji je protekao skoro u prijateljskoj atmosferi. O tom razgovoru sačinjen je zapisnik, koji je svedok i potpisao.⁵⁵³

Svedoci odbrane Hazim Mujkić i Novalija Fazlović nisu imali saznanja da je optuženi zlostavljao zatvorene civile.⁵⁵⁴

Svedok odbrane Ferid Fazlović svedočio je, kao rukovodilac Operativne grupe Državne bezbednosti u kritičnom periodu, o tome ko je izdavao naredjenja članovima grupe, o okolnostima organizacije pritvorske jedinice u Okrajcima. Poznato mu je da su optuženi i Senad Jašarević obavili razgovor sa Milenkom Radušićem. Tada još uvek nije bilo neke sistematičnosti u radu, pa svedoku nije poznato, u tih prvih 10 do 15 dana, koja je bila uloga optuženog.⁵⁵⁵

Svedoci odbrane Esad Bando, Hadžaga Hodžić, Kadrija Avdić i Niko Salatović nisu imali saznanja da je optuženi zlostavljao zatvorenike.⁵⁵⁶

200

Svedok odbrane Zekerija Mujkanović naveo je da poznaje optuženog, ali da ga u periodu koji je obuhvaćen optužnicom, odnosno u periodu maj–jun 1992. godine, nije poznavao niti vidao.⁵⁵⁷

Svedok odbrane Hajrudin Jusufović, jedan od organizatora odbrane Brčkog, predložen je da svedoči na okolnosti mesta i uloge optuženog Osmana Osmanovića u periodu od 4. do 8. maja 1992. godine. Naveo je da je bio komandant kriznog štaba TO MZ Klanac i da je u tom periodu optuženi bio kod njega u jedinici. Razdužen je pre odlaska MUP u Gornji Rahić, gde je trebalo da se javi 8. maja 1992. godine. Nakon što je otišao u MUP, optuženog nije sretao u periodu maj–jun 1992. godine.⁵⁵⁸

Svedok odbrane Šefko Kaloper naveo je da poznaje optuženog iz perioda pre rata, s obzirom na to da je bio pripadnik policije – Službe državne bezbednosti. U periodu od 3. maja do kraja juna 1992. godine boravio je u Gornjem Rahiću, i u tom periodu sreo je na ulici par puta optuženog. Poznato mu je da je optuženi u tom periodu bio angažovan na obavljanju razgovora sa prvih dvadesetak lica koja su bila razmenjena iz logora „Luka”. Sa optuženim nije imao nikakvih poslovnih kontakata.⁵⁵⁹

553 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2020. godine.

554 Transkript sa glavnog pretresa od 17. decembra 2020. godine.

555 Transkript sa glavnog pretresa od 5. marta 2021. godine.

556 *Ibid.*

557 *Ibid.*

558 *Ibid.*

559 Transkript sa glavnog pretresa od 14. aprila 2021. godine.

Svedok odbrane Momir Zec naveo je da optuženog ne poznaje⁵⁶⁰, a svedok Amir Sudar da ga nikada nije video na Okrajcima, gde je bio zatvoren u jednom periodu.⁵⁶¹

Svedok odbrane Halil Tahto naveo je da poznaje optuženog, te da mu je poznato da je on u periodu maj-jun 1992. godine bio u policiji. Svedok je 19. maja 1992. godine postao član Komisije za prikupljanje podataka o izvršenim ratnim zločinima, budući da je radio u nekadašnjoj Državnoj bezbednosti. Tokom juna meseca 1992. godine svedok je imenovan za zamenika načelnika štaba Obaveštajne službe 108. brigade HVO-a. Postojala je operativna grupa Državne bezbednosti, koju su, nakon što su početkom oružanih sukoba napustili Brčko, formirali nekadašnji pripadnici Službe državne bezbednosti. Optuženi nije bio pripadnik ove grupe – on je bio u javnoj bezbednosti. Nije mu poznato kome su privođena lica koja su uhapšena na punktovima, niti ko je mogao da donese odluku o njihovom zadržavanju. Optuženog je viđao, ali mu nije poznato na kojim je poslovima radio, jer službeni kontakt nisu imali. Negirao je navode optuženog da mu je izdavao naredjenja da ispita Aleksandra Pavlovića, jer optuženi nije bio pripadnik Operativne grupe, niti je optuženi imao ovlašćenja da donosi odluke o zadržavanju uhapšenih.⁵⁶²

Svedok odbrane Suad Kurtović je naveo da poznaje optuženog jer su pre izbijanja oružanih sukoba u BiH obojica radili u policiji. Oštećeni Aleksandar Pavlović (zvani Aca) svedokov je prvi komšija, kojem je pomogao da izađe iz Brčkog, pa su obojica bila zarobljena na punktu kod Rahića i odvedeni u policiju. Policija mu je rekla da postoji dojava da komšija Aca poseduje radio-stanicu. Razgovarali su sa policijom, optuženim i još jednim policajcem, pa su svedok i Pavlović sve ispričali policiji kako je bilo – u vezi sa njihovom namerom da dođu u Rahić – nakon čega je svedok pušten, a Pavlović zadržan dok se ne provere navodi o radio-stanici. Aca je ostao u zatvoru, pa je svedok nakon mesec dana otišao u Okrajke, gde se nalazio zatvor, da ga obiđe. Zatvor je, u stvari, bio jedan hangar sa limenim krovom, i taj hangar nije bio uslovan za boravak. Primetio je da je Pavlović vidno smršao, i tom prilikom mu je prišao da mu saopšti kako u večernjim satima sa linije dolaze pijani borci i da se onda izivljavaju na zatvorenici. Tada nikoga nije poimence spominjao kao osobe koje su ga maltretirale. Nakon rata, kada se sreo sa Acom, pričali su o vremenu koje je Aca proveo u zatvoru i ponovo mu je pričao da je bio maltretiran, ali ni tada nije spominjao imena. Takođe nije spominjao da je tokom boravka u logoru zadobio neke povrede. Nikada nije spomenuo optuženog.⁵⁶³

Postupajući zamenik tužioca za ratne zločine izmenio je optužnicu tako što je iz optužnice izostavio navode da je optuženi nečovečno postupao, primenjivao mere zastrašivanja i prema drugim NN licima, protivzakonito ih zatvarao, mučio te vršio nasilje i nad drugim NN licima, tako da se optuženi izmenjenom optužnicom tereti da je u logoru u Rahiću, kao jedan od glavnih islednika u logoru, ove radnje preduzimao samo prema oštećenima Aleksandru Pavloviću, Milenku Radušiću, Vasiljku Todiću i Radi Simiću.⁵⁶⁴

560 Transkript sa glavnog pretresa od 28. maja 2021. godine.

561 *Ibid.*

562 *Ibid.*

563 Transkript sa glavnog pretresa od 5. novembra 2021. godine.

564 *Ibid.*

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 18. marta 2022. godine presudu kojom je optuženog Osmana Osmanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.⁵⁶⁵

Sud je utvrdio da je optuženi, u svojstvu inspektora MUP-a u Brčkom, zajedno sa pripadnicima hrvatsko-muslimanskih snaga u oružanom sukobu, tokom maja i juna 1992. godine nečovečno postupao prema Vasiljku Todiću, pripadniku VRS, kao i prema dvojici srpskih civila, Radu Simiću i Milenku Radušiću. Prema oštećenom Milenku Radušiću, koji je uhapšen na kontrolnom punktu na lokaciji Okrajci kod mesta Gornji Rahić (opština Brčko, BiH), optuženi je primenjivao mere zastrašivanja i telesno ga povređivao, tako što ga je udario policijskim i drugim palicama. U telesnom povređivanju oštećenog učestvovali su i drugi pripadnici hrvatsko-muslimanskih oružanih formacija, sa čijim se radnjama optuženi saglašavao i prihvatao ih kao svoje. Takođe je, tokom juna meseca 1992. godine, učestvovao i u ispitivanju i telesnom povređivanju Vasiljka Todića, koji je zarobljen kao pripadnik VRS. Tokom juna meseca 1992. godine na lokalitetu Okrajci, gde se nalazio improvizovani logor, izveo je iz limene komore oštećenog Rada Simića i naneo mu telesne povrede tako što ga je udario po telu rukama i nogama. Sud je iz izreke presude izostavio postupanje optuženog prema oštećenom Aleksandru Pavloviću, našavši da takve radnje ne predstavljaju radnju izvršenja krivičnog dela. Takođe je izostavio i ponašanje optuženog u odnosu na sve oštećene koje se odnosi na period njihovog zatočenja, jer optuženi nije bio nadređen licima koja su povređivala oštećene. Samo prisustvo optuženog takvim događajima, bez i jedne konkludentne radnje koja bi se mogla protumačiti kao da je saglasan sa takvim postupanjem i da ga prihvata kao svoje, ne čini ga saizvršiocem u inkriminisanim radnjama.

202

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegovu neosudivanost, porodične prilike i protok vremena od izvršenog dela. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio upornost i bezobzirnost prilikom izvršenja dela i posledice koje su nastupile.⁵⁶⁶

Optuženom je produžen pritvor do upućivanja na izdržavanje kazne, a najkasnije do njenog isteka.

Tok postupka u 2023. godini

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu⁵⁶⁷, nakon održanog pretresa, doneo je dana 26. januara 2023. godine presudu kojom je preinačio prvostepenu presudu, oglasio optuženog Osmana Osmanovića krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva – nečovečnog postupanja, primenjivanja mera zastrašivanja, mučenja i nanošenja velike patnje i povreda telesnog integriteta prema oštećenom Miljenku Radušiću, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od tri godine i šest meseci.⁵⁶⁸

⁵⁶⁵ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 1/20 od 18. marta 2022. godine.

⁵⁶⁶ *Ibid.*

⁵⁶⁷ Sudsko veće: sudija Nada Hadži-Perić, predsednica veća, sudije Rastko Popović, dr Miodrag Majić, Olivera Anđelković, i Duško Milenković, članovi veća.

⁵⁶⁸ Presuda Apelacionog suda u Beogradu KŽ1 Po2 2/22 od 26. januara 2023. godine.

Istom presudom sud je optuženog oslobodio od optužbe da je nečovečno postupao prema oštećenom Vasiljku Todiću, te vršio nasilje nad njegovim zdravljem, fizičkim i mentalnim blagostanjem, našavši da radnje koje je izvršio optuženi ne predstavljaju radnje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret.

Takođe je, zbog nedostatka dokaza, iz činjeničnog opisa presude izostavio i radnje optuženog prema oštećenom Radu Simiću, te ocenio da je prvostepeni sud pravilno postupio kada je iz izreke presude izostavio postupanje optuženog prema oštećenom Aleksandru Pavloviću, našavši da takve radnje ne predstavljaju radnju izvršenja krivičnog dela.

Sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike i neosuđivanost, dok je kao otežavajuće cenio okolnosti pod kojima je krivično delo izvršeno, težinu izvršenog dela i nastale posledice u vidu nanošenja psihičkih i fizičkih patnji oštećenom.

U odnosu na oslobađajući deo presude, Apelacioni sud je zauzeo stanovište da je prvostepeni sud pogrešio kada je našao da su u radnjama okrivljenog izvršenim prema oštećenom Vasiljku Todiću ostvarena bitna obeležja nečovečnog postupanja, zato što se nečovečno postupanje definiše kao radnja koja nanosi tešku telesnu patnju ili predstavlja ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo, dok radnje koje je preduzeo optuženi kao što su šamar i izgovorene reči „Mamu ti jebem, četo, što lažeš”, to ne predstavljaju, odnosno takve radnje nisu dostigle minimalni nivo okrutnog postupanja da bi predstavljale nečovečno postupanje, pa samim tim one i ne predstavljaju radnju izvršenja krivičnog dela za koje se optuženi tereti. Stoga je sud optuženog oslobodio od krivične odgovornosti za ove radnje.

203

Nalazi FHP-a

Prekomerna anonimizacija optužnice i presuda

Optužnica TRZ-a u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice”⁵⁶⁹, anonimizovana je tako da je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁵⁷⁰ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način.”⁵⁷¹ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto

569 Optužnica TRZ KTO br. 1/2020 od 21. februara 2020. godine, dostupno na: https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_1_20_cir.pdf (posećeno 27. decembra 2023. godine).

570 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 27. decembra 2023. godine).

571 *Ibid.*, član 1. stav 2.

rođenja⁵⁷², ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica.“⁵⁷³ Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin.

Ovakva anonimizacija je, pored toga, i nepotrebna, jer su o optuženom, još od momenta njegovog hapšenja 2019. godine, izveštavali mediji⁵⁷⁴, a pojedini su objavili i fotografiju optuženog.⁵⁷⁵

Prvostepena i drugostepena presuda koje je Viši sud u Beogradu dostavio FHP-u takođe su prekomerno anonimizovane. Naime, u njima su imena oštećenih i svedoka u potpunosti zatamnjena, tako da je razumevanje presuda licima koja nisu pratila suđenje skoro nemoguće. Ne može se zaključiti koliko svedoka je svedočilo na pojedine okolnosti, da li je u pitanju jedan ili više svedoka, niti čijim iskazima je sud poklonio veru, ni na koje oštećene se svedočenja odnose. Ovakav postupak anonimizacije jeste najjednostavniji za sud, ali bi trebalo, umesto potpunog zatamnjenja podataka, vršiti izmenu podataka, npr. da se radi o oštećenom A.A. ili svedoku B.B., tako da se čitanjem presude može steći jasna slika o kritičnom događaju, datim iskazima i svim okolnostima kojima se sud rukovodio prilikom odlučivanja. Ovo tim pre jer je suđenje tokom svog čitavog trajanja bilo javno.

Neobrazložena odluka o kazni u drugostepenoj presudi

Prilikom odmeravanja kazne optuženom Apelacioni sud se, kako u izreci presude, tako i u njenom obrazloženju, pozvao na odredbe člana 5. KZ SRJ (krivične sankcije i njihova opšta svrha) člana 33. (svrha kažnjavanja), člana 38. (zatvor) i člana 41. (odmeravanje kazne) i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju 3 godine i šest meseci, odnosno ispod zakonskog minimuma, koji za predmetno krivično delo iznosi pet godina, a pri tome se nije pozvao na zakonsku odredbu o ublažavanju kazne, odnosno član 42. KZ SRJ, i obrazložio svoju odluku. Naime, članom 42. KZ SRJ određeno je da sud učiniocu može odmeriti kaznu ispod granice propisane zakonom kad utvrdi da postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju na to da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja. Apelacioni sud nije u svojoj presudi nigde ni spomenuo da je nekim okolnostima dao značaj osobito olakšavajućih, niti je, samim tim, obrazložio zašto te okolnosti ili njihova ukupnost predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti koje čine osnov za ublažavanje kazne. Što znači da sud, prilikom odmeravanja kazne, nije naveo ni da je primenio određenu zakonsku odredbu, niti obrazložio zašto ju je primenio, što je nedopustivo za bilo koji sud, a posebno za Apelacioni sud.

572 *Ibid.*, član 5. stav 1.

573 *Ibid.*, član 5. stav 2.

574 „Osman Osmanović uhapšen zbog ratnih zločina nad Srbima: 'Pao' na prelazu Sremska Rača“, *Novosti*, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:831995-Osman-Osmanovic-uhapsen-zbog-ratnih-zlocina-nad-Srbima-Pao-na-prelazu-Sremska-Raca> (posećeno 8. januara 2024. godine).

575 „Srbijansko pravosuđe podiglo optužnicu protiv Osmana Osmanovića“, *Radio Brčko distrikta BiH*, dostupno na: <https://radiobrcko.ba/arhiva/srbijansko-pravosudje-podiglo-optuznicu-protiv-osmana-osmanovica/> (posećeno 8. januara 2024. godine).

Izbegavanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Tužilaštvo BiH zatražilo je od Srbije izručenje optuženog Osmana Osmanovića, budući da je on državljanin BiH, kao i da je krivično delo izvršeno na teritoriji BiH, gde se nalaze svedoci i oštećeni. Međutim takav zahtev je odbijen. Nesporno je da su državni organi Republike Srbije, shodno odredbama Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine⁵⁷⁶, nadležni za vođenje postupaka protiv Osmana Osmanovića, jer je pomenutim zakonom utvrđena nadležnost za postupanje za krivična dela ratnih zločina izvršenih na području bivše Jugoslavije počev od 1. januara 1991. godine, bez obzira na državljanstvo učinioca ili žrtve.⁵⁷⁷

Međutim, radi jačanja regionalne saradnje, koja je neophodna za efikasno procesuiranje svih osumnjičenih, ali i zbog poverenja žrtava, FHP smatra da je ovaj postupak trebalo ustupiti BiH. Uostalom, 2021. godine BiH je ustupljeno krivično gonjenje optuženog Edina Vranja, državljanina BiH, koji je, kao i optuženi Osman Osmanović, uhapšen prilikom ulaska u Srbiju. I u vreme hapšenja i optuženja Osmana Osmanovića postojao je identičan zakonski okvir, odnosno mogućnost ustupanja krivičnog gonjenja, pa nije bilo razloga da se tako i ne postupi.

---

576 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine („Sl. glasnik RS”, br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – dr. zakon i 6/2015).

577 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, čl. 2. i 3.

IV. Predmet *Teslić*⁵⁷⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 30. decembar 2019.	
Datum početka suđenja: 28. septembar 2020.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Nebojša Mirović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Okružno javno tužilaštvo iz Doboja, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Rastko Popović (predsednik veća) sudija Nada Hadži-Perić sudija dr Miodrag Majić sudija Olivera Anđelković sudija Dragoljub Albijanić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 36 Broj ukupno ispitanih svedoka: 12	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravnosnažno okončan postupak	

206

⁵⁷⁸ Predmet *Teslić*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/teslic.html> (posećeno 3. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Nebojša Mirović se tereti da je tokom leta 1992. godine na području opštine Teslić (BiH) učestvovao u nanošenju telesnog i duševnog bola ili patnje (mučenju) i telesnom povređivanju bošnjačkih civila tako što:

1. tokom juna meseca 1992. godine u Društvenom domu u mestu Donji Ružević, on i više pripadnika policijske stanice Teslić, prilikom ispitivanja sedam bošnjačkih civila o posedovanju oružja, snažno su ih udarali po telu palicama, rukama i nogama te drvenim maljem;
2. tokom leta 1992. godine pored mesne džamije u mestu Donji Ružević, on i više pripadnika policijske stanice Teslić, prilikom ispitivanja 12 bošnjačkih civila o posedovanju oružja, udarali su ih palicama po telu, usled čega je jedan civil nakon tri dana preminuo;
3. tokom jula ili avgusta 1992. godine, on i tri pripadnika policijske stanice Teslić, zlostavljali su jednog bošnjačkog civila, tako što su ga ispred njegove kuće u naselju Gornji Teslić snažno udarali šakama, policijskim palicama i drvenim štapovima, a kada je oštećeni pao na zemlju, nastavili da ga udaraju nogama, zatim su na istom mestu udarali još dva bošnjačka civila, usled čega je jedan od njih dva puta padao u nesvest, da bi optuženi nakon par dana ponovo došao pred kuću oštećenog i udario ga nekoliko puta šakom u predelu glave;
4. tokom juna meseca 1992. godine u mestu Barići, prilikom ispitivanja o posedovanju oružja, udario je jednog bošnjačkog civila u predelu vrata te po čitavom telu drvenom palicom;
5. tokom juna meseca 1992. godine u Društvenom domu u selu Ruževići dvojicu bošnjačkih civila, oca i sina, oko 45 minuta udario je drvenom palicom po čitavom telu, a zatim jednog od njih uhvatio i udario mu glavu u betonski šaht, usled čega se ovaj onesvestio;
6. tokom juna meseca u policijskoj stanici u Tesliću, prilikom ispitivanja jednog bošnjačkog civila, zbog čega je boravio na području opštine Tešanj, snažno ga je udario rukama i nogama u predelu glave, sve dok ga jedan policajac nije zaustavio rečima „Dosta, ubićeš ga”;
7. tokom jula meseca 1992. godine u mestu Donji Ruževići, dok su meštani bošnjačke nacionalnosti kopali kanal pored puta, jednog bošnjačkog civila snažno je udario policijskom palicom i nogama po čitavom telu;
8. tokom leta 1992. godine u selu Donji Ruževići bošnjačkog civila i njegovog maloletnog sina, koji je tada imao 14 godina, snažno je udario drvenom palicom;
9. tokom juna meseca 1992. godine u zgradi Teritorijalne odbrane Teslić, zajedno sa jednim pripadnikom Policijske stanice Teslić, bošnjačkom civilu prilikom ispitivanja naredio je da nasloni čelo na zid i podigne ruke sa ispružena po tri prsta, a potom ga u dva navrata snažno udario

drvenom palicom po leđima i zavrtao mu ruke na leđa dok mu je policajac pritiskao prstima oči i terao ga da prizna gde je i kod koga bio;

10. tokom juna meseca 1992. godine u prostoriji Policijske stanice u Tesliću, sa još jednim policajcem, prilikom ispitivanja o položajima Bošnjaka, terao je bošnjačkog civila da stoji uz zid i tukao ga policijskom palicom, a zatim mu naredio da sedne na stolicu, uhvatio ga rukama za kosu i povukao nadole, te snažno udario palicom preko leđa, usled čega je ovaj izgubio svest;
11. tokom leta 1992. godine na mesnom muslimanskom groblju u selu Ružević, zajedno sa jednim pripadnikom policije, šest bošnjačkih civila udarao je po telu metalnom cevi od puške „pumparice” i drvenim kocem;
12. tokom jula meseca 1992. godine u blizini mesnog groblja u mestu Donji Ružević bošnjačkog civila udarao je metalnim delom zaprežnih kola, tzv. varigom, u predelu levog ramena i leđa, usled čega je oštećeni pao i izgubio svest.⁵⁷⁹

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je u celosti negirao izvršenje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret. Naveo je da je u kritičnom periodu bio u rezervnom sastavu policije i da je radio na zaštiti muslimanskog stanovništva, ali i na oduzimanju oružja od njih. Naglasio je da je bio najobičniji rezervni policajac kojem je mogao da izda naređenje bilo koji aktivni policajac koji je tog dana bio u smeni. Takođe je naveo da nije poznao nikog od svojih nadređenih niti oštećenih.⁵⁸⁰

208

Svedoci u postupku

Svedok Radomir Jokić je početkom avgusta meseca 1992. godine mobilisan na funkciju načelnika policije u Tesliću. Optuženog ne poznaje, niti ima saznanja o njegovim aktivnostima tokom rata. U Tesliću je uhapšeno oko 20 pripadnika srpskih paravojnih formacija koji su uveli strahovladu.⁵⁸¹

Svedok Ratko Marković naveo je da površno poznaje optuženog. Bio je pripadnik rezervnog sastava policije u Tesliću, ali on i optuženi nisu zajedno učestvovali ni u jednoj akciji – viđao ga je u prolazu, u gradu.⁵⁸²

Svedok Nenad Dakić, pripadnik rezervnog sastava policije u Tesliću, naveo je da optuženog poznaje površno. Nikada nisu bili zajedno u nekoj akciji.⁵⁸³

---

579 Optužnica TRZ KTO 4/19 od 30. decembra 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_4_2019_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7.pdf (posećeno 24. januara 2023. godine).

580 Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2020. godine.

581 Transkript sa glavnog pretresa od 25. februara 2021. godine.

582 *Ibid.*

583 *Ibid.*

Svedok Ibrahim Salkanović u kritičnom periodu radio je kao pripadnik redovnog sastava policije u Tesliću. Optužnog poznaje iz tog perioda kao pripadnika rezervnog sastava policije. Optuženog su zvali Nešo i Srbijanac, sretao ga je više puta. Nije mu poznato kakvo je naoružanje imao optuženi, ali mu je poznato da je rezervni sastav policije imao puške „papovke” i automatske puške. O kritičnim događajima nije imao neposrednih saznanja. Otac mu je ispričao da je optuženi bio u grupi policajaca koji su vršili pretres njegove kuće i da mu je optuženi tom prilikom razbio sliku na kojoj je bio Tito. Smail Jašarević mu je ispričao da je policija vršila pretres njegove kuće, te da je jedan od policajaca bio i optuženi, koji ga je tom prilikom udario po leđima i stavljao mu nož pod vrat.⁵⁸⁴

Svedok oštećeni Šaban Zukić upoznao je optuženog tek kada su grupu muškaraca Bošnjaka, u kojoj je bio i svedok, pripadnici srpske policije oterali iz Gornjih Ruževića, i to prema mestu Halušići. Tom prilikom ga je optuženi ošamario. Odveden je u Teslić na ispitivanje, koje je vršeno u zgradi pored SUP-a. Ispitivao ga je jedan policajac u civilu, koji ga je tukao, dok je drugi policajac, uniformisan, samo vodio zapisnik o ispitivanju. U prostoriju u kojoj je ispitivan povremeno je ulazio optuženi i udario ga palicom po telu. U jednom momentu uhvatio ga je za kosu, oborio na pod i snažno udario u predelu kičme, i od tog udarca je svedok izgubio svest. Optuženi je tada bio u uniformi i naoružan. Kasnije je optuženi često dolazio u svedokovu kuću i navodno tražio neko oružje, ali je tražio i gorivo, pošto je svedok posedovao poljoprivrednu mehanizaciju i imao određenu rezervu goriva. Svedokova supruga požalila se načelniku Raduloviću da ih optuženi često maltretira, nakon čega je prestao da dolazi.⁵⁸⁵

Svedok oštećeni Asim Halušić naveo je da je živeo u mestu Donji Ruževići u opštini Teslić, te da optuženog ne poznaje kao Nebojšu Mirovića, već po nadimku „Mićo Srbijanac”, kao čoveka koji je dolazio i raspoređivao muškarce, bošnjačke civile, na radnu obavezu. Jednom prilikom, kada su bili na radnoj obavezi, optuženi je izdvojio grupu ljudi, među kojima su bili svedok i Šaban Osivčić, i naredio im da uđu u džamijsku kuću, gde su morali da legnu na pod. Sa optuženim su bili i drugi naoružani ljudi, koje nije mogao da prepozna jer su nosili maske. Odvodili su ih i tukli tako što su morali da stanu licem okrenuti prema zidu, te svedok nije video ko ga je tukao. Nakon tuče Šaban je ostao da leži na podu, a ubrzo je od posledica prebijanja preminuo.⁵⁸⁶

Svedok oštećeni Hidajet Halušić naveo je da je tokom juna meseca 1992. godine bio priveden i zatvoren u zgradu nekadašnje TO u Tesliću, sa još oko 130 muškaraca Bošnjaka. Optuženi je jednog dana došao i prozvao ga po imenu i prezimenu i izveo u drugu prostoriju, gde ga je tukao. Naredio mu je da stane licem okrenut prema zidu, da čelo nasloni na zid i da podigne tri prsta. Udario ga je nekim maljem po leđima. Tukao ga je u dva navrata. Udario ga je i nogom, i od tog udarca su svedoku napukla dva rebra. U to vreme optuženi je bio krupan, razvijen čovek, nosio je plavu policijsku bluzu. Optuženog do tada nije poznao, ali su mu drugi zatvoreni, koji su ga poznavali, rekli ko je.⁵⁸⁷

584 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2021. godine.

585 Transkript sa glavnog pretresa od 14. juna 2021. godine.

586 *Ibid.*

587 *Ibid.*

Svedok oštećeni Adem Hodžić naveo je da poznaje optuženog, koji je u kritičnom periodu kao policajac dolazio u njegovo selo, ali je prema njemu korektno postupao.⁵⁸⁸

Svedok optužbe Sead Jašarević naveo je da je u vreme oružanih sukoba u BiH živeo u selu Donji Ruževići u opštini Teslić. U periodu jun–jul 1992. godine oduzimano je oružje od bošnjačkog stanovništva i ono je odvođeno na obavljanje određenih poslova. Time je rukovodio optuženi Mirović. Pre tih događaja nije ga poznavao, a meštani su ga zvali Nebojša, Neša ili Srbijanac. Stanovništvo njegovog sela je prvo bilo obavješteno da treba da izvrši predaju oružja, a kasnije su dolazili u selo, okupljali meštane ispred Doma, odvodili ih u Dom i tukli. Video je Srbijanca kako prebija njegove komšije. Viđao ga je sve do novembra meseca 1992. godine, kada je napustio selo. Polovinom jula meseca 1992. godine neki rezervni policajac je došao do svedokove kuće naoružan pištoljem, zajedno sa „ovim njegovim“, i odveo ga na jednu ledinu, gde su bili Srbijanac i još nekoliko policajaca. Tu je video Hasu Jašarevića, koji je već bio pretučen, a Srbijanac ga je nekom motkom udario par puta. Svedoka su ispitivali o svemu i svačemu. Po nalogu Srbijanca tada ga je tukao Minja Tomić, a on ga je pitao ko u selu ima oružje. Po oceni svedoka, optuženi je bio glavni rezervnim policajcima, nije pripadao ni vojsci ni policiji, nego nekoj specijalnoj jedinici sa strane. Na pitanje zbog čega tek sada navodi da je i sâm pretučen, svedok je odgovorio da ga o tome do sada niko nije pitao. Na konstataciju predsednice veća da ga o tome ni sada niko nije pitao pa je ipak ispričao, svedok nije ništa odgovorio. Objasnio je da je u tom periodu svako selo imalo straže, a da je u njegovom selu predato razno naoružanje, kao što su puške i mine.⁵⁸⁹

210

Svedok Predrag Markočević naveo je da je u vreme kritičnih događaja bio pripadnik policije u Tesliću, odnosno da je bio pripadnik policije počev od 1985. godine pa sve do penzije. Od septembra meseca 1991. godine radio je kao šef kriminalističke službe, a od aprila meseca 1992. godine bio je tretiran kao komandir mirnodopske stanice policije. Tokom maja i juna meseca 1992. godine policija u Tesliću je imala rezervni sastav, u kom su bili i ljudi koji nisu bili meštani, jer su ljudi mobilisani gde god bi bili pronađeni. Po liniji komandovanja, bio je optuženom nadređeni. Dana 15. aprila 1992. godine osnovana je Armija BiH i svi su se naoružavali. Opštinski štab TO Muslimana imao je 19. maja 1992. godine oko 600 do 700 ljudi pod oružjem, a neki od njih se u optužnicama vode kao civili. Selo Ružević se nalazilo na samo dva kilometra od borbene linije i njegovi stanovnici Muslimani su bili dobro naoružani. Prilikom razoružavanja, kod 51 Muslimana pronađeno je vojničko naoružanje, i protiv njih su podnete krivične prijave, a njihov spisak je svedok predao sudu. Na području Teslića pronađeno je preko 400 komada vojničkog naoružanja. U selu Ružević je bio Sead Jašarević, bivši oficir JNA, i on je naoružavao celo mesto. Muslimani su noću držali straže po selima naoružani vojničkim naoružanjem. Bilo je pritužbi na policiju, ali ne i na optuženog.⁵⁹⁰

Svedok odbrane Veselin Medojević naveo je da je u Teslić došao u septembru 1991. godine kao komandant bataljona JNA. Početkom 1992. godine počele su da se pojavljuju paravojne formacije. Prva je bila „Patriotska liga“, koja je bila vojno krilo SDA, odnosno bošnjačkog naroda, i koja je

588 Transkript sa glavnog pretresa od 2. decembra 2021. godine.

589 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2022. godine.

590 *Ibid.*

naoružavala lokalno bošnjačko stanovništvo. Bilo je pregovora da se preda vojničko naoružanje koje su posedovali, na šta pojedina mesta nisu pristala, a počeli su i napadi na vojsku. Nakon što je doneta odluka o povlačenju pripadnika JNA iz BiH, predao je vojsku vojsci VRS jer se radilo o pripadnicima koji su bili sa tog područja i ostao je u Tesliću jer trenutno nije postojala mogućnost da se prebaci u Srbiju. Sredinom maja meseca 1992. godine u Tesliću se pojavila paravojna formacija koja se zvala „Miće”. Ona je bila sastavljena od Srba sa područja Doboja i Maglaja. Došli su naoružani i u različitim uniformama – vojske i policije. Po dolasku u grad, ta grupa je napravila mini državni udar. Prebijali su, pljačkali i terorizali lokalno stanovništvo. Na području opštine Teslić pojavljivale su se i druge paravojne formacije koje su se predstavljale kao neka vojska. Svedok je u Tesliću ostao do pred kraj juna meseca 1992. godine. Dok se nalazio u Tesliću, doneta je odluka da se svi vojno sposobni muškarci, bez obzira na to odakle su, koji su se zatekli na teritoriji Republike Srpske, jave vojsci ili policiji. Tako je i optuženi raspoređen u rezervni sastav policije. Rezervni sastav policije imao je uniforme kao i aktivni sastav. Svakodnevno su održavani kolegijumi na kojima su bili predstavnici vojne brigade koja se nalazila na tom terenu, policije i lokalne vlasti, i jedna od tema referisanja je bilo i pitanje pristupanja vojsci i policiji ljudi koji su bili iz Srbije, Crne Gore ili Makedonije, a zatekli su se u Tesliću. Ti ljudi su pozivani na razgovor da se sa njima upoznaju, da ocene da li im treba obuka i gde će biti raspoređeni, pa je tako svedok upoznao i optuženog. Poznato mu je da je optuženi imao nadimak Srbijanac. Optuženi nije bio pripadnik grupe „Miće”, već je učestvovao u akciji njihovog hapšenja. U periodu svedokovog boravka u Tesliću, nije bilo pritužbi na vojsku i policiju. Poznato mu je gde se nalazi mesto Donji Ruževići, ali za vreme njegovog boravka u Tesliću nije čuo da je tamo izvođena neka akcija i da su okupljani meštani.⁵⁹¹

Tok postupka u 2023. godini

Tokom izveštajnog perioda zakazanu su tri sudeća dana, od kojih su održana dva, dok je jedan odložen zbog izostanka branioca optuženog Nebojše Mirovića.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu⁵⁹² doneo je dana 6. marta 2023. godine presudu kojom je optuženog Nebojšu Mirovića oslobodio od optužbe da je izvršio krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SRJ, na način kako mu je to optužnicom JTRZ-a stavljeno na teret.⁵⁹³

Sud je utvrdio da je nesporno da je optuženi bio u rezervnom sastavu policije u Tesliću, te da je odlazio u selo Donji Ruževići i druga sela u okolini Teslića u pretres radi predaje naoružanja. Sud je takođe utvrdio da je u kritičnom periodu na području Teslića bilo i paravojnih formacija, te da je jedna od njih bila grupa koja se nazivala „Miće”, a koja je terorizala civilno stanovništvo bošnjačke nacionalnosti. Neki svedoci su navodili da je nadimak optuženom bio „Srbijanac”, ali su ga svedoci različito opisivali.

591 Transkript sa glavnog pretresa od 6. decembra 2022. godine.

592 Sastav veća: sudija Snežana Nikolić-Garotić, predsednica veća, sudije Vinka Beraha Nikićević i Vladimir Duruz, članovi veća.

593 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 5/19 od 6. marta 2023. godine.

Za neke je bio visok i krupan čovek, za neke nizak i plav, pa nije bilo moguće pouzdano utvrditi da je upravo optuženi osoba sa nadimkom „Srbijanac”. Takođe, TRZ je za neke tačke optužnice izostavilo da navede ikoga od oštećenih ili svedoka. Za pojedine oštećene koji su navedeni u optužnici, nema podataka ni gde su ni ko su, niti su oni ikada ranije ispitani pred nekim nadležnim organom povodom kritičnih događaja. Imajući u vidu sve navedeno, sudsko veće je zaključilo da dokazi koji su izvedeni tokom postupka nisu dovoljno jasni i pouzdani da bi na osnovu njih moglo da se van razumne sumnje zaključi da je optuženi počinio krivično delo za koje se tereti, usled čega je donelo oslobađajuću presudu.⁵⁹⁴

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 9. novembra 2023. godine presudu, kojom je kao neosnovanu odbio žalbu JTZR-a i potvrdilo prvostepenu presudu.⁵⁹⁵

Apelacioni sud je ocenio da je prvostepeni sud pravilno zaključio da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni izvršio krivično delo koje mu se optužnicom stavlja na teret, pa je taj zaključak prihvatio kao pravilan, a žalbene navode ocenio kao neosnovane.⁵⁹⁶ Naime, apelacioni sud je u celosti prihvatio ocenu prvostepenog suda da su iskazi svedoka oštećenih koji su navodili da znaju optuženog i znaju kako je izgledao, međusobno protivrečni, mnogi i sami sebi, da su konfuzni, pri čemu se iz njih jedino pouzdano može zaključiti da je optuženi imao nadimak „Srbijanac”, da je bio u rezervnom sastavu policije i da je bio oženjen ženom iz Teslića. Ovi svedoci nisu znali kako se zove osoba koju opisuju ili o kojoj iskazuju da je nešto učinio, prenose da su od drugih čuli da je to „Srbijanac”, ali se iz njihovih iskaza ne može van razumne sumnje zaključiti da se radi upravo o optuženom, posebno jer su na tom području u isto vreme bile i druge paravojne jedinice, među kojima su i tzv. „Miće”, koji su svi došljaci i koji su činili zlodela, te su meštani i druge pridošlice zvali „Srbijanac”.⁵⁹⁷

212

Nalazi FHP-a

Nekritičko preuzimanje optužnica putem regionalne saradnje

Imajući u vidu nedostatke u samoj optužnici, na koje su ukazali prvostepeni i drugostepeni sud u svojim presudama, očigledno je da je ona veoma površna i da je na njoj još bilo potrebno raditi, odnosno prikupiti još dokaza koji bi je potkrepili. Zabrinjava stav JTRZ-a, koje je neselektivno preuzelo optužnicu, a da se prethodno nije pozabavilo ispitivanjem njenog kvaliteta u pogledu ponuđenih dokaza. Na ovakav način stvara se privid rada samog tužilaštva, povećava se fiktivno broj optužnica koje su podigli, ali stvarnog efekta nema. Naprotiv, nastaje velika šteta jer se nepotrebno troše ljudski i materijalni resursi tokom vođenja postupka koji je zasnovan na nepotpunoj i nedovoljno

---

594 *Ibid.*

595 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 4/23 od 9. novembra 2023. godine.

596 *Ibid.*

597 *Ibid.*

pripremljenoj optužnici, pa stoga ishod postupka ne doprinosi dostizanju pravde. Oštećeni iz BiH, koji su dali saglasnost da se predmet ustupi pravosuđu Republike Srbije, a neki od njih i svedočili pred sudom, osećaju se poniženi i izigrani.

Zadatak Javnog tužilaštva za ratne zločine nije da podigne što veći broj optužnica i time opravdava svrhu svog postojanja, nego da valjanim optuživanjem i dokazivanjem optužnica tokom postupka dovede do kažnjavanja odgovornih za ratne zločine.

V. Predmet *Đakovica*⁵⁹⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 28. jun 2022.	
Datum početka suđenja: 9. septembar 2022.	
Postupajući tužilac: Ljubica Veselinović	
Optuženi: Petrit Dula	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Olivera Anđelković (predsednica veća) sudija Rastko Popović sudija Nada Hadži-Perić sudija dr Miodrag Majić sudija Dragoljub Albijanić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 4	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: pravnosnažno okončan postupak	

214

⁵⁹⁸ Predmet *Đakovica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/djakovica2.html> (posećeno 4. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Petrit Dula se tereti da je, kao pripadnik OVK, sa više NN pripadnika OVK, tačno neutvrđenog dana u drugoj polovini juna 1999. godine u Đakovici, iz kuće Lale Đeljone nasilno odveo civilno lice Gazmenta Kruezijua u svoju kuću u Đakovici, gde je prema njemu nečovečno postupao, fizički ga zlostavljao i telesno povređivao, tako što ga je udario bejzbol palicom, gađao punim flašama i udario punom flašom iznad desnog uha, usled čega je oštećeni u više navrata gubio svest, dok su ga NN pripadnici OVK udarali kundacima, rukama i nogama, da bi ga nakon toga odveli u selo Babaloć u štab OVK. Tu su ga drugi NN pripadnici OVK zlostavljali i ispitivali na okolnosti mesta sahranjivanja pripadnika OVK i njihovih rođaka koji su stradali tokom oružanih sukoba i učesća u sukobima na srpskoj strani.⁵⁹⁹

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba na Kosovu bio u Bugarskoj, kod prijatelja, jer nije hteo da ratuje. Izgubio je pasoš, bojao se da ode u ambasadu i to prijavi, pa se posle rata na Kosovo vratio ilegalno preko Makedonije. Nikada nije bio pripadnik OVK, nije posedovao uniformu i oružje. Nalazio se na ulici u blizini svoje kuće i razgovarao sa komšijama, kada je u večernjim časovima naišlo jedno vozilo – „lada” bele boje, u kom je video oštećenog koji je bio sav krvav. Oštećenog poznaje iz viđenja, kao Gazmenta, i nije mu poznato kako se preziva. U kolima je, pored oštećenog, bio i Rifat Mađuni, koga je prepoznao, dok vozača kola nije poznavao. Oni su došli jer su navodno tražili neku karticu OVK, mada mu nije poznato čiju. Dok su se nalazili na ulici, nije video da je oštećenog iko udario ili na neki način zlostavljao. Čuo je da je oštećeni radio na groblju i da je navodno nekom pokojniku odsekao prst kako bi skinuo prsten, i da je taj pokojnik bio rođak nekog pripadnika OVK. Poznaje Hasija Ruždija i čuo je da ga je ovaj spominjao u nekom krivičnom postupku u negativnom kontekstu, samo da bi umanjio svoju odgovornost.⁶⁰⁰

215

Svedoci u postupku

Svedok oštećeni Gazment Krueziju objasnio je da su ga šestorica muškaraca odvela iz kuće njegove tašte u Đakovici, vezala ga i u jednoj, njemu nepoznatoj, ulici počela da ga tuku. Samo je čuo, kada su ga tukli, da su spominjali nekog Petrita, mada njegovo prezime nije čuo. Odvodili su ga nekoliko puta. Ne poznaje ljude koji su ga vodili, osim Rifata i Ljuana, niti može tačno da se izjasni koje godine i meseca su ga vodili. Svedoku oštećenom je predodčen iskaz iz 2011. godine koji je dao u Podgorici, u kome je naveo da je prepoznao optuženog, na šta je svedok odgovorio da je poznao samo nekog Ruždiju, a da

599 Optužnica TRZ KTO 6/22 od 28. juna 2022. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-6-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%2C.pdf> (posećeno 4. januara 2024. godine).

600 Transkript sa glavnog pretresa od 9. septembra 2022. godine.

se ostalih sada ne seća. U svedokovom naselju je bilo više Petrita, pa sada nije siguran da li je optuženi upravo taj Petrit. Negirao je da je, dajući iskaz 2011. godine, pred službenicima policije naveo ime, prezime i ime oca optuženog. Predsednica veća predočila je da se radi o iskazu datom u Podgorici, u kome nema navoda da je prilikom ispitivanja svedoka oštećenog on bio upozoren da se može služiti albanskim kao svojim maternjim jezikom, niti da je bio prisutan prevodilac, niti da je svedok oštećeni izjavio da svoj iskaz želi da da na srpskom jeziku. Takođe je ukazala na to da je zapisnik sačinjen na ćirilici, a svedok oštećeni je izjavio da ne ume da pročita ništa što je pisano ćirilicom. Nakon što mu je zamenik tužioca za ratne zločine predočio deo iskaza iz 2011. godine u kom navodi da je kritičnog dana odveden u kuću optuženog, svedok oštećeni je naveo da je vozilom „lada niva” bele boje odveden u mesto Babaloć, a da su ljudi koji su došli po njega bili u uniformama OVK i imali nešto kao bombe zakačeno na uniforme. Takođe je naveo da se ovo ne tiče Petrita, jer ga tog dana nije bilo. Neki Petrit je bio prisutan samo dok su ga odvodili od kuće njegove tašte do neke njemu nepoznate ulice. Pri tom odvođenju u kolima su ga tukli bejzbol palicom. Nije ga tukao nijedan Petrit, niti je kuća u kojoj su ga tukli u Đakovici. Ponovio je da ne poznaje Petrita Dulu niti njegovog oca. Kao razlog zbog kojeg su ga tukli navodi sumnju da je mrtvacima sekao prste da bi mogao da skinje prstenje, s obzirom na to da je u tom periodu radio na prevozu preminulih. Posle ovih događaja otišao je u Crnu Goru, gde i sada živi. U sudnicu je uveden i optuženi, pa je svedok oštećeni, pogledavši ga, izjavio da to „nije taj čovek”, da je „onaj bio viši”, te da ovaj Petrit „nije bio”, nego neki drugi Petrit, kog dobro poznaje.⁶⁰¹

216

Svedokinja Antigon Bahtijari, bivša supruga oštećenog Gazmenta Kruezijua, u vreme kritičnog događaja živela je u Đakovici, ali je u tom periodu njen bivši suprug više bio kod druge žene, a kod nje je dolazio samo da vidi dete. Jednom je došla njegova druga supruga sa još dva lica i tada su ga odveli, a to je bilo nakon rođenja ćerke. Suprug joj je kasnije, kada je otišla u Podgoricu, pričao da je bio tučen i da ga je tukao neki Rifat, koji je ćopav, kog svedokinja inače poznaje. Nije spominjao da ga je bilo ko drugi tukao. U decembru 2011. godine u Podgorici, prilikom davanja iskaza policiji, pokazivali su joj neke fotografije, ali ona nije na njima nikoga prepoznala. Tada je bio prisutan i prevodilac za albanski jezik. Slabo zna ćirilicu, po neko slovo. Nakon što je pogledala sva prisutna lica u sudnici, izjavila je da nikoga ne prepoznaje.⁶⁰²

Svedokinja Fljoreta Ljalja je bivša supruga oštećenog Gazmenta Kruezijua. U vreme kritičnog događaja živela je u Đakovici. Sa njom je živeo i oštećeni Gazment, ali je u isto vreme imao još jednu ženu u Đakovici. Često su ga pozivali da ukloni ubijene ljude sa ulice jer je radio u komunalnom preduzeću. Jednom prilikom su neki ljudi došli da odvedu Gazmenta, spominjali su nekog Petrita, ali nisu spominjali njegovo prezime. Poznato joj je da ima više lica sa imenom Petrit, ali ona to lice nije u mogućnosti da prepozna. Nikoga od tih ljudi nije videla, jer je Gazment izašao da im otvori vrata i sa njima razgovara. Kasnije joj je pričao da su ga odveli u neku kuću, ali nije pričao da su ga tukli. Drugom prilikom kada su došli po njega prepoznala je dva lica, nekog Rifata i Ljuana, jer je samo njih videla. Oni su tada imali vojničke pantalone, ali nije videla jesu li imali oružje. Kada se vratio, Gazment je imao polomljenu gornju vilicu, a majica mu je bila pocepana i krvava. Gazment joj je ispričao da

601 Transkript sa glavnog pretresa od 4. oktobra 2022. godine.

602 *Ibid.*

su ga Rifat i Ljuan tukli. Treći put su po Gazmenta došli neki iz Junika, oni su imali crne uniforme, ali tada ga nisu tukli, vratio se kući nakon par dana. Ne poznaje Petrita Dulu čiji je otac Fetah. Nije mogla da opredeli vremenski period kada su oštećenog Gazmenta odvodili iz kuće. Nakon što je u sudnicu uveden optuženi, svedokinja je izjavila da ga ne poznaje. Davala je iskaz u policiji u Crnoj Gori, i tada su joj pokazivali foto-album, ali ona nije prepoznala nikoga. Zbog straha od odvođenja, Gazment je napustio Kosovo i sa drugom suprugom otišao u Crnu Goru i više od dve godine o njemu nije ništa znala. Svedokinja je takođe otišla u Crnu Goru i tamo živela neko vreme, ali se ne seća kada je to bilo. Sa oštećenim ne živi više od sedam godina – on dolazi povremeno u Đakovicu i kontaktira sa decom. Objasnila je da ju je u Beograd dovezao sin optuženog. Svedokinju je prethodno Gazment obavestio da treba da svedoči, a kada mu je rekla da nema novca za put, on joj je rekao da će pozvati sina optuženog da je vozi.⁶⁰³

Svedok Dušan Karanović, policajac, pripadnik SORZ-a, saslušavao je tokom 2011. godine u Crnoj Gori svedoke Antigona Bahtijari, Fljoretu Ljalja i oštećenog. Naveo je da su tokom ispitivanja svedoci bili upoznati sa njihovim pravima, te da im je nakon ispitivanja pročitana zapisnik o ispitivanju, koji su oni potom potpisali.⁶⁰⁴

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 8. novembra 2022. godine presudu kojom je optuženi Petrit Dula oglašen krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 42. stav 1. KZ SRJ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.⁶⁰⁵

217

Sudsko veće je utvrdilo, na osnovu iskaza oštećenog i svedoka, da je optuženi, kao pripadnik OVK, sa više NN pripadnika OVK, tačno neutvrđenog dana u drugoj polovini juna meseca 1999. godine u Đakovici, iz kuće Lale Đeljone nasilno odveo civilno lice Gazmenta Kruezijua u svoju kuću u Đakovici, gde je prema njemu nečovečno postupao, fizički ga zlostavljao i telesno povređivao, tako što ga je udario bejzbol palicom, gađao punim flašama i udario punom flašom iznad desnog uha, usled čega je oštećeni u više navrata gubio svest, dok su ga NN pripadnici OVK udarali kundacima, rukama i nogama, da bi ga nakon toga odveli u selo Babaloć u štab OVK. Tu su ga drugi NN pripadnici OVK zlostavljali i ispitivali na okolnosti mesta sahranjivanja pripadnika OVK i njihovih rođaka koji su stradali tokom oružanih sukoba i učešća u sukobima na srpskoj strani. Naime, oštećeni je detaljno opisao šta mu se kritičnog dana desilo i kako su izgledali pripadnici OVK koji su došli po njega, a isti događaj detaljno opisuje i njegova supruga Fljoreta Ljalja. Iz iskaza svedoka Dušana Karanovića sud je utvrdio da su svedoci, prilikom ispitivanja 2011. godine u Crnoj Gori, svoje iskaze dali u neometanom izlaganju, te da su im iskazi pre potpisivanja pročitani. Sud je takođe utvrdio da je u vreme izvršenja krivičnog dela na prostoru Kosova postojao oružani sukob, da su pripadnici OVK maltretirali civilno stanovništvo, te da je delo izvršeno u vezi sa oružanim sukobom, jer su oštećenog ispitivali da li je tokom oružanog sukoba uzeo učešće na srpskoj strani.

603 Transkript sa glavnog pretresa od 26. oktobra 2022. godine.

604 Transkript sa glavnog pretresa od 4. novembra 2022. godine.

605 Presuda Višeg suda u Beogradu Kž1 Po2 br. 7/22 od 8. novembra 2022. godine.

Naime, sud je cenio iskaze oštećenih i svedokinja date pred policijom 2011. godine, kao i iskaze date na glavnom pretresu, pa je našao da su optuženi i svedokinje u svojim iskazima na glavnom pretresu negirali da je oštećenog tukao optuženi Petrit Dula, kako su to navodile u policiji. Prilikom davanja iskaza na glavnom pretresu, oni su, u odnosu na ranije iskaze date u policiji negirali samo deo koji se odnosi na poznavanje optuženog, jasno pokazujući prilikom svedočenja nesigurnost, strah i želju da pomognu optuženom. Upravo iz tog razloga sud nije prihvatio deo iskaza oštećenog i svedokinja datog na glavnom pretresu u kome negiraju da poznaju optuženog.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kaznu ublažio ispod zakonskog minimuma, imajući u vidu porodične prilike optuženog i njegov odnos prema delu, što su okolnosti koje je ocenio kao osobito olakšavajuće. U izrečenu kaznu sud je optuženom uračunao i vreme provedeno u pritvoru od 5. juna 2022. godine.⁶⁰⁶

Tok postupka u 2023. godini

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu⁶⁰⁷, nakon održanog glavnog pretresa, doneo je 7. aprila 2023. godine presudu kojom je optuženog Petrita Dulu, u nedostatku dokaza, oslobodio od krivične odgovornosti.⁶⁰⁸

Apelacioni sud je našao da je prvostepeni sud odluku o krivici optuženog Petrita Dule zasnovao isključivo na iskazima oštećenog i svedokinja Antigone Bahtijari i Fljorete Ljalja koje su dali pred policijom, odnosno u prekrivičnom postupku, a na tim iskazima se presuda nije mogla zasnovati. Naime, ovako pribavljeni iskazi mogli su se koristiti u postupku, ali se samo na ovim iskazima nije mogla zasnovati sudska odluka.⁶⁰⁹

Tokom glavnog pretresa pred prvostepenim sudom, oštećeni i svedokinje su prvi put bili u mogućnosti da vide optuženog, pa su naveli da to nije lice o kome su se izjašnjavali pred policijom. Optuženi Petrit Dula je tokom čitavog postupka negirao izvršenje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret. Stoga je Apelacioni sud, ceneći sve dokaze, a posebno iskaz oštećenog u kom je negirao da je okrivljeni u vreme, na mestu i na način kako mu je stavljeno na teret prema njemu preduzimao inkriminisane radnje, našao da nema dokaza na osnovu kojih bi na nesumnjiv način utvrdio da je okrivljeni počinio krivično delo za koje se tereti.

---

606 *Ibid.*

607 Sastav sudskog veća: sudija Olivera Anđelković, predsednica veća, sudije Rastko Popović, Nada Hadži-Perić, dr Miodrag Majić i Dragoljub Albijanić, članovi veća.

608 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 po2 1/23 od 7. aprila 2023. godine.

609 Član 504 d ranije važećeg ZKP-a.

Nalazi FHP-a

Efikasno vođenje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 9. septembra 2022. godine, prvostepena presuda je doneta 8. novembra 2022. godine, a drugostepena 7. aprila 2023. godine. Stoga ovaj postupak predstavlja primer efikasno vođenog krivičnog postupka, a posebno jer se radilo o predmetu u kom je optuženom bio određen pritvor.

Opravdanost vođenja postupka

Ako se ima u vidu da je krivični postupak protiv optuženog Petrita Dule pravnosnažno okončan oslobađajućom presudom zbog nedostatka dokaza, opravdano se postavlja pitanje da li je uopšte bilo osnova za njegovo vođenje, odnosno do koje mere je JTRZ pribavilo valjane dokaze za podizanje optužnice. Jedini dokazi na kojima je temeljena optužnica jesu iskazi oštećenog i svedokinja koji su dati u policiji, na kojima se, s obzirom na vreme njihovog uzimanja (2011. godina) nije mogla zasnovati sudska odluka.

Naime, odredbom člana 604. stav 1. ZKP-a propisano je da će se zakonitost radnji preduzetih pre početka primene ovog zakonika (od 15. 1. 2012. godine za krivična dela u kojima postupa Tužilaštvo za ratne zločine) ocenjivati po odredbama ranije važećeg ZKP-a.⁶¹⁰

Odredbom člana 504 d stav 4. ranije važećeg ZKP-a propisano je da se iskazi i obaveštenja koje je javni tužilac prikupio u prekrivičnom postupku mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku, ali se odluka ne može zasnivati samo na njima.

Stoga je prvenstveno JRTZ moralo imati u vidu ove odredbe i pre podizanja optužnice proveriti tokom istrage valjanost iskaza oštećenog i svedoka, ali je ovu činjenicu trebalo da ima u vidu i sud prilikom potvrđivanja optužnice, kao i prvostepeni sud koji je vodio postupak.

Budući da optuženi, koji je oslobođen od optužbe, a proveo je u pritvoru određeno vreme, ima pravno na naknadu štete⁶¹¹ jer je bio neosnovano lišen slobode, jedina prednost je što je ceo postupak okončan u kratkom roku. Naime, visina naknade zbog neosnovanog lišenja slobode dosuđuje se po danu. Za svaki dan neosnovanog lišenja slobode utvrđuje određeni iznos novčane naknade koji se množi sa brojem dana koliko je trajalo neosnovano lišenje slobode.

Mogućnost dosuđivanja naknada zbog neosnovanog lišenja slobode ni u kom slučaju ne sme biti razlog zbog kog bi se dovelo u pitanje pokretanje ili vođenje krivičnog postupka, ali i tu mogućnost treba imati u vidu, pa krivični postupak voditi efikasno, posebno jer je do sada, prema raspoloživim podacima, na ime naknade štete zbog neosnovanog lišenja slobode u postupcima za ratne zločine, do

610 Zakonik o krivičnom postupku („Službeni list SRJ”, br. 70/2001 i 68/2002 i „Službeni glasnik RS”, br. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007, 122/2008, 72/2009 i 76/2010).

611 Članovi 583. i 584. ZKP-a.

2020. godine Republika Srbija isplatila 1,8 miliona evra.⁶¹² Razlog za to je što su neki postupci nakon kojih su dosuđivane naknade štete trajali dugi niz godina, kao npr. Ovčara⁶¹³ ili Tuzlanska kolona.⁶¹⁴

---

612 “Srbija i BiH isplatile 3,6 miliona evra oslobođenima optužbi za ratne zločine”, *BTJ*, dostupno na: <https://balkaninsight.com/sr/2020/05/11/srbija-i-bih-isplatile-36-miliona-evra-oslobodenima-optuzbi-za-ratne-zlocine/>

613 Predmet *Ovčara*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/ovcara.html> (posećeno 8. januara 2024. godine).

614 Predmet *Tuzlanska kolona*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/tuzlanska_kolona.html (posećeno 8. januara 2024. godine).

POSTUPAK PO SPORAZUMU O PRIZNANJU KRIVIČNOG DELA

I. Predmet *Srebrenica III*⁶¹⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 5. decembar 2022. godine	
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić	
Postupajući sudija: Vladimir Duruz (sudija za prethodni postupak)	
Optuženi: Miomir Jasikovac	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142. stav 1. u vezi sa članom 22. KZ SRJ	
Broj optuženih: 1	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Rang optuženih: nižerangirani – komandir čete vojne policije	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Ukupan broj ispitanih svedoka: 0	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Presuda kojom je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela	

221

615 Predmet *Srebrenica III* dostupan na: <https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica-III.html> (posećeno 11. decembra 2023. godine).

Tok postupka

Optužnica

Miomiru Jasikovcu je optužnicom TRZ-a⁶¹⁶ od 5. decembra 2022. godine stavljeno na teret da je, u svojstvu komandira čete vojne policije Zvorničke brigade, na prethodno odabranim lokacijama prihvatao i obezbeđivao ratne zarobljenike pripadnike Armije BiH i civile muškog pola koje su zarobile snage VRS, pri čemu je znao da će Bošnjaci lišeni slobode uskoro biti likvidirani po kratkom postupku i da svoje radnje preduzima u tu svrhu, te ih, zajedno sa drugim, njemu podređenim pripadnicima vojne policije, sprovodio na lokacije gde su ih pripadnici VRS ubijali. Tako je 13. jula 1995. godine u mestu Orahovac (opština Zvornik) zarobljenike sproveo i držao u prostorijama OŠ „Grbavica“, da bi ih sutradan sproveli do livade pored pruge, gde je ubijeno preko 100 zarobljenika. Zatim je 15. ili 16. jula 1995. godine u mestu Ročević (opština Zvornik) zarobljenike sproveo i držao zatvorene u prostorijama lokalne osnovne škole da bi ih kasnije sproveli do deponije u mestu Kozluk, gde su pripadnici VRS ubili preko 100 zarobljenika. Dana 14. jula 1995 godine uputio je više pripadnika vojne policije da se jave u komandu 6. bataljona Zvorničke brigade, odakle su upućeni na lokaciju brane u Petkovicima, gde su zajedno sa drugim pripadnicima Zvorničke brigade učestvovali u streljanju zarobljenika koji su bili zatvoreni u školi u Petkovicima.

Presuda

222

Viši sud u Beogradu doneo je 13. januara 2023. godine presudu kojom je prihvatio sporazum o priznanju krivičnog dela⁶¹⁷ za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koji je okrivljeni Miomir Jasikovac zaključio sa TRZ-om, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.

Ovo je šesti zaključeni sporazum o priznanju krivičnog dela ratni zločin.⁶¹⁸

Nalazi FHP-a

Neobrazložena presuda

Viši sud je, prilikom donošenja presude o potvrđivanju sporazuma o priznanju krivičnog dela, koji je optuženi Miomir Jasikovac zaključio sa TRZ-om, umesto da je obrazloži, samo pobrojao članove ZKP-a na osnovu kojih je utvrdio da sporazum sadrži sve elemente propisane zakonom, te naveo da su ispunjene zakonske pretpostavke u pogledu dokaza koji su priloženi uz sporazum, da je kazna

616 Optužnica TRZ KTO br. 10/122 od 5. decembra 20122. godine, dostupno na: <https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-03/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%20%2010-%2022%20%20ANON.pdf> (posećeno 11. decembra 2023. godine).

617 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Srebrenica III*, Spk. Po2 br. 1/22 od 13. januara 2023. godine.

618 Prvi sporazum o priznanju krivice za krivično delo ratnih zločina je TRZ zaključilo sa okrivljenim Milanom Škrbićem 2013. godine, zatim sa Markom Crevarom 2015. godine, sa Branom Gojkovićem 2016. godine, Draganom Maksimovićem 2018. godine, Ramadanom Maljokuom 2019. godine, a ranije zaključeni sporazumi o priznanju krivice odnosili su se na pomaganje u skrivanju haških optuženika.

u skladu sa Krivičnim zakonikom i da ne postoje zakonske smetnje za zaključenje sporazuma o priznanju krivice. Ovakvo postupanje suda, kada je reč o presudama kojima se potvrđuju sporazumi o priznanju krivice u predmetima ratnih zločina, predstavlja pravilo.⁶¹⁹

Radi ostvarenja svrhe sudskog postupka, naročito u predmetima ratnih zločina, od posebnog je značaja da sud izrekne obrazloženje presude u slučajevima priznanja krivice. U protivnom, sudski postupak i izrečena presuda gube svoj smisao i ne daju stvaran doprinos postizanju pravde.

Neobrazložena odluka o kazni

Viši sud je optuženog Miomira Jasikovca osudio na kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Prema odredbama ZKP-a, sud će presudom prihvatiti sporazum o priznanju krivičnog dela ako utvrdi da je kazna predviđena sporazumom u skladu sa krivičnim zakonom. Međutim, u presudi nigde nije obrazložen zaključak suda da je kazna predložena sporazumom u skladu sa krivičnim zakonom. S obzirom na to da je minimalna kazna predviđena zakonom za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva pet godina zatvora, takva odluka bi bila formalno *u skladu sa krivičnim zakonom*, ali je sud trebalo takvu odluku da obrazloži, posebno imajući u vidu težinu izvršenog dela, odnosno da je ubijeno više stotina žrtava. Stoga je bilo neophodno obrazložiti iz kojih razloga je sud prihvatio kaznu zatvora u trajanju od samo pet godina, što je ujedno i zakonski minimum.

Prema odredbama ZKP-a, presuda mora da sadrži „delimično obrazloženje” ako je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela, i to o razlozima kojima se sud rukovodio prilikom prihvatanja sporazuma.⁶²⁰ Budući da ZKP predviđa da sud mora utvrditi zakonitost kazne prilikom prihvatanja sporazuma, sud je nesumnjivo morao barem delimično da obrazloži odluku o kazni.

223

Konačno, ZKP ne nalaže sudu da obrazloženje u celosti izostavi, već samo sugerise da sud „ne mora” da ga pruži. S obzirom na to da je reč o sporazumu o priznanju krivičnog dela ratni zločin u kom je ubijen veliki broj žrtava, da javnost nije imala uvid u postupak i da postoji mnoštvo nepoznanica o načinu primene ovog instituta, sud je, uprkos zakonskoj mogućnosti, trebalo da izbegne ovo, za njega jednostavnije rešenje.

Izigravanje regionalne saradnje

Optužnicu protiv Miomira Jasikovca TRZ je podiglo desetak dana nakon što je protiv njega Tužilaštvo BiH podiglo optužnicu za isti zločin. Naime, Tužilaštvo BiH podiglo je 23. novembra 2022. godine optužnicu protiv Miomira Jasikovca, ali zbog krivičnog dela genocida, u kojoj je, za iste kritične događaje naveden znatno veći, odnosno stvarni broj žrtva od oko 2300 streljanih zarobljenika, uz

619 Videti: Presuda Višeg suda u Beogradu SPK Po2 2/13 od 13. septembra 2013. godine, Presuda Višeg suda u Beogradu SPK Po2 1/15 od 18. februara 2016. godine, Presuda Višeg suda u Beogradu SPK Po2 br. 1/2016 od 27. januara 2016. godine, Presuda Višeg suda u Beogradu K. Po2 broj 10/17, SPK Po2 br. 1/2018 od 6. juna 2018. godine, Presuda Višeg suda u Beogradu Spk. Po2 1/19 od 19. marta 2019. godine.

620 ZKP, član 429. stav 3. tačka 2).

jasno navođenje da se radi o događajima koji se odnose na Srebrenicu.⁶²¹ Umesto da sačekaju da se, ukoliko Jasikovac ne bude dostupan pravosuđu BiH, predmet ustupi, TRZ je odmah podiglo optužnicu, u velikoj meri umanjilo broj žrtava, izbeglo da igde spomene da se radi o Srebrenici i istog dana sa optuženim zaključilo sporazum o priznanju krivičnog dela sa nedopustivo niskom kaznom.⁶²² Analizom dosadašnjih zaključenih sporazuma o priznanju krivice uočava se da je TRZ samo sa optuženim Miomirom Jasikovcem i Branom Gojkovićem, čije su inkriminisane radnje takođe vezane za Srebrenicu i ubistva zarobljenika, istog dana kada je podizalo optužnice, zaključivalo i sporazume o priznanju krivice i sporazumevalo se sa optuženima na veoma niske kazne zatvora.⁶²³

---

621 Optužnica Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0004388 05, dostupno na: https://www.tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Anonimizirana_optuznica_Miomir_Jasikovac.pdf (posećeno 12. decembra 2023. godine).

622 Sporazum o priznanju krivičnog dela SK.br. 1/22 od 5. decembra 2022. godine.

623 Presuda Višeg suda u Beogradu SPK –Po2 br. 1/2016 od 27. januara 2016. godine kojom je potvrđen sporazum o priznanju krivice sa Branom Gojkovićem.

POSTUPCI ZAPOČETI 2023. GODINE

I. Predmet *Bosanska Krupa – Donji Dubovik*⁶²⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 11. novembar 2022.	
Datum početka suđenja: 10. februar 2023.	
Postupajući tužilac: Snežana Pavlović Pejić	
Optuženi: Milorad Kotur	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142. u vezi sa članom 22. KZ SRJ	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 51 Broj ukupno ispitanih svedoka: 14	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 9 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 14 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: prvostepeni postupak Glavni pretres	

225

624 Predmet *Bosanska Krupa – Donji Dubovik*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanska_krupa-donji_dubovik.html (posećeno 19. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao pripadnik rezervnog sastava policije Republike Srpske, u opštini Bosanska Krupa (BiH), u vremenskom periodu od jula do septembra 1992. godine:

- u drugoj polovini meseca jula 1992. godine, zajedno sa kolegama Dušanom Ćulibrkom (pravnosnažno osuđen za isto krivično delo pred Sudom BiH) i Božom Došenom (u međuvremenu preminuo) došao u logor „Omarska”, koji se nalazio na području opštine Prijedor, odakle su izvedena 44 logoraša, civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, radi navodne razmene, koja je trebalo da se obavi na području opštine Bosanska Krupa, koji su voženi u minibusu, da bi dolaskom do mesta Donji Dubovik (opština Bosanska Krupa) naredio da se vozilo zaustavi, nakon čega je zajedno sa Dušanom Ćulibrkom zarobljenike vezao žicom, pa su ih potom sva trojica odveli do jame „Lisac” i ubili pucajući u njih iz automatskog oružja,
- početkom avgusta meseca 1992. godine, zajedno sa Dušanom Ćulibrkom, u mestu Donji Dubovik, presreli sedam civila bošnjačke nacionalnosti koji su se kretali iz Prijedora prema Bihaću i ubili ih pucajući u njih iz vatrenog oružja.⁶²⁵

Obrana optuženog

226

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je on bio vojnik i da je išao gde god je trebalo ići, ali da tamo gde je išao nije napravio nikakav prekršaj. Kada se išlo u Omarsku po logoraše, bio je prisutan, ali nije pucao. Naveo je da je načelnik SJB Bosanska Krupa Milan Vojnović naredio da se „izvrši streljanje”, te da on i njegove kolege odu u logor „Omarska” i da će ih tamo „sve čekati”. U Omarsku je otišao minibusom sa sedam-osam svojih kolega policajaca i, kada su došli, vozilo se parkiralo na ulaz u logor, uz neku žicu kraj puta. Video je da dovode ljude, ali nije znao koliko ih je. Po rečima optuženog, „neka policija” je izvodila zarobljenike iz logora, ali u tome nisu učestvovali ni on ni njegove kolege.

Takođe je naveo da mu je načelnik Vojnović rekao da će ih, nakon što pokupe zarobljenike, jedan stariji Srbin sačekati u mestu Donji Dubovik i odvesti do jame. Kad su došli u Donji Dubovik zaustavili su minibus i zarobljenici su odvedeni na brdo gde je jama. Neko od policajaca je otišao i doneo žicu kojom su vezivani zarobljenici, nakon čega su ih policajci i odvodili. Ostao je pored minibusa, a nešto kasnije, kada je i on otišao na brdo, sve je već bilo gotovo. Video je leševe zarobljenika kada je došao do jame. Na pitanje predsednice sudskog veća da li je znao da će zarobljenici biti ubijeni, on je odgovorio da su to znali svi jer je bilo ratno stanje.

U odnosu na deo optužbe da je učestvovao u streljanju sedam civila, naveo je da je policija imala informaciju da su bošnjački teroristi upućeni na njihovu teritoriju i da se na dan zločina tragalo za

---

625 Optužnica TRZ KTO br. 8/2022 od 14. novembra 2022. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-01/%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC.%D0%9A%D0%A2%D0%9E-8-22.pdf> (posećeno 19. januara 2024. godine).

njima. Kada su ih uhvatili – a radilo se o vojnicima, a ne o civilima – došla je velika grupa meštana da tuku zarobljenike. Optuženi je pustio kratki rafal u zemlju da to zaustavi, a onda je nastao lom. Posle toga mu nije bilo poznato šta se desilo ni ko je pucao, niti mu je poznato u šta su njegovi hici pogodili.⁶²⁶

Svedoci u postupku

Tokom ispitivanja svedoka optužbe, zaštićenih svedoka „C1”⁶²⁷, „C2”⁶²⁸, „C3”⁶²⁹ i „C4”⁶³⁰ javnost je bila isključena.

Svedok optužbe Stanko Krivaja, stražar u logoru „Omarska”, naveo je da je krajem maja 1992. godine u noćnim satima u logor došao manji autobus i parkirao se ispred upravne zgrade. Iz zgrade je izvedeno oko 40 logoraša, koji su ušli u autobus, koji je zatim, u pratnji dva vozila sa upaljenim rotacionim svetlima, izašao iz logora. Pričalo se među stražarima da su među odvedenima bile i dve žene, te da su svi otišli na razmenu. Nije mu poznato ko je došao autobusom po logoraše, ni ko je bio u pratnji autobusa. Odvođenje logoraša mogao je da naredi tadašnji upravnik logora Željko Mejakić ili neko lice koje je bilo njemu nadređeno.⁶³¹

Svedok optužbe Milorad Popović naveo je da je tokom rata bio pripadnik VRS i da je sa ostalim meštanima iz Donjeg Dubovika bio na liniji koja je oko dva-tri kilometra vazdušne linije bila udaljena od sela. Jedne noći, krajem jula 1992. godine, čuli su rafalnu paljbu iz pravca svog sela, pa su poslali sada pokojnog Milu Krnetića da vidi šta se to dešava. Kada se Mile vratio rekao im je da su neki ljudi dovezeni u njihovo selo autobusom i pobijeni kod jame „Lisac”. Početkom avgusta 1992. godine, kada se vratio se kući sa linije na odmor, došao je njegov rođak, sada pokojni Đoko Popović, i rekao mu da je optuženi naredio da ga pozove da dođe sa konjskim kolima do mesta zvanog „Jovina poljana”. Kada je stigao do poljane video je sedam mrtvih tela koja su bila poređana jedno do drugog, te da su bili u civilnom odelu. Optuženi mu je tada naredio da ih utovari u kola, što je svedok odbio, pa su ubijene utovarili prisutni meštani, koji su mu rekli da je optuženi naredio da se tela odvezu do jame „Lisac”. Budući da kolima nije mogao prići skroz do jame, zaustavio se na mestu koje je udaljeno oko 20 metara od jame, pa su Petar Brčin i neki njemu nepoznati civili preuzeli ova tela, za koje svedok pretpostavlja da su bačena u jamu.⁶³²

Svedok optužbe Nenad Nedimović bio je pripadnik aktivnog sastava policije pri SJB Bosanska Krupa, čiji je načelnik bio Milan Vojnović. Optuženog poznaje kao komandira rezervnog sastava policije Odeljenja policije u Arapuši. Krajem jula ili početkom avgusta 1992. godine bili su zajedno u zasedi na području Donjeg Dubovika, jer je javljeno da jedna grupa Muslimana prolazi kroz to područje. Javljeno

626 Transkript sa glavnog pretresa od 10. februara 2023. godine.

627 Transkript sa glavnog pretresa od 17. marta 2023. godine.

628 Transkript sa glavnog pretresa od 26. juna 2023. godine.

629 Transkript sa glavnog pretresa od 24. aprila 2023. godine.

630 *Ibid.*

631 Transkript sa glavnog pretresa od 26. juna 2023. godine.

632 *Ibid.*

im je da se grupa kreće prema selu Dubovik, pa su krenuli da je prate, a optuženi je svojim kolima pošao da presretne tu grupu. Kada su došli do mesta koje je udaljeno oko 300 metara vazdušnom linijom o trgovine u Duboviku, videli su u kotlini ispod njih grupu od pet do sedam civila, a preko puta njih, iznad civila, na putu, video je optuženog sa još dvojicom, trojicom njemu nepoznatih ljudi. Svedok je sa svojom grupom krenuo prema civilima, pozivajući ih da se predaju, a oni su počeli da beže na suprotnu stranu, pokušavajući da izađu iz kotline, i kretali su se prema mestu gde je bio optuženi. Dok je svedokova grupa sišla u kotlinu, civili su se već popeli na put gde je bio optuženi. U tom trenutku čuli su rafalnu pucnjavu iz pravca puta i, kada su se popeli na put, video je kraj puta mrtva tela onih civila. Tu je video optuženog sa automatskom puškom, kao i osobe zvane Ćule i Žico. Ubrzo su se počeli skupljati i meštani Dubovika da vide šta se desilo, pa je Slobodan Majkić, komandir SJB Bosanska Krupa, koji je isto tu došao, rekao optuženom da skloni tela.⁶³³

Svedok optužbe, oštećeni Dževad Hujčić ne poznaje optuženog, niti ima neposrednih saznanja o kritičnom događaju, jer je tada živeo u Zagrebu. Ubijen mu je rođeni brat Hasan Hujčić, kao i braća od strica Rifet i Meho Hujčić, a o njihovom stradanju čuo je od roditelja i komšija. Oni su mu ispričali da su pripadnici VRS spalili selo, da su ljudi terani da se okupe, te da su autobusima prebacivani u logor „Keraterm”. Njegov brat i rođaci su sa još nekim komšijama izbegli u šumu, odakle su pokušali da preko Ljubije dođu do Bihaća, odnosno teritorije pod kontrolom Armije BiH. Jedna grupa njih je uhvaćena i pobijena.⁶³⁴

228

Svedok optužbe Enes Kapetanović bio je zatočen u logoru „Omarska”, iz kog je, u drugoj polovini jula meseca 1992. godine, jedne noći izvedena grupa logoraša, među kojima su bili Ejub Osmanović i svedokov rođak Samir Redžić. U logor je došao autobus u kom se već nalazio određen broj ljudi. Stražar je prozvao par ljudi, koji su ušli u autobus, i kasnije se niko od njih nije vratio. Izvođenje zatočenika mogli su da nalože ispitivači, odnosno pripadnici SUP-a Prijedor, koji su dolazili u logor i vršili ispitivanja zatočenika. Nakon što bi obavili ispitivanje, odlučivano je gde će neko biti poslat – u logor na Manjaču ili na likvidaciju. Nije mu poznato ko je odveo zatočenike, a optuženog ne poznaje.⁶³⁵

Svedok optužbe Sulejman Balić bio je u logoru „Omarska”, gde je video da su tamo i njegovi rođaci Fadil Balić i Mehmed Balić. O izvođenju grupe logoraša u drugoj polovini meseca avgusta 1992. godine nije imao neposrednih saznanja. Kasnije je od svog rođaka Ale Balića čuo da su tada izvedena i njegova braća Fadil i Mehmed Balić.⁶³⁶

Svedok optužbe, oštećeni Said Redžić u svemu je ostao pri iskazu koji je dao pred nadležnim organima BiH 10. oktobra 2014. godine. O stradanju svog brata Muhameda Redžića nije imao neposrednih saznanja. Poslednji put ga je video noć pre osnivanja logora u Trnopolju. Kasnije je čuo da je njegov brat bio jedan iz grupe logoraša u logoru „Omarska” koju su spremali za razmenu, ali da do razmene nije došlo. Posmrtni ostaci svedokovog brata pronađeni su u masovnoj grobnici kod Sanskog Mosta.

---

633 *Ibid.*

634 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2023. godine.

635 Transkript sa glavnog pretresa od 23. oktobra 2023. godine.

636 *Ibid.*

Svedokinja optužbe, oštećena Mejra Dautović, majka ubijene Edne Dautović, objasnila je sudu da je njena ćerka, studentkinja, 14. juna 1992. godine odvedena iz porodične kuće u Prijedoru, navodno samo na informativni razgovor. Umesto da se vrati kući, Edna je prebačena u logor „Omarska”, u kom se već nalazio njen rođeni brat Edvin Dautović. S grupom od još 42 logoraša, Edna je izvedena iz logora, navodno u razmenu, da bi kasnije njeno telo bilo pronađeno u masovnoj grobnici u jami „Lisac”. Od preživelih logorašica Nusrete Sivac i Jadranke Cigelj svedokinja je čula da je njena ćerka u logoru mučena, te da je grupa logoraša u kojoj se nalazila izvedena iz logora 23. jula 1992. godine oko 23 časa. Prisustvovala je ekshumaciji jame „Lisac” i telo njene ćerke je bilo 18. telo izvađeno iz te jame. Svedokinjin sin Edvin Dautović ubijen je u logoru „Omarska” oko mesec dana pre nego što joj je ćerka izvedena iz logora. Njegovi posmrtni ostaci pronađeni su u jami „Kevljani”.⁶³⁷

Svedok optužbe Mehmed Filović naveo je da nema nikakvih saznanja o stradanju svog brata od ujaka Miralema Velića. Kada je otkrivena masovna grobnica, s njim su kontaktirali rođaci, Miralemova rođena braća, koja žive u Americi, pa je proverom utvrdio da su u toj grobnici pronađeni i posmrtni ostaci Miralema Velića.⁶³⁸

Svedokinja optužbe Nusreta Sivac bila je zatočena u logoru „Omarska” od 9. juna 1992. godine pa skoro do njegovog zatvaranja. U logoru je bilo ukupno 37 žena, a bile su smeštene u upravnoj zgradi, u dve prostorije iznad restorana. Preko puta njih bile su prostorije u kojima je boravilo osoblje logora. Tokom dana žene su imale radnu obavezu da dele hranu logorašima u restoranu. Sa svedokinjom u prostoriji bila je i ubijena Edna Dautović, koju je poznavala od ranije, jer se družila sa njenim roditeljima. Jednog dana krajem jula 1992. godine, u kasnim večernjim satima, u prostoriju u kojoj je boravila došao je Željko Mejakić, koji je bio komandant logora, i rekao Edni Dautović da spakuje svoje stvari jer treba da ide u razmenu. Pozdravila se sa Ednom i ispratila je na hodnik sa još nekoliko žena i tada je videla da je iz druge sobe izvedena zatočenica Sadeta Medunjanin. Njih dve su izašle iz upravne zgrade, a na pitanje svedokinja gde idu na razmenu, Mejakić joj je rekao da ih vode u Ličko Petrovo Selo. Nekoliko žena i svedokinja prešlo je na drugu stranu hodnika, gde su bili toaleti i kupatilo, pa su kroz prozor gledale na krug logora da vide šta se dešava. Svedokinja je videla na pisti neki autobus bihaćkih registarskih oznaka sa reklamom sa bočne strane na kojoj je pisalo „Auto-škola Šešelj”. U pratnji autobusa bilo je pet do šest uniformisanih i naoružanih ljudi, koje nije poznavala, koji nisu pripadali strukturama logora. Imali su neka obeležja sa puno četničke ikonografije. Edna i Sadeta su ušle u autobus i sele na prvo sedište. Prozivali su zatočenike sa nekog spiska, ali su prozivali i zatočenike koji nisu bili više živi, kao što su nekadašnji predsednik suda Nedžad Šerić, kao i svedokinjin komšija Samir Rešić. Naime, pošto je svedokinja imala obavezu da zatočenicima posluži jelo, poznavala je ljude koji dolaze, pa je, kada neko nije dolazio više dana, zaključivala da je ubijen. U logoru su mučili i ubijali ljude, a svako jutro su odvoženi leševi koji su bili poređani u krugu logora. Tako je po garderobi mogla da prepozna ljude koji su stradali. Tom prilikom je prozvano oko 45 ljudi. Ljudima koji su prozivani napominjano je da ne smeju nakon razmene da se priključe Armiji BiH jer postoje spiskovi i oni će to saznati. Videla je kada je autobus izašao iz logora. Kasnije, nakon rata, saznala je za sudbinu

229

637 Transkript sa glavnog pretresa od 24. novembra 2023. godine.

638 *Ibid.*

odvedenih, odnosno da su pobijeni, a njihovi posmrtni ostaci bačeni u jamu „Lisac” na području Bosanske Krupe. Sa Edninom majkom Mejrom Dautović bila je na identifikaciji Edninih posmrtnih ostataka. Ednu je prepoznala po crnim pantalonama i crnoj kosi, a tada je videla i identifikovala i posmrtnu ostatku Sadete Medunjanin. Nju je prepoznala po crvenom džemperu koji je nosila. Naime, zatočenici su sve vreme boravka u logoru bili u istoj garderobi u kojoj su i dovedeni. Svedokinji nije poznato po čijem naređenju su zatočenici izvedeni iz logora i ko je doneo odluku da se oni ubiju. Nakon što je vlast u Prijedoru preuzeo SDS, formiran je Krizni štab, u kom je bila koncentrisana vlast. U štabu su bili Milimir Stakić, koji je bio šef kriznog štaba, kao i Mićo Kovačević, a načelnik policije je bio Simo Drljača. Svedokinji nije poznato da li je Krizni štab naređivao policiji ili policija Kriznom štabu. Optuženog ne poznaje.⁶³⁹

Nalazi FHP-a

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice”, anonimizovana je tako da je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenima optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁶⁴⁰ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način.”⁶⁴¹ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku, kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja”⁶⁴², ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica.”⁶⁴³ Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglasilo o odredbu vlastitog pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin. U isto vreme, podaci o imenu i prezimenu optuženog bili su javno objavljeni u medijima u BiH godinu dana pre nego što je JTRZ protiv njega

230

639 Transkript sa glavnog pretresa od 25. decembra 2023. godine.

640 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 19. januara 2024. godine).

641 *Ibid.*, član 1. stav 2.

642 *Ibid.*, član 5. stav 1.

643 *Ibid.*, član 5. stav 2.

podiglo optužnicu⁶⁴⁴, kao i na sajtu Suda BiH, gde su objavljena i imena svih žrtava⁶⁴⁵, pa nije bilo nikakve potrebe za anonimizacijom, s obzirom na to da je Pravilnikom određeno da se od pravila anonimizacije „izuzimaju lica čiji su podaci u postupku već bili dostupni javnosti, uključujući i informacije koje je u vezi sa konkretnim slučajem saopštio nadležni državni organ.”⁶⁴⁶

---

644 „Potvrđena optužnica za zločine u Bosanskoj Krupi”, *Detektor*, dostupno na: <https://detektor.ba/2021/01/22/potvrdjena-optuznica-za-zlocine-u-bosanskoj-krupi/> (posećeno 20. januara 2024. godine).

645 Sud Bosne i Hercegovine, predmet S1 1 K 041736 21 Kro Milorad Kotur, dostupno na: <https://www.sudbih.gov.ba/Court/Case/2213> (posećeno 20. januara 2024. godine).

646 Član 4. stav 3. tačka 1) Pravilnika o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine.

II. Predmet *Lovas II*⁶⁴⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 6. septembar 2022.	
Datum početka suđenja: 24. februar 2023.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Dušan Lončar	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković (predsednica veća) sudija Mirjana Ilić sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Rang optuženih: visokorangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 7	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ukupno ispitanih svedoka: 1	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu:	
Glavni pretres	

232

⁶⁴⁷ Predmet *Lovas*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/lovas_II.html (posećeno 6. marta 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je dana 9. oktobra 1991. godine, kao komandant 2. proleterske gardijske motorizovane brigade JNA u činu potpukovnika, naredio da se izvrši napad na selo Lovas i njegovo stanovništvo, izdajući naređenje za napad br. 9 Str. pov. Br. 350-1 za dan 10. oktobar 1991. godine, u kome stoji da se glavnim snagama blokira selo i artiljerijom dejstvuje po objektima u selu, a pomoćnim snagama izvrši „čišćenje sela od pripadnika ZNG-a i MUP-a, kao i stanovništva koje je neprijateljski nastrojeno”, što je u suprotnosti sa osnovnim principima komandovanja i zaštite civilnog stanovništva pri izvođenju borbenih dejstava. Okrivljeni se dalje tereti da su 10. oktobra 1991. godine snage pod njegovom komandom, postupajući po naredbi, izvele napad na selo i tom prilikom vatrenim oružjem ubile najmanje sedam civila, među kojima Vida Krizmanića, Ivana Ostruna, Mirka Grgića, Ceciliju Badanjak, Danijela Badanjaka, Josipa Poljaka i Pava Đakovića, a takođe zapalili i više stambenih objekata.⁶⁴⁸

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Dušan Lončar je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da ima 80 godina, da je vojni penzioner i da ima obavezu da brani ugled vojnih starešina JNA. Njegova porodica je nacionalno mešovita, pa mu je stoga strana nacionalna mržnja koja mu se stavlja na teret. Završio je sve vojne škole i, s obzirom na svoje kvalifikacije, nikada ne bi ni napisao ni potpisao tako „nebulozno” naređenje, za koje se tereti. U ratu je izgubio sve jer je, govoreći o širem kontekstu, isteran iz svog stana u Osijeku, ali je ponosan na svoj odnos prema zarobljenicima i stanovništvu. Konačno mu je pružena prilika da pred sudom iznese svoje viđenje, jer jedini zna istinu. Smeta mu što institucije ove zemlje nisu pokrenule postupak da ga zaštite, i pogađa ga zašto je ovoj državi potrebno da protiv njega Fond za humanitarno pravo pokreće postupak. Ukazao je na odnos Hrvatske i Srbije prema svojim optuženim, gde se „kod njih diže čitava država da se odbrane, a kod nas optužnice podiže nevladina organizacija”. Po oceni optuženog, optužnica protiv njega „nosi sav pečat Vukčevića i gospođe Kandić”. Ustvrdio je da je u Hrvatskoj bio građanski rat, koji je JNA pokušala da spreči. Osećao se strašno poniženim kao pripadnik JNA u kasarni u Sisku, koja je bila bez struje i vode, a to su im uradili „ti nazovi civili”. Lovas je primer takvog rata. Prvo su Hrvati proterali Srbe, a onda, kada je došla JNA, Srbi proteruju Hrvate. Neprijateljsko stanovništvo u Hrvatskoj je sve frustracije koje je imalo prema Jugoslaviji ispoljavalo prema JNA. Vojska, odnosno JNA, imala je zadatak da štiti ustavni poredak, a svakog koji je radio protiv njega, bilo sa oružjem ili bez oružja, optuženi je smatrao neprijateljem. Govoreći o oružanim snagama neprijatelja, naveo je da je jedna od zloglasnih bojni bila Glavaševa bojna, koja je 10. aprila 1991. godine bila postrojena u Bogdanovcima, a najjača bojna od 150 ljudi bila je iz Lovasa. Po oceni optuženog, „nema ni govora o mirnom stanovništvu iz Lovasa”. Napomenuo je da nije bio komandant brigade, da nije imao vojsku i da niko od pripadnika vojske

233

648 Optužnica TRZ KTO //22 od 6. septembra 2022. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-03/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-7-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC..pdf> (posećeno 6. marta 2024. godine).

nije učestvovao u napadu. Priznao je da je na selo Lovas ispaljeno devet granata, od kojih su četiri eksplodirale, ali je ocenio da je to bila uobičajena pojava.

Nije bio komandant brigade i pred kritični događaj nalazio se u Osijeku. Dobio je telegram od 29. septembra 1991. godine kojim ga je komandant Boro Ivanović obavestio da se javi u komandu armije na privremeni rad. Javio se u Odsek oklopnih jedinica, gde je upućen da se javi generalu Andriji Biorčeviću, koji ga je poslao u Šid u komandu divizije. Kada je došao u Šid, javio se komandantu Dragoljubu Arandeloviću, koji mu je pokazao pravac gde mu je brigada. Došao je tamo, niko ga nije predstavio niti je imao bilo kakav dokument. Ušao je u nekakav objekat, koji je bio kao komandno mesto, predstavio se i rekao da je došao na privremeni rad. Tadašnji komandant brigade Dragan Stanić nije izvršio redovnu predaju brigade, nije razgovarao sa njim, a nakon sat vremena je otišao za Valjevo. Komanda brigade nije imala elementarne uslove za rad. Tek 2. oktobra 1991. godine su stvoreni uslovi da optuženi upozna svoje saradnike – uži deo komande, odnosno starešine koje su mu bile neposredno potčinjene. Načelnik štaba, Slave Stojanov, upoznao ga je tada sa činjenicom da je 2. proleterska gardijska motorizovana brigada JNA u sastavu I divizije. Brigada u koju je došao pretrpela je najteže gubitke kada je uvedena u borbu i bilo je pitanje njenog opstanka. Gradonačelnik Valjeva je došao sa 20 autobusa u Šid po ljude koji su pobjegli sa ratišta, kada su komandiri četa organizovano odveli svoje vojnike. Pored toga, vojnici su svakodnevno odlazili iz brigade. Okidač za bekstva vojnika iz brigade je bilo ubistvo dve posade tenka koje je izvršilo stanovništvo hrvatskih sela. Ubistvo jedne posade desilo se ispred sela Ilača, gde je stanovništvo zaustavilo tenk i motkama ubilo posadu. Drugi slučaj se dogodio ispred sela Lovas, kada je tenk bio pogođen, posada pobijena, a tenk odvezen u selo. Kod Lovasa se nalazila šuma Jelaš, u kojoj su hrvatske snage još 1990. godine ukopale svoje snage, i Lovas je imao ključnu ulogu. Početkom oktobra meseca 1991. godine sklopljen je sporazum da se razoružaju hrvatska sela u pravcu od Šida prema Vukovaru, ali Lovas nije pristao. Lovas je u celini bio vojnički utvrđen, bila je tu postava od 150 ljudi i dva minobacačka voda. Sledeća otporna tačka je bio ulaz u selo, koji se nalazio u jednom useku gde su minska polja, a sledeća otporna tačka je bio centar sela, kao i zadruga, koja je bila puna naoružanja. Sledeći objekat je bilo groblje, gde su najčešće bili minobacači. Te otporne tačke u Lovasu bile su povezane sa 14 punktova sa vezama. Rečeno mu je da je u selu povremeno bilo i do 1000 vojnika.⁶⁴⁹

234

Napomenuo je da je bio na privremenom radu i da je tek 10. oktobra 1991. godine saznao, odnosno stiglo mu je naređenje komandanta I divizije da je postavljen za vršioca dužnosti komandanta brigade. Tada ga je oficir bezbednosti upoznao sa vrlo složenom bezbednosnom situacijom. Drugi problem bio je odnos paravojnih formacija i Srba prema pripadnicima JNA, jer su i jedni i drugi za sve krivili JNA, a posebno oficire, pa je bilo maltretiranja oficira, njihovog šamaranja, pa i ubistava. Najslabije je bila opremljena i naoružana JNA. Teritorijalna odbrana (TO) dolazila im je opremljena „kao da su manekeni”. Osnovni problem bio je kako dovesti ljudstvo. Komanda je dovodila i ubacivala vojsku po čitavoj Srbiji, TO i dobrovoljce. Dobrovoljci su dolazili da pljačkaju, a vojska nije imala mogućnosti da to spreči. Dana 7. oktobra 1991. godine dobio je zadatak da se razoruža Bapska. U brigadu se vratio iz Valjeva 10. oktobra 1991. godine i tada je saznao šta se desilo. Komandant I divizije Arandelović mu je

⁶⁴⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 24. februara 2023. godine.

7. oktobra 1991. godine rekao da „ovi razbojnici” hoće da zauzmu Lovas i da ih propusti kroz borbene linije. Komandant mu nije objasnio ko su ti razbojnici, niti ga je optuženi pitao, jer vremenski nije bilo određeno kada će oni zauzimati Lovas.⁶⁵⁰

U nastavku iznošenja odbrane, optuženi je naveo da je selo Lovas bilo naoružano i da je u celini bilo vojni objekat. Vojna posada iznosila je od 150 do 1000 ljudi. Poslednje povećanje ljudstva bilo je iz mesta Orahovca, rodnog mesta Stipa Mesića. Posebno mesto u odbrani Lovasa imala je grupa zvana „Čikago” ili „Hijene”, koja je bila smeštena u šumi Jelaš i koja je par dana pre zauzeća Lovasa napala jedno vozilo njegove brigade. Lovas je, po oceni optuženog, praktično bio vojni garnizon u kome nije bilo žena i dece, ni osoba mlađih od 20 godina. Istakao je da se ne oseća odgovornim za napad jer ga nije naredio. Komanda njegove brigade je bila iz nekoliko delova, a istureno mesto bio je Tovarnik, dok je on sam sve vreme boravio u Šidu. Neistiniti su navodi nekih svedoka da su dolazili kod njega u komandu, jer da bi neko ušao u komandu, morao je da prođe strogu kontrolu. Kada je došao u brigadu nije imao komandu, a brigada je bila pred gašenjem, on je zatekao oko 1000 ljudi, dok je normalan sastav brigade bio između 3000 i 5000 ljudi. Do 10. oktobra 1991. godine nalazio se na „privremenom radu”, a tog dana je dobio naredbu o vršenju dužnosti kojom je određen za zastupnika komandanta brigade. Dana 10. oktobra 1991. godine morao je da ode u Valjevo zbog popune ljudstva u brigadi i vratio se tek sutradan oko 14 časova.⁶⁵¹

Ponosan je što je za mesec dana uspeo kako-tako da osposobi brigadu, a tek 4. novembra 1991. godine dobio je naredbu kojom je postavljen za komandanta brigade i unapređen je u čin pukovnika. Bilo je prepotčinjavanja, i njegovoj brigadi je prepočinjena TO Valjevo – oni su došli 9. oktobra 1991. godine. To je srpska vojska koja je imala svoje naoružanje i opremu i radila je šta je htela. Lovas su napali delovi TO Krajine. Pre napada na Lovas nije dobio nikakvo naređenje. Sporna naredba na koju se TRZ poziva napisana je 9. 10. 1991. godine u 16 časova, a on ju je video tek nakon 32 godine, kod svog branioca. Načelnik operativnog štaba njegove brigade je bio sklon alkoholu i oni su vežbali – pretpostavlja da je sročeno nešto kao naredba za gađanje. U periodu od 1. do 10. oktobra 1991. godine nije dobio nijedan dokument vezan za napad, niti je doneo ili potpisao bilo kakav dokument. Ne seća se da je dobio naredbu komande divizije – dobio je samo usmenu naredbu od komandanta divizije da kroz borbene redove svoje brigade propusti ljude koji će ići da napadnu Lovas. Jedinica koja je napala Lovas skupljena je iz okolnih sela, a priključili su joj se i pripadnici odreda „Dušan Silni”, i taj proces prikupljanja ljudi trajao je od 21. septembra 1991. godine. Vlada Krajine je tada naložila da se zauzme Lovas, a ispred vlade ljudstvo su prikupljali Ljuban Devetak i načelnik Štaba Krajine Grahovac. Milan Radojčić je takođe učestvovao u prikupljanju ljudi.

Akcijom napada na Lovas neposredno je komandovala osoba zvana „Tito”, a to mu je poznato jer su „Tita” pominjali Ljuban Devetak i Željko Krnjajić. Na naredbi za čije izdavanje ga TRZ tereti, optuženi ne prepoznaje svoj potpis, ali navodi da je možda nešto u brzini i potpisao, a da nije ni gledao šta potpisuje. Naredbu je ocenio kao skroz neupotrebljivo naređenje. U napadu na Lovas nije učestvovao

---

650 *Ibid.*

651 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2023. godine.

nijedan vojnik, a od ispaljenih granata iz artiljerijskog oruđa eksplodiralo je samo pet, i od njih niko nije poginuo niti je bilo čija kuća oštećena. Granatiranje Lovasa naredio je oficir Kamber. Snage u Lovasu su znale za napad i tog jutra je bilo „čačkanja” vatrom iz Lovasa, pa je zbog toga i naredeno otvaranje vatre. Posle zasedanja Lovasa, u selu je bilo zločina i njihovi izvršioци su osuđeni, ali „u toj osudi je nedostajao oficir JNA”.

Optuženi je više puta ponovio da je protiv njega optužnicu podigao Fond za humanitarno pravo. Takođe je naveo da će se za osudu oficira dobiti novac i da je on taj oficir. Od optužbe se razboleo, a čim je optužnica podignuta, pare su dobijene. U slučaju da bude osuđen, iznos se uvećava aritmetičkom progresijom. Ko je primio pare, mogao bi i sâm da se javi. Hrvatskoj je potreban Lovas „kao hleb” da bi opravdala progon hiljada Srba. Prilikom oslobađanja Lovasa poginulo je sedmoro ljudi, što nije mnogo, jer prilikom takvih akcija vojska planira gubitak ljudstva od najmanje 10%. Naoružavanje tamo neke jedinice, za koje se optuženi tereti, smatra „nebulozom”, jer njegova jedinica ni sama nije imala dovoljno oružja, a kamoli da ga nekome još daje. Posebno iz razloga jer se oružje „evidentira kroz 100 evidencija”. Nakon oslobodenja Lovasa u selo je ušla četa TO Ljig, i to u večernjim časovima. Tenkovska četa od 2 voda se rasporedila na poljoprivredno dobro oko silosa. Organizacija života i rada u selu nije bila u nadležnosti optuženog.⁶⁵²

Svedoci u postupku

236 Svedok optužbe Željko Krnjajić naveo je da je pred napad na Lovas bio pripadnik stanice milicije (SM) u Tovarniku. U stanicu milicije je dan pred napad došao oficir JNA Kamber, koji je rekao da će Lovas biti napadnut sa svih strana. Veče uoči napada skupili su se kod benzinske pumpe u Tovarniku, njih oko 80, i to pripadnici SM Tovarnik, neki njemu nepoznati ljudi i pripadnici dobrovoljačke jedinice „Dušan Silni”. Tamo je bilo dosta pešadijskog naoružanja i jedan oficir im je rekao da svako od njih može da uzme sve što mu je od naoružanja potrebno. Pre nego što su ušli u Lovas, na selo je ispaljeno nekoliko granata. Kada su ušli u selo, video je da gori kuća hrvatskog policajca Ilije Bakete i pola krova kuće Ljubana Devetaka. Od dejstva artiljerijske vatre stradao je meštanin Milan Latas i ranjena je Marija Vidić, koju je vozio u bolnicu u Šid. Meštanina Ivana Ostruna nije video u danu napada na Lovas, ali je tvrdio da je njegov sin pucao na njih. Ništa mu nije poznato o Mirku Grkoviću niti je u danu napada prošao kraj kuće Pave Đakovića. Rekao je da je Vid Krizmanić bio opasan čovek. U selu je video telo Kate Pavličević. Prilikom napada na Lovas nije video nijednog stradalog niti ranjenog uniformisanog pripadnika ZNG-a ili hrvatske policije, a tog dana poginuo je jedan dobrovoljac i dvojica su ranjena.⁶⁵³

---

⁶⁵² *Ibid.*

⁶⁵³ Transkript sa glavnog pretresa od 28. novembra 2023. godine.

Nalazi FHP-a

Procesuiranje visokorangiranog pripadnika JNA

U ovom postupku optužen je visokorangirani oficir nekadašnje JNA Dušan Lončar, koji je u vreme izvršenja krivičnog dela za koje se tereti bio u činu potpukovnika, na dužnosti komandanta Druge proleterske gardijske motorizovane brigade JNA. Procesuiranje visokorangiranog pripadnika vojske svakako je veoma pozitivan pomak, s obzirom na izuzetno mali broj takvih procesa. Međutim, mora se imati u vidu da je FHP je još u novembru 2016. godine podneo krivičnu prijavu zbog ratni zločin izvršenog u selu Lovas protiv Dušana Lončara.⁶⁵⁴ FHP je krivičnu prijavu zasnovao i uz nju priložio Lončarevu naredbu za napad na Lovas, kao i drugu dokumentaciju koja se već dugo nalazila u posedu TRZ-a, budući da se ti dokazi spominju još u optužnici TRZ-a iz 2007. godine u predmetu *Lovas*, podignutoj protiv nižerangiranih počinitelaca.⁶⁵⁵ Od podnošenja krivične prijave, FHP je podneo više urgencija za postupanje, na koje je TRZ odgovaralo da se predmet nalazi u predistražnom postupku i da se ispituju navodi krivične prijave.⁶⁵⁶ Pritužba koja je zbog nepostupanja TRZ-a po podnetoj krivičnoj prijavi upućena Republičkom javnom tužilaštvu (RJT), odbijena je kao neosnovana.⁶⁵⁷ Protiv rešenja RJT-a, FHP je Ustavnom sudu podneo 14. decembra 2017. godine ustavnu žalbu, u kojoj se ukazuje na to da je naredbom o obustavi istrage i rešenjem RJT-a povređeno pravo oštećenih na pravično suđenje i pravo na delotvornu istragu, što su prava garantovana Ustavom RS⁶⁵⁸, a koju je Ustavni sud odbacio.⁶⁵⁹ JTRZ je tek u februaru 2021. godine pokrenulo istragu protiv Dušana Lončara, a optužnicu podiglo 6. septembra 2022. godine.

237

Umanjivanje broja žrtava od strane JTRZ

U optužnici protiv Dušana Lončara broj smrtno stradalih civila naveden je kao „najmanje sedam”, što ne odgovara činjenicama koje su JTRZ-u dobro poznate. Naime, u optužnici iz 2007. godine koju je koju je JTRZ podiglo za zločin u Lovasu protiv neposrednih počinitelaca, navedeno je da je prilikom napada na Lovas 10. oktobra 1991. godine od dejstva artiljerijske vatre smrtno stradalo jedno lice, a jedno ranjeno, te da je u istom danu stradalo još 21 civilno lice tako što je u njih pucano iz pešadijskog vatrenog oružja, upravo usled postupanja po naređenju optuženog „da se selo očisti od neprijateljski nastrojenog stanovništva”. Na ovaj način JTRZ je pogodovalo optuženom umnogome umanjujući kriminalnu količinu za koju se tereti.

654 Videti saopštenje FHP od 3. novembra 2016. godine, „Krivična prijava zbog zločina u Lovasu 1991. godine”, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=32894> (posećeno 7. marta 2024. godine).

655 Optužnica TRZ, KTRZ 7/07 od 28. novembra 2007. godine, dostupna na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/ktrz_7_07_%D0%9Aa.pdf, (posećeno 24. decembra 2019. godine).

656 Dopis TRZ KT. Br. 6/16 od 27. februara 2019. godine.

657 Odgovor RJT broj KTR. 1245/18 od 22. novembra 2018. godine.

658 Ustav RS, članovi 32, 24. i 25.

659 Rešenje Ustavnog suda Broj: UŽ-1376/2018 od 31. maja 2022. godine.

III. Predmet *Goražde*⁶⁶⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 21. decembar 2022.	
Datum početka suđenja: 13. april 2023.	
Postupajući tužilac: Snežana Pavlović Pejić	
Optuženi: Lazar Mutlak	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Predmet ustupljen iz BiH <i>Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, budući da optuženi nije bio dostupan nadležnim organima BiH.</i>	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić Garotić sudija Vinka Beraha Nikićević
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1 Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

238

⁶⁶⁰ Predmet *Goražde*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/gorazde.html> (posećeno 25. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Lazar Mutlak se tereti da je kao pripadnik Štaba TO Srpsko Goražde, četa Podkamen (Lozje), dana 25. maja 1992. godine u naselju Lozje (Goražde, BiH), sa još jednim NN pripadnikom Štaba TO Goražde, naoružan došao u kuću u kojoj su se nalazile ranjene AB i AV, kao i oštećena/zaštićena svedokinja „A”, kojoj se obratio rečima: „Šta ti radiš ovde, bula”, a zatim joj uperio pištolj u glavu, silom je odveo u drugu sobu, gde ju je silovao i seksualno zlostavljao, da bi joj zatim ponovo uperio pištolj u glavu i zapretio da će je ubiti ukoliko ikome kaže šta se dogodilo.⁶⁶¹

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu optuženi je u celosti negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je kritičnog dana ušao u prednje dvorište kuće u kojoj se nalazila oštećena tražeći neke delove za automobile, a da ga je ona pozvala da uđe u kuću, moleći ga da joj pomogne da napusti kuću. Odgovorio joj je da ne može da pomogne i da je to bila sva komunikacija sa njom. Takođe je naveo da je od 1998. do 2010. godine živio u Kanadi, ali da je, kada je podneo zahtev za kanadsko državljanstvo, ispitan o ovom zločinu. Da bi izbegao probleme u svojoj porodici, priznao je i došao da odgovara u Srbiji, „da ga ne bi poslali u Sarajevo”.⁶⁶²

Svedoci u postupku

239

Svedok optužbe Dragomir Čarapić naveo je da optuženog poznaje jer su komšije u mestu Kokino Selo (sada Lozje). Tokom rata ga je retko viđao, obojica su bili obični vojnici. Svedok nije imao uniformu, dok za optuženog nije siguran, misli da je bio u policiji. Što se tiče naoružanja, misli da je optuženi imao automatsku pušku, a siguran je da je imao pištolj jer ga je video kod optuženog. Krajem maja meseca 1992. godine svedok je krenuo u selo da se pobrine o kravi koju je njegov otac ostavio, pa je prolazeći kraj kuće u vlasništvu Kanlića, morao da ode iza garaže, kada je iz kuće čuo neke glasove. Pogledao je prema kući i video optuženog, koji ga je pozvao da uđe i nešto vidi. Kada je ušao u kuću, video je u jednoj prostoriji bez nameštaja tri žene, koje su bile uredno obučene i s maramama, pa je po tome zaključio da su Bošnjakinje. Jedna je rekla da je iz Foče, a druga da je iz Čajniča, dok je treća rekla da ga poznaje, kao i njegovog oca, jer je njihova komšinica, te da joj je poginulo dete. Primetio je da jedna od žena ima zavoj oko vrata, a druga mu je rekla da je ranjena u nogu. Molile su ih da im pomognu, pa im je svedok rekao da im ne može niti sme pomoći, a optuženi je takođe rekao da im ne može pomoći. Svedoku nije poznato kada je u tu kuću došao optuženi, u prvi mah je pomislio da se radi o osobama koje on čuva, jer je i svedokov brat čuvao jednu bošnjačku porodicu. Nije mu poznato da li je optuženi poznavao neku od tih žena. U to vreme, optuženi je vozio „fiću”. Svedok je izašao iz kuće i krenuo,

661 Optužnica KTO br. 11/2022 od 21. decembra 2022. godine dostupna na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-11-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD.pdf> (posećeno 25. januara 2024. godine).

662 Transkript sa glavnog pretresa od 13. aprila 2023. godine.

ali je sreo Boška Lasicu, čija je kuća u neposrednoj blizini i koji ga je pozvao na kafu. Posedeo je s Boškom ispred njegove kuće neko vreme, video je da je optuženi izašao iz kuće u kojoj su se nalazile žene, seo u svog „fću” i odvezao se. Ubrzo je svedok nastavio put kroz selo, kako bi se pobrinuo za kravu, kada ga je sustigao optuženi i povezao jedan deo puta. Od tada ga nije video sve dok optuženi nije krenuo za Kanadu. Sudsko veće izvršilo je suočenje svedoka i optuženog na okolnosti razlike u njihovim iskazima, pa je optuženi naveo da je do kuće u kojoj su bile tri Bošnjakinje došao zajedno sa svedokom kolima „lada karavan” da uzme neke delove za „fću”, što je svedok potvrdio. Nakon što mu je predsednik sudskog veća predočio da je prilikom ispitivanja izjavio da je u tu kuću došao slučajno, pošto je čuo glasove i tamo video optuženog, svedok je naveo da je prošlo dosta vremena.⁶⁶³

Nalazi FHP-a

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ-a u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice”⁶⁶⁴, anonimizovana je tako da je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtve, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁶⁶⁵ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ-a, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način.”⁶⁶⁶ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se od pravila anonimizacije izuzimaju podaci o učesniku u postupku (optuženi je učesnik u postupku) ako je reč o licu čiji su podaci u postupku već bili dostupni javnosti.⁶⁶⁷ S obzirom na to da su podaci o imenu i prezimenu optuženog bili javno objavljeni u medijima u BiH još 2019. godine, odnosno znatno pre nego što je TRZ protiv njega podiglo optužnicu⁶⁶⁸, nije bilo nikakve potrebe da se oni anonimizuju.

240

Česta odlaganja suđenja

U ovom postupku tokom 2023. godine bilo je zakazano šest sudećih dana, od kojih su održana samo dva, dok su četiri otkazana iz razloga koji javnosti nisu poznati.

663 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2023. godine.

664 Optužnica KTO br. 11/2022 od 21. decembra 2022. godine dostupna na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-11-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD.pdf> (posećeno 25. januara 2024. godine).

665 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 23. januara 2024. godine).

666 *Ibid.*, član 1. stav 2.

667 *Ibid.*, član 4. stav 3. tačka 1).

668 Balkan Transitional Justice, „Podignuta optužnica protiv bivšeg pripadnika TO za silovanje u ratu u BiH”, dostupno na: <https://balkaninsight.com/sr/2019/03/11/podignuta-optuznica-protiv-bivseg-pripadnika-to-za-silovanje-u-ratu-u-bih/> (posećeno 25. januara 2024. godine).

IV. Predmet *Ključ – Velagići II*⁶⁶⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 18. april 2023.	
Datum početka suđenja: 7. novembar 2023.	
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić	
Optuženi: Ilija Krčmar, Svetislav Račić, Željko Bajić, Nikola N. Ćuk, i Nikola D. Ćuk	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142. u vezi sa članom 22. KZ SRJ	
<p>Predmet ustupljen iz BiH</p> <p><i>Ovaj postupak je rezultat saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Potvrđenu optužnicu protiv optuženih ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da optuženi, koji su državljani Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni nadležnim organima BiH.</i></p>	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Bojan Mišić
Broj optuženih: 5	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 78	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
<p>Ključni događaji u izveštajnom periodu:</p> <p>Glavni pretres</p>	

241

⁶⁶⁹ Predmet *Ključ – Velagići II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na: <https://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kljuc-velagici-II.html> (posećeno 25. januara 2024. godine).

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su s Marinkom Miljevićem, Boškom Unčaninom i Draganom Despotom, kojima se sudi za isto delo pred Sudom BiH, kao nekadašnji pripadnici Vojne policije Drugog inženjerskog puka Drugog krajiškog korpusa VP 2430 Ključ VRS, prvog juna 1992. godine u mestu Velagići, u opštini Ključ, streljali najmanje 78 muškaraca, bošnjačkih civila. Oni su obezbeđivali vojni punkt u Velagićima, na kome su 1. juna 1992. godine u večernjim satima zaustavili kolonu muškaraca bošnjačke nacionalnosti iz Vojića, Hasića, Hadžića i drugih zaselaka sela Velagići, koji su došli po pozivu na punkt, noseći belu zastavu i čaršave, i sproveli ih u prostorije stare osnovne škole u blizini punkta. Istog dana, u kasnim večernjim satima, isterali su sve zatvorene civile ispred škole, naredili im da stanu u dva reda, a zatim ih pucajući iz automatskog oružja streljali, ubivši pritom najmanje 78 civila, nakon čega su tela ubijenih prebacili kamionima i pokopali u masovnu grobnicu „Lanište II“.⁶⁷⁰

Odbrana optuženih

Izjašnjavajući se o optužnici, svi optuženi su izjavili da su optužnicu razumeli i da se ne osećaju krivim. Optuženi Ilija Krčmar, Željko Bajić, Nikola N. Ćuk i Nikola D. Ćuk naveli su da će se braniti ćutanjem, dok je optuženi Svetislav Račić naveo da zasad ne želi da iznosi svoju odbranu. Svi optuženi su naveli da ne žele da odgovaraju na postavljena pitanja.⁶⁷¹

242

Nalazi FHP-a

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ-a u ovom predmetu, koja je objavljena na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice“⁶⁷², dostupna je javnosti samo delimično, pošto je objavljen samo njen dispozitiv, u kojem su anonimizovani podaci o imenima optuženih i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ-a o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁶⁷³ Naime, tim pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ-a „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ-a, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.⁶⁷⁴ Umesto

670 Optužnica KTO. Br. 1/23 od 18. aprila 2023. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-11/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-1-23.pdf> (posećeno 25. januara 2024. godine).

671 Transkript sa glavnog pretresa od 7. novembra 2023. godine.

672 Optužnica KTO. Br. 1/23 od 18. aprila 2023. godine, dostupno na: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2023-11/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-1-23.pdf> (posećeno 25. januara 2024. godine).

673 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf (posećeno 23. januara 2024. godine).

674 *Ibid.*, član 1. stav 2.

objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Pravilnikom je takođe predviđeno da se od pravila anonimizacije izuzimaju podaci o učesniku u postupku (optuženi je učesnik u postupku) ako je reč o licu čiji su podaci u postupku već bili dostupni javnosti.⁶⁷⁵ S obzirom na to da su podaci o imenima i prezimenima optuženih bili javno objavljeni u medijima u BiH još 2021. godine, odnosno znatno pre nego što je TRZ protiv njih podiglo optužnicu⁶⁷⁶, kao i na sajtu Suda BiH⁶⁷⁷, nije bilo nikakve potrebe da se oni anonimizuju.

---

⁶⁷⁵ *Ibid.*, član 4. stav 3. tačka 1).

⁶⁷⁶ „Krčmar Ilija i ostali: Dvojica optuženih negirala krivicu – šestorica nisu došla na ročište”, *Detektor*, dostupno na: <https://detektor.ba/2021/07/20/krcamar-ilija-i-ostali-dvojica-optuzenih-negirala-krivicu-sestorica-nisu-dosla-na-rociste/> (posećeno 25. januara 2024. godine).

⁶⁷⁷ Sud Bosne i Hercegovine, predmet S1 1 K 038729 20 Kro Ilija Krčmar i dr., dostupno na: <https://www.sudbih.gov.ba/Court/Case/2088> (posećeno 25. januara 2024. godine).

Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2023. godine

Prvo izdanje

Izdavač:

Fondacija Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12, Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka:

Marina Kljaić

Urednica:

Jovana Kolarić

Lektorka:

Ivana Andrić

Grafičko oblikovanje:

Milica Dervišević

Tiraž:

70

Štamparija:

Instant System, Beograd

ISBN-978-86-7932-140-4

